

Sborník anotací příspěvků výroční konference ČAPV

Pedagogický výzkum, školní praxe a výzvy demokracie

Pořádající instituce:

Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Katedra pedagogiky a psychologie

11. - 13. září 2019

Liberec

2019

Sborník je publikován s podporou České asociace pedagogického výzkumu a Rady vědeckých společností

© Technická univerzita v Liberci

ISBN 978-80-7494-475-8

OBSAH

Téma konference	4
Přehled sekcí konference	5 - 12
Abstrakta příspěvků a posterů	13 - 245
Seznam autorů.....	246 - 250

Téma konference

Hlavním tématem konference je: **Pedagogický výzkum, školní praxe a výzvy demokracie**

V roce 2019 si česká veřejnost připomene 30. výročí od zásadní politické a společenské změny, která přinesla demokratizaci procesů výchovy a vzdělávání nejen v České republice, ale vedla k přestrukturování pohledů na oblast výchovy a vzdělávání jak v zemích za „železnou oponou“, tak i podnítila změny evropského integračního procesu a evropské vzdělávací diskuse. Konference ČAPV chce jednak reflektovat demokratizační změny ve školství, které v uplynulých 30 letech byly v ČR prosazeny, přijaty či naopak nenašly odbornou či širší společenskou podporu a zůstaly nevyslyšeny. Dále se pozornost výroční konference ČAPV chce zaměřit na pedagogickou reflexi a analýzu vztahů mezi pedagogickou vědou, řízením a životem školy a otázkami demokratického a otevřeného uspořádání (školního) společenství v obecně pedagogických, didaktických, historických, psychologických či sociologických rovinách.

Obecnější reflexe ukazuje, že demokracie je velmi křehkou formou veřejného života a je zásadní právě i pro otázky vzdělávání a výchovy. Demokracie a výchova je tématem o tom, jak oblast vzdělávání a školství spravujeme a řídíme, ale i jak vyučujeme, k čemu a pro jaké hodnoty vzděláváme a vychováváme, jak a kdo si stanovuje cíle, jak plánujeme a organizujeme život v sociální skupině dětí, mladistvých i dospělých (nejen ve školní třídě), jak konstruujeme naši komunikaci a jaké vztahy mezi aktéry podporujeme. Demokracie je výzvou, na niž musí každá sociální skupina vždy znovu a aktuálně odpovídat. Demokracie je v tomto ohledu hodnotou, která ohraničuje a vede naše pedagogické uvažování a jednání; je konceptem života společenství, který je založen na otevřenosti, pluralitě, participaci, podpoře. V tomto ohledu je koncept demokratického školního života důležitým aspektem pedagogického výzkumu. O to více v období, které mnohé hlasy označují za typické právě „ohrožením demokracie“ a vyzývají aktéry, aby na tuto situaci hledali odpovědi, pokud „stabilita a vitalita“ demokracie nemá být nebezpečně oslabena.

Sekce 1 - Teorie a metoda v pedagogice

Dominik Dvořák, Jan Vyhnálek, Jana Straková, Jaroslava Simonová, Vít

Šťastný: Kvalitativní longitudinální přístup ve výzkumu přechodu žáků do středního odborného vzdělávání

Veronika Gígalová, Hana Bartoňková: Diagnostika rozvojového potenciálu manažerů

Helena Hejlová, Jaroslav Pěnička: Specifika dotazování žáků 1. stupně ZŠ na klima třídy

Ilona Kočvářová: Počítačem asistovaná analýza textu jako součást kvantitativního výzkumu v pedagogice

Jiří Mareš: Dva roky zkušeností s hodnocením nejlepších výstupů pedagogického výzkumu v ČR

Patrícia Martinková, Eva Potužníková, Adéla Drabinová: Změny v kompetencích k učení dle typu školy: Využití propensity score matching a analýzy odlišného fungování položek

Eva Potužníková: Možnosti a meze hodnocení kvality škol pomocí modelů přidané hodnoty

Eva Skalová, Dominik Dvořák: Jak měřit docházku a absentérství v českých školách

Petr Soukup: Mnoho povyku pro neparametrické testy?

Petr Soukup: Cronbachovo alfa nebo McDonaldovo omega?

Petr Soukup, Ilona Kočvarová: Jak velký soubor je třeba pro seriózní analýzu kontingenčních tabulek? (O „slabosti“ chi-kvadrát testu)

František Tůma, Jana Obrovská: Přísliby a výzvy výzkumu diverzity v pregraduální přípravě učitelů pomocí etnografie více míst

Sekce 2 - Vychováváný a vzděláváný jedinec

Ondřej Bárta, Jiří Zounek, Klára Záleská, Libor Juhaňák, Kristýna Vlčková: Otázky ambivalence učení mládeže v oblasti ICT

Jaroslava Jelínková: Míra ochoty komunikovat v hodinách v cizím jazyce u studentů vysoké školy

Jan Krása, Zora Syslová, Michaela Lebedová, Karolína Salavová, Monika Sládková, Lucie Zatloukalová: Vývoj narativní kompetence v souvislostech

Jana Krátká, Jana Stará: Vzdělávání dětí z dětského domova

Jiří Mareš: Současné zahraniční pohledy na nekázeň u žáků

Petr Novotný, Milada Rabušicová, Libor Juhaňák, Karla Brücknerová, Dana Knotová: Typologie netradičních studentů pedagogických oborů postavená na datech

Helena Picková: Potřebují děti z rodin bez socioekonomického znevýhodnění povinné předškolní vzdělávání?

Veronika Štenclová: Komplexní náhled na problematiku sociální integrace jedinců opouštějících ústavní péči za účelem osamostatnění se

Roman Švaříček: Argumentace ve výuce. Využití filozofické analýzy pro výzkum žákovských argumentů

Miluše Vítěčková: Jinakost z pohledu žáků 1. stupně ZŠ

Klára Záleská: Podpora školní adaptace dětí-cizinců v českém a norském prostředí

Sekce 3 - Učitelé a jiní pedagogičtí pracovníci

Petra Besedová: Učitelé cizích jazyků a jejich vztah k obsahům nelingvistických disciplín

Táňa Fikarová, Tereza Škubalová: Využití výukových kazuistik v profesní přípravě učitelů

Veronika Gígalová, Jana Poláchová Vaš'átková, Helena Grecmanová: Proměna učitelova myšlenkového obrazu výuky

Jiří Havel, Petr Najvar: Uchazeči o studium učitelství pro mateřské školy a 1. stupeň základní školy: průběžné výsledky

Tomáš Hubálek, Alžběta Rajsígllová: Úroveň etické gramotnosti žáků v České republice

Kateřina Juklová, Jitka Kaplanová, Stanislav Michek: Dynamika vzorců profesního učení u dvou skupin budoucích učitelů

Lucie Kedroňová, Ivana Márová: Inkluzivní vzdělávání z pohledu učitelů 1. stupně běžných základních škol

Tereza Krčmářová, Jaroslav Pěnička: Párová výuka začínajícího a zkušeného učitele na vysoké škole

Barbora Loudová Stralczyńská, Jana Uhlířová: Profesní příprava pracovníků v předškolním vzdělávání v mezinárodním kontextu

Hana Lukášová, Veronika Pečívová: Subjektivní odpovědnosti studentů učitelství – předmět longitudinálního pedagogického výzkumu

Jan Mareš, Tomáš Kohoutek: Profesní socializace začínajících učitelů – možnosti výzkumu, diagnostiky a evaluace

Veronika Najvarová: Jak a o čem přemýšlejí studenti učitelství v začátcích svého studia?

Anna Páchová, Veronika Francová: Sociální reprezentace vyhoření z pohledu vyučujících: „vyhoření“ mezi zkušeností a analytickou kategorií

Jaroslav Pěnička: Quo vadis systému ďalšieho vzdelávania učiteľov; spoločné znaky a rozdiely medzi diskurzom učiteľov v Čechách a na Slovensku

Milan Podpěra, Pavla Soukupová: Souvislosti mezi výsledky přijímacího řízení a úspěšností studentů v prvním ročníku studijního programu Učitelství pro mateřské školy na FPE ZČU v Plzni

Jana Poche Kargerová, Kristýna Bajerová, Petra Vallin: Zavádění metody skupinové reflexe Wanda z pohledu českých učitelů

Lukáš Rokos, Luboš Krninský, Petra Karváňková: Pohled praktikujících učitelů na ovlivňování jejich profesního rozvoje prostřednictvím spolupráce se studenty učitelství a jejich vyučujícími

Martin Skutil, Stanislav Michek, Martina Maněnová: Připravenost studentů učitelství 1. stupně ZŠ na výkon profese

Irena Smetáčková: Učitelská týmová supervize jako ochrana před vyhořením

Vladimíra Spilková: Pojetí pedagogiky a její výuky v kontextu proměn paradigmat v učitelském vzdělávání

Jana Stará: Vliv různých faktorů na učitelovo rozhodování o obsahu výuky

Vít Šťastný, Martin Chvál, Eliška Walterová: Spolupráce učitelů a poskytovatelů soukromého doučování

Juhaňák, Klára Záleská, Alica Rétiová: Aktivita metodických orgánů ZŠ a SŠ na příkladech matematiky, informatiky a českého jazyka

Markéta Váchová: Profesní morální distres u učitelů ZŠ a jeho zjišťování

Adriana Wiegerová, Peter Gavora: Pozice akademických pracovníků - seniorů na českých univerzitách

Sekce 4 - Cíle a obsah výchovy a vzdělávání

Michaela Dvořáková, Dominik Dvořák: Kurikulární hnutí za železnou oponou

Jana Kratochvílová, Kateřina Vlčková, Kateřina Lojdová: Jinakost, znevýhodnění, nadání? Diskurs práce s diverzitou žáků v plánovaném kurikulu studentů učitelství na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně

Pavčina Mazáčová: Informační gramotnost jako nástroj podpory demokracie v současné škole: výzkumné horizonty

Sekce 5 - Procesy a výsledky výchovy a vzdělávání

Kateřina Bartošová, Josef Lukas, Jan Mareš: Využití posterů jako aktivizující metody při výuce pedagogické psychologie

Michal Černý: Infosféra jako nástroj pro studium učení - učení jako proces dosahování dynamické homeostatické rovnováhy

Tereza Češková: Interakce během řešení problémově orientovaných úloh ve výuce přírodovědy

Denisa Denglerová, Martina Kurowski, Radim Šíp: Komunikace jako potenciál rozvoje ve škole s vysokým podílem žáků s odlišným mateřským jazykem

Helena Grecmanová, Jana Poláchová Vaš'atková, Veronika Gigálová: Kooperace jako důsledek plánované změny - akčního výzkumu

Ondřej Javora, Tereza Hannemann, Kristina Volná, Filip Děchtěrenko, Tereza Tetourová, Tereza Stárková, Cyril Brom: Vliv dekorativních animací ve výukových hrách pro děti mladšího školního věku na motivaci a učební výsledky

Kateřina Kubíková, Aneta Boháčová, Michal Svoboda: Psychologické aspekty neúspěšnosti studia na vysoké škole

Martin Majcík: Typy učitelských reakcí na žákovskou chybu ve výukové komunikaci

Magda Nišpanská: Mentalizace a její význam v kontextu školy

Jiřina Novotná, Miroslav Grznár: Mapování proměny pedagogických procesů a podmínek společného vzdělávání v běžných základních školách

Michaela Pejchalová, Miroslav Klusák: Humor ve výuce matematiky

Barbora Petřů Puhrová: Aktérství rodiče v domácí přípravě dítěte na vyučování

Jakub Pivarč: Monitoring proměn pedagogických procesů a podmínek společného vzdělávání na základních školách v České republice

Martin Sedláček, Klára Šed'ová: Vybrané faktory ovlivňující žákovskou participaci na výukové komunikaci

Karel Starý: Využití narativního textu při učení

Tomáš Sýkora: Vliv příběhu na učební výsledky při využití výukových digitálních her pro děti mladšího školního věku

Klára Šed'ová, Zuzana Šalamounová: Jak na výukové komunikaci participují tzv. slabí žáci

František Tůma: Jak studenti (ne)spolupracují při hledání slov během párové práce v hodinách angličtiny

Sekce 6 - Teorie a praxe fungování výchovných a vzdělávacích institucí

Irena Bartáková: Predikční validita státní maturity a přijímacích zkoušek na PedF UK

Lucie Grůzová, Lucie Jarkowská, Martina Kampicher, Katarína Slezáková: Představení projektu Pedagogika raného věku v institucích denní péče v České republice

Monika Kadrnožková: Jakým způsobem vedení výběrových základních škol přiděluje učitele do tříd

Jana Majerčíková: Rodiče a mateřská škola. Proměny očekávání rodičů od učitelů a od mateřské školy v uplynulých třiceti letech (Parents and Nursery Schools. Changes of Parents' Expectations Directed Toward Teachers and Nursery Schools after 30 Years)

Petr Meyer, Jan Svoboda: Formování spádových obvodů základních škol v typologicky odlišných regionech

Jaroslava Simonová, Dominik Dvořák, Jan Vyhnálek, Jana Straková: Pocit akademické marnosti – potenciální příspěvek mechanismů na úrovni školy

Sekce 7 - Posterová sekce

Eva Bumbálková: Testové strategie používané studenty angličtiny v testech poslechu

Veronika Francová, Irena Smetáčková: Vztahy v pedagogickém sboru a syndrom vyhoření

Tereza Hladíková: Obraz učitele v současném českém denním tisku

Marie Hošťálková: Lexikální složka řeči u bilingvních dětí předškolního věku

Hana Koblihová: Propojení dvou školních světů: Subjektivní vnímání kvality života očima žáků na pomezí primárního a nižšího sekundárního vzdělávání (projekt práce)

Nataliia Kysil: Rozvoj podnikavosti a kreativity studentů hudebních oborů na pedagogických fakultách v České republice, ve Slovenské republice a na Ukrajině

Ráchel Mazúchová: Respektující přístup učitele k žákům ve škole

Jana Mužíková: Hodnocení ústního projevu žáků v anglickém jazyce na obchodní akademii

Hana Navrátilová: Dítě v komunikaci s vrstevníkem při volné hře v mateřské škole

Lukáš Rokos, Iva Žlábková, Iva Stuchlíková, Alena Hošpesová, Klára Kováčová, Jan Petr, Libuše Samková, Radka Závodská: Hyperspace pro formativní hodnocení a badatelsky orientovanou výuku v přírodovědných předmětech a matematice

Silvie Svobodová: Proměnné ovlivňující environmentální gramotnost žáků 2. stupně ZŠ v České republice?

Petra Trávníčková: Využití dětského portfolia v mateřské škole

Radek Vorlíček: Jak se daří inkluzi u nás a na Slovensku?

Lenka Zemanová: Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti časných čtenářů

Sekce 8 - Demokracie a výchova

Lenka Hessová: Odkaz života a díla Janusze Korczaka. Aplikace demokratických principů v praxi

Petr Chalůš: Školské radě svědčí výzvy

Dana Kasperová: Profesionalizace učitelstva v demokratických společenských poměrech - příklad české meziválečné diskuse

Karel Rýdl: Nepolitické školství a současnost

Martin Strouhal: Demokracie a výchova mezi Johnem Deweyem a průřezovým tématem

Michal Šimáně, Lenka Kamanová: Jak jsem se stal učitelem na střední odborné škole v období socialistického Československa

Jiří Zounek: Mezi autoritářským a demokratickým režimem. Historické milníky základního školství v Československu ve druhé polovině 20. století

Sekce 9 – Sympózium

Petr Urbánek, Andrea Rozkovcová, Jitka Novotová, Jan Pícek, Helena Pícková, Jitka Jursová: Výzkum učitelských sborů ZŠ: výzkumné možnosti, témata, výsledky

Abstrakta příspěvků a posterů

1. Teorie a metoda v pedagogice

Dominik Dvořák, Jan Vyhnálek, Jana Straková, Jaroslava Simonová, Vít Šťastný

Název příspěvku

Kvalitativní longitudinální přístup ve výzkumu přechodu žáků do středního odborného vzdělávání (Qualitative Longitudinal Approach to Students' Transition to Upper Secondary Vocational Education)

Klíčová slova v ČJ

Kvalitativní výzkum, longitudinální studie, odborné vzdělávání, přechody, postoje

Klíčová slova v AJ

Qualitative research, longitudinal study, vocational education and training, transitions, attitudes

Cíle v ČJ

Příspěvek přináší předběžná zjištění o proměnách postojů dospívajících k jejich vzdělávací dráze, zejména z hlediska volby mezi zamýšleným ukončením studia výučním listem oproti maturitní zkoušce. Zaměřuje se zejména na vliv navštěvovaných škol na postoje žáků. Předmětem pozornosti jsou také metodologické otázky a etické aspekty spojené s použitím prospektivního longitudinálního kvalitativního výzkumného plánu.

Teoretická východiska v ČJ

Jednou z konstant sociologie vzdělávání je tvrzení, že dělnické profese si volí dospívající z dělnických rodin. Tento jev bývá zpravidla interpretován za pomoci různých teorií reprodukce sociálního kapitálu rodin a je dobře popsán i v českém prostředí, podobně jako aspekty kariérního rozhodování. Náš příspěvek vychází z předpokladu, že v souvislosti s volbou střední školy je vhodnější mluvit spíše o volbě další vzdělávací dráhy než o volbě povolání (Hlad'o, 2010). Ve stratifikovaném českém vzdělávacím systému se totiž zásadním jeví hlavně rozhodnutí mezi maturitním a nematuritním oborem. Jako velmi nadějný koncept pro analýzu vlivu školy na kognitivní výsledky i non-kognitivní charakteristiky žáků se nabízí tzv. akademický optimismus učitelského sboru. Ptáme se tedy na to, jak různé školy jako instituce (základní vs. střední) i organizace (různé školy v segmentu odborného vzdělávání) svou kulturou působí na postoje žáků k vzdělávací dráze.

Metodologie v ČJ

Výzkumnou strategií vhodnou pro studium vnímání a zvládání změn a kontinuity sociálního světa v čase je longitudinální kvalitativní výzkum (QL – Neale, Henwood, & Holland, 2012; Thomson & McLeod, 2015). Vzorek tvoří 12 učňů z různých škol, se kterými provádíme opakované kvalitativní rozhovory (zatím proběhly rozhovory v devátém ročníku, na konci prvního ročníku střední školy a další rozhovor bude proveden v době ukončení školy). Sledujeme nejen vnímání událostí ve školní dráze z perspektivy aktérů, ale opakovaným dotazováním „na totéž“ také změnu interpretace a hodnocení téže události v čase.

Závěry v ČJ

Probíhající výzkum přináší kvalitativní poznání mechanismů, kterými rozhodování žáků o vzdělávací dráze ovlivňují jak základní školy, tak střední odborné školy a odborná učiliště. Nezaměřujeme se při tom primárně na kariérní poradenství, ale spíše na signály, které žákům o jejich šanci uspět v sekundárním vzdělávání vysílá škola nepřímo. Konkrétně srovnáváme, jak se staví žáci k možnosti získání maturitní zkoušky v 9. ročníku, s tím, jak se jejich plány mění na základě zkušenosti na střední škole. Předběžné výsledky poukazují na odlišné působení různých škol v závislosti na jejich kultuře.

Souhrn příspěvku v AJ

The qualitative paper explores/analyses the role of school in forming the attitudes of students in Czech vocational education. The Czech Republic selects/differentiates/upper secondary students into three tracks with very different curricula – academic, professional and vocational. Although the vocational education plays a very important role in the Czech education system, there is a lack of research evidence about the factors influencing student achievement and attitudes in this educational segment. The main aim of this research project is to examine the relationship between vocational students' school experiences and their attitudes to the future educational trajectory. Preliminary results of qualitative case studies of the transition from compulsory lower secondary education to upper secondary vocational schools will be presented. The paper deals also with methodological and ethical issues of longitudinal qualitative studies.

Bibliografie

Hlad'o, P. (2010). Dynamika rozhodování žáků základních škol o další vzdělávací dráze. *Studia paedagogica*, 15(2), 87–104.

Neale, B., Henwood, K., & Holland, J. (Eds.). (2012). Advancing methods and resources for qualitative longitudinal research: The Timescapes experience. *Qualitative Research* [monotematické číslo], 12(1).

Thomson, R. & McLeod, J. (2015). New frontiers in qualitative longitudinal research: an agenda for research *International Journal of Social Research Methodology*, 18(3), 243-250. doi.org/10.1080/13645579.2015.1017900

Veronika Gígalová, Hana Bartoňková

Název příspěvku

Diagnostika rozvojového potenciálu manažerů (Diagnostics of Development Potential of Managers)

Klíčová slova v ČJ

Diagnostika rozvoje, rozvoj manažerů, sebeřízené učení, zkušenost, kritická reflexe, zkušenostní učení

Klíčová slova v AJ

Development diagnostics, manager development, self-directed learning, experience, critical reflection, experiential learning

Cíle v ČJ

Příspěvek je zaměřen na teoretickou argumentaci pro andragogickou diagnostiku rozvojového potenciálu zaměstnanců na manažerských pozicích ve firmách. Cílem teoretické studie je upravit model psychometrického nástroje testování osobnostního potenciálu manažera a modifikovat jej na základě Epsteinových výzkumných výsledků. Cílem příspěvku pak bude představit vyvozenou strategii andragogické diagnostiky rozvojového potenciálu manažerů.

Teoretická východiska v ČJ

Vývoj teorie vzdělávání dospělých je podle Brookfielda zbrzděn přetrváváním mýtů. Mezi nejdůležitější z nich patří: a) tvrzení, že dospělý člověk se učí rád a že je přirozeně autonomní (self-directed), b) názor, že existuje jediný možný způsob, jakým se dospělí učí, c) domněnku, že kvalitní vzdělávací praxe vždy odpovídá specifickým potřebám vysloveným učícími se. Brookfield neuznává, že by se měly vytvářet zvláštní metody pro vzdělávání dospělých jako protiklad k metodám určeným ke vzdělávání v jiných fázích života. Můžeme pouze konstatovat, že mnohem důležitější jsou například rozdíly v kultuře, národnostní otázce nebo rozdíly osobnosti. Zkušenost je podle něj tvarována a ovlivňována kulturou, protože náš život je spojen s jazykem, morálkou, ideologií, a ty jsou v kultuře velmi silně zakořeněny, takže si je téměř nikdy neuvědomujeme. Množství zkušeností má malý vliv na jejich kvalitu nebo intenzitu (Brookfield, 1986). Epsteinova kognitivně-zkušenostní teorie osobnosti předpokládá existenci dvou systémů zpracování informací – zkušenostní a racionální. Zkušenostní systém je „surový systém, který automaticky, rychle, bez námahy a efektivně zpracovává informace“. Zatímco racionální považuje za „záměrný (...) abstraktní systém (...), jenž je schopen vysokého stupně abstrakce“ (Epstein, 1994, s.

715). Dále o racionálním systému hovoří jako o analytickém, verbálním a racionálním (Epstein, 1994, s. 710). Zkušenostní systém je tedy nevědomý a je ovlivňován jednak emocemi a jednak také intuicí, zatímco racionální je založen na vědomém, racionálním posouzení a hodnocení strategií řešení problému. Epstein (1994, s. 719-720) tímto vymezením dvou systémů upozorňuje na fakt, že lidé mohou mít intuitivní znalosti, které v rozhodování využívají bez jakéhokoli vědomého posouzení. Zkušenostní systém je dle něj dokonce lepší a efektivnější než ten racionální. Výsledky Epsteinových výzkumů korespondují s Brookfieldovou teorií sebeřízeného učení a metodika jeho výzkumu bude využita k vytvoření diagnostického nástroje rozvojového potenciálu manažerů (viz závěry).

Metodologie v ČJ

Jedná se o teoretickou studii. Základní postup je směřován k vytvoření konceptuálního rámce (Švaříček, Šedřová & kol., 2007), tzn. systémů konceptů, předpokladů, očekávání a teorií, které budou stát u vstupu do následného výzkumného šetření (aplikovaný výzkum). Metodologickým základem v předloženém příspěvku je tedy formulování výzkumného problému (diagnostika rozvojového potenciálu), definování klíčových konceptů (sebeřízené učení, zkušenostní učení, rozvojový potenciál) a nastínění teoretického kontextu (S. Brookfield a S. Epstein).

Závěry v ČJ

S ohledem na téma tohoto příspěvku je pro nás podstatné zejména to, že se jedná o dvě teoretické roviny identifikace rozvojového potenciálu: 1) Brookfieldovo pojetí učení dospělého jedince, které je založeno na respektování vývojové etapy dospělého v oblasti zkušenosti a vědění. 2) Epsteinovo pojetí učení dospělého jedince, které je založeno na osobnostním předpokladu potenciálu k přijímání a fixování nových informací. Diagnostické nástroje identifikace potenciálu k přijímání a fixování nových informací se budou opírat o výsledky výzkumu S. Epsteina. Z metodiky jeho výzkumu budou vyvozovány možnosti diagnostiky rozvojového potenciálu manažerů ve firmách. Epsteinovy výzkumy ukazují na nedostatečnost psychometrického testování osobnosti. Epstein (1994) dokonce říká, že slepé dodržování psychometrických úvah je velmi omezující. Naším cílem je upravit model psychometrického nástroje testování osobnostního potenciálu manažera modifikovaný Epsteinovými výzkumnými výsledky, neboť Epsteinův model poskytuje empiricky užitečné informace pro klasifikaci, screening a předvídání individuálních rozdílů v chování různých osobnostních typů.

Souhrn příspěvku v AJ

The topic of the paper is theoretical argumentation for andragogic diagnostics of development potential of employees in managerial positions. The two main features of this group are the position in the organizational structure and the length of practice as a manager. The main source will be the theoretical approaches of S. Brookfield and S. Epstein. There are two theoretical levels of identifying development potential: 1) Brookfield's concept of adult learning, which is based on respecting the developmental stage of an adult in the field of experience and knowledge. 2) Epstein's concept of adult learning, which is based on the personality assumption of the potential to receive and fix new information. The aim of the paper will be to deduce from these theoretical concepts the strategy of andragogical diagnostics of development potential of managers.

Bibliografie

Brookfield, S. (1986). *Understanding and Facilitating Adult Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.

Brookfield, S. (1990). *Using Critical Incidents to Explore Learners' Assumptions*. In Mezirow, J. *Fostering Critical Reflection in Adulthood*. San Francisco: Jossey-Bass Publisher.

Epstein, S. (2003). *Cognitive-experiential self-theory of personality*. In MILTON, T. a M. Lerner (Eds.). *Comprehensive Handbook of Psychology. Volume 5: Personality and Social Psychology*. Hoboken, NJ: Wiley, s. 159–184.

Epstein, S. (1994). *Trait Theory as Personality Theory: Can a Part Be as Great as the Whole?* In *Psychological Inquiry*, Vol. 5, s. 120–122.

Helena Hejlová, Jaroslav Pěnička

Název příspěvku

Specifika dotazování žáků 1. stupně ZŠ na klima třídy (The specifics of administering a classroom environment questionnaire at a primary school level)

Klíčová slova v ČJ

Klima školní třídy, 1. stupeň ZŠ, dotazník s příběhem, reliabilita

Klíčová slova v AJ

Classroom environment, primary school, questionnaire, reliability

Cíle v ČJ

Vytvořit varianty standardizovaného dotazníku Klima školní třídy (Mareš, J. a Ježek, S., 2012) v podobě příběhových dotazníků a posoudit jejich vstřícnost vůči žákům na 1. stupni ZŠ (2. vzdělávací období). Popsat zkušenosti se zadáváním, vyhodnocováním a interpretací variantních nástrojů a zhodnotit jejich přínos pro třídního učitele při péči o klima třídy.

Teoretická východiska v ČJ

Východiskem je pedagogický přístup k analýze klimatu školní třídy, který se orientuje především na kvalitu vztahů kamarádství, spolupráce a konfrontace zažívanou mezi spolužáky. V souvislosti s péčí o klima třídy je porozumění těmto pocitům žáků pro učitele významnou informací. Přestože sociální ladění skupiny učitel průběžně pozoruje, může být použití jiného nástroje zpřesněním a korekcí jeho profesního vidění. K dispozici je vedle už klasického dotazníku Naše třída (J. Mareš, J. Lašek) také škálovaný dotazník Klima školní třídy nabízený učitelům na webu programu Cesta ke kvalitě a garantovaný Národním ústavem pro vzdělávání. Vzhledem k výraznější orientaci žáků 1. stupně ZŠ na konkrétní a názorné projevy podporované jejich přímou zkušeností, variujeme dotazník Klima školní třídy do dvou rozdílných příběhových podob. Jejich zadávání umožňuje žákům vytvořit si názornější představu o konkrétní situaci a učitelům umožňuje zaměřit se na konkrétní složky edukační reality.

Metodologie v ČJ

Výchozím nástrojem je dotazník Klima školní třídy založený na Likertových škálách. Ve dvou vytvořených variantách jsou transformovány dimenze zachycující aspekty dobrých vztahů, spolupráce a soutěžení mezi spolužáky do příběhů tvořených situacemi adekvátními k původním položkám tak, aby navozovaly představu děje. Data jsou kvantitativně vyhodnocena a prostřednictvím výpočtu mediánu jednotlivých

kategorií a průměru celkových odpovědí porovnána s hodnotami standardizovaného dotazníku. Zadavateli jsou studenti učitelství pro 1. stupeň ZŠ na PedF UK. Vzorek tvoří 40 tříd 4. a 5. ročníku.

Závěry v ČJ

Závěry popisují zkušenosti s tvorbou a administrací variantních příběhových dotazníků. Podstatným zjištěním je problém s vyvážeností situací mezi jejich dostatečnou obecností a vázaností na předpokládané konkrétní zážitky a zkušenosti ve třídě respondenta. V souvislosti s reliabilitou vytvořených nástrojů se jako krucióální ukazuje možnost přímého zadávání učitelem, které umožní vybavování a vytvoření představy o podobě posuzované situace žáky. Příspěvek odpovídá na otázku, za jakých podmínek jsou příběhové dotazníky vhodné pro zjištění daného aspektu klimatu školní třídy na 1. stupni ZŠ.

Souhrn příspěvku v AJ

Concerning classroom environment care, diagnosing pupils' feelings is valuable information for the teacher. The intensive orientation of primary school pupils towards direct experience, lead the authors to create variations of the questionnaire "Klima školní třídy". Administration of story questionnaire enables pupils to create a clearer picture of a particular situation and allows the teacher to focus on specific components of educational reality. The paper aims to describe the experience with administration, evaluation and interpreting variant questionnaire and to evaluate their contribution to the class teacher. In the context of the reliability of research tools, as a crucial factor shows the direct administration of questionnaire through a class teacher. This way allows pupils to create a concrete idea of the example they perceive in their class.

Bibliografie

- Mareš, J., & Ježek, S. (2012). Klima školní třídy: dotazník pro žáky. Evaluační nástroje. Praha: Národní ústav pro vzdělávání.
- Lašek, J.(2001). Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Čapek, R.(2010). Třídní klima a školní klima. Praha: Grada Publishing, a.s.

Ilona Kočvarová

Název příspěvku

Počítačem asistovaná analýza textu jako součást kvantitativního výzkumu v pedagogice (Computer assisted text analysis as part of quantitative educational research)

Klíčová slova v ČJ

Počítačem asistovaná analýza textu, kvantitativní výzkum, pedagogika

Klíčová slova v AJ

Computer assisted text analysis, quantitative research, educational science

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit vybrané možnosti počítačem asistované analýzy textu (CATA) pro účely kvantitativního výzkumu v pedagogice.

Teoretická východiska v ČJ

V návaznosti na Robertse (2000), Hájka (2014), Gavoru (2015) a další autory je vymezen prostor CATA v rámci sociálních věd a pedagogiky, jsou prezentovány její vybrané parametry a potenciál pro účely pedagogického výzkumu.

Metodologie v ČJ

V příspěvku jsou prezentovány vybrané problémy pedagogického výzkumu, pro jejichž řešení lze využít možností CATA, a to v návaznosti na software umožňující její realizaci. Problematika je prezentována na konkrétních ukázkách z pedagogického výzkumu.

Závěry v ČJ

Aplikace CATA, jakkoli naráží na mnohá omezení a vyžaduje velmi citlivý přístup, má v pedagogickém výzkumu vysoký potenciál nejen pro účely analýzy otevřených otázek v dotaznících, ale otevírá nám dveře do světa téměř neomezeného množství volně dostupných textových informací na internetu. Umožňuje obohatit ryze kvantitativní, ale i smíšená výzkumná šetření. Je výzvou pro kreativní výzkumníky s citem pro slova i čísla.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the presentation is to introduce selected possibilities of computer assisted text analysis (CATA) for the purposes of quantitative educational research. Following

Roberts (2000), Hájek (2014), Gavora (2015) and other authors, the CATA space within social and educational sciences is defined. Possibilities of its application in selected software are presented using specific examples. CATA faces many limits and requires a very sensitive application. Nevertheless, it has a high potential in educational research, because it is a helpful tool for the purpose of analyzing large amounts of text. It allows to enrich purely quantitative but also mixed research surveys. It is a challenge for creative researchers with a sense of words and numbers.

Bibliografie

Roberts, C.W. (2000). A Conceptual Framework for Quantitative Text Analysis. On Joining Probabilities and Substantive Inferences about Texts. *Quality & Quantity*, 34(3), 259-274.

Hájek, M. (2014). *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Gavora, P. (2015). Obsahová analýza v pedagogickom výskume: Pohľad na jej súčasné podoby. *Pedagogická orientace*, 25(3), 345–371.

Jiří Mareš

Název příspěvku

Dva roky zkušeností s hodnocením nejlepších výstupů pedagogického výzkumu v ČR (Two-year experience in evaluating the best educational research outputs in the Czech Republic)

Klíčová slova v ČJ

Výzkum, články, monografie, kapitoly v monografiích, hodnocení kvality, pedagogika

Klíčová slova v AJ

Research, articles, monographs, chapters in monographs, quality assessment, education

Cíle v ČJ

Popsat dvouleté zkušenosti s fungováním nové Metodiky 17+ Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace v oboru Education.

Teoretická východiska v ČJ

Pro odborné posouzení výstupů výzkumných organizací (včetně vysokých škol) bylo ustaveno 6 odborných panelů. Panel č. 5 Social Sciences se člení na 9 oborů, z nichž obor 5.3 je obor Education. Protože ve společenských a humanitních vědách není příliš vhodné hodnocení výsledků výzkumu pomocí bibliometrických ukazatelů, jsou výstupy výzkumné činnosti podrobeny expertnímu hodnocení prostřednictvím tzv. vzdáleného recenzního posouzení.

Metodologie v ČJ

Vysoké školy posílají RVVI zatím každý rok 10 % prací ze své vědecko-výzkumné produkce; má jít o práce, které v daném roce považují za nejlepší. Referát charakterizuje postup hodnocení: přidělení dvou nezávislých hodnotitelů, přečtení článků hodnotiteli, zvážení, zda jde o hodnocení vědeckého přínosu či společenské relevantnosti, ohodnocení kvality textu pomocí pětistupňové škály, zdůvodnění stanoviska. Při rozdílech mezi hodnotiteli rozhoduje garant oboru: při malém rozdílu rozhodne sám, při větším přidělí třetího hodnotitele.

Závěry v ČJ

Problémy, s nimiž se aplikování nové Metodiky 17 + v oboru Education potýká, jsou tyto: počet a kvalita výstupů zasílaných jednotlivými vysokými školami, počet a oborové zaměření hodnotitelů, ochota hodnotitelů vůbec publikace hodnotit, dodržování časových termínů hodnotiteli, rozdílné chápání dvou základních kritérií hodnocení publikací (vědecký přínos publikace; společenská relevantnost publikace). Objevují se pokusy některých vysokých škol posílat k posouzení výstupy, které

nemají s vědeckou publikací nic společného, anebo byly publikovány v tzv. predátorských časopisech.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim is to describe two-year experience with the functioning of the new Methodology 17+ of the Government Council for Research, Development and Innovation in Education. The challenges faced by the application of the new 17 + Methodology in Education are the following: the number and quality of outputs sent by individual universities, the number and specialization of evaluators, the willingness of evaluators to evaluate publications at all, adherence to deadlines by evaluators, different understanding of the two basic criteria evaluation of publications (scientific contribution of the publication; social relevance of the publication). There are attempts by some universities to send out outputs that have nothing to do with scientific publications, or have been published in so-called predator magazines.

Název příspěvku

Změny v kompetencích k učení dle typu školy: Využití propensity score matching a analýzy odlišného fungování položek (Differences in learning competence with respect to school type: A case for propensity score matching and analysis of differential item functioning)

Klíčová slova v ČJ

Kompetence k učení, typ školy, propensity score matching, odlišné fungování položek

Klíčová slova v AJ

Learning competence, academic tracking, propensity score matching, differential item functioning

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je analyzovat změny v kompetencích k učení mezi 6. a 9. ročníkem v závislosti na typu školy (základní školy vs. víceletá gymnázia). Vedle porovnání zlepšení v celkových skórech studujeme také změny na úrovni subškál a jednotlivých položek s využitím analýzy odlišného fungování položek. Vedlejším cílem příspěvku je tak poukázat na metodologické aspekty analýzy testových dat.

Teoretická východiska v ČJ

Hlavním argumentem pro znovuzavedení víceletých gymnázií po roce 1989 byl rozvoj nejnadanějších žáků, aby mohli později tvořit novou elitu národa. Otázka, nakolik víceletá gymnázia skutečně rozvíjejí nadání žáků, je stále otevřená. Ve srovnávacích testech skórují víceletá gymnázia výrazně výše než základní školy, ale pro posouzení jejich vzdělávacího přínosu je třeba porovnávat pokrok žáků. Studie z Německa, kde podobně jako v ČR dochází k časnému rozdělování žáků do škol podle schopností, vedly k závěru, že žáci v gymnáziích učiní větší pokrok než žáci nevýběrových škol. Tento pokrok byl prokázán nejen v hlavních školních předmětech, ale i v obecných kognitivních schopnostech měřených inteligenčními testy (Guill, Lüdtke, & Köller, 2017). Důvodem jsou zřejmě rozdíly v kurikulu a v kompetencích učitelů, které vedou k rozdílné kognitivní aktivaci žáků při výuce. Přidaná hodnota výběrových škol nicméně může být odlišná v různých zemích a pro různé studované předměty/konstrukty.

Metodologie v ČJ

K porovnání pokroku žáků základních škol a víceletých gymnázií využíváme data z longitudinálního výzkumu CLoSE. Kognitivní schopnosti žáků měříme pomocí české adaptace finského testu kompetencí k učení (Chvál & Straková, 2014). Pro eliminaci rozdílů ve složení žáků je využita metoda propensity score matching. Vliv školy na zlepšení v kompetencích k učení je analyzován pomocí regresních modelů pro celkový skóre, pro skóre na subškálách a nakonec také pomocí tzv. analýzy odlišného fungování položek (differential item functioning, DIF) na úrovni jednotlivých položek (Martinková et al., 2017).

Závěry v ČJ

Metoda propensity score matching umožnila vytvořit paralelní vzorky žáků základních škol a víceletých gymnázií s co nejpodobnějšími charakteristikami. Zatímco na úrovni celkového skóru jsme efekt typu školy na zlepšení žáků neprokázali, rozdíl mezi skupinami byl signifikantní pro subškálu Matematické koncepty a signifikantní bylo také odlišné fungování některých položek. Studií poukazujeme na skutečnost, že odlišné fungování položek může být přítomno i v situaci, kdy rozdíly na úrovni celkového skóru nejsou signifikantní, nebo dokonce i v situaci, kdy je rozdělení celkových skóre zcela totožné.

Souhrn příspěvku v AJ

In this work, we use data from Czech Longitudinal Study in Education to analyze gains in learning competence between Grade 6 and Grade 9 with respect to school type (basic schools vs. Gymnasia). Propensity score matching is used to form parallelized samples to eliminate the effect of the selective school intake. We fit regression models on total score to test for overall school type effect. Further, we analyze scores and gains on subscales, and we check for differential item functioning (DIF). While no significant difference between basic schools and gymnasia is present for the overall learning competence gains, we find significantly higher gains in Mathematical concepts subscale and significant DIF in some items. We argue that item-level analysis is important for deeper understanding of the tracking implications.

Bibliografie

Guill, K., Lüdtke, O., & Köller, O. (2017). Academic tracking is related to gains in students' intelligence over four years: Evidence from a propensity score matching study. *Learning and Instruction*, 47, 43–52. doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.10.001
Chvál, M., & Straková, J. (2014). Možnosti měření kompetencí k učení – aplikace finského nástroje v českém prostředí. *Pedagogika*, 64(3), 307–326. Dostupné z <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=4045>

Martinková, P., Drabinová, A., Liaw, Y. L., Sanders, E. A., McFarland, J. L., & Price, R. M. (2017). Checking equity: Why DIF analysis should be a routine part of developing conceptual assessments. *CBE Life Sciences Education*, 16(2) rm2. doi.org/10.1187/cbe.16-10-0307

Eva Potužníková

Název příspěvku

**Možnosti a meze hodnocení kvality škol pomocí modelů přidané hodnoty
(Potential benefits and limits of assessing school quality by value-added models)**

Klíčová slova v ČJ

Kvalita vzdělávání, standardizované testy, modely přidané hodnoty, socioekonomický status, CLoSE

Klíčová slova v AJ

Educational quality, standardized tests, value-added models, socioeconomic status, CLoSE

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je posoudit potenciál modelů přidané hodnoty pro účely hodnocení kvality vzdělávání v České republice. Příspěvek je postaven na empirickém porovnání několika modelů, které se v zahraničních vzdělávacích systémech používají k hodnocení kvality škol na základě dosažených vzdělávacích výsledků.

Teoretická východiska v ČJ

Se zavedením společné části maturitní zkoušky a elektronické testovací platformy České školní inspekce proniká hodnocení kvality vzdělávání na základě standardizovaných výsledků i do českého prostředí. Výsledky žáků v jednotných testech slouží jako zpětná vazba pro školy i jako podklad pro inspekční činnost. Výsledky žáků jsou však ovlivněny nejen vzdělávacím působením školy, ale i tzv. kontextovými faktory, které škola nemůže ovlivnit, především vrozenými schopnostmi a domácím zázemím žáků. Hodnocení kvality vzdělávání na základě testových výsledků je proto nepřesné a z principu nespravedlivé, zvláště pro školy s větším podílem znevýhodněných žáků. Přesnější posouzení vzdělávacího přínosu školy umožňují tzv. modely přidané hodnoty, které zohledňují rozdíly ve vstupních znalostech žáků (OECD, 2008). Mnozí autoři (např. Tekwe et al., 2004) doporučují jako nejpřesnější takové modely, které kontrolují nejen počáteční rozdíly ve znalostech, ale i kontextové charakteristiky žáků.

Metodologie v ČJ

Příspěvek porovnává postavení škol v žebříčcích úspěšnosti zkonstruovaných na základě (1) prostých výsledků žáků 9. ročníku v testu, (2) výsledků žáků 9. ročníku při kontrole jejich socioekonomického zázemí, (3) výsledků žáků 9. ročníku při kontrole

jejich výsledků v 6. ročníku, (4) výsledků žáků 9. ročníku při kontrole jejich výsledků v 6. ročníku a socioekonomického zázemí. Modely (3) a (4) jsou modely přidané hodnoty. Výpočty jsou provedeny v programu R (Doran & Lockwood, 2006) na datech z matematického testu zadávaného v rámci longitudinálního výzkumu CLoSE.

Závěry v ČJ

Modely přidané hodnoty představují významný pokrok ve srovnání s hodnocením kvality škol na základě průměrných výsledků žáků v testech. Pro české školství, vyznačující se silnou závislostí výsledků žáků na jejich socioekonomickém zázemí, se z porovnávaných modelů jeví jako nejvhodnější model 4. Jeho použití je limitováno nedostatkem dat o počátečních znalostech žáků. Při nedostatku těchto dat je vhodné zohlednit alespoň kontextové charakteristiky žáků. Všechny modely, které při hodnocení vzdělávacích výsledků škol zohledňují složení žáků, předpokládají použití kvalitních testových nástrojů.

Souhrn příspěvku v AJ

Student achievement in a common part of the maturity examination or in tests developed by the Czech School Inspectorate are recent examples of standardized achievement data used as information on school quality. However, student achievement in standardized tests depends not only on the school's teaching practice, but also on student background factors outside school control. Value-added models (VAMs) that relate student achievement to their previous achievement level have been proposed as a fairer and more precise method to assess school quality (OECD, 2008). This contribution compares school rankings calculated by means of four statistical models including two VAMs, similarly as in Tekwe et al. (2004). The models were fitted in R software (Doran & Lockwood, 2006) using data from mathematics tests administered as part of the Czech Longitudinal Study in Education (CLoSE). The lack of longitudinal student data obtained by high-quality test instruments is a main challenge in using VAMs.

Bibliografie

- Doran, H. C., & Lockwood, J. R. (2006). Fitting value-added models in R. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 31(2), 205–230.
- OECD. (2008). *Measuring improvements in learning outcomes. Best practices to assess the value-added of schools*. Paris: OECD Publishing.
- Tekwe, C. D., Carter, R. L., Ma, C.-X., Algina, J., Lucas, M. E., Roth, J., ... Resnick, M. B. (2004). An empirical comparison of statistical models for value-added assessment of school performance. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 29(1), 11–36.

Eva Skalová, Dominik Dvořák

Název příspěvku

Jak měřit docházku a absentérství v českých školách (The Challenges of Measuring Attendance and Absenteeism in Czech Schools)

Klíčová slova v ČJ

Administrativní data, docházka, absentérství, záškoláctví, non-kognitivní indikátory

Klíčová slova v AJ

Administrative data, attendance, absenteeism, truancy, non-cognitive indicators

Cíle v ČJ

Význam účasti žáků na školním vyučování obecně uznáván. V některých zemích proto stoupá zájem o sledování docházky, resp. absencí jako důležitého non-kognitivního ukazatele kvality práce školy. Probíhá však diskuse o vhodnosti různých indikátorů pro monitorování docházky. Cílem práce je pro vzorek českých škol v typově různých lokalitách stanovit hodnoty možných indikátorů docházky a porovnat je s dostupnými zahraničními daty.

Teoretická východiska v ČJ

V některých vzdělávacích systémech (zejména v USA) v posledních letech stoupá zájem o non-kognitivní indikátory, jež charakterizují podmínky nebo výsledky práce škol a které by doplnily tradičnější ukazatele jako vzdělávací výsledky žáků. Docházka je velmi vhodným kandidátem na takový indikátor. U nás však nemáme prakticky žádné informace ani o středních hodnotách docházky/absence, ani o její variabilitě v různých skupinách žáků. Teprve v poslední době se objevily výzkumy dokládající souvislost mezi absentérstvím a rizikem předčasného odchodu ze vzdělání u středoškoláků (Hlad'o & Šlapalová, 2018), což je v souladu se zahraničními zjištěními (Birioukov, 2016; Kearney, 2008). Poznatky o docházce na nižších stupních vzdělávání však chybějí. Jedním z důvodů může být existence různých možností konstrukce indikátorů docházky, což také ztěžuje mezinárodní porovnání v této oblasti.

Metodologie v ČJ

Náš přístup se zaměřuje na administrativní mikrodata, tedy na data rutinně pořizovaná školami nikoli pro výzkumné, ale pro provozní účely. Jejich použití naráží na značné obtíže (v neposlední řadě dané etickými a legislativními omezeními), má však také řadu výhod. V neposlední řadě umožňuje sledovat nejen agregované hodnoty, ale analyzovat chování (docházku) až na úroveň jednotlivých žáků. Ve studii počítáme

několik indikátorů z dat o docházce v sedmi českých základních školách v typově různých lokalitách a podrobujeme je standardní explorativní analýze a srovnáváme je s dostupnými zahraničními zdroji.

Závěry v ČJ

Předběžná zjištění potvrzují malou vypovídací schopnost tradiční míry záškoláctví – neomluvených hodin. To je v souladu se zahraničními doporučeními sledovat především celkový počet zameškaných hodin nebo dnů. Ten je v Česku poměrně vysoký. Absenci je možné měřit také podílem žáků, jejichž absence překračují určitý limit, který by bylo vhodné pro naše podmínky stanovit. V rámci pokračování výzkumného projektu se jednak pokusíme rozšířit vzorek škol, jednak doplnit statistiky kvalitativními daty o typologii příčin vysokých absencí a přístupů jednotlivých škol k jejich řešení.

Souhrn příspěvku v AJ

Absenteeism is reported to be a major problem in Czech schools in excluded localities. Despite the importance of regular attendance, we lack information on both the average absenteeism rates and their variation between individual students, groups and schools in the Czech Republic. One reason of this might be the challenges that exist for choosing the optimal indicator(s) to measure attendance/absenteeism. Objectives of this paper: To assess the levels of several indicators of students' attendance in a sample of Czech schools and compare their properties. Methods: Literature review and explorative quantitative analysis of administrative micro-data. Expected results: An overview of different attendance indicators from international literature and their levels for different school systems will be provided. The indicators will be calculated and compared for a sample of seven Czech schools.

Bibliografie

- Birioukov, A. (2016). Beyond the excused/unexcused absence binary: classifying absenteeism through a voluntary/involuntary absence framework. *Educational Review*, 68(3), 340-357.
- Hlad'o, P., & Šlapalová, K. (2018). Důvody žáků středních škol pro opakovaný přestup na jinou školu. Výzkumná zpráva pro Jihomoravský kraj. Brno: FF MU.
- Kearney, Ch. (2008). School absenteeism and school refusal behaviour in youth: A contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 28, 451–471.

Petr Soukup

Název příspěvku

Mnoho povyku pro neparametrické testy? (Too much ado about nonparametric tests?)

Klíčová slova v ČJ

Statistické testy, neparametrické testy

Klíčová slova v AJ

Statistical tests, nonparametric tests

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je ukázat na příliš časté používání neparametrických testů pro data z pedagogických výzkumů.

Teoretická východiska v ČJ

V pedagogice je často při empirické analýze poukazováno na skutečnost, že data nejsou normálně rozdělena a je tedy třeba používat neparametrické testy místo parametrických. Tato tradice zřejmě sahá až k textu Kerlingera (1974). Soudobý pohled na srovnání parametrických i neparametrických testů ukazují např. studie Rascha a kol. (2007) nebo Rietveld & Hout (2015). Je patrné, že pokud použijeme neparametrický test místo parametrického, mění se hypotézy, které testujeme (například při náhradě dvouvýběrového t-testu Mann-Whitney testem, přecházíme od testování shody průměrů k testování shody mediánů), což může být věcně výrazný posun. Dále je nutno upozornit, že ceteris paribus (tj. pro stejná data a stejný rozdíl v populaci) mají neparametrické testy nižší sílu, tj. pro stejnou sílu bude potřebný větší výběr. Jako výzkumníci ale zřejmě nechceme dobrovolně sbírat data o více výzkumných jednotek. Z pohledu statistiky nadto platí, že na rozdělení námi zkoumané veličiny záleží velice málo a parametrický test lze užít i pro sešikmené veličiny.

Metodologie v ČJ

Formální důkaz podali statistici ve formě zákona velkých čísel (např. Anděl, 2005), v příspěvku dojde k empirické ilustraci v ESCI (Exploratory Software for Confidence Intervals, viz Cummings & Jageman, 2017), kdy ukážeme, že rozdělení výběrových průměrů je blízké normálnímu i pro výrazně sešikmená data, a tak lze pro tato data použít parametrické testy.

Závěry v ČJ

V závěru příspěvku upozorňujeme na implikace pro výuku, kdy není nezbytně nutné zařazovat neparametrické testy do základních kurzů statistiky či kvantitativních metod, čímž se eliminuje komplikovanost výkladu a možná zkreslení při chápání těchto postupů.

Souhrn příspěvku v AJ

In pedagogy, the empirical analysis is often pointed out to the fact that data is not normally distributed and therefore it is necessary to use nonparametric tests instead of parametric tests. If we use a non-parametric test instead of a parametric test, the hypotheses we test change (e.g. we switch from testing equality of averages to testing equality of medians). Furthermore, it should be noted that non-parametric tests have a lower power. An empirical illustration in ESCI (Cummings, Jageman, 2017), showing that the sampling distribution of averages is close to normal for skewed data. At the end of the presentation attention is drawn to the implications for teaching, where it is not necessary to include non-parametric tests in basic courses of statistics or quantitative methods.

Bibliografie

Anděl, J. (2005). *Základy matematické statistiky*. Praha: Matfyzpress.

Cumming, G., & Jageman, R. C. (2017). *Introduction to the new statistics*. Routledge.

Kerlinger, F. (1972). *Základy výzkumu chování: pedagogický a psychologický výzkum*. Praha: Academia.

Rascha, D., Teuscherb, F., & Guiardb, V. (2007). How robust are tests for two independent samples? *Journal of Statistical Planning and Inference*. 137, 2706 – 2720.

Rietveld, T., R. van Hout. (2015). The t test and beyond: Recommendations for testing the central tendencies of two independent samples in research on speech, language and hearing pathology. *Journal of Communication Disorders*. 58, 158–168.

Petr Soukup

Název příspěvku

Cronbachovo alfa nebo McDonaldovo omega? (Cronbach's alfa or McDonald's omega?)

Klíčová slova v ČJ

reliabilita, vnitřní konzistence , alfa, omega

Klíčová slova v AJ

reliability, internal consistency, alfa, omega

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit diskusi o ukazatelích vnitřní konzistence a ukázat na rozdíly mezi Cronbachovým alfa a McDonaldovým omega.

Teoretická východiska v ČJ

Diskuse o Cronbachově alfa (Cronbach, 1951) a jeho problematičnosti jsou letité, jedním z prvních souhrnných textů je Cortina (1993). V posledních letech se nadto v oblasti psychometrie a edukometrie prosazuje pro hodnocení vnitřní konzistence škál místo Cronbachova alfa McDonaldovo omega (McDonald, 1999). Někteří autoři jej považují za lepší ukazatel než Cronbachova alfa (např. Hermosilla & Alvarado, 2016), některé časopisy (např. European Journal of Developmental Psychology) již považují McDonaldovo omega za standardní publikační náležitost. Praktickým problémem pro české výzkumníky je, že v software (zejména SPSS či Statistica) McDonaldovo omega nenalezneme, nadto o něm nepojednává dosud žádný český text (článek či kniha). Je namístě si položit otázku, zda máme podlehnout obsesi McDonaldovým omega, nebo konzervativně zůstat u používání Cronbachova alfa.

Metodologie v ČJ

Příspěvek představí logiku obou koeficientů, popíše modely za nimi stojící a upozorní na situace, kdy se (ne)mají používat. Srovná též jejich hodnoty na dvou praktických příkladech a upozorní, že kromě těchto dvou koeficientů existují mnohé další (zejména Revelleho Beta, glb či Gutmannovo lambda 6).

Závěry v ČJ

Na základě literatury a výpočetních ukázek budou popsány situace, kdy se má používat McDonaldovo omega a kdy postačuje Cronbachovo alfa.

Souhrn příspěvku v AJ

The discussions on Cronbach's alpha (Cronbach, 1951) and its problems are longlasting, one of the seminal summaries was written by Cortina (1993). In addition, in recent years, McDonald's Omega (McDonald, 1999) has been advocating the internal consistency of scales instead of Cronbach's alpha in psychometrics and educometrics. Some authors consider it a better indicator than Cronbach's alpha (eg Hermosilla & Alvarado, 2016), some magazines (eg EJDP) already consider McDonald's omega a standard publication. The question is whether we should succumb to McDonadl's omega obsession or conservatively remain in the use of Cronbach's alpha. The paper introduces the logic of both coefficients, describes the models behind them and draws attention to situations when they should be used. They also compare their values by two practical examples and point out that there are many others in addition to these two coefficients (especially Revelle's Beta, glb , or Gutmann's lambda 6).

Bibliografie

Cortina, J. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied. Psychology* 78, 98–104.

Cronbach, L. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika* 16, 297–334.

Hermosilla, I. T., & Alvarado, J. M. (2016). Best Alternatives to Cronbach's Alpha Reliability in Realistic Conditions: Congeneric and Asymmetrical Measurements. *Frontiers in Psychology* 7, 1–8.

McDonald, R. P. (1999). *Test theory: A unified approach*. Hillsdale: Erlbaum.

Petr Soukup, Ilona Kočvarová

Název příspěvku

Jak velký soubor je třeba pro seriózní analýzu kontingenčních tabulek? (O „slabosti“ chi-kvadrát testu) / How big sample size is necessary for categorical data analysis? (About "weakness" of chi-square test)

Klíčová slova v ČJ

Kontingenční tabulka, síla testu, chi-kvadrát test

Klíčová slova v AJ

Contingency table, power, chi-square test

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je poukázat na skutečnost, že při použití chi-kvadrát testu nezávislosti pro běžně velké datové soubory je síla použitého testu velice malá a na výsledky tak nelze příliš spoléhat.

Teoretická východiska v ČJ

Kontingenční tabulky a chi-kvadrát test nezávislosti patří k oblíbeným nástrojům výzkumníků v pedagogice, nadto velice často se s nimi setkáváme i v kvalifikačních pracech. Je třeba si položit otázku, zda opravdu jde o univerzální nástroj vhodný pro analýzu dat z oblasti sociálních věd. Když odhlédneme od situací, kdy je testů používáno pro nevhodná data z hlediska získání výběrového souboru (zejména dostupné výběry), je namístě rozebrat požadavky na velikost souboru pro korektní aplikaci chi-kvadrát testu nezávislosti.

Metodologie v ČJ

Na základě koncepce síly testu (Cohen 1988, Kraemer & Blasey, 2016) bude ukázáno na skutečnost, že pro běžné velikosti výběrů je chi-kvadrát test „slabý“ (vykazuje malou sílu testu) a díky tomu nejde o vhodný nástroj pro detekci souvislostí. Výpočetní ilustrace budou pocházet z produktu IBM SPSS Sample Power, srovnatelné výsledky poskytne i volně šiřitelný G*Power.

Závěry v ČJ

V závěru příspěvku budou diskutovány alternativy pro testování souvislostí kategoriálních dat a bude poukázáno na implikace pro výuku kvantitativních metod.

Souhrn příspěvku v AJ

Contingency tables and chi-square test of independence are among the most popular tools of researchers in educational research. The question is whether it is really a universal tool suitable for analyzing social science data. Apart from the situations in which tests are used for inappropriate data in terms of obtaining a sample (particularly data from convenience samples), it is appropriate to analyze sample size requirements for correct application of the chi-square test of independence. Based on the power of the test (Cohen 1988, Kraemer & Blasey, 2016), it will be shown that for common sample sizes the chi-square test is "weak" (showing low test power) and is therefore not a suitable tool for detecting context. Computing illustrations will come from IBM SPSS Sample Power, and G * Power will provide comparable results. At the end of the paper, alternatives for testing categorical data will be discussed.

Bibliografie

Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Science* (2nd ed.). NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Kraemer, H. Ch., Ch. Blasey (2016). *How Many Subjects?: Statistical Power Analysis in Research* (2nd ed.). Sage.

František Tůma, Jana Obrovská

Název příspěvku

Přísliby a výzvy výzkumu diverzity v pregraduální přípravě učitelů pomocí etnografie více míst (The Promises and Challenges of Multi-sited Ethnographic Approach in Research of Diversity in Pre-service Teacher Education)

Klíčová slova v ČJ

Diverzita, etnografie, studenti učitelství, vysokoškolské kurikulum, praxe na ZŠ

Klíčová slova v AJ

Diversity, ethnography, student teachers, curriculum of general education courses, practicum at lower secondary school

Cíle v ČJ

V příspěvku se zaměřujeme na metodologické aspekty výzkumu vzdělávání učitelů ve vztahu k diverzitě v české školní třídě, konkrétně se na základě studia českých a zahraničních etnografických studií soustředíme na to, jakým způsobem tyto studie pojmají (1) problematiku diverzity a (2) etnografii a zejména etnografii více míst (multi-sited ethnography). V závěru příspěvku představíme výzkumný design projektu GAČR (19-06763S): Etnografie diverzity v pregraduální přípravě učitelů.

Teoretická východiska v ČJ

Rozličné potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, s různým socio-ekonomickým statusem nebo etnickým původem studenti učitelství často vnímají spíše jako problém než jako zdroj. Soustředíme se zejména na způsoby, kterými je diverzita vyjednávána nejen mezi studenty učitelství a jejich vyučujícími na vysoké škole, ale také mezi studenty učitelství, vykonávající praktickou přípravu na základní škole a jejich provázejícími učiteli a žáky. Do našeho pojetí diverzity se promítá jak sociologický důraz na procesy konstruování jinakosti mezi lidmi podél různých os (etnicita, gender, disabilita), tak pedagogické zohlednění individuálních potřeb jedinců, jejich motivací, preferencí, učebních stylů apod. Předpokládáme, že diverzita vyžaduje potřebu respektovat jak podobnosti, tak rozdíly mezi žáky a že na ty je třeba aktivně reagovat (Powell & Powell, 2016). Kultura a sociální struktury jsou předmětem etnografického přístupu (Atkinson et al., 2001).

Metodologie v ČJ

V příspěvku vycházíme především ze studia empirických výzkumů, které jsme vybírali podle následujícího klíče: (1) studie je explicitně zarámována do tradice etnografie, (2)

předmětem studia je diverzita ve vzdělávání, (3) studie vychází z dat sbíraných na více místech (např. na univerzitě a ve školách). U těchto studií jsme sledovali, na jaké etnografické tradici staví, jak pojmají diverzitu a jak u nich dochází k propojování dat a analýz z různých míst. Na podkladě těchto aspektů budeme diskutovat o příslibech a výzvách etnografie více míst při výzkumu diverzity ve vzdělávání.

Závěry v ČJ

Ze studií vyplývá, že etnografický přístup má řadu předností i úskalí, a že etnografie více míst je nosná pro výzkum vazeb mezi prostředím univerzity a základní školy v pregraduálním vzdělávání učitelů. Existují různá pojetí diverzity ve vzdělávání, např. sociální spravedlnost, přístup zaměřený na žáka nebo inkluzivní vzdělávání, jež jsou provázána s různými tradicemi v etnografickém výzkumu. Ve studiích identifikujeme silná a slabá pojetí etnografie více míst. Ve světle těchto různých pojetí diverzity a etnografie více míst představíme design našeho etnografického výzkumu.

Souhrn příspěvku v AJ

In this paper, we focus on methodological aspects of research on teacher education with respect to diversity in Czech classrooms. It is part of broader research project funded by Czech Science Foundation (GA 19-06763S): “Ethnography of Diversity in Pre-Service Teacher Education”, which focuses on the ways: 1) in which students in a Master’s teacher education program become acquainted with the principles of working with diversity 2) in which diversity is constructed at the lower-secondary schools where the students do their teaching practice. In this methodological paper, we discuss promises as well as challenges in conducting multi-sited ethnographic research among several, interrelated settings (university, lower-secondary school) where diversity can be constructed in diverse, even contradictory ways. With reference to the up-to-date research on the topic, we analyze different conceptions of diversity in education and how these are embedded in the ethnographic paradigm.

Bibliografie

Atkinson, P., Coffey, A., Delamont, S., Lofland, J., & Lofland, L. (Ed.). (2001). Handbook of ethnography. London: Sage.

Powell, D. L. & R. G. Powell. (2016). Classroom Communication and Diversity. NY: Routledge.

2. Vychovávaný a vzdělávaný jedinec

Název příspěvku

Otázky ambivalence učení mládeže v oblasti ICT (Chosen Ambiguities of ICT-Related Learning in Youth)

Klíčová slova v ČJ

Ambivalence, ICT, škola, mládež, učení

Klíčová slova v AJ

Ambiguities, ICT, school, youth, learning

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je popsat a vysvětlit vybrané ambivalence v oblasti využívání informačních a komunikačních technologií (ICT) patnáctiletými žáky ve školním i mimoškolním prostředí a současně diskutovat možné dopady těchto ambivalencí na vzdělávání i (celoživotní) učení současné mládeže. Příspěvek vznikl jako jeden z výstupů projektu Digitální technologie v každodenním životě a učení studentů (projekt Grantové agentury ČR, 17-06152S).

Teoretická východiska v ČJ

Informační a komunikační technologie (ICT) jsou stále důležitější součástí každodenního života lidí. To se odráží nejen ve vzdělávací politice, ale i v reálném chodu škol, výuce i učení žáků (Zounek et al., 2018). Čeští žáci např. dosahují nadprůměrné úrovně v oblasti využívání ICT (Fraillon et al., 2014) a byla prokázána souvislost mezi mírou využívání ICT a výkonem studentů (Juhaňák et al., 2018). Tento příspěvek ale přináší nálezy o poměrně nejednoznačném zacházení s ICT v prostředí školy i rodiny. Na jednu stranu je podporováno využití ICT ve školním vzdělávání, na druhé straně nacházíme počítačové učebny uzavřené během přestávek nebo bezdrátovou síť chráněnou heslem, aby se zabránilo žákům v jejím používání. Podobně je tomu s omezeným používáním mobilních technologií během školní výuky, ale i v domácí přípravě apod. V prezentaci budou autoři diskutovat rovněž další ambivalence.

Metodologie v ČJ

V této prezentaci vycházíme z kvalitativní části našeho výzkumu, kde jsme využili focus group rozhovorů s žáky 9. tříd (ve 3 třídách po cca 25 žácích) a případových studií žáků 9. tříd, kdy technikami sběru dat byly polostrukturované hloubkové rozhovory s rodiči, žáky a týdenní záznam činností žáků. Focus group rozhovory i veškeré techniky sběru dat případových studií se zaměřily na zmapování způsobů,

jakými žáci využívají ICT ve škole i mimo ni a na názory mládeže (a jejich rodičů) na používání ICT v každodenním životě.

Závěry v ČJ

Příspěvek ukáže, že ambivalence je již v náhledu na žáky, kteří nemusí být nutně „digital natives“ či zdatnými uživateli ICT. Autoři ukáží ambivalence na úrovni školy, kdy školy přes poměrně dlouhodobé zkušenosti s využíváním ICT ve výuce bývají „problematickým“ místem osvojování kompetencí ve využívání ICT (např. v tom, jak využívat ICT k učení). Ve školách jsou mnohdy ICT používány k obohacení klasické frontální výuky než k vytvoření učebního prostředí, kde jsou používány rovnocenně tradiční prostředky i digitální technologie.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to describe and explain the chosen ambiguities in the use ICT by 15-year-old pupils in school and out-of-school and at the same time to discuss the impacts of these ambiguities on education of youth. The fact, that ICT are increasingly important part of daily life, is reflected not only by education policy, but also by schools, and by learning of pupils (Zounek et al., 2018). However, this paper shows findings about ambiguous treatment of ICT in the school and family. We used focus group interviews with 9th grade pupils and case studies of 9th grade pupils. Data collection techniques were semi-structured interviews with parents, pupils and weekly records of pupil activities. All techniques focused on mapping the ways in which pupils use ICT at and outside of school. The ambiguities is already in view of pupils who are not necessarily "digital natives" or proficient ICT users.

Bibliografie

Frailon, J., Ainley, J., Schulz, W., Friedman, T., & Gebhardt, E. (2014). *Preparing for Life in a Digital Age. The IEA International Computer and Information Literacy Study International Report*. Melbourne: Springer.

Zounek, J., Záleská, K., Juhaňák, L., Bárta, O., & Vlčková, K. (2018). Czech Republic and Norway on their path to digital education. *Studia paedagogica*, 23(4), 11-48.

Juhaňák, L., Zounek, J., Záleská, K., Bárta, O., & Vlčková, K. (2018). The Relationship between Students' ICT Use and Their School Performance: Evidence from PISA 2015 in the Czech Republic. *Orbis Scholae*, 12(2), 37-64.

Jaroslava Jelínková

Název příspěvku

Míra ochoty komunikovat v hodinách v cizím jazyce u studentů vysoké školy (The level of willingness to communicate in a foreign language during classes with undergraduates)

Klíčová slova v ČJ

Ochota komunikovat, cizí jazyk, obava z komunikace v cizím jazyce, motivy pro komunikaci

Klíčová slova v AJ

Higher education, foreign language, willingness to communicate, foreign language anxiety, motivation

Cíle v ČJ

Práce se zabývá ochotou komunikovat ve výuce cizího jazyka a jejím cílem je získat údaje o tom, do jaké míry jsou studenti na vysoké škole ochotni komunikovat v cizím jazyce ve výuce, a jaké motivy uvádějí pro komunikaci s učitelem. Předmětem výzkumu je také obava z komunikace v cizím jazyce. Budu zjišťovat, zda studenti pociťují při komunikaci v cizím jazyce obavy, a pokud ano, v jaké míře a v jakém vztahu je tato obava k ochotě komunikovat v cizím jazyce. Záměr výzkumu bude realizován se studenty Centra jazykové přípravy Pedagogické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně.

Teoretická východiska v ČJ

Na otázku, proč jsou někteří žáci ochotni sdílet verbálně své myšlenky, vědomosti apod. a druzí ne, odpovídá koncept ochoty komunikovat. MacIntyre (1998) popsal koncept ochoty komunikovat v cizím jazyce. Proměnné, které ovlivňují ochotu komunikovat, se dělí na situační proměnné a osobnostní charakteristiky žáka. Komunikaci ve třídě ovládá učitel a otázky studentů jsou ve výuce obvykle málo frekventované, protože se studenti dotazováním vystavují možné negativní zpětné vazbě ze strany učitele a spolužáků. Stav, kdy do komunikace vstupujeme se strachem, je v anglické terminologii popisován mj. jako communication apprehension. Česká terminologie uvádí komunikační ostych, strach, obava. Obava z komunikace v cizím jazyce je definována jako strach a negativní pocity žáka, vyvolané učením a komunikací v cizím jazyce v prostředí třídy. Tato obava je tvořena komunikační ostýchavostí, zkouškovou úzkostí a strachem z negativní zpětné vazby (Horwitz, Horwitz & Cope, 1986).

Metodologie v ČJ

Výzkum je veden na základě metodologie smíšeného designu výzkumu. V kvalitativní části výzkumu budou adaptovány škály měřící míru ochoty studentů komunikovat v hodinách cizího jazyka, míru obavy z komunikace pociťované v cizím jazyce a motivy studentů, které uvádějí pro komunikaci s učitelem. Na dotazníkové šetření navážou polo-strukturované rozhovory se studenty, které poskytnou podrobnější informace o potřebách studentů komunikovat ve výuce s učitelem, přístupu ke komunikaci v cizím jazyce a komunikačních bariérách. Výsledky budou porovnány s informacemi z dotazníkového šetření.

Závěry v ČJ

Proces adaptace původních škál zahrnoval překlad třemi vysokoškolskými pedagogy, analýzu překladů, zpětný překlad a kognitivní rozhovor se studenty, kteří odpovídali charakteristikami hlavnímu vzorku. Škály byly administrovány 87 respondentům a struktura nástrojů byla ověřována pomocí faktorové analýzy. Vnitřní konzistence škál byla spočítána pomocí koeficientu Cronbachova alfa a výsledky jednotlivých faktorů odpovídají obecně akceptovatelné míře reliability v rozmezí 0,79 – 0,90.

Souhrn příspěvku v AJ

The study aims to examine the relationship among students' motives to communicate with teachers, foreign language anxiety and willingness to communicate. It endeavours to identify more specifically the sources of foreign language anxiety. The research is divided into quantitative and qualitative part. The quantitative part provides data for statistical analysis gathered via the use of three scales, i.e. Willingness to communicate scale (MacIntyre, Clément, Dörnyei & Noes, 1998), Foreign language classroom anxiety scale (Horwitz, Horwitz & Cope, 1986) and Interpersonal communication motive scale (Martin, Myers & Mottet, 1999). A semi-structured interview follows the quantitative part to obtain more detailed information on students' perspectives of their participation on classroom communication.

Bibliografie

Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*. 70(2), 125-132.

MacIntyre, P. D., Clément, R., Dörnyei, Z., & Noels, KA. (1998). Conceptualising willingness to communicate in a L2: A situational model of L2 confidence and affiliation. *The Modern Language Journal*. 82, 545-562.

Martin, M. M., Myers, S. A. & Mottet, T. P. (1999). Students' motives for communicating with their instructors. *Communication Education*, 48 (2), 155-164.

Jan Krása, Zora Syslová, Michaela Lebedová, Karolína Salavová, Monika Sládková, Lucie Zatloukalová

Název příspěvku v ČJ

Vývoj narativní kompetence v souvislostech (Development of narrative competence in context)

Klíčová slova v ČJ

Narativní paměť, narativní vývoj, rozsah slovníku, pracovní paměť, vyprávění

Klíčová slova v AJ

Narrative Memory, narrative development, lexical scope, working memory, narrative

Cíle v ČJ

Cílem výzkumu je zjistit, jak se vyvíjí schopnost předškolních dětí reprodukovat vyprávění. Druhým cílem výzkumu je zjistit, jak schopnost reprodukovat vyprávění souvisí se schopností reprodukovat věty (test OPAV) a s rozsahem receptivního slovníku (TRS).

Teoretická východiska v ČJ

Schopnost reprodukovat vyprávění, je závislé na schopnosti rozumět poslouchanému textu na úrovni lexikálních jednotek. Zároveň je schopnost reprodukovat vyprávění závislé na schopnosti reprodukovat jednotlivé věty. K těmto schopnostem, jejichž měření nám umožňují standardizované testy (Smolík, Bláhová & Bartoš, v tisku), si však musí dítě osvojit také schopnost pracovat s nadvětnými strukturami.

Metodologie v ČJ

V rámci dvou sběrů dat (po dvou měsících) bude 60 respondentů opakovat předložené příběhy, které jsou vytvořeny tak, aby nabízely k opakování určitého pokročilého vypravěčského jevu (užití přídavných jmen, anafor, přivlastňovacích zájmen, sloves popisujících vnitřní stavy jednajících postav, přímou řeč a složitější větné konstrukce). Vedle toho respondenti budou testováni standardizovanými testy TRS (Test receptivního slovníku) a OPAV (Test opakování vět), které vytvořili Smolík, Bláhová a Bartoš (v tisku). Mezi získanými proměnnými budou hledány vzájemné korelace.

Závěry v ČJ

Sběr dat bude proveden v dubnu a červnu. Očekávat lze kladnou korelaci mezi výsledky OPAV a celkovou délkou reprodukováných příběhů a kladnou korelaci mezi výsledky OPAV a mírou opakování složitějších větných konstrukcí. Zajímavé vztahy

mohou být nalezeny také mezi počtem užitých anafor, přídavných jmen a celkovou délkou reprodukováného příběhu. S věkem bude pravděpodobně pozitivně korelovat také počet užitých kognitivních sloves.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the research is to find out how the ability of pre-school children to reproduce a narrative develops and how this ability is related to the ability to reproduce sentences (OPAV test) and to the range of receptive vocabulary (TRS test).

In two data collections (after two months), 60 respondents will repeat the presented stories that are specially designed to offer a repetition of an advanced narrative phenomenon (use of adjectives, anaphores, possessive pronouns, cognitive verbs, direct speech, and more complex sentence structures). In addition, respondents will be tested by standardized TRS and OPAV (Smolík, Bláhová & Bartoš, in print). Mutual correlations will be sought between the obtained variables.

The data will be collected in April and June. A positive correlation between OPAV results and total length of reproduced stories and a positive correlation between OPAV results and the repetition rate of more complex sentence structures can be expected.

Bibliografie

Chrz, V. (2007). Možnosti narativního přístupu v psychologickém výzkumu. Praha: Psychologický ústav AV ČR.

Smolík, F., Bláhová, V. & Bartoš, F. (v tisku). TRS & OPAV - Test receptivního slovníku, Opakování vět: Soubor metod pro diagnostiku jazykového vývoje. Praha: Psychologický ústav AV ČR.

Sternberg, R. J. (2009). Kognitivní psychologie. 2. vyd. Praha: Portál.

Jana Krátká, Jana Stará

Název příspěvku

Vzdělávání dětí z dětského domova (Educating Children at an Institutional Care)

Klíčová slova v ČJ

Vzdělání, institucionální péče, biologická rodina, vliv učitele, motivace

Klíčová slova v AJ

Education, institutional care, biological family, teacher's influence, motivation

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je referovat o první fázi longitudinálního výzkumu zkoumajícího začleňování žáků z dětského domova do vyučovacího procesu a kolektivu běžné základní školy. Cílem první fáze výzkumu bylo zjistit, jaké jsou výchozí podmínky začleňování žáka do běžného kolektivu základní školy, a jak tyto podmínky hodnotí učitel.

Teoretická východiska v ČJ

Výzkumy dokládají významnou propast mezi vzdělávacími výsledky dětí v institucionální péči a jejich vrstevníky v biologických rodinách v různých geografických částech světa. Výzkumy dokumentují, že u dětí, které vychází z institucionální péče, existuje vyšší pravděpodobnost, že se u nich objeví psychické problémy, nebudou přijati na požadovanou školu a až tři a půl krát vyšší pravděpodobnost, že se u nich projeví speciální vzdělávací potřeby. Je nezbytné, aby školy rozpoznaly a reagovaly na jedinečné potřeby těchto žáků (Blome, 1997; Buehler, Orme, Post, & Patterson, 2000). Vrstevnická skupina uspokojuje potřebu být někam přijat. Tato potřeba se rozvíjí od počátku školní docházky, význam přijetí nebo odmítnutí roste. Je podporována zvýšenou sociabilitou, potřebou uznání a respektu k vlastní osobě. U dětí, které se po dlouhou dobu potýkaly s citovou deprivací, pozorujeme vážné obtíže v navazování vztahů na všech dalších vývojových stupních (Matějček, 1989). Základní školy jsou připraveny integrovat děti z dětského domova a vzdělávat je. Vyžaduje to však trpělivost a pedagogickou podporu. Většina dětí v dětských domovech má již v tomto raném věku za sebou negativní zkušenosti, které se následně projevují v sociálních vztazích ve třídě (Vítková, 2004).

Metodologie v ČJ

Vzhledem k cíli byla stanovena kvalitativní výzkumná strategie s využitím případové studie, resp. vícepřípadové studie. Výzkumným vzorkem jsou dva případy dětí

vyrůstajících v dětském domově ve Středočeském kraji. Při výběru výzkumného vzorku se jednalo o dostupný výběr. Hlavní výzkumná otázka zní: Jak jsou děti z dětského domova začleňovány do třídního kolektivu? Příspěvek bude referovat o první fázi longitudinální případové studie. Bude referováno o výsledcích analýz vstupní žakovy dokumentace – vzdělávacích výsledků, informací o biologické rodině, včetně informací o výchozím socioekonomickém prostředí a o výsledcích analýzy rozhovorů s žáky, pozorování těchto žáků ve výuce a rozhovorů s učiteli. Proběhne také šest rozhovorů s učiteli, kteří aktuálně vzdělávají žáky z dětského domova či již mají se vzděláváním těchto dětí předchozí zkušenost. Taktéž proběhne rozhovor s ředitelem základní školy.

Závěry v ČJ

Výsledek první fáze výzkumu (v rámci disertační práce) přinesl doklady toho, že se děti z dětského domova do kolektivu žáků běžné základní školy začleňují s obtížemi. Důvodem je podle rozhovorů s učiteli a z výsledků pozorování především ztížená schopnost komunikace se spolužáky. Děti z dětského domova vyhledávají i ve školním prostředí častěji společnost ostatních dětí z dětského domova, než vrstevníků z biologických rodin. Vzdělávací výsledky žáků z dětského domova jsou podprůměrné ve srovnání s žáky z biologických rodin.

Souhrn příspěvku v AJ

The contribution presents results of a research focused on the education of children at an institutional care, on the overall process of their schooling. The integration of the children from institutional care into the class collective of elementary school focuses on the problem of the social integration of these children to the common elementary schools. The aim is to find out how they were motivated to study by their environment. Children in care lag behind their peers on a number of outcome measures, including education. This is due to unfavourable genetic predispositions. Children who receive social and emotional support in school have better results. A qualitative research strategy was chosen with regard to the aim of the study.

Bibliografie

- Ptáček, R., Kuželová, H., & Čeledová, L. (2011). *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. Praha: MPSV.
- Škoviera, A. (2007). *Dilemata náhradní výchovy. Teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*. Praha: Portál.
- Vítková, M. (2004). *Integrativní školní (speciální) pedagogika: základy, teorie, praxe: učební text k projektu "Integrované poradenství pro znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce"*. Brno: MSD.

Jiří Mareš

Název příspěvku

Současné zahraniční pohledy na nekázeň u žáků (Contemporary Foreign Perspectives on Student Indiscipline)

Klíčová slova v ČJ

žáci, učitelé, nekázeň ve třídě, diagnostika nekázně, důsledky nekázně, řešení nekázně

Klíčová slova v AJ

students, teachers, classroom indiscipline, indiscipline diagnostics, indiscipline consequences

Cíle v ČJ

Podat přehled názorů na nekázeň žáků ve třídě na základě soudobých zahraničních teorií a zahraničních empirických výzkumů.

Teoretická východiska v ČJ

Nekázeň lze chápat čtyřmi způsoby: jako dichotomický jev nebo jako kontinuum, dále jako víceúrovňový jev odstupňovaný podle závažnosti, anebo jako „shlukový“ jev. Nekázeň nemá jen „objektivní“ stránku (tj. pozorovatelné, doložitelné negativní chování žáka/žáků), ale také jedincem subjektivně vnímané, prožívané a hodnocené chování žáků.

Metodologie v ČJ

Přehledový referát se opírá o analýzu 121 zahraničních prací z období 1986-2018. Pozornost je soustředěna na práce zkoumající projevy nekázně ve třídě během výuky, a to na úrovni základních a středních škol.

Závěry v ČJ

1. Odborná terminologie je neustálená, chybí jasná definice. 2. Faktory ovlivňující nekázeň: zvláštnosti žáka, jeho spolužáků, jeho učitele, školní třídy, interakce mezi učitelem a žáky; zvláštnosti dané školy, rodinného zázemí žáka. 3. Nekázeň žáků má negativní dopad na učitele, na žákovy spolužáky a jejich učení, na průběh a výsledky výuky, na klima dané třídy a školy. 4. Existují tři řešení nekázně: nejstarší staví na učiteli (trestání a odměňování); druhý staví na žákovi a jeho autoregulaci; třetí staví na skupině žáků, školní třídě, na skupinovém tlaku.

Souhrn příspěvku v AJ

Indiscipline can be understood in four ways. The review paper is based on an analysis of 121 foreign works from the period 1986-2018. Attention is paid on the work examining the manifestations of indiscipline in the classroom at the level of primary and secondary schools. Conclusions: 1. Terminology is unstable, there is no clear definition. 2. Factors affecting indiscipline: peculiarities of the student, his / her classmates, his / her teacher, school classes, interaction between teacher and students; peculiarities of the school, family background of the student. 3. Indiscipline of students has a negative impact on teachers, students and their learning, on the course and outcomes of teaching, on the climate of the class and school. 4. There are three solutions to indiscipline: the oldest builds on the teacher (punishment and reward); the other builds on the student and his self-regulation; the third builds on a group of students, school class, on group pressure.

Petr Novotný, Milada Rabušicová, Libor Juhaňák, Karla Brücknerová, Dana Knotová

Název příspěvku v ČJ

Typologie netradičních studentů pedagogických oborů postavená na datech (Research Based Typology of Nontraditional University Students Studying for Education Degree)

Klíčová slova v ČJ

Typologie, netradiční studenti, pedagogické obory, vysokoškolské vzdělávání

Klíčová slova v AJ

Typology, nontraditional students, education degree, higher education

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je prezentovat typologii netradičních studentů založenou na citlivé kategorizaci jejich studijních drah. Předkládáme proto jednotlivé typy netradičních studentů s jejich charakteristikami (četnost, věk, pohlaví apod.) a zároveň se vyjadřujeme k jejich dalším charakteristikám (akademická motivace, angažovanost, vnímání podpory univerzity, přístup ke studiu).

Teoretická východiska v ČJ

Současné univerzity jsou místem, kde se setkávají studenti rozmanitého věku, etnicity, socioekonomického statutu a životních rolí častěji než dříve (Fairchild, 2003). To přispělo k rozvoji konceptu netradičních studentů, odkazujících k podprezentovaným skupinám lidí v terciárním vzdělávání (Bron & Lönnheden, 2004). Netradiční studenti mohou být starší, znevýhodnění socioekonomickým zázemím, zdravotním hendikepem, ale také se hovoří o studentech, kteří jsou první generací vysokoškolských studentů ve svých rodinách (Thunborg a kol., 2013) nebo o ženách (Leathwood & O'Connell, 2003), a to v závislosti na kulturním a geografickém kontextu. Předložená typologie zakotvená v datech je platná pro studenty pedagogických oborů.

Metodologie v ČJ

Data byla získána dotazníkem distribuovaným na vysokých školách v Česku, které poskytují vzdělávání v pedagogických oborech. Vlastní baterie položek rozlišují typy studentů. Převzaté baterie jsou využity k popisu významných charakteristik studentů, které dosud většinou nebyly u studentů dosud měřeny. Měříme mj. akademickou motivaci Škálou akademické motivace podle Valleranda a kol. (1992), nebo vnímanou podporu univerzitou Dotazníkem zkušenosti se studiem (McInnis a kol., 2001).

Závěry v ČJ

Analýza prokazuje, že představitelé jednotlivých typů netradičních studentů pedagogických oborů se liší podku jde o akademickou motivaci i pokud je o přístup ke studiu. Naše výsledky podporují zjištění z předchozích mezinárodních studií (viz Hoyert & O'Dell, 2009; Christie a kol., 2008), ukazují však specifické charakteristiky zkoumané populace studentů.

Souhrn příspěvku v AJ

Current universities are places where increasing numbers of people, whose age, ethnicity, socioeconomic status and life roles are more diverse than ever before meet (Fairchild, 2003). This situation was the impetus for the concept of nontraditional students (NTS), referring to underrepresented groups of people in tertiary education (Bron & Lönnheden, 2004). The aim of this paper is therefore to present an NTS typology based on a finer categorization of nontraditional study paths. The paper will describe the individual NTS types (frequency, age, gender) and also show what characteristics (such as academic motivation, study engagement, perception of support by the university, studying approaches) differentiate them. The paper will thus indicate dealing with what issues should involve considerations of specific NTS types.

Bibliografie

Chung, E., Turnbull, D., & Chur-Hansen, A. (2014). Who are 'non-traditional students'? A systematic review of published definitions in research on mental health of tertiary students. *Educational Research and Reviews*, 9(23), 1224–1238.

Schuetze, H. G., & Slowey, M. (2002). Participation and exclusion: A comparative analysis of non-traditional students and lifelong learners in higher education. *Higher Education*, 44(3–4), 309–327.

Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Briere, N. M., Senecal, C., & Vallieres, E. F. (1992). The academic motivation scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational and Psychological Measurement*, 52(4), 1003–1017.

Helena Picková

Název příspěvku v ČJ

Potřebují děti z rodin bez socioekonomického znevýhodnění povinné předškolní vzdělávání? (Do children from families without socio-economic disadvantage need compulsory pre-school education?)

Klíčová slova v ČJ

nízká návštěvnost mateřské školy, vícepřípadová studie, povinné předškolní vzdělávání

Klíčová slova v AJ

low attendance in kindergarten, multiple case study, compulsory pre-school education

Cíle v ČJ

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaké děti a z jakých rodin v Libereckém kraji nenavštěvují či jen sporadicky navštěvují mateřskou školu v roce předcházejícím zahájení povinné školní docházky, jaké důvody k tomu vedou jejich rodiče, jak jsou úspěšní v rozvoji dětí bez institucionálního vzdělávání a zda to má vliv na přechod do primárního vzdělávání. Zároveň jsem sledovala postoje těchto rodin k chystanému povinnému předškolnímu roku preprimárního vzdělávání.

Teoretická východiska v ČJ

Z mnoha výzkumů uskutečněných v posledních dvaceti pěti letech vyplývá, že pro vývoj dítěte má předškolní vzdělávání velký význam, neboť rané zkušenosti dítěte, přijaté podněty a poznatky i z mimorodinného prostředí mají obvykle trvalou hodnotu a uplatní se a zhodnotí v jeho budoucím životě. Tato etapa předurčuje do značné míry rozvoj potenciálu dítěte a jeho sociálních dovedností a je klíčová pro utváření jeho osobnosti. Záměr zavést povinné předškolní vzdělávání byl diskutován předem i v české odborné literatuře a na odborných fórech. Diskuze se vede především o tom, zda zavedení povinného předškolního vzdělávání pomůže dětem ze znevýhodněných skupin před vstupem do základní školy, pokud nebude provázeno dalšími opatřeními, a naopak, jaké komplikace tato povinnost přinese rodinám ostatních dětí.

Metodologie v ČJ

Provedené kvalitativní šetření bylo koncipováno jako vícepřípadová studie a probíhalo longitudinálně v několika časových okamžicích v průběhu přechodu dítěte z mateřské do základní školy. Pro výzkum bylo použito pět typů zdrojových dat-opakované

polostrukturované rozhovory s rodiči, rozhovory s učitelkami v 1. třídě ZŠ, pozorování formou terénních poznámek, diagnostika dítěte a rozhovor s ním.

Závěry v ČJ

Výzkum probíhal v době před zavedením povinného předškolního vzdělávání před nástupem do ZŠ. Umožňuje tak pozorovat stav, který nám může pomoci pochopit některé problémy, které zavedení povinného předškolního vzdělávání přineslo a bude přinášet. Ve sledovaných rodinách rodiče vnímají velmi vážně svoji odpovědnost za rozvoj a vzdělávání svého dítěte již v předškolním věku, dá se usuzovat, že tento trend bude obdobný u jiných podobně smýšlejících rodin. Z mého výzkumu nevyplývá, že byt' je vzdělání v předškolním věku důležité, je nutné je zajistit zavedením povinného předškolního vzdělávání.

Souhrn příspěvku v AJ

The work focuses on the parental attitudes about education of their children during transition from pre-primary to primary education. The study focused on families without identified socio-economic disadvantage whose children were not enrolled in kindergarten. The research design was a longitudinal multiple case study of seven families located in the Liberec region. Data was gathered at multiple points during the children's transition from the kindergarten to primary school. The study focused on the reasons that led parents gave for deciding that their children would either participate in non-regular pre-primary education within nursery schools or not attend the pre-primary classes at all. The study inquired about: parents' general attitudes about pre-primary education; their views on the right educational path for their children.

Bibliografie

Greger, David, Jaroslava Simonová, Jana STRAKOVÁ, eds. Spravedlivý start? Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu. Praha: Karolinum, 2015, 178 s. ISBN 978-80-7290-861-5.

DVOŘÁK, Dominik, Karel STARÝ, Petr URBÁNEK, Martin CHVÁL, Eliška WALTEROVÁ. Česká základní škola. Vícepřípadová studie. Praha: Karolinum, 2010, 312 s. ISBN 978-80-2461-896-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĎOVÁ a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

Veronika Štenclová

Název příspěvku

Komplexní náhled na problematiku sociální integrace jedinců opouštějících ústavní péči za účelem osamostatnění se (Comprehensive view of the issue of social integration of individuals leaving institutional care in order to become independent)

Klíčová slova v ČJ

dětský domov; kvantitativní výzkum, připravenost; samostatnost, self – efficacy, ústavní péče

Klíčová slova v AJ

children's home; quantitative research, preparedness; independence, self-efficacy, institutional care

Cíle v ČJ

Popsat současný stav systému péče o děti v dětských domovech v České republice v kontextu přípravy na jejich samostatný život. Vymezit proces přípravy dětí na odchod z dětských domovů do samostatného života i s jejími specifiky. Zjistit subjektivní pohled dospívajících na připravenost na odchod z dětského domova.

Teoretická východiska v ČJ

Dětské domovy poskytují zázemí dětem, které vlivem nejrůznějších okolností nemohou vyrůstat ve své původní rodině. Tyto děti mohou setrvat v dětských domovech do své zletilosti, v případě, že se připravují na své budoucí povolání, lze tuto dobu prodloužit až do 26 let. Jedinci, kteří stráví dlouhodobý pobyt v ústavním zařízení, mají značné potíže při adaptaci na samostatný život. Mívají problémy v psychické i sociální oblasti a jejich socializace a úspěšné fungování ve společnosti bývá v mnoha ohledech značně ztíženo. Příprava na samostatný život je významnou fází sociálně rehabilitačního procesu v zařízeních náhradní výchovné péče a doposud mu nebyla věnována ze strany odborníků dostatečná pozornost. Nedostatečná je v této oblasti také česká legislativa či metodická koncepce.

Metodologie v ČJ

Výzkumné šetření bylo realizováno ve dvou fázích. V první fázi byl výzkumným nástrojem dotazník vlastní konstrukce. Základní soubor tvořili ředitelé všech dětských domovů v České republice (N=131). Do výzkumu se zapojilo 98 respondentů, návratnost tedy byla 75 %. Ve druhé fázi probíhal sběr dat taktéž dotazníkovým

šetřením, které bylo adresováno klientům, kteří v dohledné době opustí dětský domov za účelem osamostatnění se. Kromě dotazníku nestandardizovaného byl využit i standardizovaný dotazník pro zjištění self – efficacy. Data od 208 klientů byla podrobena statistickému zpracování dat pomocí parametrických i neparametrických testů.

Závěry v ČJ

Ředitelé dětských domovů se snaží děti na odchod do společnosti připravit. V tomto snažení jim pomáhají např. neziskové organizace a podpůrné programy. Osvědčeným přístupem je také participační edukační přístup. Efektivitu celého procesu však snižuje např. kontakt dítěte s biologickou rodinou a její přetrvávající negativní vliv na něj. Klienti se především obávají situací v oblasti hledání práce, bydlení a finančních záležitostí. Získaná data byla také srovnávána s vnímáním vlastní účinnosti klientů. Ti, kteří mají vyšší svou self - efficacy, se cítí být také lépe připraveni na odchod ze zařízení.

Souhrn příspěvku v AJ

Children who have been living in institutional care for a long time have problems in the psychological and social areas. Research goals are describe and define the process of preparing children to leave children's homes in independent life and with its specifics and find out the subjective view of adolescents on their readiness to leave the children's home. The research was conducted in two quantitative phases. Research tools were questionnaires. The data were evaluated descriptively and subsequently verified by statistical processing of hypotheses. For example, non-profit organizations and support programs help to socialize individuals. A participatory educational approach is also a proven approach. The effectiveness of the whole process is negatively influenced, for example, by the contact of the child with the biological family. Clients themselves are particularly concerned about finding work, housing and financial matters. Obtained data were also compared to self efficacy clients.

Bibliografie

Běhounková, L. (2012). Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči. Praha: Togga.

Matoušek, O., Pazlarová, H. & Baldová, L. (2008). Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mládeže s důrazem na mladistvé odcházející z ústavní výchovy. Praha: Člověk hledá člověka.

Škoviera, A. (2007). Dilemata náhradní výchovy: Teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech. Praha: Portál.

Roman Švaříček

Název příspěvku

Argumentace ve výuce. Využití filozofické analýzy pro výzkum žákovských argumentů (Arguments in the classroom. The use of philosophical analysis for research of students' arguments)

Klíčová slova v ČJ

výuková komunikace, argumentace

Klíčová slova v AJ

classroom discourse, arguments

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je spojit filozofickou tradici analýzy argumentace s pohledem pedagogických věd pro analýzu výukové komunikace na druhém stupni základní školy. Příspěvek je zaměřen na kvalitativní analýzu žákovských argumentů s důrazem na diskusi způsobu analýzy a metodologické konsekvence různé kategorizace dat. Zaměříme se 1) na typologizaci argumentů s využitím konceptu argumentačních schémat, 2) na analýzu argumentů v kritické diskusi a 3) na epistemologickou rovinu argumentativnosti.

Teoretická východiska v ČJ

Již dlouho se pedagogická obec shoduje na tom, že žáci by měli hrát aktivní roli ve výukové komunikaci (Resnick et al., 2015). Za ideál je považovaná výuka, při níž učitel klade vyšší kognitivně náročné otázky, žáci na ně často a dlouze odpovídají s pomocí rozvinutých argumentů (Nystrand et al., 1997). Zastánci teze, že žákovská participace má zásadní vliv učení nacházejí pro svoje teze oporu v sociokulturních teoriích učení (Vygotskij, 1970, 1976; Bruner, 1978; Sfard, 2016), které jsou rozvinuté v mnoha pedagogických přístupech: dialogické vyučování (Šedřová, Švaříček, Sedláček, Šalamounová, 2016), kolaborativní zdůvodňování (Chinn et al., 2001; Reznistkaya et al., 2009), badatelský přístup (Nassaji & Wells, 2000; Wells, 2006); Paideia seminář (Billings & Fitzgerald, 2002). A argumenty jsou nahlíženy jako klíčový indikátor na straně procesu učení. V našem příspěvku se chceme zaměřit na to, jakým způsobem argumenty analyzovat s ohledem na pedagogický a didaktický cíl výuky.

Metodologie v ČJ

Empirický výzkum je založen na kombinaci videonahrávek, pozorování a standardizovaných testů čtenářské gramotnosti provedených Českou školní inspekcí. Ve výuce českého jazyka a literatury jsme v devátých třídách základních škol měřili participaci studentů ve výuce (skrze aplikaci EduCoM) a porovnávali je s jejich výsledky v testu ČŠI. Do této studie bylo zařazeno celkem 21 škol a 32 tříd (639 studentů). Příspěvek primárně vychází z videonahrávek výuky, které jsme realizovali jen ve vybraných čtyřech školách, kde jsme nahráli vždy 6 vyučovacích hodin.

Závěry v ČJ

Při analýze se ukázalo, že typologie podle argumentačních schémat (Lumer, 2016) nepřináší užitek, protože se schémat vyskytuje jen velmi málo, a nejde o výrazná schémata. Proto jsme se přiklonili k analýze podle typu argumentačních dialogů dle dostupné typologie (Walton, Macagno, 2016) a identifikovali čtyři typy argumentačních dialogů, které se liší strukturou a didaktickým cílem. V příspěvku se budeme věnovat kritickému dialogu, který se od ostatních liší absencí učitelské zpětné vazby. Ačkoliv se v našich datech objevuje nejméně, v teorii je považován za nejdůležitější (Walton, 2008).

Souhrn příspěvku v AJ

The paper is focused on a qualitative analysis of students' arguments with emphasis on discussion of the method of analysis and methodological consequences of various data categorization. Firstly, we will focus on the typology of arguments using the concept of argumentation schemes, secondly, on the analysis of arguments in critical discussion and, third, on the epistemological level of argumentativeness. The educational community has long agreed that students should play an active role in classroom discourse (Resnick et al., 2015). And the arguments are seen as a key indicator on the learning. The empirical research is based primarily on video recordings of the 9th grade of elementary school classes, which we did only in four selected schools, where we always recorded six lessons. In this paper, we will focus on critical dialogue, which differs from others by the absence of teacher feedback. Although it appears the least in our data, it is considered the most important in theory (Walton, 2008).

Bibliografie

Eemeren, F. H. van et al. (2014). Handbook of argumentation theory. New York: Springer

Lumer, Ch. (2011). Argument schemes - an epistemological approach. Argumentation. Cognition and Community. Proceedings of the 9th International Conference of the Ontario Society for the Study of Argumentation (OSSA), May 18-22.

Walton, D., Macagno, F. (2016). A classification system for argumentation schemes. *Argument & Computation*, 6(3), 219-245.

Název příspěvku

Jinakost z pohledu žáků 1. stupně ZŠ (Otherness from the point of view of a primary school childrens')

Klíčová slova v ČJ

jinakost, žák 1. stupně ZŠ, sociální učení, práce s příběhem

Klíčová slova v AJ

otherness, primary school pupil, social learning, work with a story

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit pohled žáků 1. stupně ZŠ na druhé, kteří jsou jiní, a to v kontextu práce s příběhem. Zajímalo nás, jak žáci vnímají jinakost, co za ni považují. Do volby tématu se promítá aktuální a medializovaná otázka inkluze, začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do škol. Pomocí práce s příběhem, využití mezinárodního programu RWCT, třífázového modelu učení a myšlení E-U-R, jsme odkrývali postoje dětí k této problematice. Současně jde o příklad dobré praxe, který nabízí možnost, jak s tímto tématem pracovat na pozadí metaforického zobrazení odlišnosti.

Teoretická východiska v ČJ

Volba metody pro práci s odlišností a identifikaci postojů, názorů na jinakost se opírala o Kloosterovy myšlenky (2000, n.): „Když diskutujeme, čteme, debatujeme, nesouhlasíme a také si užíváme předávání a přijímání myšlenek, zapojujeme se do procesu, který prohlubuje a propracovává naše vlastní postoje a názory.“ Z tohoto důvodu byl pro práci s žáky 3. – 5. tříd použit upravený příběh z knihy "Příběhy pomáhají s problémy" (Badegruber & Pirkel, 2000). Výuka probíhala podle třífázového modelu E-U-R, RWCT. Práce s příběhem otevírala možnost k diskusi týkající se odlišnosti. Současně jsme vycházeli z Vágnerové (1999), která dává do souvislosti postoje společnosti k odlišnosti a nízkou informovanost, která vede vždy k převaze emocionální složky nad rozumovým hodnocením. Příběh tak otevírá prostor pro přiblížení jinakosti, přináší nové informace, rozvíjí empatii, ale vytváří i prostor pro formování postojů a hodnot.

Metodologie v ČJ

Pro identifikování pohledu žáků 3. – 5. tříd ZŠ na jinakost, jejich zkušeností, postojů jsme využili přímé výuky, tedy práce jednoho z výzkumníků s těmito žáky, pořízení

videonahrávek, jejich přepis, kódování a kategorizování pomocí programu ATLAS.ti. Výzkumný soubor tvořili žáci 3. až 5. tříd (čtyři třídy z každého ročníku, tedy 12 tříd). Celkem se jednalo o 260 žáků. Přestože třídy nebyly záměrně vybírány vzhledem ke struktuře žáků, tak se v každé z dvanácti tříd objevili žáci s odlišným mateřským jazykem a také žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.

Závěry v ČJ

Při práci s jednotlivými třídami byl v souvislosti s pohledem na jinakost jednoznačně identifikovatelný vliv učitele, kolektivu. Pohled na odlišnost je dále ovlivněn zkušeností z rodiny, z mateřské školy a prvních ročníků v základní škole. Žáci mluví o odlišnosti jako o něčem, co je běžné, normální, pro přijetí je dle nich nejdůležitější to, jak se k druhým odlišný chová, zda ubližuje. Dále je patrný strach z neznámého. Využitá metoda a výzkumné šetření ukázaly, jak je možné s žáky diskutovat takto složité téma, ale také pochopit, jak se žáci ve třídě cítí, jak smýšlejí o druhých.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to present the views of the primary school pupils on the others who are different and that in the context of working with the story. The topic was chosen due to the current issue of the inclusion of pupils with special educational needs in schools. Work with the story, the use of the international program RWCT, three-phase model of learning and thinking E-U-R, lead to the findings of the children's attitudes to difference and otherness. Used method and research have shown how it is possible to discuss this difficult topic with pupils, but also to understand how they feel in the class and how they think about the others – on the background of the metaphorical display of difference and otherness.

Bibliografie

- Badegruber, B., & Pirkl, F. (2000). Příběhy pomáhají s problémy. Praha: Portál.
Klooster, D. (2000). Co je kritické myšlení. Kritické listy, 1–2.
Vágnerová, M. (1999). Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál.

Klára Záleská

Název příspěvku v ČJ

Podpora školní adaptace dětí-cizinců v českém a norském prostředí (Immigrant Children and Support of Their School Adaptation in the Czech and Norwegian Environment)

Klíčová slova v ČJ

Školní adaptace, dítě-cizinec, vzdělávací politika, srovnávací pedagogika, multikulturalismus

Klíčová slova v AJ

School adaptation, immigrant child, education policy, comparative education, multiculturalism

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je prezentovat zjištění disertační práce, která si za svůj cíl kladla porovnat podporu školní adaptace dětí-cizinců v českém a norském prostředí za účelem porozumění procesu v obou zemích a odhalení oblastí, které učitelé v obou prostředích považují za klíčové pro úspěšnost procesu. S ohledem na hlavní cíl byla formulována hlavní výzkumná otázka: Jaké poznatky přináší srovnání podpory školní adaptace dětí-cizinců v českém a norském prostředí? Při řešení byla využita Beredayova čtyřkroková metoda srovnání (Bereday, 1964; Rabušicová & Záleská, 2016; Vlček, 2015).

Teoretická východiska v ČJ

V pedagogickém výzkumu se o dětech-cizincích dočteme nejčastěji v souvislosti s jejich špatnými studijními výsledky (PISA, 2015). Ty bývají vysvětlovány nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, která vede k jejich brzkému odchodu ze vzdělávacího systému (Jonsson & Rudolphi, 2011). Takové výzkumy přistupují k poměrně jednoduché interpretaci: má-li dítě-cizinec špatné výsledky, není adaptování na školu a stává se problematickým. Do školní adaptace ale vstupuje řada dalších faktorů (Gibson in McCarthy, 1998), proto ji považují za komplexní, nelineární (Berry, 1997) a triangulační proces (Brizuela a Garcia-Sellers, 1999) zahrnující proměnné týkající se dítěte, školy a rodiny cizinců, a který je zakotven v historickém, sociálním, ekonomickém a politickém kontextu (Berube, 2004 in Deslandes et al., 2012). Na základě tohoto chápání je nutné si pod podporou školní adaptace dětí-cizinců představit opatření vycházející ze všech úrovních vzdělávací politiky (Kalous & Veselý, 2006).

Metodologie v ČJ

Ke sběru dat došlo v rámci „interpretace“, druhého kroku metody komparace (Bereday, 1964), a to na 3 úrovních: na makro úrovni bylo využito kvalitativní obsahové analýzy legislativních a strategických vzdělávacích dokumentů (ČR,NO). Na mezo úrovni byly stejnou technikou analyzovány pražské a osloské dokumenty. Na mikro úrovni byly provedeny 4 případové studie základních škol (2 pražských a 2 osloských). Hlavní technikou sběru dat mikro úrovně byly polostrukturované rozhovory s vedením a učiteli. Třetí a čtvrtý krok (juxtapozice a komparace) představují hlavní zjištění provedeného šetření.

Závěry v ČJ

Hlavním výsledkem je vytvoření modelu podpory školní adaptace dětí-cizinců. Ten mj. poukazuje na nutnost posílení podpory spolupráce školy a rodičů-cizinců v obou zkoumaných zemích. Dále z modelu plyne, že stěžejním článkem podpory školní adaptace dětí-cizinců je regionální úroveň, která se především v českém prostředí ukázala být v celém procesu nedostatečně zastoupená. A proto, i když si na národní úrovni srovnávané země kladou v otázce podpory školní adaptace dětí-cizinců podobné cíle, v realitě škol dochází k velkým rozdílům.

Souhrn příspěvku v AJ

The main result is the creation of a model visualizing the immigrant children school-adaptation support. The model shows the regional level as the key element of the support, which in the Czech environment proved to be insufficiently represented throughout the process. Therefore, while the both countries have similar goals at the national level in terms of promoting immigrant children school-adaptation, there are large differences in the school reality.

Bibliografie

- Bereday, G. Z. F. (1964). *Comparative method in education*. New York: Holt.
- Brizuela, B. M., & Garcia-Sellers, M. J. (1999). School adaptation: A triangular process. *American Educational Research Journal*, 36(2), 345-370.
- PISA (2015). *Immigrant background, student performance and students' attitudes towards science*. Paříž: OECD Publishing.

3. Učitelé a jiní pedagogičtí pracovníci

Petra Besedová

Název příspěvku

Učitelé cizích jazyků a jejich vztah k obsahům nelingvistických disciplín (Foreign Language Teachers and their Relationship to the Contents of Non-linguistic Disciplines)

Klíčová slova v ČJ

Didaktika cizích jazyků, nelingvistické disciplíny, motivace, učitel cizích jazyků, kultura

Klíčová slova v AJ

Didactics of foreign languages, non-linguistic disciplines, motivation, foreign language teacher, culture

Cíle v ČJ

Hlavním cílem příspěvku je poukázat na potenciál a význam obsahů nelingvistických disciplín, která může být využita pro výuku gramatiky, podporu čtení a poslechu s porozuměním v cizím jazyce. Na základě provedené studie mezi učiteli cizích jazyků jsme sledovali jejich názory na zakomponování nelingvistických disciplín do výuky cizích jazyků a jejich dalšího možného rozvoje ve vyučovacím procesu.

Teoretická východiska v ČJ

V současné době jsme svědky dynamických proměn společnosti, které přímo ovlivňují všechny oblasti našeho života. Tyto mnohostranné proměny civilizace se odráží i ve vyučovacím procesu. Pro učitele to znamená více se zaměřovat na emocionalitu, socializaci, komunikaci, kreativitu a autonomii žáků a studentů a učitel cizích jazyků je s danými skutečnostmi o to více konfrontován, jelikož svojí pozornost je nucen převést do cizojazyčného prostředí. Didaktika cizích jazyků patří mezi interdisciplinární vědy a mezi její aktuálně diskutovaná témata patří téma kulturních studií a kulturního vzdělávání. Motivovat dnešní žáky a studenty se zdá být pro učitele stále obtížnější. Proto spatřujeme právě v didaktice a především obsazích nelingvistických disciplín jednu z možných forem motivace žáků a studentů, která zároveň může podporovat i jejich vnitřní motivaci.

Metodologie v ČJ

Pro studii byl využit nestandardizovaný dotazník se strukturovanými polytomickými položkami výběrovými, pro které jsme využili škálu Likertova typu, dále pak polytomickými položkami výčtovými, kde respondenti mohli vybrat současně několik

odpovědí. Výzkumný vzorek sestával z učitelů cizích jazyků na ZŠ a SŠ a celkem jsme zpracovávali 102 validních dotazníků. Hlavní naše výzkumná otázka zněla: „Jaký je postoj učitelů cizích jazyků na ZŠ a SŠ k obsahům nelingvistických disciplín v cizojazyčné výuce?“ Z této otázky nám vyplynuly tři hlavní výzkumné hypotézy: 1) Prvky nelingvistických disciplín jsou zařazovány do cizojazyčné výuky učiteli anglického jazyka ve větší míře než učiteli jiných cizích jazyků. 2) Učitelé cizích jazyků pracují nejčastěji s obrazovým materiálem, naopak s hudbou pracují méně často. 3) Prvky nelingvistických disciplín jsou učiteli cizích jazyků zařazovány do cizojazyčné výuky spíše jako faktor motivační a relaxační, než jako faktor ovlivňující učení se cizímu jazyku (jazykové, případně kulturní hledisko). Pro vyhodnocení studie byla sebraná data předzpracována v programu Excell a výpočty byly provedeny v programu IBM SPSS Statistics 24, byly provedeny výpočty deskriptivních statistik, dále pak frekvenční analýzy pro vybrané dílčí proměnné, byly použity Kruskalův-Wallisův a Kolmogorovův-Smirnovův testy.

Závěry v ČJ

Výsledky studie ukázaly, že začleňování obsahů nelingvistických disciplín obecně do výuky cizích jazyků je v současné době velice aktuálním tématem. Většina učitelů cizích jazyků v České republice tak činí pravidelně, i když zde je možné spatřovat rozdíly mezi jednotlivými cizími jazyky jednak ve frekvenci využívání těchto témat a jednak v používaných formách práce s danými tématy. Studie též ukázala rozdílnosti mezi jednotlivými obsahy nelingvistických disciplín, naopak délka praxe učitelů nehrála téměř žádnou roli ve frekvenci zařazování obsahů nelingvistických disciplín do cizojazyčné výuky. Podle odpovědí respondentů je zřejmé, že čeští učitelé cizích jazyků pracují poměrně aktivně s obsahy nelingvistických disciplín v cizojazyčné výuce, které zařazují do výuky primárně jako motivační případně relaxační aspekt, méně často jsou tyto obsahy využívány pro nácvik jednotlivých jazykových prostředků.

Souhrn příspěvku v AJ

Foreign language teaching is one of the interdisciplinary sciences and its topics currently being discussed include the topic of cultural studies and cultural education. The main aim of the paper is to point out the potential and importance of contents of non-linguistic disciplines, which can be used for teaching grammar, supporting reading and listening comprehension in a foreign language. Based on a study conducted by foreign language teachers, we have followed their views on incorporating contents of non-linguistic disciplines into foreign language teaching and their further development in the teaching process. It is becoming increasingly difficult for teachers to motivate today's students and pupils. That is why we see precisely in the contents of non-

linguistic disciplines one of the possible forms of motivation for pupils and students, which can also support their internal motivation.

Bibliografie

- Hallet, W. (2002). Fremdsprachenunterricht als Spiel der Texte und Kulturen - Intertextualität als Paradigma einer kulturwissenschaftlichen Didaktik. Trier: WVT.
- Kolečáni Lenčová, I., Kováčová, M., & Tomášková, S. (2018). Neue Wege im DaF-Unterricht. Bildende Kunst-Spielfilm-digitale Medien. Nümbrecht: Kirsch.
- Porto, M., & Byram, M. (2017). New Perspectives on Intercultural Language Research and Teaching: Exploring Learners' Understandings of Texts from Other Cultures. New York, London: Routledge.

Táňa Fikarová, Tereza Škubalová

Název příspěvku

Využití výukových kazuistik v profesní přípravě učitelů (Use of Instructional Case Studies in Teacher Training)

Klíčová slova v ČJ

Výukové případové studie, žáci s psychickými problémy, profesní příprava učitelů

Klíčová slova v AJ

Instructional case studies, psychological problems of pupils, teacher training

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je upozornit na nedostatečné využívání kazuistik při vysokoškolské přípravě a představit vznikající soubor případových studií určených pro výuku budoucích učitelů. Příspěvek blíže představí jednu z kazuistik z hlediska námětu, struktury a metodických pokynů.

Teoretická východiska v ČJ

Z přehledové studie v českém kontextu (Mareš, 2016) vyplývá, že případové studie s psychologickou tematikou se dostatečně nevyužívají při vysokoškolské výuce. Zejména profesní příprava budoucích učitelů vyžaduje kultivaci komplexního uvažování a dovednosti řešení problémů. Případové studie určené k výuce reflektují sociálně konstruktivistický přístup k procesu výchovy a vzdělávání, představují totiž vhodné překlenutí vzdálenosti mezi teorií a praxí (Cobb, 1996; Sudzina, 1997; Smith, 2005). Práce s kazuistikami představuje také vhodný způsob aktivizace ve výuce, neboť vyžaduje bezprostřední účast studujících na výukovém procesu, jejich angažované zapojení do výukových aktivit, vlastní učební aktivity, myšlení a řešení problémů (Maňák, 2011). Studující hodnotí výuku opřenu o kazuistiky jako zajímavější, realističtější a více nápomocnou pro praxi (Mayo, 2004).

Metodologie v ČJ

Ze základního souboru 200 kazuisticky zaměřených závěrečných prací jsme na základě expertního posouzení a konzultací s odborníky vyselektovaly 10 významných kazuistických námětů. Kazuistiky byly sebrány tak, aby reflektovaly jak současné situace ze školního prostředí a umožnily zachycení vybraných psychologických fenoménů pro výukové účely.

Závěry v ČJ

Z výsledků expertního výběru vyplývá, že za nosná kazuistická témata lze považovat: žák s psychosomatickými obtížemi (mentální anorexie); žák, který se záměrně poškozuje; žák s ADHD; žák s SPU; žák s pervazivní vývojovou poruchou; adaptační obtíže žáků (při přestupu na jinou školu), problematická komunikace s rodiči, šikana mezi dětmi.

Prezentovaný případ ukazuje způsob, jakým lze s kazuistickým materiálem seznamovat budoucí učitele napříč různými předměty (úvod do pedagogiky a psychologie, vývojová psychologie, sociální psychologie, pedagogická psychologie, psychodiagnostika) a plně využít potenciál kultivace komplexního myšlení a budovat konkrétnější představy o mezioborové spolupráci v učitelské profesi.

Souhrn příspěvku v AJ

The paper introduces the instructional case study project. The instructional case study deal with psychological topics focused on frequent issues in educational context. Theoretical background identifies gap in use of instructional case studies in teachers training. Case-based methods to teach psychology are often intended to reflect social constructivist pedagogy in which students are given the means to bridge theory-practice divide. From the basic set of 200 case-oriented theses, we selected 10 significant themes. The selection was based on expert judgment and consultation with experts. Students may learn about various problems that await them in practice and acquire professional way of thinking leading to informed decisions. One typical case study will be presented.

Bibliografie

Beaver, R. (2011). *Educational Psychology Casework: A Practice Guide Second Edition*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Mareš, J. (2016). Instructional case studies and their use. *Orbis Scholae*, 10(1), 121–139.

Mayo, A.J. (2004). Using case-based instruction to bridge the gap between theory and practice in psychology of adjustment. *Journal of Constructivist Psychology*, 17(2), 137–146.

Název příspěvku

Proměna učitelova myšlenkového obrazu výuky (Change of the teacher's notion of instruction)

Klíčová slova v ČJ

Proměna, myšlenkový obraz výuky, učitel, umělec, akční výzkumu

Klíčová slova v AJ

Change, notion of instruction, teacher, artist, action research

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je přiblížit proměnu myšlenkového obrazu výuky u učitele, do jehož dosavadní práce vstupuje v rámci projektu Kreativní partnerství (CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_012/0000601) nový prvek v podobě aktivního zapojení umělce do výuky.

Teoretická východiska v ČJ

Myšlenkový obraz výuky je podle Jedličky, Koti & Slavíka (2018, s. 243) celkový souhrn obsahu, který si pozorovatel z výuky a jejich dílčích situací výběrově pamatuje a vyhodnocuje, zpětně si jej dokáže v představě vybavit a vypovídat o něm. Je to smysluplně uspořádaný systém vzpomínek o tom, co se ve výuce dělo, založený na vlastním interpretování sledovaných jevů. Tento příspěvek sleduje míru proměny tohoto obrazu u učitelů, kteří s oporou o didaktickou znalost obsahu reflektují, zda proměny metod, učebních úloh apod. umožňují žákům více o probíraném učivu diskutovat nebo zda dochází k jiným proměnám na straně žáků. Vychází z poznatků získaných akčním výzkumem, tedy ze systematické reflexe profesních situací realizované učiteli se záměrem jejich dalšího rozvinutí (Elliott, 1991).

Metodologie v ČJ

Příspěvek představí některé z poznatků citlivého (responsive) akčního výzkumu (Schmuck, 2006, s. 32), kdy výzkumníci společně s učiteli nejprve shromažďují informace o dosavadní výuce, vyhodnocují je, pak navrhují a zavádějí inovace skrze intervence umělce ve výuce a vše následně reflektují atd. Průběžně je podporována sebereflexe umělců, učitelů i žáků. V průběhu dvou let dochází k řadě změn. Příspěvek se opírá o závěry z analýz písemných reflexí učitele (deníku učitele, hodnocení třídního projektu učitelem), z fotografií a videozáznamů z workshopů a z materiálů sledujících

třídu/žáky v různých cyklech projektu (plánovací a reflektivní formuláře, dotazníky, focus group atd.).

Závěry v ČJ

Závěry vychází z analýzy a interpretace dat poskytnutých učitelem, který pro potřeby tohoto příspěvku vystupuje v roli pozorovatele. Lze je rozdělit do tří skupin a) změny v povaze pravidel a postupů vyučování, b) změna (posun) od pasivity k interakci a komunikaci a c) předávání informací ve výuce prostřednictvím iniciování žáků k aktivnímu rozvoji stávajících znalostí. Podrobnější závěry budou představeny na konferenci.

Souhrn příspěvku v AJ

The paper deals with the change of the teacher's notion of instruction after engaging a new element, specifically after the artist's engagement in the instruction. It is based on the results of action research. The findings are based on analyses of the teacher's written reflections (teacher's diary, teacher's class project evaluation, photos and video from workshops, etc.) and materials tracking classroom / pupils with a variety of methods: diaries, planning and reflective forms, questionnaires, findings of focus group etc. Conclusions can be divided into three groups: a) changes in the nature of the rules and practices of teaching, b) change (shift) from passivity to interaction and communication, and c) change from transmission of information in teaching to supporting pupils to actively develop their existing knowledge.

Bibliografie

Elliott, J. (1991). *Action Research for Educational Change*. Bristol: Open University Press.

Jedlička, R., Kořa, J. & Slavík, J. (2018). *Pedagogická psychologie pro učitele. Psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada.

Schmuck, R. A. (2006). *Practical Action Research for Change*. Thousand Oaks: Corwin.

Jiří Havel, Petr Najvar

Název příspěvku

Uchazeči o studium učitelství pro mateřské školy a 1. stupeň základní školy: průběžné výsledky (Prospective students of primary and preprimary school teacher education: continuous findings)

Klíčová slova v ČJ

studenti učitelství, profesní příprava, profesní vidění, primární vzdělávání, preprimární vzdělávání

Klíčová slova v AJ

pre-service teacher education, professional vision, primary education, preprimary education

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit průběžné výsledky výzkumného šetření, jež dlouhodobě hledá odpověď na otázku, jací jsou současní uchazeči o studium v oborech Učitelství pro mateřské školy a Učitelství pro 1. stupeň základní školy na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Specificky jsou analyzována data vztahující se k jejich osobní historii, k jejich aspiraci z hlediska studia a budoucího povolání a také jejich prekoncepty vztahující se k profesi učitelství (k edukačním procesům, aktérům či podmínkám).

Teoretická východiska v ČJ

Realizovaný výzkum spadá do proudu výzkumu profesionalismu, profesního vzdělávání a profesního rozvoje. Specificky je jeho předmětem fáze získávání (atrahování) zájemců o učitelskou profesi a zjišťování jejich charakteristik, včetně diagnostiky předpokladů pro studium učitelství na preprimárním a primárním stupni vzdělávání a také předpokladů pro výkon učitelské profese. Studie zastihuje příslušníky profese v rané fázi profesního rozvoje, v situaci proměny či přechodu od role žáka (a žakovského vidění a pojetí edukace) k roli (a perspektivě) učitele. Výzkum lze chápat jako přípravu pro budoucí zkoumání subjektivních (naivních) teorií uchazečů o studium učitelství týkajících se edukačních procesů, kurikula, aktérů vzdělávání apod.

Metodologie v ČJ

V uplynulých dvou letech bylo realizováno dotazníkové šetření mezi studenty nastupujícími do prvního semestru studia oborů Učitelství pro MŠ a Učitelství pro 1.

stupeň ZŠ. Použitý nástroj umožnil sběr jak kvantitativních dat analyzovaných technikami deskriptivní statistiky, tak dat kvalitativních, k jejichž analýze byly použity postupy obsahové analýzy výpovědí z otevřených položek. Zároveň příspěvek čerpá z dat získaných obsahovou analýzou přepisů rozhovorů realizovaných s vybranými studenty prvního semestru s cílem napomoci fundovanější interpretaci kvantitativních dat získaných v dotazníku.

Závěry v ČJ

Dosavadní výsledky poskytují přesnější informace o tom, jaké jsou osobní historie uchazečů o studium učitelství na preprimárním a primárním stupni vzdělávání, jaké jsou jejich výpovědi o motivaci ke zvolenému oboru, jak subjektivně vnímají své dispozice, jaká jsou jejich očekávání a jak na počátku své pregraduální přípravy reflektují klady a zápory učitelské profese. -Dávají také nahlédnout na jejich subjektivní pojetí vzdělávání. Výstupy studie by měly napomoci přesněji formulovat reálné studijní a profesní předpoklady uchazečů o studium příslušných oborů.

Souhrn příspěvku v AJ

The contribution will present findings of a long-term research survey that seeks to uncover some characteristics of prospective students of study programmes Primary school teacher education and Preprimary school teacher education at Faculty of Education, Masaryk University. The aim of the study was to find out what they are like, what their academic and professional dispositions are for the teaching profession and what their preconceptions are about the actors, processes and environment in school education at the beginning of their graduate teacher education. The general framework of the study is the concept of professionalism, professional education, professional development and attracting prospective teachers to the profession. A questionnaire survey was carried out between teacher students in their first semester which included closed as well as open questions concerning their histories and (pre)conceptions of educational phenomena.

Bibliografie

Hanušová, S., Píšová, M., Kohoutek, T., Minaříková, E., Janík, M., Janík, T., Mareš, J., Uličná, K., & Ježek, S. (2017). Chtějí zůstat nebo odejít? Začínající učitelé v českých základních školách. Brno: Masarykova univerzita.

Klassen, R., Durksen, T., Rowett, E., & Patterson, F. (2014). Applicant reactions to a situational judgment test used for selection into initial teacher training. *International Journal of Educational Psychology*, 3(2), 104-124.

Tomáš Hubálek, Alžběta Rajsiglová

Název příspěvku

Úroveň etické gramotnosti žáků v České republice (The level of ethical literacy of pupils in the Czech republic)

Klíčová slova v ČJ

Etická výchova, etická gramotnost, základní škola

Klíčová slova v AJ

Ethical education, ethical literacy, primary school

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je charakteristika současného stavu etické výchovy a etické gramotnosti pohledem homo educans i homo educandos v České republice.

Teoretická východiska v ČJ

Teoretickým východiskem příspěvku je charakteristika současného stavu etické gramotnosti u žáků na základní škole v České republice a následná charakteristika pozitiv i negativ současné edukační reality. Vycházet se bude z prostudované literatury a z aktuálních výzkumů, které byly v rámci této problematiky provedeny v posledních letech.

Metodologie v ČJ

Tento příspěvek je založen na smíšeném designu výzkumu. Budou zde využity kvantitativní a kvalitativní metody. V rámci kvantitativního výzkumu budou rozdány dotazníky žákům s klíčovými otázkami k problematice etické gramotnosti. Tyto dotazníky budou rozdány na školách, které mají v rámci svého školního vzdělávacího programu zařazený předmět etická výchova a na školách, kde předmět není vyučován. Předpokladem výzkumu je, že na školách, kde je zařazen předmět etická výchova, je u žáků vyšší etická gramotnost než u žáků ze škol, kde se předmět etická výchova nevyskytuje. Dotazník bude rozdán i pedagogům a následně bude s těmito pedagogy veden polostrukturovaný rozhovor, kdy se na základě zodpovězeného dotazníku budou kladeny další dílčí otázky týkající se etické výchovy. Výzkum je momentálně ve fázi přípravy a bude uskutečněn v rámci projektu IGA.

Závěry v ČJ

Hlavním cílem příspěvku je komplexní vymezení úrovně etické gramotnosti žáků základních škol a komparace škol, které etickou výchovu mají zakomponovanou ve

svém školním vzdělávacím programu, a které ji ve svém vzdělávacím programu nemají. Po prostudování odborné literatury a z výsledků zvoleného výzkumu bude možné vyvodit teoretický závěr jednotlivých pozitivních fenoménů, které budou sumarizovány do podoby doporučení, která mohou vést ke zkvalitnění předmětu etická výchova.

Souhrn příspěvku v AJ

Ethical education is an education programme, which increased the formation of social and positive competences in pupils. The aim of the ethical education is create an interiorize value orientation, integration of moral sides of human and support to development ethical competences in pupils. The main goal of contribution is characteristic of current state in Ethical education and ethical literacy from the point of view of homo educans and also homo educandos in Czech republic. The next goal is comparison an individual schools, which have included ethical education in their school educational programme with schools, who have not ethical education in their education programme. This contribution is based on mixed design of research. There will be used a quantitative and qualitative methods.

Bibliografie

- Hendl, J. (2016). Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace (čtvrté, přepracované a rozšířené vydání). Praha: Portál.
- Parker, M. (2017). Etika pro děti. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton.
- Korim, V. (2008). Premeny etickej výchovy v európskom kontexte. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela.

Název příspěvku

Dynamika vzorců profesního učení u dvou skupin budoucích učitelů (Dynamics of Professional Learning Patterns in Two Groups of Future Teachers)

Klíčová slova v ČJ

budoucí učitel, vzorce učení, profesní učení, dynamika

Klíčová slova v AJ

future teacher, learning patterns, professional learning, dynamics

Cíle v ČJ

V souvislosti s úsilím o zkvalitňování pregraduální učitelské přípravy je potřeba porozumět individuálním cílům a dalším faktorům ovlivňujícím uvažování a jednání studentů v procesech učení se na pedagogických praxích. Cílem výzkumu bylo identifikovat charakter jednotlivých dimenzí učení, analyzovat jejich společný výskyt na úrovni jedince a porovnat je u dvou skupin praktikujících budoucích učitelů, u skupiny studentů, kteří absolvovali standardní praxe a u skupiny studentů s intenzivní pedagogickou praxí zahrnující posílenou reflektivní a mentorskou podporu.

Teoretická východiska v ČJ

Většina dosavadních konceptualizací učení se zaměřila na akademický kontext převážně v oblasti osvojování si teoretických poznatků. Současný vývoj ve vzdělávání budoucích učitelů však ukazuje potřebu porozumět také procesům profesního učení ve smyslu nabývání praktických znalostí a dovedností v průběhu pregraduálních učitelských praxí. Jedním z konceptů, který v této oblasti vznikl a generoval nové poznatky o učení v tomto prostředí, je koncept „učení se vyučovat“. Ten vychází z předpokladu, že jedním z klíčových cílů profesní přípravy učitelů je integrovat teoretické a praktické znalosti budoucích učitelů. Řada výzkumných studií, založených na fenomenografické analýze realizované Oosterheertovou (2001) a jejími spolupracovníky (Endedijk, Donche a Oosterheert, 2014), představuje pokrok ve zkoumání této dosud málo probádané oblasti a dává vznik novým poznatkům o procesech profesního učení budoucích učitelů, které se na interindividuální úrovni projevují v rozdílných vzorcích učení.

Metodologie v ČJ

Naše výzkumná studie má kvalitativní charakter a data čerpá z písemných reflexí dvou skupin studentů. Studentů, kteří absolvovali 2-semestrální pedagogickou praxi s

posílenou reflektivní a mentorskou podporou (N=34), a na druhé straně studentů po běžné pedagogické praxi s nižším podílem hodin strávených na praxi i hodin následné reflexe, s žádnou mentorskou podporou (N=60). Výpovědi obou skupin studentů byly analyzovány s využitím kódovacího schématu opírajícího se o model Oosterheertové (2001). Na jejich analýze se podílely 3 kódující osoby.

Závěry v ČJ

Výsledky analýzy potvrdily existenci klíčových dimenzí procesů učení identifikovaných Oosterheertovou (2001). Mezi dvěma výzkumnými soubory budoucích učitelů byly zjištěny kvalitativní rozdíly v oblasti prožívaných emocí i preferovaných strategií učení, které byly interpretované jako důsledek míry a charakteru podpory studenta na pedagogických praxích. Výsledky dále ukázaly na centralitu kvality vztahu studenta a jeho cvičného - fakulního učitele v souvislosti s efektivitou profesního učení.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the research was to identify the nature of each dimension of learning, analyze their common occurrence at the individual level and compare them to a group of students who have completed standard practice and a group of students with intensive pedagogical practice. Our research study consists of data drawn from written reflections of two groups of students. Students who completed a 2-semester teaching practice with enhanced reflective and mentoring support (N=34) and students following routine teaching practice with less hours spent on practice and hours of follow-up and no mentor support (N=60). The statements of both groups of students were analyzed using a coding scheme based on the Oosterheert model (2001). The results of the analysis confirmed the existence of the key dimensions of learning processes identified by Oosterheert (2001). There were qualitative differences in the experience of emotions and preferred learning strategies among the groups of future teachers.

Bibliografie

- Donche, V. et al. (2009). The differential impact of motivation and approach to learning to teach on pre-service teachers' teaching efficacy. Amsterdam, The Netherlands: European Association for Research on Learning and Instruction.
- Endedijk, M. D., Donche, V., & Oosterheert, I.A (2014). Student teachers' learning patterns in school-based teacher education programmes: the influence of person, context and time. In Gijbels, D., Donche, V., Richardson, J.T.E., & Vermunt, J.D. (Eds.) Learning Patterns in Higher Education. London and New York, Routledge.
- Oosterheert, I.A., (2001). How student teachers learn. Groningen: UCLO.

Oosterheert, I.A., & Vermunt, J.D (2001). Individual differences in learning to teach: Relating cognition, regulation and affect. *Learning and Instruction* 11, no. 2: 133–56.

Oosterheert, I.A., & Vermunt, J.D (2002b). Assessing orientations to learning to teach. *British Journal of Educational Psychology*, 72: 41-64.

Lucie Kedroňová, Ivana Márová

Název příspěvku

**Inkluzivní vzdělávání z pohledu učitelů 1. stupně běžných základních škol
(Attitudes towards Inclusive Education from the perspective of primary school teachers)**

Klíčová slova v ČJ

Inkluzivní vzdělávání, pedagogové, 1. stupeň základní školy

Klíčová slova v AJ

Inclusive Education, Teachers, Primary school

Cíle v ČJ

Cílem prezentovaného šetření byla analýza postojů pedagogů 1. stupně základních škol vůči inkluzivnímu vzdělávání. Dále zmapování jejich zkušenosti a poznatků o inkluzivním vzdělávání a analýza možných faktorů, které jejich názory a postoje k inkluzivnímu vzdělávání ovlivňují.

Teoretická východiska v ČJ

Inkluzivní vzdělávání nahlíží na individuální odlišnosti pozitivně a klade si za cíl maximální rozvíjení potenciálu každého žáka a vytváření co možná nejméně restriktivního prostředí (Tannenbergerová, 2016). Inkluzivní vzdělávání se pojmově řadí k inkluzi sociální. Sociální inkluze zasahuje do všech složek lidského života, do zaměstnávání, do volného času, a snaží se zabránit sociální exkluzi, nebo odstraňovat již vzniklou izolaci (Pančocha, 2008 in Tannenbergerová, 2016). Inkluze by neměla být vnímána jako vzdělávání žáků intaktních a žáků se specificky vzdělávacími potřebami, ale jako vzdělávání všech žáků, bez ohledu na jejich odlišnosti. Jedním z hlavních cílů je také příprava žáků na budoucí úspěšný život v moderní společnosti, pro kterou je inkluze předpokladem (Tannenbergerová 2016; Slepíčková & Pančocha, 2013). Inkluzivní vyučování se týká celé školy, spolupráce pedagogů, vedení školy a zakotvení inkluzivních myšlenek v celé struktuře školy (Bartoňová & Vítková, 2017).

Metodologie v ČJ

Pro realizaci výzkumného šetření byla využita metoda kvantitativního výzkumného šetření založena na dotazníku vlastní konstrukce. Dotazník byl sestaven na základě analýzy odborné literatury a sestával ze 4 sekcí zahrnujících 38 položek, v nichž převažovala tvrzení, k nimž se pedagogové vyjadřovali na škále: rozhodně souhlasím, spíše ne/souhlasím a rozhodně nesouhlasím. Výzkumný vzorek sestával z 80 pedagogů

vyučujících na 1. stupni běžných základních škol. Jediným kritériem záměrného výběru respondentů byla pedagogická praxe na 1. stupni základní školy. Výzkumný vzorek zahrnoval 77 žen a 3 muže.

Závěry v ČJ

Z výsledků výzkumného šetření vyplývá převážně negativní postoj k inkluzivnímu vzdělávání. Negativně se vyjadřovali respondenti nejen u výroků týkajících se konceptu inkluzivního vzdělávání, ale také u podmínek, které jsou pro vzdělávání stanoveny v českém prostředí. Přestože celkově hodnotí učitelé inkluzivní vzdělávání spíše negativně, vyjadřují souhlas s tvrzením, že inkluzivní vzdělávání učí žáky respektu a vzájemné spolupráci. Žáci se SVP mohou být z pohledu pedagogů motivováni žáky intaktními a ve třídním kolektivu jsou připravováni na budoucí studium a začlenění do společnosti.

Souhrn příspěvku v AJ

The contribution deals with the attitudes of primary school teachers towards inclusive education in the Czech educational system. Within the research quantitative research strategy has been used based on the questionnaire of own design. The questionnaire consisted mainly on claims on which the primary teachers express their consent or opposite. The research shows quite negative attitudes of teachers to inclusive education, its principles and conditions under which the inclusive education is implemented in the Czech Republic. Still, teachers also expressed their consent on the claim that inclusive education teaches mutual respect and cooperation.

Bibliografie

Lechta, V. (2016). Inkluzivní pedagogika. Praha: Portál.

Tannenbergerová, M. (2016). Průvodce školní inkluzí, aneb, Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti? Praha: Wolters Kluwer.

Bartoňová, M., & Vítková, M. (2017). Společné vzdělávání orientované na posílení kompetencí učitelů a žáků v inkluzivním prostředí školy. Brno: Masarykova univerzita.

Tereza Krčmářová, Jaroslav Pěnička

Název příspěvku

Párová výuka začínajícího a zkušeného učitele na vysoké škole (Tandem teaching of beginner and experienced teacher at higher education)

Klíčová slova v ČJ

vysokoškolská výuka, párová výuka, mentoring, akční výzkum, osobnostní a sociální výchova

Klíčová slova v AJ

higher education, tandem teaching, mentoring, action research, personal and social development

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit dílčí výsledky výzkumu párové výuky ve vysokoškolské výuce kurzu osobnostní a sociální výchovy pro budoucí učitele. Příspěvek poukazuje na přínosy, ale zejména rizika spojená s párovou výukou začínajícího a vysokoškolského učitele v mentoringovém vztahu.

Teoretická východiska v ČJ

Párová (tandemová, týmová výuka) je jedna z aktuálních forem spolupráce a kolegiální podpory mezi učiteli ve školské praxi. Párovou výukou lze využít také jako jednu z forem podpory začínajícího učitele zkušeným učitelem v rámci mentoringového vztahu (např. Pišová & Dushinská, 2011). Výzkumy ukazují, že začínající vysokoškolský učitel v rámci mentoringu rozvíjí své kognitivní koncepty o výuce, učitelské dovednosti, schopnost kriticky reflektovat vlastní pedagogickou činnost, zvyšuje sebedůvěru a ochotu experimentovat, získává větší sounáležitost s pracovištěm nebo lepší hodnocení studentů (Mathias, 2005; Pleschová & McAlpine, 2015 aj.). Párová výuka v procesu mentoringu v přípravě učitelů na vysoké škole, je předmětem výzkumů ojediněle (např. Bacharach, Heck, & Dahlberg, 2008). Jedna z oblastí, kde je přítomnost dvou učitelů zvláště přínosná pro studenty je např. oblast aplikované psychologie, kde je třeba modelovat různé perspektivy (Campbell, Reedy, Baird, & Baird, 2018).

Metodologie v ČJ

Příspěvek se zaměřuje na aktéry párové výuky začínajícího a zkušeného učitele, která byla předmětem dlouhodobého akčního učitelského výzkumu. V rámci závěrečné reflektivní fáze bylo realizováno také dotazníkové šetření zaměřené na klima a

interakci studentů s učitelem/učiteli. Reflexe aktérů konfrontuje jejich subjektivní vnímání třídy s výsledky šetření v rozdílných skupinách studentů (párová výuka skupiny, výuka skupiny začínajícím učitelem, výuka skupiny zkušeným učitelem).

Závěry v ČJ

Při reflexi výsledků byla zaznamenána tendence začínajícího učitele podhodnocovat svůj vlastní pedagogický výkon a nadhodnocovat stav v párové výuce. I přes přínosy párové výuky pro rozvoj kompetencí pro začínajícího učitele příspěvek poukazuje také na možné riziko, že se začínající pedagogický pracovník prostřednictvím párové výuky začne srovnávat se zkušenějším kolegou a nastaví si následně ve vlastní autonomní výuce neadekvátně vysoké cíle.

Souhrn příspěvku v AJ

Tandem teaching is one of the forms of collaboration and peer support among school teachers. The paper aims to present partial results of realised action research of tandem teaching in higher education in the courses Personal and social development. The contribution points to the benefits, but especially risks associated with the tandem teaching of beginner and experienced teacher in a mentoring relationship. During action research in the final part of the reflection, authors confront their subjective perception of the class with the results of the quantitative survey in different groups of students. Reflection of the results shows the tendency of the beginner teacher to underestimate his own pedagogical performance and to overestimate the situation in a tandem teaching course. Despite the advantageous, the paper also points out the potential risk that a beginner teacher, can through tandem teaching, compare himself with an experienced colleague and sets inadequately high goals.

Bibliografie

Pleschová, G., & McAlpine, L. (2015). Enhancing university teaching and learning through mentoring: A systematic review of the literature. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education*, 4(2), 107 - 125.

Píšová, M., & Duschinská, K. (2011). *Mentoring v učitelství: výzkumný záměr Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání* ([2. vyd.]). V Praze: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

Campbell, Elizabeth L., Reedy, Amanda R., Baird, Mark J., Baird, David M., (2018) Better Together: Co-Teaching in Undergraduate Applied Psychology Courses. *Psychology Teaching Review*, 24(2), 3-11.

Název příspěvku

Profesní příprava pracovníků v předškolním vzdělávání v mezinárodním kontextu (Vocational Training for Professional Workforce in ECEC in an International Context)

Klíčová slova v ČJ

Profesní příprava, předškolní vzdělávání, mezinárodní kontext, personál v předškolních institucích

Klíčová slova v AJ

Vocational training, pre-primary education, international context, professional workforce in ECEC

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je analýza a komparace kvalifikačních profilů personálu předškolních zařízení v České republice, Německu, Rakousku, Francii, Švýcarsku a Finsku. Budou shrnuty výsledky analýzy odborné přípravy a aktuální kvalifikační struktury těchto pracovníků. Zvláštní pozornost je věnována přípravě pedagogů pro preprimární vzdělávání (ISCED 02) na terciární úrovni. Příspěvek identifikuje stávající problémy v odborné přípravě personálu z hlediska dalšího rozvoje v České republice a poukazuje na souvislosti s vývojovými trendy ve vybraných evropských zemích.

Teoretická východiska v ČJ

Předškolní vývojová fáze dítěte představuje velmi důležité období v jeho přípravě na překonávání bariér a pro podporu jeho úspěšné participace na vzdělávání. Kvalitní předškolní vzdělávání může kompenzovat znevýhodnění dítěte, posilovat jeho schopnost aktivně se účastnit vzdělávacích procesů. Pedagogové v předškolních zařízeních patří ke klíčovým aktérům v inkluzivním a demokratizačním procesu na počátku vzdělávání jedince.

Česká republika podnikla v posledních letech řadu kroků k rozvoji struktury pedagogických týmů v různých typech předškolních zařízení. Na rozdíl od většiny evropských zemí však má stanoveny velmi nízké požadavky na kvalifikaci personálu, a to navzdory poznání, že úroveň kvalifikace pedagogů je zásadním prvkem ovlivňujícím kvalitu poskytovaného předškolního vzdělávání. Navýšení kvalifikačních požadavků na pedagogy v předškolních zařízeních by se i v České republice mělo stát součástí reformy vedoucí ke zkvalitňování počátečního vzdělávání.

Metodologie v ČJ

Práce metodologicky vychází z přístupů srovnávací pedagogiky. Pohybuje se v rámci kvalitativního paradigmatu výzkumu. Byla použita obsahová analýza dokumentů legislativních, koncepčních a kurikulárních, Beredayův čtyřkrokový model srovnání a polostrukturované rozhovory s pracovníky státních i nestátních vzdělávacích institucí, které participují na kvalifikaci pedagogického personálu v České republice i v zahraničí. Při analýze bylo proto uplatněno synchronní, funkcionální i diachronní hledisko.

Závěry v ČJ

Pracovníci předškolních institucí v České republice disponují širokou škálou kvalifikačních profilů, z nichž menšina zahrnuje přípravu v oblasti pedagogiky a didaktiky. Ač byl v České republice zaveden povinný předškolní ročník, nebyly navýšeny požadavky na kvalifikaci učitelek mateřských škol působících v tomto posledním ročníku. Analýza situace v Evropě ukazuje, že i země tradičně nepožadující vysokoškolskou přípravu pro pedagogy v preprimárním vzdělávání nyní tuto povinnost zavádějí. Příspěvek odkazuje na nutnost zvýšit kvalifikaci pracovníků v předškolních institucích s cílem naplnit požadavky kvality, inkluze a demokracie ve vzdělávání.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to analyse and compare qualification profiles of professional workforce in Early childhood education and care in the Czech Republic, Germany, Austria, France, Switzerland and Finland. This paper summarizes the results of the analysis of training and qualification structure of the current staff. Special attention is paid to the preparation of teachers for pre-primary education (ISCED 02) at tertiary level. The paper identifies current problems in the training of professional staff in terms of further development in the Czech Republic and points out the connection with development trends in selected European countries. The work is methodologically based on the approaches of comparative education research. It moves within the qualitative paradigm of research. The content analysis of legislative, conceptual and curricular documents, Bereday's model of comparison and semi-structured interviews with educational institutions were used.

Bibliografie

- Oberhuemer, P., & Schreyer, I. (Eds.). (2017). *Systems of Early Education and Professionalisation – revised (SEEPRO-R.)* Munich: State Institute of Early Childhood Research (IFP). Dostupné z: <http://seeepro.eu/English/Home.htm>
- Sim, M. P. Y., Bélanger, J., Stancel-Piątak, A., & Karoly, L. (Eds.). (2018) *Starting Strong Teaching and Learning International Survey: 2018/ Conceptual Framework*

OECD (Education Working Paper No. 197). Directorate for education and skills.
Dostupné z <https://doi.org/10.1787/19939019>
Blossfeld, H. - P. ed al. (2012). Professionalisierung in der Frühpädagogik.
Qualifikationsniveau und -bedingungen des Personals in Kindertagesstätten. Münster:
Waxmann.

Hana Lukášová, Veronika Pečivová

Název příspěvku

Subjektivní odpovědnosti studentů učitelství – předmět longitudinálního pedagogického výzkumu (Pre-service teachers' subjective responsibility – longitudinal educational research topic)

Klíčová slova v ČJ

Subjektivní odpovědnost učitele, studenti učitelství, žákovské výsledky, primární edukace

Klíčová slova v AJ

Subjective teacher responsibility, pre-service teachers, pupil outcomes; primary education

Cíle v ČJ

Cílem naší studie bylo zjistit míru a vývoj subjektivní odpovědnosti za žáky u studentů učitelství pro 1. stupeň základní školy a porovnat naše závěry s výsledky předchozích výzkumů (Mareš, Skalská, Kantorková, 1994, Lukášová, 2003, 2012).

Teoretická východiska v ČJ

Jednou z nejvýznamnějších složek učitelovy profesní identity je jeho vnitřní, či subjektivní odpovědnost za žáka a jeho výsledky, jehož výzkumu se dlouhodobě věnujeme (Mareš, Skalská, Kantorková, 1994). Zatímco pocíťovanou odpovědností učitelů v činné službě se v různých kontextech zabývají mnozí autoři (Matteucci, Guglielmi, Lauermann, 2017; Frumos 2015). Vývoji subjektivní odpovědnosti za žáky u studentů učitelství během studia se pedagogický longitudinální výzkum věnuje vzácně.

Metodologie v ČJ

V rámci našeho dotazníkového šetření jsme si kladli otázky, komu připisují studenti učitelství příčiny za školní úspěch či neúspěch ve výuce a také kterým položkám při atribucích žákovských úspěchů a neúspěchů připisují studenti učitelství největší váhu. S ohledem na náš cíl jsme zvolili Dotazník k míře subjektivní odpovědnosti studenta učitelství za žáka (Mareš, Kantorková, 1991 in Lukášová-Kantorková, 2003), který vychází z Guskeyho (1981) dotazníku RSA (Responsibility for Student Achievement).

Závěry v ČJ

Jelikož dotazníkové šetření neumožňuje hlubší pochopení faktorů ovlivňujících subjektivní odpovědnost respondentů, budeme v budoucím longitudinálním šetření doplňovat poznávání subjektivní odpovědnosti cestou kvalitativního výzkumu.

Souhrn příspěvku v AJ

We have been dealing with this topic for a long period. However, longitudinal educational research has rarely concentrated on development of subjective responsibility for pupils of pre-service teachers during their studies. The aim of our study was to discover the level and development of subjective responsibility for pupils of primary school pre-service teachers and compare our findings to results of previous research (Mareš, Skalská, Kantorková, 1994; Lukášová, 2003, 2012). In our questionnaire survey we asked to whom pre-service teachers attribute causes for school success or failure in classes and also to which items they attach the greatest value. Considering our goal, we chose the Questionnaire of pre-service teacher responsibility for pupil outcome (Mareš, Kantorková, 1991, In Lukášová-Kantorková, 2003), which is based on Guskey' (1981) RSA questionnaire (Responsibility for Student Achievement).

Bibliografie

- Matteucci, M. C., Guglielmi, D., & Lauermann, F. (2017). Teachers' sense of responsibility for educational outcomes and its associations with teachers' instructional approaches and professional wellbeing. *Social Psychology of Education*, 20, 257 – 298.
- Frumos, L. (2015). Teachers' sense of efficacy and responsibility for students' outcomes. *Journal of Innovation in Psychology, Education and Didactics* 19 (2), 255 – 262.
- Lukášová, H. (2012) Výzkum subjektivní odpovědnosti za žáka po 20 letech. In Ježková, V. (ed.) *Kvalita ve vzdělávání: Sborník příspěvků z XX. výroční conference ČAPV*. Praha: PdF UK.

Jan Mareš, Tomáš Kohoutek

Název příspěvku

Profesní socializace začínajících učitelů – možnosti výzkumu, diagnostiky a evaluace (Professional Socialization of Novice Teachers - Research, Assessment and Evaluation Issues)

Klíčová slova v ČJ

Začínající učitelé, profesní socializace začínajících učitelů, dotazování, hodnocení, well-being

Klíčová slova v AJ

Novice teachers, professional socialization of novice teachers, questionnaires, assessment, well-bein

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představení a diskutování různých způsobů dotazování na příkladu výzkumu zaměřeného na situaci českých začínajících učitelů a jejich profesní socializaci.

Teoretická východiska v ČJ

Profesní socializace začínajících učitelů je jednou za aktuálních oblastí pedagogického výzkumu (Hanušová, Pišová a kol, 2017). Na datech tohoto výzkumu jsou srovnávány možnosti a limity dotazníkového šetření ve dvou modalitách (strukturovaný popis oblastí socializace a celkové emocionální hodnocení vstupu do profese a změn, které přináší) s výsledky semistrukturovaných rozhovorů (N=20) (Tourangeau, Rips, & Rasinski, 2000). Zaměřili jsme se i na možnosti využití výsledků pro formulaci statistického modelu i přidanou hodnotu, kterou v rámci smíšeného designu (Creswell & Creswell, 2017) přinášejí rozhovorová data v kontextu rozhodnutí začínajících učitelů zůstat v profesi, nebo ji opustit.

Metodologie v ČJ

Příspěvek pracuje s výsledky výzkumu zaměřeného na průběh profesní socializace začínajícími učiteli (N=380 z šesti krajů ČR) a porovnává různé možnosti dotazování a jejich využití pro celkové hodnocení dynamiky procesu profesní socializace. Srovnávány jsou možnosti dotazníkového šetření ve dvou modalitách (strukturovaný popis oblastí socializace a celkové emocionální hodnocení vstupu do profese a změn, které přináší) a výsledky semistrukturovaných rozhovorů (N = 20).

Závěry v ČJ

Výhodou extenzivního kvantitativního šetření je možnost exaktně postihnout jevy, které jinak bývají reflektovány pouze spekulativně a s omezenou mírou objektivit a zobecnitelnosti. K limitům takového šetření však patří jistá abstrakce od konkrétních podmínek a životních situací dotazovaných. Předmětem výzkumu je předem daná obsahová struktura a právě jen ona, přičemž souvislosti jsou identifikovány zpětně, na úrovni pravděpodobnosti a s rizikem směšování příčinných a logických souvislostí se souvislostmi více či méně nahodilými. Rozhovory tento problém redukuje a pomáhají explanaci – zejména u ambivalentních stanovisek ve vztahu k profesi začínajících učitelů v kontextu jejich profesní socializace.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to introduce the operationalization of the assessment of the situation of Czech novice teachers from the perspective of their professional socialization. The paper deals with the results of the research focusing on the course of professional socialization of novice teachers (N = 380 from six regions of the Czech Republic) and compares different possibilities of interviewing and their use for overall evaluation of the dynamics of the process of professional socialization. The possibilities of questionnaire survey in two modalities (structured description of socialization domains and overall emotional evaluation of early professional phase) are compared with the results of semi-structured interviews (N = 20). We focused on the possibilities of using the results for the formulation of the statistical model as well as the added value, which in the mixed design brings interviewing data in the context of the decision of to stay in the profession or leave profession.

Bibliografie

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.

Hanušová, S., & Píšová, M. (Eds.) (2017). *Chtějí zůstat, nebo odejít? Začínající učitelé v českých základních školách*. Brno: Masarykova univerzita

Tourangeau, R., Rips, L. J., & Rasinski, K. (2000). *The psychology of survey response*. Cambridge University Press.

Veronika Najvarová, Zora Syslová, Lucie Grůzová, Veronika Rodová, Petra Vystrčilová

Název příspěvku

Jak a o čem přemýšlejí studenti učitelství v začátcích svého studia? (How (and what about) teacher students think at the beginning of their studies?)

Klíčová slova v ČJ

pregraduální vzdělávání, profesní vidění, reflexe, učitelství pro MŠ, učitelství pro 1. st. ZŠ

Klíčová slova v AJ

pregraduate education, preconcepts, profesional vision, reflection, preprimary and primary teaching

Cíle v ČJ

Příspěvek představuje výsledky analýzy esejí studentů studijních oborů Učitelství pro mateřské školy a Učitelství pro 1. stupeň základní školy. Cílem analýz bylo odpovědět na otázky, jakým jazykem se studenti vyjadřují o realitě preprimárního a primárního vzdělávání a jak tuto realitu tematizují. Specificky jsou analyzována data vztahující se k aktérům, prostředí, výuce v ZŠ a procesům vzdělávání v MŠ. Sledována byla také oblast osobního nastavení studentů k budoucí profesi učitele.

Teoretická východiska v ČJ

Realizovaný výzkum spadá do proudu výzkumu profesionalismu, profesního vzdělávání a profesního rozvoje. Studie zastihuje respondenty v rané fázi profesního rozvoje, v situaci proměny či přechodu od role žáka (a žákovského vidění a pojetí edukace) k roli (a perspektivě) učitele. Narace studentů je nahlížena optikou profesního vidění v jeho nejranější fázi.

Metodologie v ČJ

Výzkumná sonda vychází z analýzy esejí studentů prvního ročníku studijních oborů Učitelství pro mateřské školy a Učitelství pro 1. stupeň základní školy. K analýze esejí bylo využito otevřeného kódování, z něhož vznikl kategoriální systém „Forma a obsah reflexe studentů“.

Závěry v ČJ

V současné době (duben 2019) probíhá analýza pořízených dat. Závěry budou k dispozici na konci července. Výsledky pomohou odhalit prekoncepty studentů týkající

se aktérů, procesů a prostředí školní edukace na počátku jejich pregraduálního vzdělávání. Očekáváme, že zjištění budou využita k proměně vysokoškolské výuky směrem k podpoře studentů jako reflektivních praktiků.

Souhrn příspěvku v AJ

The presentation will report the results of an analysis of essays written by beginning students of study programmes Primary school teacher education and Preprimary school teacher education at the Faculty of Education, Masaryk University. The purpose of the investigation was to shed light on how beginning teachers conceptualise the basic educational phenomena and what language they use to write about them. Data about the issues of actors, environment, instruction and educational processes in kindergarten and primary school were analysed. The general framework of the study is the concept of professionalism, professional education, professional development and attracting prospective teachers to the profession. The first year students' essays were analysed by means of open coding procedures. The analysis is under way, the findings will be available in July. They are expected to contribute to the further improvement of (Pre)Primary school teacher education at the Masaryk University.

Bibliografie

Janík, T., Minaříková, E., Pišová, M., Kostková, K., Janík, M., & Hublová, G. (2014). Profesní vidění učitelů: pokus o zmapování výzkumného pole. *Pedagogika*, 64(2), 151–176.

Pollard, A., Collins, J., Maddock, M., Simco, N., Swaffield, S., Warin, J., & Warwick, P. (2006). *Reflective teaching: Evidence-informed professional practice*. London: Continuum.

Lukášová-Kantorková, H. (2003). *Učitelská profese v primárním vzdělávání a pedagogická příprava učitelů (teorie, výzkum, praxe)*. Ostrava: PedF OU.

Anna Páchová, Veronika Francová

Název Příspěvku

Sociální reprezentace vyhoření z pohledu vyučujících: „vyhoření“ mezi zkušeností a analytickou kategorií (Teacher's social representations of burnout: burnout between experience and analytical category)

Klíčová slova v ČJ

Vyhoření, sociální reprezentace, vyučující, základní škola

Klíčová slova v AJ

Burnout, social representations, teachers, primary school

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je ukázat, zda a jakým způsobem se liší vyhoření jakožto sociální reprezentace (pohled vyučujících) a vyhoření jakožto analytická kategorie (akademický diskurz).

Teoretická východiska v ČJ

Učitelství patří k jednomu z nejnáročnějších povolání z hlediska míry stresu a z toho důvodu je velké množství vyučujících ohroženo syndromem vyhoření. Co ale pojem vyhoření znamená? Aby bylo možné na uvedenou otázku odpovědět, je nutné zabývat se aktérskou perspektivou, tedy tím, jak na vyhoření nahlížíjí sami vyučující – ať už ti, co mají s vyhořením subjektivní zkušenost (tzv. vyhořelí), tak ti kteří ji nemají (tzv. spokojení). Jako vhodný teoretický rámec pro prozkoumání uvedených aspektů jsme zvolili teorii sociálních reprezentací (Moscovici, 2000).

Metodologie v ČJ

Studie má smíšený design. Zdrojem dat jsou výsledky dotazníku a polostrukturované rozhovory. Dotazník vyplnilo celkem 2394 vyučujících. Jeho součástí byla Shirom-Melamedova škála vyhoření a otázka na subjektivní pocit vyhoření. Rozhovory byly provedeny se 46 vyučujícími a byly zaměřeny tak, aby co nejkomplexněji postihly všechny stránky školy, které mohou mít vliv na profesní spokojenost a vyhoření. Následně jsme vybrali všechny výroky postihující sociální reprezentace vyhoření, které jsme podrobili tématické analýze. Při kódování výroků jsme využili postupy a techniky zakotvené teorie.

Závěry v ČJ

Výsledky naznačují, že zatímco sociální reprezentace tzv. vyhořelých vyučujících má velmi blízko k vědeckému pojetí vyhoření, reprezentace tzv. spokojených vyučujících je tomuto pojetí vzdálenější. Spokojení vyučující totiž akcentují zejména vnější rovinu vyhoření (z určitého pohledu se tedy zaměřují spíše na důsledky) a to proto, že vnitřní rovina (příčiny, tedy vyčerpání) jim zůstává skryta. Příspěvek se zaměří rovněž na důsledky, které toto „míjení“ může mít v rovině školní reality.

Souhrn příspěvku v AJ

Teaching belongs to one of the most demanding profession in the terms of stress and therefore a large number of teachers are at risk of burnout syndrome. But what does the term burnout syndrome means? To answer the question is necessary to ask how teachers with a different experience of burnout understand the term burnout syndrome. This study therefore wants to answer the question of the nature of the social representation and the scientific concept of burnout. We present the results of the survey which included interviews with 46 teachers and the questionnaire completed by 2394 teachers. The results indicate that the social representations of burned-out teachers are quite similar to the scientific concept of a burnout, while the social representations of satisfied teachers are different. Satisfied teachers accentuate mainly the extrinsic level of burnout because the intrinsic level remains hidden to them.

Bibliografie

- Moscovici, S. (2000). The phenomenon of social representations. In S. Moscovici & G. Duveen Social representations: Explorations in social psychology (s. 18-77). Cambridge: Polity Press.
- Plichtová, J. (1998). Sociálne reprezentácie: Teória, výskum, výzva. *Československá psychologie*, 6, 503-520.
- Smetáčková, I., Viktorová, I., Štech, S., & Ptáček, R. (v tisku) Vztah syndromu vyhoření, copingových strategií a self-efficacy mezi vyučujícími na českých základních školách. *Československá psychologie*.

Jaroslav Pěnička

Název příspěvku

Quo vadis systému ďalšieho vzdelávania učiteľov; spoločné znaky a rozdiely medzi diskurzom učiteľov v Čechách a na Slovensku (Quo vadis system of further teacher education; common signs and differences between teacher discourse in the Czech and Slovak republics)

Klíčová slova v ČJ

Učiteľ, profesijný rozvoj, kariérny rast, motivácia, diskurz, kvalitatívny prístup k výskume

Klíčová slova v AJ

Teacher, professional development, career growth, motivation, discourse, qualitative research

Cíle v ČJ

Cieľom príspevku je predstaviť výsledky dizertačnej práce zameranej na diskurz učiteľov o profesijnom rozvoji a kariérnom raste v Čechách a na Slovensku. Príspevok sa primárne zamiera na spoločné znaky oboch diskurzov a na základe výsledkov formuluje odporúčania pre implementáciu/modifikáciu systémov ďalšieho vzdelávania učiteľov. Výsledné odporúčania akcentujú názor učiteľov a ich vnútornú motiváciu k ďalšiemu vzdelávaniu a vychádzajú z premisy – systém ďalšieho vzdelávania musí vyhovovať učiteľom, pretože je určený pre nich.

Teoretická východiska v ČJ

Ciel skvalitniť výchovno - vzdelávací proces a s ním spojené výsledky, je v Českom a Slovenskom prostredí deklarovaný ako prioritný cieľ (programové vyhlásenie vlád v nadväznosti na dokumenty OECD, UNESCO, Európskej komisie). Konceptným východiskom skvalitňovania školstva je aj cesta profesionalizácie pedagógov. Ústrednou kategóriou sa stáva profesijný rozvoj učiteľa, ktorý je definovaný (Starý, 2012, s. 12) ako „súbor aktivít vedúcich k zdokonaľovaniu výkonu profesie a skvalitňovanie výsledkov učenia žiakov“. Ako zdôraznila Kohnová (2004), profesijný rozvoj učiteľa tvorí nielen inštitucionálne ďalšie vzdelávanie učiteľov, ale aj samoštúdium, znalosti, skúsenosti a schopnosti získané samotnou praxou učiteľa. Kariérny rast (progresívny postup v kariérnom systéme), ktorý ako indikátor primárne využíva inštitucionálne ďalšie vzdelávanie učiteľov, môže spôsobiť de-profesionalizáciu. Ústrednou kategóriou (aktérom diskusie) však ostáva učiteľ, ktorého len veľmi málo rezonuje.

Metodologie v ČJ

S cieľom minimalizovať ovplyvnenie zisťovaného diskurzu učiteľov tvorí ústredný dizajn šetrenia kvalitatívny prístup vo výskumne. Pomocou modelovania vo fokusovej skupine sú prostredníctvom zakotvenej teórie a otvoreného kódovania generované kategórie charakterizujúce diskurz. Tieto kategórie sú interpretované názormi participantov fokusových skupín. Takto vzniknuté kategórie sú ďalej využívané k interpretácii doplnkových metód: analýza iniciatív učiteľov, výsledky prieskumov TALIS, analýza esejí študentov.

Závěry v ČJ

Názory participantov poukazujú na to, že primárna motivácia učiteľov, prečo sa profesijne rozvíjať prostredníctvom ďalšieho vzdelávania, je ich vnútorná motivácia stať sa lepším učiteľom pre svojich žiakov. Externá motivácia nemusí viesť učiteľov k profesijnému rastu, ale iba k participácii na ňom. S ďalším vzdelávaním spojené benefity deformujú samotný systém, pretože samotní aktéri spochybňujú svoju motiváciu. Profesionálny rozvoj a s ním spojený kariérny systém učiteľa by nemala spôsobovať riešenia neadekvátneho platu učiteľa, ale systém podpory pre učiteľa, ktorý sa chce ďalej vzdelávať.

Souhrn příspěvku v AJ

The goal of improving the educational process and the results associated with it is declared in the Czech and Slovak environment as a priority objective. One of the conceptual starting points for improving the quality of education is also the path of the professionalisation of teachers. Career growth, which as an indicator primarily uses institutional further education, may cause de-professionalisation. The central design is a qualitative approach in research. Through modelling in the focus group, the categories characterising the discourse are generated through grounded theory and open coding. The paper focuses primarily on the characteristic features of both discourses and basis of the results formulates recommendations for the implementation/modification of teacher education systems. Professional development and the associated teacher's career system should not be the way fix teacher's salary, but a system of support for a teacher who wants further education.

Bibliografie

Starý, K. (2012). Profesionální rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků (1st ed.). V Praze: Karolinum.

Kohnová, J. (2004). Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta.

Pavlov, I. (2013). Štandardizácia profesijných kompetencií učiteľov (východiská a perspektívy). Prešov: Škola plus.

Milan Podpěra, Pavla Soukupová

Název příspěvku

Souvislosti mezi výsledky přijímacího řízení a úspěšností studentů v prvním ročníku studijního programu Učitelství pro mateřské školy na FPE ZČU v Plzni (Relationship Between the Results of the Admission Procedure and the Success of the Students in the First Year of the Study Program Teacher Training for Kindergartens on Faculty of Education at the University of West Bohemia)

Klíčová slova v ČJ

Studijní úspěšnost, přijímací řízení, studijní program Učitelství pro mateřské školy

Klíčová slova v AJ

Study success, admission procedures, study program Teacher Training for Kindergartens

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představení výsledků výzkumného šetření souvislostí mezi výsledky přijímacího řízení a úspěšností studentů v 1. ročníku programu Učitelství pro mateřské školy na FPE ZČU v Plzni. Uvedeným šetřením chceme poukázat na otázky efektivity nastavení procesu přijímacího řízení do studijního programu Učitelství pro MŠ ve vztahu k následné úspěšnosti studentů tohoto oboru v prvním ročníku studia, dále na otázku motivace uchazečů o studium a na reflexi spokojenosti studentů se studiem oboru v závěru 1. ročníku studia. Výstupy šetření poslouží fakultě pro nastavení procesů předcházení studijní neúspěšnosti.

Teoretická východiska v ČJ

V procesu kvalitativních změn pregraduálního vzdělávání se jako klíčová ukazuje otázka studijní úspěšnosti a hledání cest předcházení studijní neúspěšnosti. Kritickým obdobím je právě počátek studia na VŠ. Proces předcházení studijní neúspěšnosti na FPE ZČU v Plzni je zaměřen na analýzu stávajícího systému přijímacího řízení a hledání cest pro podporu a nastavení rovných příležitostí na počátku pregraduální přípravy studentů učitelských oborů.

Metodologie v ČJ

Pro uvedenou výzkumnou studii byl zvolen design smíšeného výzkumu: kvantitativní zpracování výsledků přijímacího řízení ve vztahu k výsledkům v prvním ročníku studia, kvalitativní zpracování výpovědí uchazečů o studium k otázkám motivace ke studiu na FPE ZČU v Plzni a k volbě studijního oboru Učitelství pro mateřské školy a

kvalitativní zpracování závěrečné reflexe spokojenosti studentů se studiem oboru v závěru 1. ročníku. Zároveň jsou kvantitativně srovnávány počty uchazečů, kteří splnili podmínky přijímacího řízení, s počty studentů, kteří nastoupili ke studiu, a počty úspěšných absolventů 1. ročníku studia.

Závěry v ČJ

Odpovědi na otázky, jak efektivně nastavit proces přijímacího řízení do studijního programu Učitelství pro MŠ ve vztahu k následné úspěšnosti studentů tohoto oboru v prvním ročníku studia, budou základem následných opatření pro předcházení studijní neúspěšnosti v tomto i v dalších oborech na FPE ZČU v Plzni. Předpokládáme provedení obdobného šetření i u dalších oborů.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to present the results of the research investigation of the connections between the admission procedure results and the success of the students in the first year of the study program Kindergarten Teacher Training. By this survey we want to answer the questions of the effectiveness of setting up the admission process to the study program Teacher Training for Kindergarten in relation to the success of students in this field in the first year of study. reflection of satisfaction with the study of the field at the end of the first year of study. We assume a similar investigation in other fields studied at FPE. The outcomes of the research will further serve the Faculty as a basis for setting up processes for the prevention of study failure Fakulty of Education at the University of West Bohemia.

Bibliografie

Spilková, V. (2017). Současné proměny vzdělávání učitelů v zemích Evropské unie. *Pedagogická orientace*, 44-54. Dostupné z <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/8285>

Syslová, Z. (2017). *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi*. Brno: Masarykova univerzita.

Vítečková, M., a kol. (2017). *Osobnost předškolního pedagoga: Sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál.

Jana Poche Kargerová, Kristýna Bajerová, Petra Vallin

Název příspěvku

**Zavádění metody skupinové reflexe Wanda z pohledu českých učitelů
(Implementation of the co-reflection method Wanda from the perspective of
Czech teachers)**

Klíčová slova v ČJ

Metoda Wanda, skupinová reflexe, profesní učící se komunita, Balintovská skupina, doceňující výzkum

Klíčová slova v AJ

Wanda method, group reflection, professional learning community, Balint group, appreciative inquiry

Cíle v ČJ

Cílem výzkumu bylo empiricky ověřit, jaký potenciál má metoda skupinové reflexe Wanda v kontextu české školy. Za nejdůležitější podmínku pro systematické zavádění Wandy považujeme vnitřní motivaci učitelů se skupinových reflexí účastnit, proto jsme se rozhodly zaměřit pozornost především na ně, jejich pohled a perspektivu.

Teoretická východiska v ČJ

Existuje mnoho způsobů, jak profesně rozvíjet učitele. V zahraničí je často zmiňována potřeba proměnit školu v profesní učící se komunitu, která by umožnila vzájemnou spolupráci, emoční podporu a osobní růst učitelů (DuFour a Eaker, 1998). Jedním z nástrojů, jak rozvíjet učitele a současně pomáhat budovat takovou komunitu, je skupinová reflexe. Způsob učení se pomocí reflektování vlastního jednání popisuje Korthagen (2001) modelem ALACT. Podobný model používá i metoda Wanda, kde tímto cyklem prochází celá skupina a dochází ke kolektivnímu učení. Ukazuje se, že kolektivní učení zaměřené na reflexi praxe má pozitivní dopad na rozvoj učitelů a kvalitu školy (Hord, 2004). Reflektivní metoda Wanda má svá východiska v Balintovské skupině, její forma je však upravena pro školní prostředí a liší se využitím doceňujícího výzkumu (Cooperider, 1987, Bushe 2011), který hraje v celém procesu reflexe klíčovou roli.

Metodologie v ČJ

Šetření mělo povahu kvalitativního výzkumu. Výzkum měl dvě části: předvýzkum a výzkum samotný. V první fázi bylo využito zúčastněné pozorování a dotazníkové šetření, které pomohly identifikovat stěžejní oblasti zkoumání v hlavní části výzkumu,

pro kterou byla data sebrána prostřednictvím hloubkových rozhovorů s účastníky skupinových reflexí Wanda. Rozhovor byl polostrukturovaný a byl realizován s devíti účastnicemi setkání. Audiozáznamy rozhovorů byly následně přepsány a posléze kódovány třemi autorkami výzkumu. Pro podrobnou analýzu textu byla zvolena metoda otevřeného kódování.

Závěry v ČJ

Analýza rozhovorů ukázala, že na metodě Wanda učitelé nejvíce oceňují posílení vzájemné sebedůvěry a sounáležitosti v profesní skupině. Dále považují za pozitivní, že se díky ní vytváří prostor pro sdílení a řešení problémů a že umožňuje nahlédnout obtížné situace z různých perspektiv. Metoda přispívá také k rozvoji sebepoznání a dovednosti reflektovat. Rizika učitelé sledovali v neochotě některých účastníků svůj problém i nápady sdílet nebo v nedostatečném zájmu cizí případy řešit. Dalším úskalím byla také náročnost popsat jádro problému i riziko stereotypu, tedy opakování podobných případů.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the research was to verify the potential of the co-reflection method Wanda in the context of a Czech school. The analysis of the interviews shows that most teachers appreciate the strengthening of mutual trust and belonging in a professional learning community. It also creates space for sharing and solving problems and enables to view difficult cases from different perspectives. The method also contributes to the development of self-knowledge and personal development mainly through structured reflection. However, it has also several risks: reluctance of some participants to share their problems and ideas, limited interest in other participants' cases and difficulty to describe the core of the problem. One of the challenges is also a fact that teachers may bring similar cases to the sessions which may cause certain feeling of stereotypization.

Bibliografie

Dufour, R., & Eaker, R. (1998). Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Hord, S. M. (2004). Professional learning communities: An overview. In Learning together, leading together: Changing schools through professional learning communities (Shirley Hord, Ed.). New York: Teachers College Press, 5-14.

Korthagen, F. A. J., Kessels, J., Koster, B., Lagerwerf, B., & Wubbels, T. (2001). Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického vzdělávání učitelů. Brno: Paido.

Název příspěvku

Pohled praktikujících učitelů na ovlivňování jejich profesního rozvoje prostřednictvím spolupráce se studenty učitelství a jejich vyučujícími (The view of teachers in practice on the influencing their professional development through collaboration with future teachers and their educators)

Klíčová slova v ČJ

Profesní rozvoj učitelů, reflexe, síťování, učitel přírodovědných předmětů a zeměpisu

Klíčová slova v AJ

teachers' professional development, reflection, networking, science and geography teacher

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit názory učitelů zapojených do projektu OP VVV Společenství praxe – platforma pro rozvoj klíčových kompetencí (CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_011/0000659) v oblasti Člověk a příroda (učitelé fyziky, chemie, přírodopisu a zeměpisu) na možný vliv účasti v projektu na jejich profesní rozvoj. Hlavním cílem zmíněného projektu je rozvíjet kompetence v oblasti přírodních věd a odborného vzdělávání prostřednictvím spolupráce učitelů základních a středních škol s oborovými didaktiky na vysokých školách a odborníky v oblasti pedagogiky a psychologie, včetně budoucích učitelů – připravujících se na vysoké škole.

Teoretická východiska v ČJ

Dle Kohnové a kol. (2012, s. 19) lze za profesní rozvoj učitelů považovat jakoukoli činnost, „kterou se rozvíjejí individuální vědomosti, schopnosti, dovednosti a další charakteristiky profese“. Jak dále autorka uvádí lze v souvislosti s profesním rozvojem učitelů mluvit o třech základních složkách. Jedná se o 1) institucionální další vzdělávání učitelů, 2) jejich sebevzdělávání a v neposlední řadě o 3) znalosti, zkušenosti a dovednosti získané profesní praxí učitele. Jak uvedl Starý a kol. (2012), v České republice není problematice profesního rozvoje stále věnována potřebná pozornost. Na druhou stranu, autoři dodávají, že tradiční způsob profesního rozvoje, který se většinou omezoval na absolvování kurzu či školení, se v současné době proměňuje a je intenzivně doplňován o modernější způsoby, například mentoring, e-learning či různé formy síťování, kde dochází ke sdílení poznatků mezi učiteli vysokých škol, učiteli z praxe a studenty učitelství (Starý et al., 2012).

Metodologie v ČJ

Pro sběr dat bylo provedeno dotazníkové šetření mezi 34 učiteli (8 učitelů fyziky, 4 chemie, 14 přírodopisu a 8 zeměpisu). Dotazník byl rozdělen do dvou částí: 1) reflexe na dosavadní zapojení projektu (např. témata, organizace, osobní přínos, využití prezentovaných poznatků či materiálů) a 2) osobní rozvoj daného učitele ve vztahu k zapojení do projektu. Druhá oblast byla rozdělena do 8 podoblastí (např. plánování výuky, hodnocení práce žáků, reflexe výuky, spolupráce s kolegy) dle Rámce profesních kvalit učitele (viz Tomková et al., 2012). S vybranými učiteli byly provedeny polostrukturované rozhovory.

Závěry v ČJ

Většina oslovených učitelů považuje spolupráci v projektu za přínosnou formu spolupráce. Pro svůj osobní rozvoj vyzdvihují možnost dozvědět se o nových trendech a inovacích ve výuce svých předmětů, ale i pedagogice a psychologii obecně. Za největší přínos považují možnost seznámení se s konkrétními materiály, sdílení nápadů a užívaných metod. Dále pozitivně hodnotili možnost diskuze nad výzvami, kterým ve své praxi musí čelit. Spolupráci však vyzdvihují i ve vztahu k přípravě budoucích učitelů, jelikož umožňuje propojit teoretické poznatky s osobními zkušenostmi učitelů z praxe a lépe tak připravit budoucí učitele na reálné situace.

Souhrn příspěvku v AJ

This study presents the teachers' opinions in relation to possible impact of their involvement into the project "Community of practice – platform for the development of key competencies" on their professional development. The 34 teachers from elementary schools (8 Physics, 4 Chemistry, 14 Biology and 4 Geography teachers) filled the questionnaire focused on the reflection on contemporary involvement into the project and their personal professional development in relation to the project. The semi-structured interviews were performed with selected teachers to clarify and/or expand their answers in questionnaire. Most of teachers found the cooperation with the faculties of education as very beneficial for them as well as for future teachers and academic staff. Mostly they stressed the chance to work with innovative materials and methods and possibility to discuss their experience and problems with colleagues as well as staff from the university.

Bibliografie

Kohnová, J. a kolektiv (2012). Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta.
Starý, K., Dvořák, D., Greger, D., & Duschinská, K. (2012). Profesní rozvoj učitelů: Podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků. Praha: Karolinum.

Tomková, A., Spilková, V., Píšová, M., Mazáčová, N., Krčmářová, T., Kostková, K., & Kargerová, J. (2012). *Rámec profesních kvalit učitele*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání.

Název příspěvku

Připravenost studentů učitelství 1. stupně ZŠ na výkon profese (Readiness of students of primary school teaching for the performance of their profession)

Klíčová slova v ČJ

primární vzdělávání, pregraduální příprava, vzdělávání učitelů, připravenost na výkon profese

Klíčová slova v AJ

primary education, undergraduate training, teacher training, career readiness

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je prezentovat teoretická východiska, metodologii a zjištění z výzkumného šetření zabývajícího se subjektivně vnímanou připraveností studentů Učitelství 1. st. ZŠ Pedagogické fakulty UHK na výkon profese.

Teoretická východiska v ČJ

Pregraduální příprava učitelů je stěžejním cílem pedagogických fakult, které musí reagovat na aktuální změny v požadavcích na učitele a vybavit své absolventy odpovídajícími kompetencemi pro úspěšný výkon učitelského povolání. Vymezení kompetencí se nachází ve standardech profese, kdy Rýdl (2014) hovoří o snahách standardizace profese učitele za posledních dvacet let jako o nekonečném příběhu. Během 21 let se hledaly vhodné podoby standardu učitele a provázanosti požadavků na pregraduální vzdělávání učitelů a požadavky praxe či MŠMT (např. Vašutová, 2001; Spilková & Tomková, 2010; Janík, Spilková & Píšová, 2014a, 2014b). Očekávání od profese formulují MŠMT, ČŠI, zřizovatelé, ředitelé škol, výzkumníci, ale taktéž studenti studující učitelské obory. Ti všichni uplatňují svoje přání k pregraduální přípravě učitelů. Ke zkvalitnění pregraduální přípravy je potřeba reflexe studentů, ale i absolventů.

Metodologie v ČJ

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak studenti a absolventi oboru učitelství pro 1. stupeň základní školy na pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové hodnotí svou připravenost na výkon profese. Výzkum byl realizován na základě smíšeného designu, pro sběr dat bylo využito dotazníkové šetření a polostrukturované interview. Dotazník je založený na kompetenčním modelu profesního standardu učitele publikovaného

Vašutovou (2001), který byl upraven pro potřeby sebehodnocení studentů oborů do této podoby.

Závěry v ČJ

Studenti Učitelství 1. st. ZŠ v denní i kombinované formě studia hodnotí, že jsou spíše připraveni na výkon profese. Mezi jednotlivými skupinami studentů jsou rozdíly v jejich vnímání připravenosti na profesi. Studenti hodnotí, že se zvyšujícím se ročníkem se zlepšuje připravenost na profesi v jednotlivých oblastech/kompetencích. Za silné stránky pregraduální přípravy pro praxi považují respondenti např. získané odborné znalosti a didaktiky, dostačující povinné praxe v rámci přípravy. Naopak za slabé stránky považují přílišnou teoretičnost předmětů bez odkazů a provázanosti na realitu.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the article is to present the theoretical background, methodology and findings from the research with the subjectively perceived readiness for the performance of the profession of the students of teaching at lower primary schools of the Faculty of Education of UHK. The questionnaire survey and semi-structured interview were used for the research. The questionnaire is based on the competency model of a professional teacher standard (Vašutová, 2001), which has been adapted for the needs of self-esteem of students in this field. Students evaluate that they are more prepared for the profession. Students evaluate that with increasing grades, the professionalism in individual areas/competencies is improving. For example, respondents consider the strengths of undergraduate training to be the acquired expertise and didactics, sufficient compulsory practice in preparation.

Bibliografie

Janík, T., Spilková, V., & Píšová, M. (2014a). Standard a kariérní systém učitele: problémy předložené koncepce v širších souvislostech. *Pedagogická orientace*, 24(2), 259–274.

Janík, T., Píšová, M., & Spilková, V. (2014b). Standardy v učitelské profesi: zahraniční přístupy a pokus o jejich zhodnocení. *Orbis scholae*, 8(3), 133–158.

Rýdl, K. (2014). Vývoj standardizace profese učitele České republiky – nekonečný příběh? *Orbis Scholae*, 8 (3), s. 9–21.

Spilková, V., Tomková, A. a kol. (2010). *Kvalita učitele a profesní standard*. Praha: Pedagogická fakulta UK.

Vašutová, J. (2001). Kvalifikační předpoklady pro nové role učitelů. In: Walterová, E. (ed.) *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém*. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta. s. 19–46.

Irena Smetáčková

Název příspěvku

Učitelská týmová supervize jako ochrana před vyhořením (Supervision as protective factor against burnout syndrome among teachers)

Klíčová slova v ČJ

vyhoření, supervize, intervize, učitelé, pedagogický sbor

Klíčová slova v AJ

Burnout, syndrome, supervision, intervision, teachers, teachers' team

Cíle v ČJ

Příspěvek představuje analýzu souvislostí mezi supervizí a dalšími technikami kolegiálního sdílení a syndromem vyhoření u vyučujících na základních školách. Cílem bylo zjistit, zda učitelské týmové supervize a další techniky kolegiálního sdílení mohou sloužit jako protektivní faktor proti syndromu vyhoření a pokud ano, jak často v současnosti školy supervize a další techniky využívají, co od nich očekávají a jaké překážky při jejich zavádění vnímají.

Teoretická východiska v ČJ

Dosavadní výzkumy naznačují, že pracovní vztahy jsou důležitým faktorem, který má obousměrný efekt. Špatné vztahy působí jako zdroj stresu, a tedy přispívají ke vzniku syndromu vyhoření (Poschkamp, 2013; Brackett et al., 2010). A naopak kvalitní pracovní vztahy zvyšují profesní well-being a spokojenost (Martin & Dowson, 2009; Buchwald, 2013). Vztahy v učitelských sborech přitom zahrnují jak vztahy osobní, přátelské, tak vztahy kolegiální, profesní. Kolegiální, profesní vztahy jsou prostorem pro vzájemné inspirování a posilování odborných kompetencí. Za přínosné je nejen předávání konkrétních didaktických tipů, ale zejména prohlubování profesní (sebe)reflexe (Greenglass et al., 1997). Oba druhy přínosu přitom mají potenciálně vliv na míru prožívaného učitelského stresu a tedy na vznik syndromu vyhoření (Skaalvik & Skaalvik, 2014). Ačkoliv má supervize pozitivní efekty, je otázkou, zda je tak českými školami vnímaná a zda jsou školy připravené využívat její možnosti.

Metodologie v ČJ

Příspěvek spojuje analýzu dat ze dvou výzkumů. Jedním byl výzkum učitelského vyhoření, který využíval učitelský dotazník (n=2394). Druhým byl výzkum technik učitelského profesního sdílení, který zahrnoval ředitelský a učitelský dotazník (n=2361). Z prvního výzkumu se zaměřujeme na hodnocení kvality odborných i

osobních vztahů v učitelském sboru a na vazbu mezi vyhořením a zkušenostmi se supervizí. Druhý výzkum pak již byl cíleně zaměřen na to, jak vyučující a ředitelé/ky hodnotí potenciál supervizí a zkušenost s nimi. Statistické zpracování dat zahrnovalo zejména t-testy a regresní analýzy.

Závěry v ČJ

Analýzy prokázaly, že vyučující ze škol, které pravidelně či alespoň občasně realizují supervizní setkání, vykazovali vyšší profesní spokojenost, lépe hodnotili vztahy v učitelském týmu a skórovali níže ve škále syndromu vyhoření. Z ředitelského a učitelského dotazníku vyplynulo, že mnoho vyučujících i ředitelů/ek škol nemá o supervizích dostatek informací. Pokud však školy supervize využívají, hodnotí je jako funkční a přínosné. Za hlavní překážku je považována časová náročnost a neochota vyučujících mluvit o negativních zkušenostech s vyučujícími, s nimiž nejsou v dobrých osobních vztazích.

Souhrn příspěvku v AJ

As has been shown by many several studies, relationships among teachers has an effect on professional satisfaction and burnout syndrome. One of the way how the quality of relationships can be promoted is supervision or intervision. Through such techniques teachers develop respect and inspire each other. The aim of our paper is: 1) to find out whether supervision works as protective factor against burnout syndrome, 2) to find out how teachers and principals experience supervisions and to what barriers they face. Our first study included 2, 394 teachers, the second study included 2361 teachers and principals working in Czech grammar schools. The analysis show that there exist negative correlation between supervision and burnout syndrome. However, many schools does not have enough information about these methods. As main barriers are seen time and unwillingness to share negative experience with other teachers.

Bibliografie

Martin, A. J., & Dowson, M. (2009). Interpersonal relationships, motivation, engagement, and achievement: Yields for theory, current issues, and educational practice. *Review of educational research*, 79(1), 327–365.

Greenglass, E. R., Burke, R. J., & Konarski, R. (1997). The impact of social support on the development of burnout in teachers: Examination of a model. *Work & Stress*, 11(3), 267–278.

Brackett, M. A., Palomera, R., Mojsa-Kaja, J., Reyes, M. R., & Salovey, P. (2010). Emotion-regulation ability, burnout, and job satisfaction among British secondary-school teachers. *Psychology in the Schools*, 47(4), 406–417. doi: 10.1002/pits.20478.

Vladimíra Spilková

Název příspěvku

Pojetí pedagogiky a její výuky v kontextu proměn paradigmat v učitelském vzdělávání (The concept of pedagogy and its teaching in the context of paradigm transformation in teacher education)

Klíčová slova v ČJ

Paradigma vzdělávání, vzdělávání učitelů, pojetí výuky pedagogiky

Klíčová slova v AJ

Paradigms of education , teacher education, concept of pedagogy teaching

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je reflektovat proměny přístupů k pojetí pedagogiky a její výuky na vysokých školách připravujících učitele v ČR po roce 1989

Teoretická východiska v ČJ

Učitelské vzdělávání je v souvislostech společenského vývoje významným tématem. Klíčovou disciplínou v jeho koncepci i obsahu je pedagogika, která je konfrontována z filosofických rovin vzdělávacích teorií (Bertrand, 1998) i s proměňující se realitou společnosti. Příspěvek se zabývá významnými uzlovými fenomény, které mění náhled na postavení, smysl a způsoby výuky pedagogiky v učitelském studiu. Významným bodem ve vývoji přípravného učitelského vzdělávání byla univerzitarizace a s ním spojený důraz na akademické pojetí přípravy, hledány jsou možnosti a meze (Vašutová, 2004; Spilková, Vašutová, 2008), navíc komplikovány vnějšími zásahy do struktury učitelské přípravy (Urbánek, 2006). Postupně je vyvoláváno napětí mezi akademickým a / vs. profesním, kompetenčním pojetím vzdělávání učitelů (Urbánek, 2016). Ke konfliktu v koncepci přípravy učitelů a potažmo v jejím obsahu a výuce pedagogiky se vyjadřuje řada autorů (Brezinka, 2001, 2015; Helus 2015; Walterová, 2015). Rozpor je shledáván mezi scientistním, resp. akademickým pojetím pedagogiky vs. pedagogikou praktické služby učiteli. V pojetí pedagogiky a její výuky v profesionalizačně zaměřených modelech přípravy učitelů je hledaná cesta a jsou rámovány její možnosti a meze. Výsledky ústí k výzvám k sebereflexi oboru, tj. k hledání její „nové“ identity, jiné cesty rozvoje pedagogiky, „pedagogiky obratu“ (Helus, Bravená, Franclová, 2012, 2014).

Metodologie v ČJ

Východiskem teoreticky zaměřeného příspěvku je analýza a diskuze k různým pojetím výuky pedagogiky v konfrontaci s požadavky na učitelskou profesi a s realitou výuky na učitelských fakultách. Využito je obsahové analýzy a postupů kritické komparace.

Závěry v ČJ

Analýza možných konceptů, obsahů a realizace výuky pedagogiky v učitelském vzdělávání prozrazuje značný potenciál a současně nevyjasněnost a variantnost. V souvislostech s potřebami vzdělávaného jedince i hekticky se proměňující společností je aktuálně nutná významnější odborná diskuze výuky pedagogiky pro učitele, hledání možností i rizik.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of this paper is to reflect the changes in approaches to the concept of pedagogy and its teaching at universities preparing teachers in the Czech Republic after 1989. Attention will be paid to the following phenomena: (a) The “universitarization” of initial teacher education and the associated emphasis on academic preparation - the possibilities and limits of these approaches; (b) Tensions between academic vs. professional, competency concepts of teacher education; (c) Scientist, academic concept of pedagogy vs. pedagogy “practical service to teachers” (Brezinka, 2015); (d) The concept of pedagogy and its teaching in professionally-oriented models of teacher education - possibilities and limits; (e) Challenges for self-reflection of the field - searching for its "new" identity, another way to develop pedagogy – “pedagogy of turning” (Helus, 2012, 2014).

Bibliografie

- Bertrand, Y. (1998). *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál.
- Brezinka, W. (2001). *Východiska k poznání výchovy / Úvod k základům vědy o výchově, k filozofii výchovy a k praktické pedagogice*. Brno: L. Marek. .
- Brezinka, W. (2015). Zvědečtění (scientifikace) pedagogiky – analýza a perspektivy. *Pedagogika*, 65(2), 193–206.
- Helus, Z.. (2014). Edukace jako projev starosti o člověka. – In Jedlička, R. (ed.): *Teorie výchovy – tradice, současnost, perspektivy* (s. 13–34). Praha: Karolinum.
- Helus, Z., Bravená, N., & Franclová, M. (2012). *Perspektivy učitelství*. Praha: Univerzita Karlova.
- Helus, Z. (2015). Pedagogika hledající sama sebe. Stať k diskusi nad přednáškou W. Brezinky. *Pedagogika*, 65(2), 207–218.
- Spilková, V., & Vašutová, J. (2008). *Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání*. Praha: Pedagogická fakulta UK.

Urbánek, P. (2006). Změny ve strukturaci učitelského studia v kontextu současné školní kurikulární reformy. In *Kompetence učitele na pozadí současné kurikulární reformy* (s. 82–85). Univerzita Hradec Králové.

Urbánek, P. (2016). Akademický či kompetenční koncept vzdělávání učitelů. Nutná bipolarita? In: M. Strouhal (Ed.) *Učit se být učitelem. K vybraným problémům učitelského vzdělávání* (s. 44–69). Praha: Karolinum.

Vašutová, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido.

Walterová, E (2015). O riziku zjednodušování a pohybu ve vědě, v pedagogice zvlášť. *Pedagogika*, 65(2), 219–229.

Jana Stará

Název příspěvku

Vliv různých faktorů na učitelovo rozhodování o obsahu výuky (The Influence of different factors on Teacher's Decisions on the Content of Teaching)

Klíčová slova v ČJ

Učitelovo pojetí výuky, učebnice, učitelovo přesvědčení, ŠVP, Člověk a jeho svět

Klíčová slova v AJ

Teacher's belief, textbook, curriculum, elementary social studies, elementary science

Cíle v ČJ

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak učitelé rozhodují o obsahu výuky a jakou roli v tomto rozhodování hrají učebnice, školní vzdělávací program, učitelovo přesvědčení, sdílené přesvědčení učitelů ve škole apod.

Teoretická východiska v ČJ

Kurikulární reforma předpokládala změnu cílů a obsahů vzdělávání (Janík, 2013) a učitelovo projektování učiva. Očekávalo se, že výukové zdroje učitelé kriticky hodnotí, ale zároveň se jimi nechávají ovlivňovat a na podobě výukových textů aktivně participují (Remmilard, 2005). Spurná a Knecht (2018) či Pešková a kol. (2018) zjistili, že řada učitelů vnímá a využívá kurikulární dokumenty formálně, bez aktivní práce s obsahem vzdělávání. Také další studie (Dvořák, Starý, & Urbánek, 2015; Janík, 2013) docházejí k závěrům, že požadavek kurikulární reformy v oblasti aktivního přístupu učitelů k tvorbě kurikula nebyl do značné míry naplněn. Pro některé učitele má zásadní vliv učebnice, pro jiné méně (Grossman & Thompson, 2008; Sikorová, 2010; Stará, Dvořáková, & Dvořák, 2010; Stará & Starý, 2017). Zmiňován je vliv učitelova přesvědčení o žádoucím obsahu výuky (Krčmářová & Stará 2014; Stará & Starý, 2017; Zahorik, 1991; Sikorová rukopis) či vliv ICT (Šedřová & Zounek, 2011).

Metodologie v ČJ

Ve výzkumu jsme použili kombinaci kvalitativního a kvantitativního přístupu. Na pětistupňové škále v dotazníku učitelé 1. stupně ZŠ vyjadřovali míru vlivu různých faktorů na jejich rozhodování o obsahu výuky ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Pro zhodnocení výsledků jsme využili dvouúrovňový t- test. Dotazníkové šetření bylo doplněno rozhovory s vybranými učiteli, které nám umožnily některé odpovědi získané v dotazníkovém šetření zpřesnit.

Závěry v ČJ

Učitelovo přesvědčení o tom, co je důležité učit, a školní vzdělávací program mají dle výpovědi učitelů větší vliv na obsah výuky než učebnice. Učebnice, sdílené přesvědčení učitelů ve škole a metodické příručky mají vliv průměrný. Výpovědi učitelů často svědčí o méně promyšleném výběru obsahu výuky na základě různých zdrojů a o používání učebnice jako zdroje témat.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the research was to find out how teachers decide the content of teaching and what role textbooks, school curriculum, teacher's beliefs, shared teacher beliefs in school, etc. play in this decision. The research method was a questionnaire survey among primary school teachers and interviews with them. Teachers' beliefs about what is important to teach and the school curriculum, according to teachers, have a greater impact on teaching content than textbooks. Textbooks, shared teachers' beliefs in the school, and methodological guides have an average impact. Teachers' statements often indicate a less sophisticated choice of teaching content based on different sources and the use of a textbook as a source of topics.

Bibliografie

- Grossman, P., & Thompson, C. (2008). Learning from curriculum materials: Scaffolds for new teachers? *Teaching and Teacher Education*, 24(8), 2014–2026.
- Spurná, M., & Knecht, P. (2018). Využívání kurikulárních dokumentů učiteli ZŠ: aplikace Johnsonovy typologie. *Studia paedagogica*, 23(1), 29–54.
- Stará, J., & Krčmářová, T. (2014). Užívání nových učebnicových materiálů učiteli 1. stupně ZŠ. *Pedagogická orientace*, 24 (1), 77-110.

Název příspěvku

Spolupráce učitelů a poskytovatelů soukromého doučování (Cooperation between schoolteachers and providers of private tutoring)

Klíčová slova v ČJ

Stínové vzdělávání, školní vzdělávání, soukromé doučování, učitelé, doučující, spolupráce

Klíčová slova v AJ

Shadow education, school education, private tutoring, teachers, tutors, cooperation

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je analyzovat, do jaké míry je české školní vzdělávání propojeno se vzděláváním stínovým a jakou roli v tomto propojení hrají učitelé. Příspěvek se snaží odpovědět následující výzkumné otázky: 1) Do jaké míry učitelé vědí o využívání soukromého doučování (dále jen SD) svými žáky? 2) Do jaké míry učitelé doporučují žákům využívání SD? 3) Do jaké míry spolupracují učitelé se soukromými doučujícími svých žáků? 4) Jaké kontextuální proměnné ovlivňují míru propojenosti stínového a školního vzdělávání?

Teoretická východiska v ČJ

Stínové vzdělávání (shadow education, viz Bray, 2009) je pojem zastřešující různé druhy SD, tedy placené výuky v naukových předmětech nad rámec povinné výuky ve škole. Jednou z málo prozkoumaných oblastí výzkumu jsou podoby a míra, do jaké jsou školní a stínový vzdělávací systém (Bray, 2009) propojeny a jak se vzájemně ovlivňují. Toto propojení se může realizovat například prostřednictvím učitelů ve škole, a to například v doporučování soukromého doučování (či dokonce konkrétních doučujících z okruhu vlastních sociálních sítí) žákům či rodičům ze strany učitelů, v některých kontextech jde o nepřímou výzvu rodičům platit za soukromé hodiny přímo vyučujícímu ze školy (Kobakhidze, 2018). Spolupráce učitelů se soukromými doučujícími však nemusí být vždy zisková, učitel motivovaný snahou pomoci žákovi může s doučujícími konzultovat pokroky žáků či ve škole probírané kurikulum, aby mohly být soukromé hodiny lépe přizpůsobeny potřebám žáků.

Metodologie v ČJ

Pro studii byl využit konvergentní paralelní výzkumný design (Creswell, 2012, s. 540–542) kombinující kvalitativní i kvantitativní data získaná ve školním roce 2018/2019,

a to 1) formou dvou dotazníkových šetření: a) mezi žáky 9. tříd ZŠ a kvart víceletých gymnázií; b) mezi učiteli naukových předmětů na 2. st. ZŠ a nižších gymnáziích; 2) polostrukturovanými rozhovory s řediteli škol (nebo jejich zástupci). Pro konstrukci vzorku pro dotazníkové šetření byl použit vícestupňový stratifikovaný výběr. V době přihlašování na ČAPV sběr dat stále probíhal, předběžné analýzy byly proto prováděny na vzorku 174 učitelů, 334 žáků a 22 rozhovorů.

Závěry v ČJ

Téměř třetina dotázaných učitelů doporučila v průběhu školního roku alespoň jednou žákovi (nebo jeho rodičům) využít soukromé doučování (ve větší míře to doporučují učitelé angličtiny a také učitelé, kteří sami poskytují soukromé hodiny). Téměř 56 % učitelů ví o alespoň jednom žákovi, že využívá soukromé doučování. Z této skupiny se čtvrtina učitelů zná nebo byla v kontaktu se soukromým doučujícím a polovina z nich s ním konzultovala potřeby doučovaného žáka ve vztahu ke školnímu učivu. Předběžné závěry naznačují, že spolupráce na různých úrovních není mezi učiteli a doučujícími ojedinělá.

Souhrn příspěvku v AJ

The paper deals with the phenomenon of shadow education (Bray, 2009), i. e. different forms of private (paid) tutoring (PT) in academic school subjects, which supplement the formal schooling. It aims to identify the features and extent to which shadow and formal education systems are connected (e. g., to what extent do teachers know about their pupils taking tutoring, recommend taking PT, cooperate with tutors). The study uses data from pupil and teacher questionnaires. Multilevel stratified sampling method was used to select schools for the sample, in selected schools, pupils in 9th grade (or equivalent) and teachers of academic subjects were asked to answer the questionnaire; and the principal of the school was interviewed. Almost one third of teachers have recommended to pupils to take PT, and 56 % of teachers know of at least one pupil taking tutoring. Results suggest that a close cooperation between teachers and tutors is not rare, and in some cases may be very extensive.

Bibliografie

- Bray, M. (2009). *Confronting the shadow education system: What government policies for what private tutoring?* Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research.* New York: Pearson Education Inc.
- Kobakhidze, M. N. (2018). *Teachers as tutors: Shadow education market dynamics in Georgia.* Hong Kong: The Comparative Education Research Centre.

Kateřina Trnkov, Libor Juhank, Klra Záleská, Alica Rétiová

Nzev přispvku v J

Aktivity metodickch orgn Z a S na přikladech matematiky, informatiky a eskho jazyka (Activities of methodological bodies at primary and secondary schools on examples of Mathematics, Informatics and Czech language)

Klkov slova v J

Střední management; školní předmtov komise; metodick sdružení

Klkov slova v AJ

Middle management; school subject commissions; methodical associations

Cíle v J

Záměrem předkládaného přispvku je přispět do diskuse o funkci metodických kabinet jakožto souasti středního managementu škol. Podkladem nm budou výsledky reprezentativního šetření zkoumající aktivity metodických orgánů základních a středních škol. Jeho cílem bylo popsat hlavn cinnosti předmětových komisí eskho jazyka, matematiky a informatiky na Z a S, a taktz organizan formy a ukotven zmíněných orgánů ve školách.

Teoretick východiska v J

V eskch školách jsou tradin ustavovány metodick orgány (metodick sdružení; předmtov komise; metodick orgány; předmtov tmy; ronkov tmy). Lze je řadit do středního managementu škol, a to hlavn v oblasti pedagogického řzen a rozvoje kurikula jednotlivých předmětů a předmětových oblastí. Trojanov (2014) polemizuje nad tím, zda lze za souast středního managementu považovat pouze skupiny uitel nebo také zástupce ostatnch tvarů jako je školní drušina, školní jídelna či například školník. Přesto je v R činnost metodických orgánů opomíjenou složkou řzen i výzkumu (Trojanov, 2014; Lhotková, 2011), i když jsou školy v plánování a realizaci kurikula v důsledku kurikulární reformy poměrně autonomn a význam metodických orgánů vzrostl. Hrají důležitou roli prav při tvorbě ŠVP a zástupci předmětových komisí mají zajistit návaznost výstupů a zamezit duplicitě v jednotlivých předmětech (Trojanov, 2014; Lhotková, 2011). V zahranic zastvj metodick orgány často jednu z nejvznamnjch rolí, např. ve VB (Gold, 2005). Podle Bennetta (1999) mají vedoucí takových orgánů na starost nejen řzen spolupce a komunikace mezi členy předmtov skupiny, ale podl se také na pjmn záväzných rozhodnutí školy.

Metodologie v ČJ

Příspěvek si klade výzkumnou otázku: Jaké funkce plní metodické orgány na českých ZŠ a SŠ? K zodpovězení pomohly dvě otázky specifické (Jakými činnostmi se metodická sdružení zabývají? Jak je činnost metodických orgánů ve škole formálně organizačně ukotvena?). Na ty jsme získávali odpověď dotazníkovým šetřením. Výzkumný soubor byl vybrán stratifikovaným, náhodným výběrem, v němž strata tvořila velikostní kategorie škol (počet učitelů). Respondenty byli ředitelé, vedoucí a členové předmětových komisí českého jazyka, matematiky, informatiky na ZŠ a SŠ. Dotazník obsahoval otevřené, uzavřené a polouzavřené otázky při využití různých formátů odpovědí a jejich škálování a byl distribuován online. Výsledný vzorek tvoří odpovědi 1040 respondentů z 523 škol.

Závěry v ČJ

Vzhledem k posilování autonomie škol je posilována i pozice středního managementu školy, jemuž však výzkumně není věnována pozornost (Lhotková, 2011). Prezentované výsledky tak částečně zaplňují mezeru na výzkumném pedagogickém poli. Na většině zkoumaných škol je činnost těchto orgánů definovaná v interních dokumentech škol. Jejich organizační princip se liší. Zpravidla jsou metodické orgány zřizovány pro skupiny předmětů, významně se však praxe liší na prvním stupni ZŠ. Metodická sdružení málokdy disponují vlastními rozpočty, tyto požadavky jsou diskutovány s vedením školy. Za činnost ve sdruženích jsou odměňováni především jejich předsedové, ale ale reportují o nich také řadoví členové. Periodicita jednání metodických sdružení se různí, nejčastěji je čtvrtletní s tím, že se počítá s operativními schůzkami. Součástí prezentace budou také specifika v činnostech jednotlivých metodických sdružení podle předmětu.

Souhrn příspěvku v AJ

The main aim of the paper is to open a discussion about the function of methodological bodies at primary and secondary schools on examples of Mathematics, Informatics and Czech language. The paper will be based on the results of the quantitative survey examining activities of methodological bodies at primary and secondary schools as well as the educational needs of the member of those bodies. We are building on the international theories saying that methodological bodies are crucial part of the school middle management (Gold, 2005; Bennett, 1999). They are in charge not only of cooperation and communication among the members of the bodies, but also of serious schools decisions making. The results provide an overview of the way in which school methodological bodies perform the function of middle management and how they interfere with planning, creation and implementation of the curriculum, or evaluation of professional development of teachers in the field of didactics.

Bibliografie

Bennet, N. (1999). Middle Management in Secondary Schools: Introduction. *School Leadership & Management*, 19(3), 289–292.

Gold, A. (2005). Řízení současné školy. O práci učitelů na střední úrovni řízení. Žďár nad Sázavou: Nakladatelství Fakta.

Lhotková, I. (2011). Střední management v české základní škole. *Orbis Scholae*, 5(3), 43–61.

Trojanová, I. (2014). Ředitel a střední management školy. Praha: Portál.

Markéta Váchová

Název příspěvku

Profesní morální distres u učitelů ZŠ a jeho zjišťování (Professional moral distress in primary school teachers and its identification)

Klíčová slova v ČJ

učitel, práce učitele, morální distres

Klíčová slova v AJ

teacher, teacher work, moral distress

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je seznámení s novým dotazníkovým nástrojem, který měří profesní morální distres u učitelů ZŠ. Jde o představení profesního morálního distresu u učitelů a postupu při konstrukci dotazníkového nástroje. Jednotlivé kategorie, ve kterých se profesní morální distres u učitelů vyskytuje, i konkrétní situace, které jsou v dotazníku obsaženy.

Teoretická východiska v ČJ

Profesní morální distres (dále PMD) se stává čím dál více diskutovaným tématem. Tento fenomén je zatím zkoumán mimo Českou republiku, a to ne primárně u učitelů (Duignan, 2002; Dempster a Berry, 2003). PMD vzniká v morálně dilematických situacích. Jde o situace, kdy člověk (učitel) ví, jak by měl v dané situaci jednat, ale instituce nebo jiné vnější faktory mu činí překážku jednat podle sebe (Mareš, 2017). Při dlouhodobějším působení PMD na učitele může hrozit riziko vyhoření a odchod z profesního místa nebo dokonce opuštění profese samotné. Morálně dilematické situace u učitelů nejsou zatím příliš zkoumané, v Austrálii a USA se zaměřují na morální dilemata u ředitelů škol. Jsou dva případy, které ředitelé nejčastěji řeší. Morální dilemata ve vztahu k žákům a morální dilemata ve vztahu k jejich zaměstnancům, tedy učitelům. Ředitelé přijímají a filtrují příkazy, které dostávají od vnějšího světa směrem ke škole. Učitelé je pak realizují a jsou tvůrci školní kultury. Pokud učitel s danou změnou nebo příkazem nesouhlasí, ale musí ho i přesto vykonávat, hrozí zde vznik PMD. U učitelů byly v mém výzkumu zjištěny čtyři kategorie, ve kterých se ve své práci setkávají s morálně dilematickými situacemi, které mohou následně vyvolat morální distres. Jsou to situace ve vztahu učitele s kolegy, rodiči žáků, vedením školy a vnitřní dilemata učitele vznikající v souvislosti s náplní jeho práce.

Metodologie v ČJ

Studie představí konstrukci dotazníkového nástroje na měření profesního morálního distresu u učitelů ZŠ. Konstrukce dotazníkového nástroje začala hloubkovými polostrukturovanými rozhovory s 20 učiteli působícími na ZŠ. Z těchto rozhovorů byly vybrány situace obsahující profesní morální dilemata. Situace byly následně formulovány a adaptovány do dotazníkového nástroje. Takto vytvořený dotazník byl přistoupen pilotnímu šetření, kdy byl předložen 19 učitelům, kteří dotazník vyplnili. S těmito učiteli byl následně proveden individuální rozhovor týkající se srozumitelnosti dotazníku. Dotazník byl poté dle připomínek učitelů upraven a distribuován mezi 300 učitelů. Dle jejich vyplnění a připomínek byl s pomocí statistických metod dokončen.

Závěry v ČJ

Z hloubkových polostrukturovaných rozhovorů vedených s učiteli ZŠ zjišťujících profesní morální dilemata v jejich práci, vyvstaly 4 základní oblasti, ve kterých jsou učitelé nejčastěji konfrontováni s morálním dilematem. Tyto oblasti se týkají vedení školy, kolegů, rodičů žáků a náplně učitelské práce. Každá z těchto oblastí v sobě zahrnuje další podoblasti, které morální dilemata učitelů konkretizují. Na základě těchto kategorií byly vytvořeny dotazníkové položky.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to introduce a new questionnaire tool that measures professional moral distress in primary school teachers. The author will talk about professional moral distress for teachers and will present a procedure for the construction of a questionnaire tool. The individual categories in which professional moral distress occurs in teachers, as well as the specific situations contained in the questionnaire.

Bibliografie

- Dempster, N. and Berry, V. (2003). Blindfolded in a Minefield: principals' ethical decision-making. *Cambridge Journal of Education*, Vol. 33 No. 3, pp. 457–477.
- Duignan, P. A. (2002). Being an authentic leader in a contemporary world. *Prime Focus*, Vol. 31, pp. 2–4.
- Mareš, J. (2017). Morální distres učitelů – skrytý problém. *Pedagogika*, 67(1), 27–55.

Adriana Wiegerová, Peter Gavora

Název příspěvku

Pozice akademických pracovníků - seniorů na českých univerzitách (The Position of Senior University Teachers at Czech Universities)

Klíčová slova v ČJ

senior teacher (mentor-akademik), akademický pracovník, generace

Klíčová slova v AJ

university teacher, senior teacher, intergenerational assessment

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit výsledky dotazníkového reprezentativního šetření, které bylo realizováno napříč univerzitami v ČR. Ve studii nás zajímalo, kolik akademiků - seniorů zůstává na univerzitách, v jakých oborech a s jakým pracovním zařazením. Dále nás zajímaly na jedné straně možnosti jejich dalšího výzkumného potenciálu, na druhé straně jak jsou na jejich participaci připraveny samotné univerzity. Významnou součástí výzkumu bylo zjišťování názorů akademiků - seniorů na mladou generaci akademiků a výzkumníků.

Teoretická východiska v ČJ

Studie předkládá pohled na odkaz a názory dvou generací akademických pracovníků na univerzitách. Každá generace má svá specifika, ale každá generace přináší i odkaz, který ovlivňuje generace další přímo i nepřímo. Ve studii je pozornost zaměřena na: a) Silent Generation (narození v letech 1925-1945), tj. tzv. tichou generaci, jejíž členové jsou poznamenáni druhou světovou válkou a hospodářskou krizí, vyznačují se důvěřivostí, konformismem, loajalitou, cení si stability, angažují se v občanském životě a mají velké rodiny; b) Baby Boomers ("generaci populační exploze", narozenou v letech 1946-1964, též "šťastnou generaci"), pro niž byla typická vysoká porodnost. Pro tuto generaci je typická velká kupní síla, motivace hodnotou, pohodlí a hédonismus, materialismus i idealismus rebelie vůči tradiční rodině a patriarchální autoritě otců. Tyto dvě generace jsou doposud na českých univerzitách poměrně často zastoupené a mohou se výrazně zapojit do expertní činnosti a pomáhat mladým výzkumníkům.

Metodologie v ČJ

Ve výzkumu, který je ve studii prezentován, byly zpracovány názory 320 respondentů v rozmezí od 65 do 89 let z dvaceti univerzit napříč ČR. Národnost respondentů byla

česká, slovenská, bulharská a maďarská. Ve výzkumu byl použit dotazník a interview. Způsob výběru respondentů byl náhodný a gender z hlediska zaměření výzkumu nebyl zkoumán. Respondenti odborně působili v oblasti přírodních i společenských věd.

Závěry v ČJ

Výzkum přinesl zajímavé pohledy především seniorů na mladou generaci. Akademici – senioři říkají, že současná generace mladých výzkumníků a akademiků má úzce specializované znalosti, z toho vyplývající menší rozhled a nadhled, občas nedostatek základních znalostí v oboru, vysoké sebevědomí, jistou dávku sobectví, netrpělivost, horší schopnost týmové spolupráce a vzájemné komunikace, na druhé straně ale dobrou znalost cizích jazyků a bezproblémovou práci s výpočetní technikou.

Souhrn příspěvku v AJ

The study describes a representative survey of Czech senior university teachers. The aim was to identify the reasons they still work for a university, in which fields they work, and which ranks they serve. Furthermore, we explored how universities make use of expertise of these teachers. The sample consisted of 320 respondents aged 65 to 89 years, who work at 20 universities. Their data were gathered through an interview and a questionnaire. The most interesting findings concerned their views of younger colleagues. In their opinion, the young generation of university teachers is very narrowly specialized, which results in limited knowledge and constricted perspectives, sometimes they also lack basic knowledge in the field. They have high self-confidence, some egoism and impatience, worse ability to cooperate and communicate in a team. On the other hand, they have excellent grasp of foreign languages and brilliant computer skills.

Bibliografie

- Brooks, I. (2003). *Firemní kultura*. Praha: Computer Press.
- Illeris, K. (2007). *How we learn: Learning and non-learning in school and beyond*. New York: Routledge.
- Mead, M. (1970). *Culture and commitment. A study of the generation gap*. New York: Natural History Press.
- Rabušicová, M., Kamanová, L., & Pevná, K. (2011). *O mezigeneračním učení*. Brno: MuniPress.
- Super, D. E., Super, C., & Savickas, M. L. (1996). A life-span, life-space approach to careers. *Career Choices and Developments*, 3, 212–178.
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33(1), 1–39.

4. Cíle a obsah výchovy a vzdělávání

Název příspěvku

Kurikulární hnutí za železnou oponou (The “New Curriculum Movement” Behind the Iron Curtain)

Klíčová slova v ČJ

Kurikulum, reforma, historie vzdělávání, vzdělávací politika, sociální realismus

Klíčová slova v AJ

Curriculum, reform, history of education, educational policy, social realism

Cíle v ČJ

V současné době je v odborných diskusích rozvíjena teorie tvorby kurikula (curriculum making – Priestley & Philippou, 2018) jako popis komplexních a víceúrovňových procesů utváření cílů a obsahů školního vzdělávání. Náš příspěvek toto úsilí doplňuje zaměřením na specifika kurikulárních reforem v nedemokratických systémech tzv. socialistického tábora. Cílem je popsat vztah mezi průběhem reformy v západních zemích, v tehdejší Sovětské svazu a konečně v Československu jako jedné ze zemí pod sovětským vlivem. Dále sledujeme působení odkazu tehdejší reformy v současném školství.

Teoretická východiska v ČJ

Pro naše cíle jsou relevantní dva okruhy teoretických východisek. Obsahové stránky kurikulární reformy porovnáváme jak s dobovými teoriemi (kognitivismus, činnostní psychologie) tak i se současnými přístupy k tvorbě vzdělávacího obsahu, zejména s tzv. sociálním realismem (Young, 2008). Současně nás ale zajímá, nakolik lze na proces kurikulární reformy v podmínkách nedemokratické společnosti použít analytické koncepty vzdělávací politiky a srovnávací pedagogiky vyvinuté primárně v jiných typech politických systémů (např. Steiner-Khamsi, 2012), například teorii politického cyklu, teorii zápůjček (policy borrowing) a nový institucionalismus.

Metodologie v ČJ

Výzkum průběhu československé reformy je založen na dosud nepublikovaných archivních pramenech i na obsahové analýze kurikulárních artefaktů, jako jsou osnovy, příručky pro učitele a učebnice. Kontextuální informace o průběhu reformy v Sovětské svazu a západních zemích vycházejí jak z dobových publikací klíčových autorů reformních koncepcí zejména v USA a SSSR, tak ze sekundární literatury o kurikulárním hnutí.

Závěry v ČJ

Dosavadní zjištění ukazují, že navzdory vyhraněnému ideologickému konfliktu docházelo i v době studené války k přebírání západních podnětů do koncepce socialistického školství a že v dobové pedagogické vědě existoval určitý prostor pro

diskusi odlišných přístupů. Specifickým tématem je reflexe předchozích kurikulárních reforem v české a slovenské odborné literatuře po roce 1989 a složitý vztah k odkazu tzv. normalizace. Studium kurikulárních projektů i jejich implementace před rokem 1989 kromě přínosu teorii vzdělávací politiky pomáhá porozumět výchozí situaci porevolučních reforem.

Souhrn příspěvku v AJ

The paper analyses the curricular reforms of 1960s and 1970s in Eastern European countries with special focus on the Soviet Union and Czechoslovakia. The study is based on the archival research of primary sources on the Czechoslovak reforms and some analysis of secondary literature on other Eastern European countries. The comparative analysis of reforms in Western Countries, the USSR and one of Soviet satellites draws a complex picture of influences on curriculum making on national level in a strongly centralised system. The similarities of the contemporary social realist discourse and the Soviet or Czech reforms of 1960s and 1970s (e.g. the emphasis on the abstract, intellectually demanding subject matter) are explained by common influence of the ideas of L. S. Vygotsky and activity theory. Besides, we show how the heritage of the 1960s and 1970s shapes the present day curriculum making in the Czech Republic.

Bibliografie

Priestley, M., & Philippou, S. (2018). Curriculum making as social practice: complex webs of enactment. *Curriculum Journal*, 29(2), s. 151–158.

Steiner-Khamsi, G. (2012). Understanding policy borrowing and lending: Building comparative policy studies. In G. Steiner-Khamsi, & F. Waldow (Eds.), *Policy borrowing and lending. World yearbook of education 2012* (s. 3–17). London: Routledge.

Young, M. (2008). From constructivism to realism in the sociology of the curriculum. *Review of Research in Education*, 32(1), 1–28.

Jana Kratochvílová, Kateřina Vlčková, Kateřina Lojdová

Název příspěvku

Jinakost, znevýhodnění, nadání? Diskurs práce s diverzitou žáků v plánovaném kurikulu studentů učitelství na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (Discourse of Diversity in Planned Curriculum of Student Teachers)

Klíčová slova v ČJ

Plánované kurikulum, diverzita ve vzdělávání, studenti učitelství

Klíčová slova v AJ

Planned curriculum, diversity in education, student teachers

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit výsledky analýzy plánovaného kurikula studentů učitelství oborů anglický jazyk a výchova k občanství Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně z hlediska jejich přípravy na práci s diverzitou žáků v základním vzdělávání. Zaměřujeme se na to, v jakém diskursu je diverzita v kurikulu studentů učitelství tematizována, které aspekty diverzity a v jakých kontextech jsou v kurikulu analyzovaných předmětů deklarovány.

Teoretická východiska v ČJ

S širším pojetím inkluze v rámci společného vzdělávání v České republice souvisí komplexnější pojetí diverzity. Na diverzitu lze nahlížet z jak z hlediska etnického, kulturního, sociálního, tak z hlediska speciálních vzdělávacích potřeb, ale i osobních charakteristik žáka (nadání, učební a zájmové preference, komunikační styl, atd.; Nieto, 2004; Kasíková & Straková, 2011). Současné přístupy k práci s diverzitou vycházejí z principu „rovný není stejný“ a respektování jak podobností, tak rozdílů mezi lidmi (Powel & Powel, 2016). Diverzita je konceptualizována jako vyjednávaná a konstruovaná v každodenních interakcích (interakcionistická perspektiva). K tomu učitel potřebuje implementovat ve výuce takové strategie, které umožňují reagovat na rozmanité potřeby žáků. Právě v přípravě na práci s diverzitou učitelé a studenti učitelství zatím pociťují rezervy.

Metodologie v ČJ

Příspěvek je součástí širšího výzkumu GAČR 19-06763S „Etnografie diverzity v pregraduální přípravě učitelů“ postaveného na pozorování, rozhovorech, analýze školních dokumentů a produktů činnosti v rámci tzv. multi-sited etnografie vhodné k souběžnému studiu vazeb mezi více souvisejícími kontexty (univerzita a ZŠ).

Prezentovaný příspěvek představuje výsledky diskursivní analýzy kurikula pedagogických předmětů bakalářského a navazujícího magisterského studijního oboru anglický jazyk a výchova k občanství na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Závěry v ČJ

Téma diverzity ve smyslu různorodosti učících se jedinců je v kurikulu studentů učitelství v bakalářském a navazujícím magisterském studiu zahrnuto jak v jazyce sylabů předmětů (způsob zpracování sylabů), tak i v obsazích těchto předmětů. V obsazích předmětů je diverzita tematizována v diskurzech dle východisek těchto předmětů: např. konstruktivistický diskurs, speciálně pedagogický diskurs, multikulturní diskurs. Ukazuje se tak široká škála diverzity v kurikulu studentů učitelství akcentující různé oblasti a různá pojetí diverzity ve vzdělávání.

Souhrn příspěvku v AJ

The paper focuses on planned curriculum in pre-service teacher education in respect to pupils' diversity. Our research question is: "How is learner diversity embedded in the content and discourse of the curriculum of general education courses in teacher education?". We qualitatively analyzed two bachelor and master study programs (English as Foreign Language and Civic Education) at Faculty of Education Masaryk University in the Czech Republic. This curriculum content analysis is part of a broader research project of Czech Science Foundation GA 19-06763S „Ethnography of Diversity in Pre-Service Teacher Education“ using multi-sided ethnography (university and elementary school) based on observation, interviews, and documents analysis.

Bibliografie

- Powell, D. L. & R. G. Powell (2016). Classroom Communication and Diversity. NY: Routledge.
- Nieto, S. (2004). Affirming diversity: the sociopolitical context of multicultural education. Boston: Allyn & Bacon.
- Kasíková, H., & Straková, J. (Eds.). (2011). Diverzita a diferenciacie v základním vzdělávání. Praha: Karolinum.

Pavλίna Mazáčová

Název příspěvku

Informační gramotnost jako nástroj podpory demokracie v současné škole: výzkumné horizonty (Information literacy as a tool to support democracy in today's school: research horizons)

Klíčová slova v ČJ

informační gramotnost, učitel, žák, výzkum, celoživotní učení, demokracie, učící knihovník

Klíčová slova v AJ

information literacy, teacher, pupil, research, lifelong learning, democracy, teaching librarian

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit výzkumné horizonty vzdělávání k informační gramotnosti v současném školním prostředí se zaměřením na rozvoj a podporu demokracie. Klíčovými aspekty jsou jednak faktory učitelova pojetí výuky informační gramotnosti, jednak spolupráce učitele a učícího knihovníka, konečně příležitosti, které školnímu prostředí nabízí pro rozvoj demokratických principů instituce veřejné knihovny.

Teoretická východiska v ČJ

Výchovu a vzdělávání v informační společnosti ovlivňují faktory rozličných interakcí člověka s informacemi. Osvojená informační gramotnost - schopnost vyhledávat, hodnotit, prezentovat a sdílet informace - zásadně podmiňuje míru participace jedince na fungování občanské společnosti. V tomto aspektu může být důležitou intervencí dokument Global Media and Information Literacy Framework dle UNESCO, v němž je významnou hodnotou učitelovo pojetí výuky informační gramotnosti pro podporu principů demokracie. Toto pojetí může spoluutvářet jako jeden z faktorů také veřejná knihovna. Poskytuje škole bezpečné a výjimečné informační zázemí a specifické edukační podmínky, spolupráci školy a knihovny zrcadlí společenství praxe učitelů a učících knihovníků. Vzniká zajímavé výzkumné pole, v němž je možné formulovat výzkumné otázky k impaktu neformálního edukačního prostředí knihovny na celoživotní učení nebo k hodnotám, které spolupráce školy a knihovny v demokratické společnosti vytváří.

Metodologie v ČJ

Příspěvek prezentuje výzkumné šetření zaměřené na pojetí výuky informační gramotnosti pro podporu demokratických principů společnosti. Výzkum je realizován ve smíšeném metodologickém designu - jedná se o evaluační výzkum, který spočívá v seberefektivně pojatých evaluačních zprávách učitelů a učících knihovníků, provázaných s evaluačním dotazníkovým šetřením zaměřeným na proces a cíl edukačních aktivit rozvíjejících informační gramotnost.

Závěry v ČJ

Výsledky prezentovaného výzkumu ukazují pozitivní vliv společenství praxe učitelů a učících knihovníků na formování či reformování učitelova pojetí výuky informační gramotnosti. Ke změnám v pojetí výuky informační gramotnosti dochází jak z hlediska vzdělávacího obsahu, tedy učiva, tak z hlediska výukových metod, které podporují didaktickou účelnost. Pozitivní impakt spolupráce školy a knihovny na učitelovo pojetí výuky informační gramotnosti je formulován také ve výpovědích žáků v evaluačních dotaznících.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to present the research horizons of education to information literacy in the school environment and to focus on aspects of development and support of democracy. Significant research variables are the teacher's concept of teaching information literacy and the fact that this concept can be co-created by the public library. The collaboration of school and public library reflects the community of teachers and librarians practice. The research is realized as a valued, mixed design. It uses self-reflective evaluation reports of teachers and librarians, linked with the evaluation questionnaire focused on the process and goal of educational activities for the development of information literacy of pupils.

The research results show the positive impact of the community of teachers and librarians' practice on shaping or reforming the teacher's teaching of information literacy in educational content and teaching methods.

Bibliografie

Webber, S., & Johnston, B. (2017). Information literacy: conceptions, context and the formation of a discipline. *Journal Of Information Literacy*, 11(1), 156–183.

Drotner, K., & Kobbernagel, Ch. (2014). Toppling hierarchies? Media and information literacies, ethnicity, and performative media practices. *Learning, Media and Technology*, 39(4), 409–428.

Global Media and Information Literacy Assessment Framework: Country Readiness and Competencies (2013). UNESCO, Paris.

5. Procesy a výsledky výchovy a vzdělávání

Kateřina Bartořov, Josef Lukas, Jan Mareř

Název přispěvku

**Využití posterů jako aktivizujcı metody při výuce pedagogick psychologie
(Posters as activation method in edutacional psychology)**

Klıcov slova v J

výuka psychologie; postery

Klıcov slova v AJ

teaching psychology, posters.

Cíle v J

Přispěvek si klade za cíl představit paci s postery ve vysokořkolsk výuce psychologie u studentů denního studia učitelství a zhodnotit zda a v jakých aspektech studenti považovali paci s postery za pınosnou.

Teoretick vychodiska v J

Využití posterů se v akademick sfere považuje dnes jıř za běžn způsob prezentace výsledků vdeck pace. Ilic & Rowe (2013) uvdej ve své prehledov studii několik vıhod, kter tento způsob předávání informací poskytuje – umořnj relativn velkému množství diváků projít rozshl množství výzkumných studií a zároveň podporují diskuze nad tématy a napomhj tak tvorbě profesních st. Na druhou stranu z prehledu literatury také vyplývá, že přestože postery jsou dobrm způsobem, jak zaujmout publikum, samy o sobě neumořnj efektivn transfer poznatků a učení.

Přibliřn od 80. let 20. století dochází k zavden výuky formou tvorby a prezentace posterů jak do oblasti psychologie (Chute & Bank, 1983; Rosenberg & Blount, 1988; Gore & Camp, 1987; Baird, 1991), tak i sociologie (Fowles, 1992), lékařství (Duchin, & Sherwood, 1990, Sorensen & Boland, 1991; Lowry, 1992) i výuky matematiky (Denson, 1992, Berry & Houston, 1995, Zevenbergen, 1999; 2001) a chemie (Kennedy 1985; Laing, 1985).

Metodologie v J

Jedná se o smřen vzkumn design. Studenti byli pořádání, aby svou paci na posteru zhodnotili jak pomocí dotazníku, tak i formou krtk eseje.

Závěry v ČJ

Postery jsou využívány jako výuková metoda přibližně od 80. let 20. století (Chute, Bank, 1983; Rosenberg, Blount, 1988; Gore, Camp, 1987; Baird, 1991; Sorensen, Boland, 1991; Fowles, 1992 a další.) Na Katedře psychologie PedF MU je této metody systematicky využíváno od roku 2008, kdy byla tvorba a prezentace posteru zařazena do výuky pedagogické psychologie a psychologie ve školní praxi. Příspěvek nabízí teoretické zakotvení práce s postery a popisuje využití této metody u studentů učitelství i s uvedením konkrétních příkladů.

Souhrn příspěvku v AJ

Posters have also been used as a teaching method since eighties of the twentieth century (Chute, Bank, 1983; Rosenberg, Blount, 1988; Gore, Camp, 1987; Baird, 1991; Sorensen, Boland, 1991; Fowles, 1992 and others). At the Department of Psychology at Faculty of Education, Masaryk university posters have been systematically implemented in teaching subjects of Psychology of education and School psychology since 2008. This article is focused on providing theoretical background for using posters in teaching practice and describing the use of posters with full time students.

Bibliografie

- Allan, C., Bailey, J., & Pointon, L. (2008) Students' Approaches to Poster Making. *Employment Relations Record*.
- Ilic, D. & Rowe, N. (2013) What is the evidence that poster presentations are effective in promoting knowledge transfer? A state of the art review. *Health Information & Libraries Journal*, 30, pp. 4–12
- Messaris, P. (2001) „Visual Culture“, in J. Lull (ed.), *Culture in the Communication Age*, Thousand Oaks, CA: Sage: 179–92.

Michal Černý

Název příspěvku (posteru, sympozia) v ČJ

Infosféra jako nástroj pro studium učení - učení jako proces dosahování dynamické homeostatické rovnováhy (Infosphere as a tool for learning - learning as a process of achieving dynamic homeostatic balance)

Klíčová slova v ČJ

infosféra; učení; prostředí; dynamická rovnováha; kyberprostor; online; offline

Cíle v ČJ

Cílem studie je představit teoretický koncept reflexe infosféry, jako prostředí, ve kterém dochází k učení, na pozadí širší fenomenologicko – pragmatické analýzy, vycházející z myšlenek M. Johnosona, M. Heideggera, L. Floridiho, J. Deweyho, A. Damasia či P. Teilharda de Chardina. Teoretická reflexe je spojená s jednoduchou emepirickou sondou, která se snaží nabídnout vhléd do toho, jakým jazykem se studenti zmocňují reflexe kyberprostoru ve vztahu ke kompetencím, které jsou v něm potřeby. Toto pojetí odkrývá zcela nové výzkumné i praktické horizonty v pedagogickém výzkumu i praxi.

Teoretická východiska v ČJ

Studie analyzuje možnost reflektovat učení jako specifickou formu informační interakce v prostředí infosféry. Tento koncept Floridiho umožňuje vnímat sjednocené pole prostředí online a offline světa, světa smyslové zkušenosti a kyberprostoru jako jedno místo, ve kterém dochází k učení. K učení jak živých takt také neživých aktérů, kteří spolu vzájemně interagují. Toto pojetí prostředí nás vede k novému popisu učení, které se opírá především o texty Damasia a vnímá nejen život, ale také proces učení jako dynamický proces dosahování rovnováhy homeostatickým (tedy vzájemným) působením jedince a prostředí. Prostor, ve kterém aktéři dosahují rovnováhy s prostředím tím, že řeší problémy, do kterých jsou vrženi, se stává centrem edukačního výzkumu. Námi zvolené fenomenologicko – pragmatické pojetí teoretického výzkumu se jeví jako jeden z adekvátních přístupů k výzkumu prostředí (a aktérů v něm) v edukační situaci 21. století.

Metodologie v ČJ

Těžištěm příspěvku je teoretická studie vycházející z výše reflektované fenomenologicko-pragmatistické tradice. Na ni navazuje kvantitativní výzkumu, který na vzorku 111 vysokoškolských studentů sleduje, jakými jazykovými prostředky se studenti o kyberprostoru vyjadřují a jaké v něm vnímají potřebné kompetence. Tyto

výsledky budou interpretovány především s ohledem na zjištění Marka Johnsona a George Lakoffa, kteří spojují způsoby vypovídání o světě (tedy v našem případě primárně prostorové metafory) se způsobem jeho základního myšlenkového uchopování.

Závěry v ČJ

Výpovědi studentů se poměrně přesně shodují s některými teoretickými závěry, které naše kritická analýza přináší. Studenti užívají stejných jazykových prostředků pro kyberprostor a svět smyslové zkušenosti – v obou se pohybují, orientují, bloudí či setkávají se; rozmazávají se jim hranice mezi prací a školou. Za klíč ke kompetencím pak považují schopnost řešit problémy, které mohou být spojené s libovolnou částí infosféry, ale pro jejichž efektivní zpracování musí být schopni především najít a kriticky posoudit informace.

Souhrn příspěvku v AJ

The study analyzes the learning process as a specific form of information interaction in the infosphere. This concept of Floridi makes it possible to perceive the unified field of the online and offline world, the world of sensory experience and cyberspace as one place in which to learn. To learn how to live tact also the inanimate actors who interact with each other. This conception of the environment leads us to description of teaching, which is based primarily on the ideas of Damasio and perceives not only life but also the process of learning as a dynamic process of achieving balance by the homeostatic (ie mutual) action of the individual and the environment. The environment in which actors strike a balance with the environment by solving the problems they are thrown into becomes the center of educational research. Phenomenological-pragmatic approach to theoretical research is an appropriate approach to the research environment in the educational situation of the 21st century.

Bibliografie

- Floridi, L. (2013). *The philosophy of information*. OUP Oxford.
- Heidegger, M. (2002). *Bytí a čas* (2., opr. vyd). Praha: Oikoymenth.
- Damasio, A. (2018). *The strange order of things: life, feeling, and the making of cultures*. Pantheon.

Tereza Češková

Název příspěvku

Interakce během řešení problémově orientovaných úloh ve výuce přírodovědy (Interaction during Solving the Problem-Oriented Tasks in Primary Science Instruction)

Klíčová slova v ČJ

Interakce, problémově orientovaná výuka, problémově orientovaná úloha, 1. stupeň, učební úloha

Klíčová slova v AJ

Interaction, problem-oriented instruction, problem-oriented task, primary education, learning task

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je popsat charakteristiky interakcí při řešení problémově orientovaných učebních úloh.

Teoretická východiska v ČJ

Ani po více než deseti letech od počátku kurikulární reformy učitelé nemají jasnou představu, co pedagogický konstrukt klíčové kompetence znamená a jak jej ve výuce u žáků rozvíjet. Příspěvek se proto zaměřuje na jednu z nich – kompetenci k řešení problémů – a snaží se odhalit, jak vypadá interakce mezi učitelem a žáky při řešení potenciálně kvalitnějších výukových situací, které jsou založeny na problémově orientovaných (dále PO) úlohách. Při analýze vycházím z předpokladu, že interakce při PO výuce bude vzhledem k charakteru úloh a nárokům na jejich řešení odlišná od frontální výuky (již spatřuji co do charakteru výuky jako příklad opačného pólu). V souladu se zásadami konstruktivistických přístupů ve výuce a s důrazem na geneticko-sokratovské postupy coby znaky kvalitní výuky z hlediska procesu didaktické transformace (viz Klieme et al., 2001) jsou potenciálně kvalitnější ty PO výukové situace, které věnují větší část svého času fázím orientovaným na vlastní řešení PO úlohy.

Metodologie v ČJ

Vzorek tvořilo 10 videozáznamů přírodovědy v 5. třídě pořízených v rámci IVŠV videostudií v roce 2011. Všechny videozáznamy jsem transkribovala a analyzovala pomocí konverzační analýzy, již se zaměřuje na popis a vysvětlení organizační struktury a vzorců, jež se v komunikaci mezi učitelem a žáky vyskytují. KA využívá

jako jednotku analýzy řečové fragmenty – v tomto případě PO situace, a postihuje pouze pozorovatelné jevy, nikoliv záměry. Pro analýzu byly z 31 identifikovaných PO situací vybrány ty, které na základě teoretického ukotvení považují za potenciálně kvalitnější (N=12).

Závěry v ČJ

Ze zjištění mj. vyplývá, že interakce má celkově volnější charakter, role učitele je upozaděna, učitel nechává žáky odpověď konstruovat samostatně a projevuje se ve chvíli, kdy je potřeba žákům zúžit problémový prostor, pomoci analogií s jiným kontextem apod., nikdy však přímo nenavádí ke správnému řešení ani je sám neuvádí. Liší se rovněž zpětná vazba, při níž se učitel ptá po zdůvodnění žákovy odpovědi, a namísto vlastní opravy či doplnění elicituje zpřesnění či další možné odpovědi.

Souhrn příspěvku v AJ

Even after ten years after key competences became a part of the Czech curricula, teachers do not have a clear idea about how to go about developing them. That is why there is a strong need to concentrate on instruction that have a potential to develop them. We concentrated on the problem-solving competence in primary Science. The aim of this paper is to describe how POT solving processes is constructed in a teacher – pupils dialogue. The research sample consists of 12 problem-oriented learning situations from primary Science lessons in which the problem-solving competence is developed (based on previous research). Using conversation analysis, I have found that the process of solving POTs has its specifics and there are quite a lot of differences between interactions in common (not problem-oriented) settings and the problem-oriented ones, especially in the role of the teacher.

Bibliografie

- McHoul, A. (1978). The organization of turns at formal talk in the classroom. *Language in society*, 7(02), 183–213.
- Ingram, J., & Elliott, V. (2016). A critical analysis of the role of wait time in classroom interactions and the effects on student and teacher interactional behaviours. *Cambridge Journal of Education*, 46(1), 37–53.
- Chin, C. (2006). Classroom interaction in science: Teacher questioning and feedback to students' responses. *International journal of science education*, 28(11), 1315–1346.

Název příspěvku v ČJ

Komunikace jako potenciál rozvoje ve škole s vysokým podílem žáků s odlišným mateřským jazykem (Communication as a Means of Development in a School with a High Percentage of Pupils with Different Mother Tongue)

Klíčová slova v ČJ

Žák s odlišným mateřským jazykem, migrace, inkluze, komunikace, ekologický model,

Klíčová slova v AJ

Pupil with different mother tongue, migration, inclusion, communication, ecological approach,

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je ukázat na příkladu konkrétní základní školy, jak je komunikace stěžejním principem, z něhož se odvíjí všechny podstatné interakce napříč celým školním prostředím. Na základě analyzovaných dat chceme představit edukaci cílové skupiny žáků s odlišným mateřským jazykem, chceme popsat obtíže, které vzdělávací proces provázejí, ale i efektivní strategie, které vyučující vyvinuli dlouholetou praxí a vzdělávání naopak podporují.

Teoretická východiska v ČJ

Teoretický kontext studie je zasazen do ekologického modelu Urie Bronfenbrennera (1979). Podstatou tohoto přístupu je snaha najít takový model výzkumu, který by umožnil přesunout těžiště z jednotlivých aktérů (osob, institucí) na jejich interakce a především na kvalitu jejich proměny, na jejich rozvoj. Pro naše účely je stěžejní tzv. mezo-úroveň. Ta totiž nejlépe popisuje školu jako konkrétní organizaci, v níž se odehrává hlavní část vzdělávání žáků. Navíc je významná i obecně, neboť právě na mezo-úrovni dochází k největším posunům rozvojového potenciálu každého aktéra. Bronfenbrennerův model nám umožňuje zviditelnit systémový charakter situací, s nimiž se naše škola potýká.

Metodologie v ČJ

Jako datový soubor nám sloužily záznamy z pozorování, dále jsme realizovali několik individuálních rozhovorů jak s ředitelkou školy, tak s výchovnou poradkyní a učiteli 1. a 2. stupně. V neposlední řadě se nám podařilo získat informace prostřednictvím focus group s učiteli napříč všemi ročníky, kde byla přítomna i školní psycholožka.

Celkem máme k dispozici 320 minut nahrávek, jejichž podrobný přepis prošel kvalitativní analýzou na pomezí případové studie, při které jsme neustále reflektovali jednotlivé segmenty teoretického modelu, které nám pomohli identifikovat fokus našeho zájmu.

Závěry v ČJ

V kontextu vztahů mezi systémy Bronfenbrennerova pojetí (druhý segment) je základní charakteristikou této školy skutečnost, jak dynamicky se proměnila ze školy „klasické“ na školu, která je schopna přijímat cizince. Zjistili jsme také, že na námi sledované škole existuje řada dorozumívacích způsobů a ne všechny jsou verbálního charakteru. Nahlížením téma optikou Bronfenbrennerova modelu nám umožnilo zviditelnit systémový charakter situací, s nimiž se naše škola potýká.

Souhrn příspěvku v AJ

In this paper we focus on the schooling of children with different mother tongue. Using an example of a specific primary school we show that communication is a key principle that determines all major interactions. The theoretical context of the study is embedded into the ecological model of Uri Bronfenbrenner. Based on observations and semi-structured interviews with pedagogues at this specific school (school management, teachers, psychologist, parents, wider community), we want to get deeper into the issue that is very actual and very unconventional in this particular case.

Bibliografie

Berry, J. W. (2006). Contexts of acculturation. In Sam, D. L., Berry J. W. (Eds.). *The Cambridge handbook of acculturation psychology*, 27–42. New York: Cambridge University Press.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. Cambridge (MA), London: Harvard University Press.

Hamilton, R. J., & Moore, D. (2004). *Educational interventions for refugee children theoretical perspectives and implementing best practice*. London: New York: RoutledgeFalmer.

Název příspěvku

Kooperace jako důsledek plánované změny - akčního výzkumu (Cooperation as a result of planned change – action research)

Klíčová slova v ČJ

Kooperativní výuka, podmínky a strategie kooperativní výuky, učitel, změna, umělec, akční výzkum

Klíčová slova v AJ

Cooperative instruction, conditions and strategies of cooperative instruction, teacher, change, artisti, action research

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit dílčí výsledky projektu Kreativní partnerství (CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_012/0000601) zaměřeného mimo jiné na rozvoj motivace a zájmu žáků o vzdělávání, a to zejména skrze aktivní zapojení umělce do výuky. V příspěvku budou identifikovány strategie, které vyučující a/nebo umělci volí pro rozvoj kooperativní výuky na 1. a 2. stupni základní školy.

Teoretická východiska v ČJ

Podle Kasíkové (2016) je kooperace pojímána jako cílová struktura výuky, povahový, osobnostní rys žáka (kooperativnost), specifické chování žáků. Cíle kooperativní výuky je možné formulovat v oblastech kognitivní, psychomotorické i afektivní (socioemocionální). Aby bylo těchto cílů dosaženo, je třeba vytvořit odpovídající prostředí a podmínky týkající se oblastí materiální, personální, sociální a kulturní. Příspěvek vychází z poznatků získaných akčním výzkumem, tedy ze systematické reflexe profesních situací realizované učiteli se záměrem jejich dalšího rozvinutí (Elliott, 1991).

Metodologie v ČJ

Příspěvek představí některé z poznatků citlivého (responsive) akčního výzkumu (Schmuck, 2006, s. 32), kdy výzkumníci společně s učiteli nejprve shromáždí informace o dosavadní výuce, vyhodnocují je, pak navrhnou a zavádějí inovace skrze intervence umělce ve výuce a vše následně reflektují atd. Průběžně je podporována sebereflexe umělců, učitelů i žáků. V průběhu dvou let dochází k řadě změn. Příspěvek se opírá o závěry z analýz písemných reflexí (deníky, hodnocení třídního projektu,

fotografie a videozáznamy z workshopů atd.), jejichž autory jsou učitelé, umělci a koordinátoři třídních projektů.

Závěry v ČJ

V průběhu akčního výzkumu jsou učitelé, umělci a koordinátoři projektu v roli aktérů výuky a zároveň pozorovatelů podávajících její reflexi, navrhuje změny, které i následně zavádí. Příspěvek představí konkrétní strategie kooperativní výuky, které vyučující a/nebo umělci volí pro rozvoj kooperativní výuky a dopady zavedení strategií na učitele, na žáky a na proces výuky z hlediska učitelů, žáků a umělců.

Souhrn příspěvku v AJ

The paper deals with the change of the teacher's strategies as well as conditions of instruction after engaging a new element, specifically after the artist's engagement in the instruction. It is based on the results of action research. The findings are based on analyses of written reflections (teacher's diary, teacher's class project evaluation, artist's diary, photos and video from workshops, coordinator's reflections etc.). Conclusions demonstrate the impact of the introduced change on teachers' as well as on pupils' and they will be presented in more detailed way during the conference.

Bibliografie

Cangelosi, S. J. (2009). Strategie řízení třídy. Praha: Portál.

Elliott, J. (1991). Action Research for Educational Change. Bristol: Open University Press.

Kasíková, H. (2016). Kooperativní učení, kooperativní škola. Praha: Portál.

Ondřej Javora, Tereza Hannemann, Kristina Volná, Filip Děchtěrenko, Tereza Tetourová, Tereza Stárková, Cyril Brom

Název příspěvku

Vliv dekorativních animací ve výukových hrách pro děti mladšího školního věku na motivaci a učební výsledky (The effects of decorative animation in learning games for primary school children on motivation and learning outcomes)

Klíčová slova v ČJ

výukové hry, emoční design, dekorativní animace, první stupeň, učební výsledky, motivace

Klíčová slova v AJ

game-based learning, emotional design, decorative animation, children, learning outcomes, motivation

Cíle v ČJ

Ve výukových počítačových hrách jsou často používány tzv. dekorativní animace. Primární funkcí těchto animací je motivovat studenty; animace postrádají funkci výkladovou (např. nereprezentují proces, který se má student naučit) (viz např. Höffler & Leutner, 2007). O tom, jaký je vliv těchto animací na proces učení u dětí mladšího školního věku, je známo velmi málo. Jsou dekorativní animace skutečně motivující? Jaký vliv mají na učební výsledky? Cílem práce je prozkoumat tyto dvě otázky. Motivací zde rozumíme motivaci učit se z dané hry a učební výsledky se vztahují k výukovému obsahu hry.

Teoretická východiska v ČJ

Pokud přidáme do vzdělávacích materiálů poutavé prvky (anglicky „seductive details“), které postrádají výkladovou funkci, obvykle to zhorší učební výsledky (viz např. Rey, 2012). V učebnicích jsou příkladem těchto prvků odstavce obsahující zajímavosti či humorné ilustrace, které se však jen okrajově týkají probíraného tématu. Soudobé teorie multimediálního vzdělávání (např. Moreno, 2005) vysvětlují negativní vliv těchto prvků takto: prvky strhují pozornost studenta, „odčerpávají“ jeho kognitivní zdroje a student se potom hůře soustředí na primární výukový cíl. Poutavé prvky sice zvýší motivaci, ale ta obvykle nedokáže kompenzovat úbytek kognitivních zdrojů. Na rozdíl od klasických poutavých prvků však dekorativní animace není nutně spojena s přidáním nových elementů (obrázků, textu), nýbrž pouze „rozpohybováním“ elementů, které jsou již přítomny. Vliv dekorativní animace tedy negativní být nemusí. Zároveň bylo velmi málo studií vlivu poutavých prvků provedeno s dětskými participanty.

Metodologie v ČJ

Studie proběhla v laboratoři a byla provedena ve spolupráci s Českou televizí (N = 134; M_ věk = 9,25 ± 0,66). Děti se učily 20 minut z výukové hry o fotosyntéze. Studie měla mezisubjektový design: děti se učily buď ze hry s dekorativními animacemi, nebo z téže hry bez dekorativních animací. Měřeny byly (mimo jiné) znalosti tématu na začátku intervence a po jejím skončení a zábavnost výuky. Na závěr byly dětem ukázány obě verze hry a měřena byla subjektivní atraktivita obou verzí („smajlíková“ škála). Participanti také dostali na výběr pokračovat ve hře s jednou z verzí dle svého výběru.

Závěry v ČJ

Mezi skupinami jsme nezjistili rozdíl v získaných znalostech ani zábavnosti výuky ($p > 0,23$; $d = 0,22$). Poté, co probandi spatřili obě verze, silně preferovali verzi s dekorativními animacemi ($p = 0,001$, $d = 1,11$). Preferovali také hrát dál s animovanou verzí (131 vs. 12; $p = 0,001$). Dekorativní animace tedy neměly měřitelný vliv na učební výsledky ani na zábavnost výuky. Jakmile však děti dostaly na výběr, silně preferovaly animovanou verzi. Dekorativní animace tedy mohou hrát menší roli ve škole, kde si děti nemohou materiál vybírat, a větší v kontextech, kde možnost výběru mají (volný čas).

Souhrn příspěvku v AJ

We investigated the effects of decorative animations in a child learning game on the animations' perceived attractiveness, learning enjoyment, and learning outcomes. Children (N = 134; Age = 9.25 ± 0.66) played one of two versions of the game for about 20 minutes (random assignment). The first version contained little-to-no decorative animation. Certain visual elements from this version were augmented with decorative animations in the second version. We found out that the decorative animation version was strongly preferred by children after they were shown both versions of the graphics ($d = 1.33$). However, no between-group differences were detected in learning outcomes and overall learning enjoyment ($d = 0.22$).

Bibliografie

- Höffler, T. N., & Leutner, D. (2007). Instructional animation versus static pictures: A meta-analysis. *Learning and Instruction*, 17(6), 722–738.
- Moreno, R. (2005). Instructional technology: Promise and pitfalls. In *Technology-based education: Bringing researchers and practitioners together* (pp. 1–19). Information Age Publishing.
- Rey, G. D. (2012). A review of research and a meta-analysis of the seductive detail effect. *Educational Research Review*, 7(3), 216–237.

Kateřina Kubiková, Aneta Boháčová, Michal Svoboda

Název příspěvku

Psychologické aspekty neúspěšnosti studia na vysoké škole (Psychological Aspects of University Failure)

Klíčová slova v ČJ

Neúspěšnost, studium, univerzita, rizikový student, motivace ke studiu

Klíčová slova v AJ

Failure, study, university, risky student, motivation to study

Cíle v ČJ

Cílem studie bylo zmapovat a popsat příčiny selhávání studentů během vysokoškolského studia. Ve výzkumné sondě jsme se zabývali rizikovými osobnostními faktory, které mohou souviset s předčasným ukončením vysokoškolského studia či jeho neúměrným prodlužováním a analyzovali jsme aspekty, které brání aklimatizaci na specifika studia na vysoké škole. Dílčím cílem projektu bylo vytvořit profil tzv. rizikového studenta a identifikovat základní překážky bránící úspěšnému studiu na vysoké škole.

Teoretická východiska v ČJ

Studijní neúspěšnost na vysokých školách zejména v bakalářských oborech je v současné době problém, který řeší nejen univerzity, ministerstvo a vláda, ale i odborná a laická veřejnost. Do současnosti se výzkumu v oblasti studijní neúspěšnosti věnovalo jen několik studií (Mouralová & Tomášková, 2007; Fučík & Slepíčková, 2014, Vlk, A. et al, 2017), rozhodli jsme se proto naším výzkumným projektem přispět do diskuse nad tímto tématem. Představujeme studii, ve které jsme se rozhodli analyzovat neúspěšnost z psychologického hlediska. V sondě mapujeme, jaké rizikové osobnostní faktory mohou souviset s neúspěšností na vysoké škole a do jaké míry ovlivňuje studium kvalita a typ motivačního zaměření studenta. Studijní předpoklady studenta jsou jedním ze stěžejních faktorů pro úspěšné zvládnutí studia, ale na druhou stranu je nutné brát v potaz i osobnostní charakteristiky jedince např. motivační a aspirační úroveň, sociální a kognitivní předpoklady. Zásadní teoretické opory jsme čerpali z koncepcí Zimbarda (2008) a Pavelkové (1990, 2010).

Metodologie v ČJ

Výzkum byl koncipován jako smíšený a probíhal ve dvou fázích. V první byly provedeny polostrukturované rozhovory se studenty druhých až čtvrtých ročníků.

Dotazovaní studenti (N=63) vyplnili standardizovaný nástroj Zimbardův dotazník časové perspektivy (ZTPI) a Akademickou motivační stupnici (AMS). Jednotlivé rozhovory byly podrobeny obsahově kategoriální analýze v programu Atlas.ti a získané kódy se staly základem pro tvorbu dotazníku použitého ve druhé fázi výzkumu. Dotazníkového šetření se ve druhé fázi výzkumu zúčastnilo 500 studentů Západočeské univerzity. V rámci statistického vyhodnocení byly využity metody popisné a testové analýzy.

Závěry v ČJ

Výsledky sondy přinesly zajímavé výsledky v obou fázích výzkumu. V kvalitativní části jsme identifikovali základní faktory, které by mohly souviset se vznikem neúspěšnosti na vysoké škole. Ukázalo se, že neúspěšnost může souviset jak s rizikovými osobnostními faktory, tak s motivačními faktory a též s faktory, které souvisí se studijní historií studenta. Data získaná z rozhovorů se stala základem pro dotazník. Získaná data pak přesně identifikovala jednotlivé faktory neúspěšnosti a odhalila některé další rizikové osobnostní faktory studenta ohroženého neprospěchem.

Souhrn příspěvku v AJ

University failure, especially in bachelor's programs, is currently a problem that is addressed not only by universities, but also by the ministry and the government, but also by the general public. In the Czech Republic, the failure of studies appears most in the first two years of bachelor studies, where the quality of adaptation to the higher education system plays a major role. We map out what personal risk factors may be related to failure at university. The research was conducted in two phases. In the first one, semi-structured interviews students were conducted. Individual interviews were analyzed in the Atlas.ti program and the obtained codes became the basis for the questionnaire used in the second phase of the research. Descriptive and test methods were used for statistical evaluation. The obtained data identified individual factors of failure and uncovered some risk factors of the student at risk. Research shows, that failure has been related to risk personality factors and personality motivation factors and also with factors related to the student's study history.

Bibliografie

- Fučík, P., & Slepíčková, L. (2014). Studenti, kteří odcházejí: Kvantitativní analýza nedokončených vysokoškolských studií. *Aula*, 22(1), 24–54.
- Mouralová, M., & Tomášková, A. (2007). Studijní neúspěšnost na českých vysokých školách (a důvody, které k ní vedou). *Aula*, 5(1), 16–26.

Vlk, A., Drbohlav, J., Fliegl, T., Hulík, V., Stiburek, S., & Švec, V. (2017). Studijní neúspěšnost na vysokých školách: teoretická východiska, empirické poznatky a doporučení. Praha: Sociologické nakladatelství.

Zimbardo, P., & Boyd, J. (2008). The time paradox: The new psychology of time that will change your life. New York: Simon and Schuster.

Milena Lipnická, Július Lomenčík

Název příspěvku v ČJ

Kurikulum jazykové a literární gramotnosti v bakalářském studiu předškolní a elementární pedagogiky (Language and literary literacy curriculum in bachelor study of pre-school and elementary pedagogy)

Klíčová slova v ČJ

Kurikulum, jazyková a literární gramotnost, předškolní a elementární pedagogika

Klíčová slova v AJ

Curriculum, linguistic and literary literacy, pre-school and elementary pedagogy

Cíle v ČJ

Záměrem předkládaného příspěvku je informovat o výsledcích projektu KEGA č. 013UMB-4/2017 - Tvorba kurikulu v oblasti jazykové a literární gramotnosti v nově akreditovaném bakalářském studiu. Znamená to informovat o jedné vysokoškolské učebnici a dvou cvičebnicích na podkladě procesu jejich tvorby, výsledků výzkumného šetření a obsahového interdisciplinárního přístupu. Učebnice a cvičebnice jsou zaměřené na rozvoj didaktických kompetencí studentů – budoucích učitelů mateřských škol a vychovatelů v školských klubech dětí ve vzdělávací oblasti Jazyk a komunikace v předprimárním a primárním vzdělávání.

Teoretická východiska v ČJ

V profesní přípravě studentů studijního oboru Předškolní a elementární pedagogika v bakalářském a magisterském studiu rozvíjíme jejich poznatky a způsobilosti v integračním kognitivně-komunikačním a zážitkovém modelu výuky slovenského jazyka a literatury. Za podstatný považujeme provázaný přístup v přípravě učitelů preprimárního a primárního vzdělávání a vychovatelů ve školských klubech dětí, aby byla zachována kontinuita obsahu výuky v mateřské i základní škole. Naši studenti pracují s vysokoškolskou učebnicí „Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatury pro primární vzdělávání“ z roku 2011 od Ľ. Liptákovéj a kolektivu autorů, s vysokoškolskou učebnicí „Učíme slovenčinu komunikačne a zážitkovo“ od autorů J. Palenčárovej, J. Kesselovej a J. Kupcovej, která byla vydaná v roce 2004, které zdůrazňují komunikační a pragmatickou funkci jazyka a poskytují určitou teoretickou bázi. Počet těchto publikací je ale značně omezený, pro komplexní přípravu budoucích učitelů mateřských škol a vychovatelů školských klubů dětí nepostačující. Tuto mezeru mají ambici vyplnit jedna učebnice a dvě cvičebnice s metodikou. Vytvořené jsou pro rozvoj didaktických kompetencí studentů v oblasti jazykové a literární gramotnosti v souladu s ontogenezí řeči dětí předškolního a mladšího školního věku a

aktuálními vzdělávacími standardy predprimárneho a primárneho vzdelávania v Slovenskej republike.

Metodologie v ČJ

Príspevek v sobě nese odpověď na otázku: Jaké má být kurikulum rozvoje didaktických kompetencí budoucích učitelů v oblasti jazykové a literární gramotnosti v bakalářském studiu, co má obsahovat a proč? Odpovědi poskytne obsahová analýza učebnice a cvičebnic v deseti obsahových kategoriích interdisciplinárně vymezených týmem odborníků v oblasti jazykovědy, pedagogiky, psychologie, diagnostiky, literatury i didaktiky s kauzálními zdůvodněními.

Závěry v ČJ

Učebnice a dvě cvičebnice jako hlavní výstupy v projektu budou přínosné jednak pro úspěšné ukončení projektu, ale hlavně budou sloužit studentům a učitelům v předškolní a elementární pedagogice. Jsou zvláště strukturované v textových částech. Obsahově jsou přizpůsobeny studentům z hlediska jejich zkušeností i požadavkům vysokoškolské výučby v oblasti jazykové a literární gramotnosti v povinných a povinně výběrových předmětech. Jejich tvorba byla podpořena výzkumem i výměnou zkušeností odborníků na sympoziu, semináři a workshopu.

Souhrn příspěvku v AJ

Textbooks and two exercise books as the main outputs of the project will be beneficial both for the successful completion of the project, but mainly for students and teachers in pre-school and elementary pedagogy. They are specially structured in text parts. In terms of content, they are adapted to the students' experience and the requirements of university teaching in the field of linguistic and literary literacy in compulsory and compulsory subjects. Their work was supported by research and exchange of experts' experiences at the symposium, seminar and workshops.

Bibliografie

Lipnická, M. (2018). Metodické námety na rozvoj jazykových spôsobilostí detí v hovorenej reči. Banská Bystrica: Belianum.

Lipnická, M. a kol. (2018). Jazyková a literárna gramotnosť detí v kontexte rozvoja didaktických kompetencií budúch učiteľov. Banská Bystrica: Belianum.

Lipnická, M. a kol. (2019). Jazyková a literárna gramotnosť v predškolskej a elementárnej pedagogike. Banská Bystrica: Belianum.

Liptáková, Ľ. A kol. (2011) Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie. Prešov: Prešovská univerzita.

Palenčárová, J., Kesselová, J., Kupcová, J. (2004) Učíme slovenčinu komunikačne a zážitkovo. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá.

Martin Majcík

Název příspěvku

Typy učitelských reakcí na žákovskou chybu ve výukové komunikaci (Types of Teacher Responses to Pupils' Errors in Pedagogical Communication)

Klíčová slova v ČJ

Výuková komunikace, žákovská chyba, reakce na chybu, zpětná vazba, řešení chyb

Klíčová slova v AJ

Pedagogical communication, pupils' error, response to error, feedback, dealing with errors

Cíle v ČJ

Chyby v žákovských odpovědích jsou důležitou součástí výukové komunikace, protože jejich výskyt ovlivňuje interakci mezi učitelem a žáky. Chyba se v tomto ohledu stává často obsahem samotné komunikace, protože právě učitel je ten, kdo na chybu v žákovské odpovědi reaguje a dále s ní pracuje. Způsob učitelské reakce na chybu má dle Seifrieda a Wuttkeové (2010) důležitou roli v procesu učení žáků během výuky. Cílem výzkumného šetření je tedy identifikovat způsoby, kterými učitel na chybu v žákovské odpovědi reaguje během výuky v 9. třídě v rámci Českého jazyka.

Teoretická východiska v ČJ

Jako chybnou můžeme označit odpověď, která se odchyluje od stanoveného či očekávaného výsledku (Grassinger & Dresel, 2017). Při hodnocení žákovské odpovědi má klíčovou roli učitel, protože právě ten ji na základě procesu srovnání s očekávaným výsledkem případně označuje jako chybnou. Způsob, kterým učitelé ve výuce řeší chyby je ovšem nutné vnímat z širšího hlediska, protože prostřednictvím jednotlivých reakcí dochází k ovlivňování významu chyby v prostředí školní třídy (Matteuci & Santagata, 2015). Z odborné literatury je patrné, že můžeme vymezit řadu učitelských reakcí jako je například posměch, oprava žáka, poskytnutí možnosti se opravit apod. (Tulis, 2015). Reakci na chybu můžeme definovat jako zpětnou vazbu, protože se jedná o poskytnutí informace, která se vztahuje k žákovskému výkonu (Hattie & Timperley, 2007). Aby korektivní zpětná vazba byla pro žákovské učení přínosem, měla by obsahovat podrobné vysvětlení správného řešení ve srovnání s chybou (Asterhan & Dotan, 2018).

Metodologie v ČJ

Sběr empirických dat probíhal v devátém ročníku ve výuce Českého jazyka na čtyřech záměrně vybraných základních školách. Pro realizaci výzkumného šetření byly zvoleny metody pozorování školní výuky a polostrukturované rozhovory se zapojenými učiteli. V období od února do května 2018 bylo celkem pořízeno 24 záznamů z vyučovacích hodin čtyř učitelů v rámci slohu, mluvnice a literatury. Analýza dat probíhala prostřednictvím otevřeného kódování, kdy byly identifikovány výukové situace s žákovskou chybou. Následně byly analyzovány jednotlivé situace z hlediska charakteru promluv účastníků výuky.

Závěry v ČJ

Celkem bylo vymezeno pět způsobů učitelských reakcí na chybu, které se vyskytují v různých četnostech a odlišují se v charakteru zpětné vazby a v následné práci s chybou. Nejčastější reakcí na chybu je její detekce, kdy učitel pouze informuje žáka o tom, že odpověď je chybná a dále s chybou již nepracuje. Následné čtyři způsoby se již ovšem chybě věnují, a to z hlediska opravy a vysvětlení chyby nebo použití zpětné vazby pro dosažení správné odpovědi. Vymezené typy reakcí jsou označeny jako korekce chyby, zpětná vazba zaměřená na proces, vysvětlení po správné odpovědi a diskuzní řešení chyby.

Souhrn příspěvku v AJ

A pupil's answer is erroneous when it deviates from a certain norm or goal (Grassinger & Dresel, 2017). Identification of errors and its correction is the responsibility of the teacher. According to pedagogical research, it is obvious that teachers are dealing with errors in different ways (Ingram et al., 2015). The research question is how teachers react to pupils' errors in pedagogical communication in the Czech language. Empirical data was collected in 4 classrooms of ninth grades and 24 video recording of the Czech language (literature, grammar) was analyzed. The results show 5 types of teachers' response to errors. The first and most common reaction is the detection of error when a pupil is only warned by the teacher about his or her mistake without correction. The other types of responses are focusing on dealing with pupils' errors. These responses are different in the way of providing feedback and explanation of a problem theme.

Bibliografie

Asterhan, C. S. C., & Dotan, A. (2018). Feedback that corrects and contrasts students' erroneous solutions with expert ones improves expository instruction for conceptual change. *Instructional Science*, 46(3), 337–355.

- Grassinger, R., & Dresel, M. (2017). Who learns from errors on a class test? Antecedents and profiles of adaptive reactions to errors in a failure situation. *Learning and Individual Differences*, 53, 61–68.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112.
- Ingram, J., Pitt, A., & Baldry, F. (2015). Handling errors as they arise in whole-class interactions. *Research in Mathematics Education*, 17(3), 183–197.
- Kulič, V. (1971). *Chyba a učení: funkce chybného výkonu v učení a v jeho řízení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Seifried, J., & Wuttke, E. (2010). Student errors: How teachers diagnose and respond to them. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 2(2), 147–162.
- Tulis, M. (2013). Error management behavior in classrooms: Teachers' responses to student mistakes. *Teaching and Teacher Education*, 33, 56–68.

Magda Nišpanská

Název příspěvku

Mentalizace a její význam v kontextu školy (Mentalization and it's importance in the context of a school)

Klíčová slova v ČJ

Mentalizace, personální a sociální kompetence, profesní rozvoj učitele.

Klíčová slova v AJ

Mentalization, socio-psychological competences, teacher's professional growth

Cíle v ČJ

V příspěvku se zamýšlíme nad významem schopnosti mentalizace pro výkon učitelské profese a formulujeme několik shrnujících doporučení ohledně využití mentalizace v učitelské profesi. Považujeme za nezbytné, aby učitelé: 1. disponovali odbornými poznatky ohledně podstaty mentalizace, jakožto podmínky sociálních a personálních kompetencí, 2. chápali mimořádný význam mentalizace pro úspěšný výkon učitelské profese i důsledky její eventuální absence, 3. refleктоvali míru vlastní mentalizace včetně rozpoznání situací, v nichž mentalizaci ztrácejí, 4. dokázali průběžně, uvědoměle a aktivně pečovat o její rozvoj.

Teoretická východiska v ČJ

Mentalizace se v současnosti, díky novým výzkumným poznatkům vývojové neuropsychologie, považuje za schopnost, která podmiňuje rozvoj všech ostatních personálních a sociálních kompetencí. Jde o souhrn schopností, které lidé potřebují pro navazování, udržování a rozvíjení funkčních mezilidských vztahů v osobním i pracovním životě.. Personální a sociální kompetence (a potažmo mentalizace) zároveň představují jednu z cílových kategorií RVP. Učitelé tedy nesou značnou část zodpovědnosti za rozvíjení těchto kompetencí u svých žáků. V integrativním přístupu k problematice vycházíme ze sociálně-kulturní vývojové teorie (Nelson & Fivush, 2004, Fivush & Nelson, 2004), teorie regulace emocí (Schore, 2002, 2012) a teorie mentalizace (Bateman, & Fonagy, 2013).

Metodologie v ČJ

V naší analýze vycházíme ze studia empirických výzkumů z oblasti vývojové psychologie a neuropsychologie, které naznačují, že mentalizace je základním předpokladem rozvoje personálních a sociálních kompetencí (Bateman, & Fonagy,

2013). Pro tyto důležité a aktuální výzkumné výsledky se snažíme nacházet aplikační možnosti v oblasti učitelské praxe pomocí metody logické analýzy.

Závěry v ČJ

Pomocí logické analýzy jsme ukotvili a vystavěli následující teze: 1. schopnost mentalizace je nezbytná pro výkon učitelské profese ve všech jejích oblastech a obzvláště se uplatňuje při cíleném rozvíjení personálních a sociálních kompetencí u žáků, 2. pro optimální vývoj mentalizace je nutné splnění určitých socio-kulturních podmínek a principů v raném dětství (jistá vztahová vazba a narativní koherence pečovatelů v průběhu dětství) a tudíž ne každý člověk se pro výkon učitelské profese hodí, 3. již rozvinutou mentalizaci je nejen možné, ale i nutné udržovat a rozvíjet, 4. existují deficity mentalizace, které stěžují, ba až znemožňují výkon učitelské profese. O zmíněných tezích bude v příspěvku pojednáno.

Souhrn příspěvku v AJ

In this paper we discuss the importance of the ability of mentalization for successful performance in the teaching profession. According to emerging research evidence in the field of developmental neuropsychology, mentalization is considered an ability, determining development of all other personal and social competencies - e. g. all the skills that people need to establish, maintain and develop functional interpersonal relationships in their personal and professional life. At the same time, social competences (and mentalization) represent the target categories in the Czech educational system. Thus, teachers carry considerable responsibility for the development of these competences in their pupils. We suggest, that teachers 1. should become acknowledged with the nature of mentalization and its importance for the development of both their own social and personal competences and those of their pupils; 2. should understand the huge importance of mentalization for the successful performance of the teaching profession, 3. Should be able to assess the consequences of its absence and have an awareness of specific situations in which they lose mentalization, 4. should be able and willing to continuously, consciously and actively care for its development in themselves and their pupils.

Bibliografie

- Bateman, A., & Fonagy, P. (2013). Mentalization-Based Treatment. *Psychoanalytic Inquiry*, 33(6), 595–613.
- Schore, A. N. (2012). *The science of the art of Psychotherapy*. New York: Norton.
- Schore, A. N. (2002). Advances in Neuropsychoanalysis, Attachment Theory, and Trauma Research: Implications for Self Psychology. *Psychoanalytic Inquiry*. Vol. 22(3), 433–452.

Nelson, K., & Fivush, R. (2004). The Emergence of Autobiographical Memory: A Social Cultural Developmental Theory. *Psychological Review*, 111(2), 486–511.

Název příspěvku

Mapování proměny pedagogických procesů a podmínek společného vzdělávání v běžných základních školách (Mapping changes of pedagogical processes and conditions of inclusive education in primary schools)

Klíčová slova v ČJ

Společné vzdělávání, učitelé základních škol, inkluzivní přístup ve vyučování, kvalitativní výzkum

Klíčová slova v AJ

Inclusive education, teachers of primary schools, inclusive teaching practice, qualitative research

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit vybrané výsledky kvalitativní části smíšeného výzkumu projektu IPs APIV A realizovaného NÚV. Kvalitativní část šetření byla zacílena na zjišťování, jak učitelé a ředitelé běžných základních škol vnímají a hodnotí změny spojené s implementací společného vzdělávání od roku 2016, jak inkluzivní přístup ovlivňuje jejich výuku, jaké je jejich pojetí společného vzdělávání a jak hodnotí podmínky pro realizaci společného vzdělávání a výhledy své školy.

Teoretická východiska v ČJ

Společné vzdělávání je v šetření chápáno jako vytváření podmínek pro vzdělávání usilující respektovat sociální rovnost, zároveň však respektovat individuální jedinečnost každého žáka. Hodnotovým teoretickým východiskem je tak princip nediskriminace. Škola hledá nejen vhodné varianty organizace vyučování a vytváří různorodou vzdělávací nabídku, ale především hledá diferencované výukové postupy, cíle a vzdělávací obsahy (Haug, 2017). Vzdělávací politika včetně prováděcích opatření reaguje především na odstraňování diskriminace ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ale současně je třeba vidět společné vzdělávání jako rozvíjející se koncept, v jehož rámci jsou diskutována témata, jako je demokracie, rozmanitost, diferenciacce, stejnost a jinakost, různorodost. Z těchto důvodů je důležité monitorovat implementaci společného vzdělávání nejen z pohledu žáků s potřebou podpory, ale zároveň z pohledu všech žáků heterogenní třídy, kteří se vzdělávají společně.

Metodologie v ČJ

Pro potřebu zachycení variant realizace společného vzdělávání byl vytvořen nástroj – skupinový polostrukturovaný rozhovor. Hlavním obsahem rozhovoru se staly proměny pedagogických procesů a jejich podmínek subjektivně vnímaných a artikulovaných pedagogy školy. Pedagogickými procesy v tomto kontextu rozumíme plánování, realizaci a hodnocení výuky, komunikaci mezi pedagogy o žácích i procesech a situacích, komunikaci vedení školy směrem k sboru. Podmínkami těchto procesů z hlediska společného vzdělávání je předchozí zkušenost školy s různorodými žáky a péčí o ně, kultura školy a vize.

Závěry v ČJ

Referovaná část šetření zahrnuje pětici proaktivních škol, pro které je podstatné neustálé hledání funkční podoby pedagogických procesů vzhledem k žákům. Předkládáme, jak různě postupují školy při řešení obdobných problémů a přitom sdílejí stejný cíl vylepšovat podmínky práce školy tak, aby se mohla rozvíjet jako škola společného vzdělávání. Z porovnání strategií šetřených škol vyvozujeme, co je pro uskutečňování výuky v modu společného vzdělávání, jak je chápáno v intencích tohoto šetření, podstatně určující. Ukázalo se také, že i samotné vedení rozhovorů s vedením školy, učiteli a asistenty, zaměřených na jejich práci na úrovni školy a třídy, může podpořit seberozvoj lidí i instituce.

Souhrn příspěvku v AJ

Teachers' attitudes should be seen as important predictors that will have a major effect on the implementation of changes associated with inclusive education. In a scope of this research, attention was paid to how teachers from primary schools perceive and evaluate organizational, financial and content changes in education, which are associated with the so-called "inclusive amendment" to the Education Act No. 561/2004 (2016). Qualitative research has pointed out that a teachers of proactive schools seek a functional form of teaching for the needs of all their students. That is, inclusion to meet the social and/or academic needs of all students.

Bibliografie

- Haug, P. (2017). Understanding inclusive education: ideals and reality. *Scandinavian Journal of Disability Education*, 19(3), 206–217.
- Tomková, A., & Hejlová, H. (2018). Pedagogické procesy v podmínkách společného vzdělávání a jejich výzkum. *Slavonic Pedagogic Studies Journal*, 7(2), 247–268.
- Vislie, L. (2003). From Integration to Inclusion: Focusing Global Trends and Changes in the Western European Societies. *European Journal of Special Needs Education*, 18(1), 17–35.

Michaela Pejchalová, Miroslav Klusák

Název příspěvku

Humor ve výuce matematiky (Humor in Teaching of Mathematics)

Klíčová slova v ČJ

Humor, výuka, matematika, učitel, učení

Klíčová slova v AJ

Humor, teaching, mathematics, teacher, learning

Cíle v ČJ

Studie si klade za cíl zmapovat užívání humoru ve výuce, a to jak v české a zahraniční odborné literatuře, tak i v praxi učitelů na českých školách. Práce se zaměřuje na výuku matematiky a humorné prvky, které učitelé při vysvětlování látky do výuky vkládají. Jedním z cílů je vytvořit přehlednou analýzu odborné literatury o humoru, který učitel ve výuce záměrně využívá. Dalším cílem je ze získaných empirických dat vytvořit sbírku humorných příkladů užívaných v hodinách matematiky a zformování teorie využívání humoru v této výuce. Výstupem bude publikace, která poskytne materiál pro pedagogy.

Teoretická východiska v ČJ

Z dosavadního studia zahraniční literatury vyplývá, že humor v pedagogice má své místo a opodstatnění (Martin, 2007). Zároveň jsou ve výzkumech velké rozdíly v metodologii, zkoumaném vzorku, typu užitého humoru i v závěrech o dopadu humoru na učení (souhrnně v Banas a kol., 2011). Prvotním předpokladem je rozdělení humoru z pohledu výuky o humoru, výuky k humoru a výuky s humorem, který do škol vnášejí žáci a učitelé. Na poslední zmíněné cílíme ve výzkumu nejvíce. Nalezneme zde významné rozdíly v kvantitě a kvalitě výzkumů, které se věnují humoru dle jeho funkce: humor ve funkci vlivu na sociální klima a bezprostřední didaktická funkce humoru vůči probírané látce. Výzkumům zaměřeným na humor, který ve výuce využívá učitel s cílem, aby žáci lépe pochopili probíranou látku, je věnováno stále málo pozornosti. V českém prostředí se humorem ve škole výzkumně zabývala K. Šedřová (2013). Její práce se věnuje humoru spjatému s vyučovanou látkou pouze v popisu výstupů zahraničních výzkumů.

Metodologie v ČJ

Jedná se o kvalitativní výzkum vycházející z principů „zakotvené teorie“. Zkoumaným souborem jsou učitelé matematiky na českých ZŠ a SŠ. Sběr dat je realizován

kvalitativními metodami: polo-strukturované rozhovory s učiteli prováděnými osobně, popřípadě (doplňkově) elektronicky písemnou formou. Odhadovaný počet: 50. Hlavním kritériem však je teoretická nasycenost. Následně je prováděna kvalitativní analýza výpovědí učitelů a nasbíraných humorných příkladů. Veškerá data jsou následně interpretována ve vztahu k odborné literatuře.

Závěry v ČJ

V příspěvku jsou prezentovány výsledky z 25 rozhovorů. Pozitivní důvody pro užívání humoru ve výuce se dle výpovědí učitelů prolínají od vlivu na motivaci žáka, přes celkovou atmosféru ve třídě až k lepšímu zapamatování samotné látky. Z analýzy dat vyplývá, že šíře užívání humoru ve výuce je mnohem větší, než jen uvolnění nálady či chvilkové přilákání pozornosti. Oslovení učitelé užívají humor zacílený na učivo – společně se žáky se „zasmějí“ probírané látce. Liší se ale v tom, jaký typ humoru užívají. Podstatným tématem je důkladné zvažování kontextu vhodného pro přinášení humoru do výuky.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of this study is to map the use of humor in teaching, in Czech and foreign relevant literature, and in real teaching at Czech schools. The study concentrates on the humorous materials used by teachers of mathematics to explain lecture concepts. Data are gathered via semi-structured interviews with teachers of mathematics. Their qualitative analyses according to principles of grounded theory method. Paper presents the first results of analysis of 25 interviews. Covered are topics of teachers' motivation, types of humor used to have a laugh at subject matter with the pupils, considering risks and limits of using humor.

Bibliografie

Banas, J. A., Dunbar, N., Rodriguez, D., & Liu, S. J. (2011). A review of humor in educational settings: Four decades of research. *Communication Education*, 60(1), 115–144.

Martin, R. A. (2007). *The psychology of humor: An integrative approach*. Burlington, MA: Elsevier Academic Press.

Šedřová, K. (2013). *Humor ve škole*. Brno: Masarykova univerzita.

Barbora Petřů Puhrová

Název příspěvku

Aktérství rodiče v domácí přípravě dítěte na vyučování (Parental Agency in Child's Home Preparation for Schooling)

Klíčová slova v ČJ

Zapojení rodiče, domácí příprava na vyučování, domácí úkol, primární vzdělávání

Klíčová slova v AJ

Parental involvement, home preparation, homework, primary education

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je poukázat na problematiku domácí přípravy a specifika domácích úkolů, které jsou v českém školství stále obvyklou formální záležitostí iniciovanou školou, a uvést je do souvislosti s jednáním rodiče při této domácí činnosti dítěte v primárním vzdělávání. Kvalitativní výzkumný pohled byl zaměřen na klíčového aktéra-rodiče s cílem odhalit a popsat projevy jeho aktérství při zapojení do domácí přípravy dítěte/žáka. Výzkumná zjištění odkrývají interní hlediska zkoumaných rodičů, kteří se aktivně a iniciativně angažují v domácím učení svého dítěte.

Teoretická východiska v ČJ

Domácí příprava neplní pouze funkci pokračování školního vzdělávání. Je pojátkem rodinného života, zasahuje do jeho fungování a spoluvytváří kulturní a sociální podhoubí budoucího života dítěte. Ve stínu negace se jeví jako činnost, která má dopad na rodinu a její čas a je zdrojem zbytečného stresu dítěte (Farell & Danby, 2013). Zapojení do domácí přípravy, determinované vzděláním rodičů a socioekonomickým zázemím rodiny, se pro rodiče stává nezpochybnitelnou součástí jejich rodičovské role, aktivním vlivem na individualitu dítěte v jeho sociálním, kulturním a materiálním prostředí. O současném rodiči přemýšlíme jako o aktivním jednajícím aktérovi (Bandura, 2018), jehož cílenou snahou je působit na druhou osobu, tedy na dítě, s jasným cílem dosáhnout určité změny. Způsoby zapojení do domácí přípravy, případně zvolené strategie, se promítají do motivátorů a atributů vzdělávání dítěte směřujících k jeho úspěchu ve škole (Katz, Kaplan, & Buzukashvily, 2011).

Metodologie v ČJ

Cílem kvalitativního výzkumu s rodiči žáků primární školy bylo odhalit a charakterizovat projevy aktérství rodiče v domácí přípravě. Výzkumné kvalitativní šetření bylo realizováno ve třech etapách, a to nejprve 14ti polostrukturovanými

interview s rodiči, poté pozorováním tří rodin a následně polostrukturovanými interview se třemi matkami. Zkoumaní rodiče žáků v primární škole (1. -5. třída) byli převážně vysokoškolsky vzdělaní. Data byla analyzována v kontextu paradigmatického modelu zakotvené teorie s využitím axiálního kódování, z čehož vplynuly hlavní kategorie a subkategorie.

Závěry v ČJ

Aktérství rodiče je úzce spojeno se školním vyučováním dítěte. Ráz i kvalitu domácí přípravy podmiňuje její management v oblastech času, prostoru, monitoringu motivace a kontroly emocí rodiče i dítěte. Výsledky poukazují na skutečnost, že vyšší dosažené vzdělání rodiče nezaručuje bezproblémový průběh domácí přípravy. Naopak, vzdělanější rodiče si uvědomují význam vzdělávání, vynakládají zvýšenou pozornost a úsilí k tomu, aby jejich dítě ve škole dosahovalo co nejlepších výsledků. Rodič je iniciátorem vedení dítěte k samostatnosti a k řízené autoregulaci a utváří vztah dítěte k domácí přípravě.

Souhrn příspěvku v AJ

Parental agency is closely linked to the child's school learning. The management of home preparation is conditional in time, space, monitoring of motivation and control of the parent's and child's emotions, it gives the character and quality of the home preparation. The results point to the fact that parent's higher degree does not guarantee a positive course of home preparation, on the contrary, parents recognise the importance of education, pay increased attention and effort to ensure that their child achieves the best results at school. Parent is the initiator of the leadership of the child's autonomy, controlled autoregulation and creates the relationship to home assignments, own responsibility, to study and attitudes to the life values. The quality of participation in home preparation depends on the individualised approach of each parent with internal and external motivation to participate child's education. Parental agency represented by endurance, resilience, goal orientation is main factor of leading a child towards self-determination and self-regulation needed for pupil's home preparation.

Bibliografie

- Bandura, A. (2018). Toward a Psychology of Human Agency: Pathways and Reflections. *Perspectives on Psychological Science*, 13(2), 130–136.
- Farell, A., & Danby, S. (2013). How does homework work for young children? Children's accounts of homework in their everyday lives. *British Journal of Sociology of Education*, 36(2), 250–269.

Katz, I., Kaplan, A., & Buzukashvily, T. (2011). The role of parents' motivation in students' autonomous motivation for doing homework. *Learning and Individual Differences*, 21(4), 376–386.

Jakub Pivarč

Název příspěvku

Monitoring proměn pedagogických procesů a podmínek společného vzdělávání na základních školách v České republice (Monitoring of Changes in Pedagogical Processes and Conditions of Inclusive Education in Czech Primary Schools)

Klíčová slova v ČJ

Inkluzivní vzdělávání, učitelé základních škol, postoje, kvantitativní výzkum

Klíčová slova v AJ

Inclusive education, teachers of primary schools, attitudes, quantitative research

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit původní výsledky kvantitativního výzkumu, jehož účelem bylo zmapovat, jak učitelé běžných základních škol vnímají a hodnotí změny spojené s tzv. „inkluzivní“ novelou školského zákona z roku 2016, jaké postoje zaujímají k současnému pojetí společného vzdělávání a jak hodnotí spolupráci a podporu ze strany vedení školy či poradenských pracovišť. V českém výzkumném kontextu nebylo realizováno mnoho podobně koncipovaných výzkumů, proto mohou výsledky této studie přispět k novému poznání v oblasti inkluzivního vzdělávání.

Teoretická východiska v ČJ

„Inkluzivní novela“ školského zákona vyvolala u některých odborníků a části laické veřejnosti obavy a vlnu převážně negativních emocí. Od jejího přijetí došlo k významnému posílení práv žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) na inkluzivní vzdělávání, současně s tím došlo i k podstatným změnám ve vzdělávání (organizačním, finančním i obsahovým), se kterými se musí vyrovnávat především učitelé. Postoje učitelů jsou významnými prediktory, které budou mít rozhodující vliv na implementaci změn spojených s inkluzivním vzděláváním (Štemberger, Kiswarday, 2018). Vnímání a hodnocení změn pedagogických procesů učiteli, včetně faktorů, které mohou jejich postoje ovlivňovat, byly v tomto výzkumu zjišťovány v následujících doménách: a) zkušenosti a vnímaná spolupráce s asistentem pedagoga; b) homogenita třídy a zaměření výuky; c) zkušenosti s výukou žáků se SVP; d) připravenost učitelů na společné vzdělávání a vnímaná podpora ze strany vedení školy a poradenských pracovišť.

Metodologie v ČJ

Kvantitativního výzkumu se zúčastnilo 1340 učitelů I. a II. stupně z běžných základních škol. Byl zvolen dvouúrovňový proporcionální výběr základních škol ze všech krajů ČR (na výzkumu participovalo celkem 140 ZŠ). Jako výzkumný nástroj byl použit nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce, který byl obsahově zaměřen na vnímání a hodnocení proměn pedagogických procesů učiteli (viz popisované domény výše). Sběr dat proběhl ve druhé polovině roku 2018 prostřednictvím zaškolených administrátorů. Analýza dat byla realizována pomocí popisných a induktivních statistických procedur v SPSS.

Závěry v ČJ

Z výsledků analýz mimo jiné vyplývá, že značná část učitelů vnímá myšlenku společného vzdělávání smíšeně až negativně, což souvisí s mírou jimi vnímané nepřipravenosti na práci s žáky s postižením v kolektivu intaktních vrstevníků. V této souvislosti považují za nejvíce problematické vzdělávání žáků s mentálním postižením, oproti vzdělávání žáků s jiným druhem postižení. Toto zjištění koresponduje s nálezy dalších výzkumů (Čagran, Schmidt, 2011). Kromě tohoto zjištění se téměř ¾ učitelů domnívají, že asistenti pedagoga by měli být na výkon své profese lépe profesně připravováni.

Souhrn příspěvku v AJ

Teachers' attitudes should be seen as important predictors that will have a major effect on the implementation of changes associated with inclusive education. In a scope of this research, attention was paid to how teachers from Czech primary schools perceive and evaluate organizational, financial and content changes in education, which are associated with the so-called "inclusive amendment" to the Education Act No. 561/2004 (2016). Research has pointed out that a significant proportion of teachers perceives the idea of inclusive education to be both mixed and negative, which is related to the extent of their perceived unpreparedness to work with pupils with disabilities in a group of peers without disability. These teachers' attitudes can make hinder the process of inclusive education. It is therefore desirable to systematically analyse teachers' attitudes and adopt effective pedagogical steps based on research results to improve quality of inclusive education.

Bibliografie

Čagran, B., & Schmidt, M. (2011). Attitudes of Slovene teachers towards the inclusion of pupils with different types of special needs in primary school. *Educational Studies*, (37)2, 171–195.

Štemberger, T., & Kiswarday, V. R. (2018). Attitude towards inclusive education: the perspective of Slovenian preschool and primary school teachers. *European Journal of Special Needs Education*, 33(1), 47–58.

Martin Sedláček, Klára Šed'ová

Název příspěvku

**Vybrané faktory ovlivňující žákovskou participaci na výukové komunikaci
(Factors relating the students' participation in classroom talk)**

Klíčová slova v ČJ

Dialogické vyučování, žákovská řeč, žákovská angažovanost, vrstevnické vztahy

Klíčová slova v AJ

Dialogic teaching, student talk, student engagement, relationship with peers

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je přispět k porozumění vztahu mezi žákovskou participací na výukové komunikaci a mírou jejich angažovanosti. Druhým uvažovaným prediktorem žákovské řeči jsou vrstevnické vztahy žáků ve třídě. Ověřujeme předpoklad, že student více participuje, pokud je více angažovaný a pokud má dobré vztahy s vrstevníky ve třídě.

Teoretická východiska v ČJ

Z předchozích výzkumů vyplývá, že aktivní žákovská participace na komunikaci ve třídě pozitivně ovlivňuje žákovské učení (Alexander, 2018; Applebee et al., 2003; Muhonen et al., 2018; O'Connor et al., 2015). To potvrzují také naše předchozí zjištění. Proto je zásadní zkoumat, jak a proč jsou v běžné výuce konstruovány participační vzorce – co rozhoduje o tom, který žák bude hovořit často a dlouze a který žák naopak zůstane pasivní a tichý. Mezi prediktory, které bývají v této souvislosti zkoumány, patří prospěch, SES či gender. V našem pojetí přístupu obracíme pozornost jiným směrem, kdy se zaměřujeme na přístup žáka k výuce. V této souvislosti se nabízí využít koncept žákovské angažovanosti (Fredricks et al., 2004), aby charakteristiky jeho vztahu k učebním aktivitám. Jde o konstrukt zahrnující chování, kognici, emoce i sociální interakce. Předpokládáme dále, že participaci na komunikaci ovlivňují také vrstevnické vztahy třídě.

Metodologie v ČJ

Výzkum byl realizován ve spolupráci výzkumníků (autorů) a ČŠI. V říjnu 2017 realizovala ČŠI výběrové testování čtenářské gramotnosti v 9. ročnících ZŠ. Spolu s testy byly distribuovány další nástroje – škály angažovanosti a sociometrický dotazník. Vedle toho výzkumníci v zapojených třídách realizovali strukturované pozorování

zaměřené na měření žákovské participace na komunikaci u jednotlivých žáků v hodinách literatury.

Závěry v ČJ

Předpokládali jsme, že jak angažovanost, tak dobré vrstevnické vztahy budou ovlivňovat míru participace, jmenovitě ji zvyšovat. Ukázali jsme, že sledované proměnné hrají roli, některé však v jiném směru, než jsme očekávali. Nepřekvapila nás pozitivní asociace mezi participací a kognitivní angažovaností. Platí, že ten kdo vyvíjí větší kognitivní úsilí, také více hovoří ve třídě. Oproti očekávání se ukázalo, že emocionální angažovanost je bez vlivu na participaci. Zjistili jsme také, že sociální angažovanost participaci oslabuje. I vliv vztahů je ambivalentní.

Souhrn příspěvku v AJ

This study examined the relationship between student participation in classroom talk, student engagement and their relationships with their peers in the classroom. The research was conducted with 639 participants, ninth-grade students at Czech lower secondary school level. It was carried out through observations of language in art classes where talk time of each student was recorded. Student engagement was assessed using student self-reports, and relationships with peers were measured through a sociometric inventory. Data analysis showed that students' cognitive engagement and their influence among peers reinforced participation in classroom talk. Social engagement and student likeability among peers, on the other hand, weakened student participation in classroom talk.

Bibliografie

Muhonen, H., Pakarinen, E., Poikkeus, A. - M., Lerkkanen, M. - K., & Rasku-Puttonen, H. (2018). Quality of educational dialogue and association with students' academic performance. *Learning and Instruction, 55*, 67–79.

Kovalainen, M., Kumpulainen, K. (2007). The social construction of participation in an elementary classroom community. *International Journal of Educational Research, 46*, 141–158.

Fredricks, J.A., Filsecker, M., & Lawson, M.A. (2016). Student engagement, context, and adjustment: Addressing definitional, measurement, and methodological issues. *Learning and Instruction, 43*, 1–4.

Karel Starý

Název příspěvku

Využití narativního textu při učení (Using narratives for learning)

Klíčová slova v ČJ

narativní text, učení, metafora, učební úloha, porozumění textu

Klíčová slova v AJ

narrative, learning, metaphor, learning task, text comprehension

Cíle v ČJ

Cílem výzkumné studie je ukázat několik konkrétních příkladů použití narativního textu pro učení na základní škole při výuce v rámci budování mezipřemětových vztahů a výuce tzv. průřezových témat.

Teoretická východiska v ČJ

Ve školní praxi se používají narativní texty pro různé formy učení (Kintsch 1986) Kromě jednoduchého vyhledávání jednoduchých informací mohou dobře sloužit i jako materiál pro vysuzování obecnějších závěrů, interpretace textu. Prostřednictvím (spolu)prožitku s postavami jsou žáci vtahováni do děje a jsou ochotni snažit se porozumět jejich jednání, motivaci, vztahům a kontextům, ve kterých se jejich příběhy odehrávají. Narativní texty používají obrazný jazyk a metafora v širším slova smyslu je často nositelem klíčového sdělení textu. V pojetí Johnsona a Lakoffa (2002) nejsou tedy metafory jen estetickým nástrojem, ale něčím, co nejen konzumujeme, nýbrž také často bezděčně používáme při komunikaci. Metaforu Lakoff (2006) chápe jako jádro lidského myšlení. Jeho teorie poskytuje zajímavý rámec pro analýzu výukových situací při práci s narativním textem.

Metodologie v ČJ

Výzkumným designem je vícečetná případová studie několika učitelů, kteří použili narativní texty jako prostředek k dosažení nekognitivních, afektivních postojových cílů. Data byla shromažďována na základních školách při výuce občanské výchovy, dějepisu a českého jazyka. Hlavním výzkumným postupem byla analýza videonahrávek vyučovacích hodin, rozhovorů s učiteli a žáky a dokumentů vzniklých při učení.

Závěry v ČJ

Výsledky naznačují, že narativní texty mají silný potenciál žáky zaujmout a vést je k úsilí o porozumění textu. Zaznamenali jsme příklady situací, kdy žáci objevují hloubku sdělení textu a učitelé jejich porozumění facilitují.

Souhrn příspěvku v AJ

Paper deals with research study of teaching with using narrative texts in lower secondary school. Theoretical framework is given by Kintschs' learning from text and Lakoffs' concept of metaphor. Teachers in civics, history, literature and other subjects usually work with narratives to gain noncognitive, affective goals. In our multiple case study we recorded and analysed situations of learning with narrative in school and interviews with teachers.

Bibliografie

Kintch, W. (1986). Learning from Text. *Cognition and Instruction*, 3(2), 87–108.

Johnson, M., & Lakoff, G. (2002). *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host.

Lakoff, G. (2006). *Ženy, oheň a nebezpečné věci*. Praha: Triáda.

Tomáš Sýkora

Název příspěvku

Vliv příběhu na učební výsledky při využití výukových digitálních her pro děti mladšího školního věku (The effects of narrative on learning outcomes in educational games for primary school children)

Klíčová slova v ČJ

výukové hry, příběh, první stupeň, učební výsledky, motivace, matematika, Matemág

Klíčová slova v AJ

game-based learning, digital games, serious games, narrative, mathematics, engagement, children

Cíle v ČJ

Výzkumy v oblasti digitálních vzdělávacích her zatím nevypovídají jednoznačně o užitečnosti použití narativu. Část výzkumů poukazuje na větší zaujetí dětí díky příběhovému zarámování a spojuje ho s lepšími výsledky ve vzdělávání (viz např. Cordova a Lepper, 1996), nicméně komplexnější příběh ve výukových hrách může vést ke zhoršení výsledků (viz např. Clark et al., 2016). Cílem této práce je skrze porovnání dvou verzí hry s různou bohatostí příběhu zodpovědět otázku, zda a do jaké míry může být opodstatněné zapojení příběhu ve vzdělávacích hrách pro mladší děti.

Teoretická východiska v ČJ

Děti mají příběhy v oblibě a výzkumy ukázaly, že děti často preferují verze vzdělávacích her s narativními prvky (např. Cordova & Lepper, 1996). Lze se domnívat, že při využití příběhu ve výukových hrách budou děti motivovány s hrou trávit více času a tím pádem stráví více času i nad učením (větší “time on task”), což by mohlo vést ke zlepšení studijních výsledků. Na druhou stranu, jak zdůrazňují teorie multimediálního vzdělávání (viz Mayer, 2014), studenti mají omezené kognitivní zdroje - zpracovávání příběhu je může vytěžovat na úkor učení. Je tedy na místě se ptát, za jakých podmínek či jestli vůbec mohou převážit benefity narativu. Pro tento typ otázky je vhodný tzv. „value-added“ přístup k výzkumu (Mayer, 2014) porovnávající verze jedné vzdělávací hry lišící se pouze ve zkoumaném aspektu - tzn. V bohatosti příběhu. Z dosavadních studií byly pouze dvě provedeny s dětmi mladšími 12 let a žádná nezkoumala narativní výukové hry jako volnočasovou aktivitu.

Metodologie v ČJ

V experimentální studii jsme porovnali dvě verze matematické videohry Matemág lišící se bohatostí herního příběhu. Děti z 2. a 3. ročníků ZŠ ($N = 67$, $M_{\text{věk}} = 8.67$ let, $SD = 0.4$ roku) měly možnost ve svém volném čase hrát po dva týdny hru na dotekových zařízeních. Jedna skupina dostala verzi s jednoduchým narativním zarámováním, druhá verzi s bohatým namluveným příběhem ve formě interaktivního komiksu. Třetí, kontrolní skupina obdržela „placebo“ hru. Vliv na učení jsme měřili skrze matematický pre-post test. Pro analýzu zapojení hráčů jsme sbírali herní statistiky a data z dotazníků.

Závěry v ČJ

Obě experimentální skupiny se lišily od kontrolní skupiny v nárůstu skóre mezi pretestem a posttestem (narativní rámování: $d = 1.00$, $p < .01$; bohatý příběh: $d = 0.74$, $p < .05$). Mezi sebou se však příběhové skupiny signifikantně nelišily ($d = -0.25$, $p = .691$). Rozdíl mezi těmito dvěma skupinami nebyl zjištěn ani v počtu vyřešených úloh ($d = 0.08$, $p = .857$), ani v míře zapojení dětí do hry dle rodičovského dotazníku ($d = 0.45$, $p = .245$). Lze shrnout, že i jednoduchý příběh může dostatečně děti zaujmout pro účely výukových her, aniž by zvyšoval riziko odvedení pozornosti od učení.

Souhrn příspěvku v AJ

The participants ($N = 67$, mean = 8.67 years, $SD = 0.4$ years) were playing either a game version with a simple narrative frame, or a version with a rich story. Both narrative groups had significantly greater learning gains than the control group (narrative frame: $d = 1.00$, $p < .01$; rich story: $d = 0.74$, $p < .05$). No significant difference between the two narrative versions on the children's engagement, as reported by parents, was found ($d = 0.45$, $p = .245$). Furthermore, the two narrative condition groups did not differ in terms of the number of solved game tasks ($d = 0.08$, $p = .857$), nor the learning gains ($d = -0.25$, $p = .691$) measured using a near-transfer maths skill test (pre-post design). We conclude that providing a basic context for game mechanics of an educational game in the form of a simple story (as opposed to a rich story) may engage young learners just enough to reap the motivational benefits without increasing the risk of distraction away from the learning tasks.

Bibliografie

Clark, D. B., Tanner-Smith, E. E., & Killingsworth, S. S. (2016). Digital Games, Design, and Learning: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 86(1), 79–122.

Cordova, D. I., & Lepper, M. R. (1996). Intrinsic motivation and the process of learning: Beneficial effects of contextualization, personalization, and choice. *Journal of educational psychology*, 88(4), 715.

Mayer, R. E. (2014). *Computer games for learning: An evidence-based approach*. MIT Press.

Klára Šed'ová, Zuzana Šalamounová

Název příspěvku

Jak na výukové komunikaci participují tzv. slabí žáci (How low achieving students participate in a classroom talk)

Klíčová slova v ČJ

Výuková komunikace, participace žáků, školní výsledky, slabí žáci

Klíčová slova v AJ

Classroom talk, students' participation, student achievement, low achieving students

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je na etnografických datech ze čtyř školních tříd představit, jak slabí žáci (tzn. žáci se špatnými známkami) participují na výukové komunikaci. V rámci příspěvku ukážeme situace, v nichž se slabí žáci zapojují do výukové komunikace a v nichž se naopak participaci vyhýbají. Poté budeme interpretovat motivy a důvody, které jsou s participací těchto žáků spojeny. V důsledku pak ukážeme, že slabí žáci nejsou z hlediska své participace homogenní skupina, ale lze mezi nimi naopak vysledovat dvě velmi odlišné skupiny – žáky výrazně vokální vs. žáci velmi tiché.

Teoretická východiska v ČJ

Existuje propracovaná teorie postulující, že řeč a myšlení jsou silně propojeny a výukovou komunikaci je tudíž možné chápat jako nástroj sloužící k akceleraci učení (viz např. Mercer & Littleton, 2007). Existují rovněž empirické studie prokazující korelaci mezi participací žáků na výukové komunikaci a jejich vzdělávacími výsledky (Webb et al., 2014). Jinými slovy, žáci, kteří více hovoří, se také lépe učí, resp. dosahují lepších výsledků. Tato teze současně implikuje, že žáci se slabším hodnocením setrvávají spíše v tichosti a na výuce aktivně participují spíše ojedinele, což se v důsledku do jejich hodnocení promítá (Snell & Lefstein, 2018). Naše data nicméně naznačují, že participace slabých žáků se výrazně různí. Zatímco někteří slabí žáci jsou tišší a promlouvají jen velmi sporadicky (jedná se o tzv. silent students), jiní ve výrazné míře aktivně participují a ochotně si berou slovo (tzv. vocal students).

Metodologie v ČJ

Klademe si otázku, čím je způsoben odlišná míra participace vokálních a tichých slabých žáků, a dále, jak se ne/participace těchto žáků na výukové komunikaci promítá do jejich výsledků a jejich hodnocení. Zpracováváme data ze čtyř školních tříd. V každé třídě jsme vybrali 4–6 fokálních slabých žáků (podle prospěchu). Ve všech

třídách jsme zaznamenávali na video sérii šesti vyučovacích hodin v předmětu Český jazyk a literatura. V každé třídě jsme pořizovali také rozhovory s učiteli a se žáky, které jsme rovněž analyzovali.

Závěry v ČJ

Slabí žáci jsou z hlediska participace heterogenní. Ve všech třídách se nacházeli slabí žáci, kteří byli tišší, do komunikace vstupovali zřídka, a to výhradně na výzvu učitele. I když se je učitelé snažili zapojit, žáci většinou odpovídali mlčením. Přesto jsme identifikovali situace obsahující prodlouženou produktivní interakci. Participace výrazně vokálních slabých žáků naopak často probíhá mimo běžné komunikační schéma a frekventovaně obsahuje chybu. Promluvy slabých vokálních žáků často obsahují argumentaci, což v kontextu jejich vzdělávacích výsledků považujeme za poměrně překvapivé.

Souhrn příspěvku v AJ

We investigated classroom talk of low-achieving students in four classrooms using videorecordings of lessons and interviews with students and their teachers. Our data shows that low-achieving students are a heterogenous group from the perspective of their participation. In each class, we were able to observe silent low-achieving students who participated only sporadically and only once they were called upon to do so by their teacher. Even when their teachers tried to engage them, they remained silent. Yet, we could also observe situations of long productive participations which involved vocal low-achieving students. Such participation often took place outside the common communication schemes (and it also frequently included mistakes). It is interesting to note that utterances voiced by such students often included reasoning and argumentation, which is surprising given the context of their academic achievement.

Bibliografie

- Mercer, N., & Littleton, K. (2007). *Dialogue and the development of children's thinking: A sociocultural approach*. London & New York: Routledge.
- Snell, J. & Lefstein, A. (2018). "Low Ability," Participation, and Identity in Dialogic Pedagogy. *American Educational Research Journal*, 55, 40–78.
- Webb, N. M., Franke, M. L., Ing, M., Wong, J., Fernandez, C. H., Shin, N., & Turrou, A. C. (2014). Engaging with others' mathematical ideas: Interrelationships among student participation, teachers instructional practices, and learning. *International Jour*

František Tůma

Název příspěvku

Jak studenti (ne)spolupracují při hledání slov během párové práce v hodinách angličtiny (How Students (do not) Collaborate in Word-Searches During Pairwork Activities in English as a Foreign Language Classes)

Klíčová slova v ČJ

Interakce ve třídě, párová práce, hledání slov, konverzační analýza

Klíčová slova v AJ

Classroom interaction, pairwork, word-searches, conversation analysis

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit vybrané výsledky analýzy, jak studenti v interakci provádějí „hledání slov“ (anglicky word-search, tj. jeden student má viditelně problém s produkcí nebo vybavením si slova, které mu může pomoci „najít“ druhý student). Zjištění z provedeného konverzačně analytického výzkumu ukazují, jak studenti sekvence typu hledání slov iniciují, jaké prostředky při hledání slov používají a jak tyto sekvence zakončují. Pozornost je věnována i sekvencím, ve kterých se studentům hledání slov nepodařilo úspěšně dokončit.

Teoretická východiska v ČJ

Výzkum vychází z konverzační analýzy (česky např. Tůma, 2017), při které výzkumník vychází ze záznamů přirozeně probíhající interakce. Na výuku anglického jazyka lze nahlížet jako na institucionální dialog, při kterém dochází k realizaci institucionálních cílů. Výzkumník v konverzační analýze tedy zkoumá, jak mluvčí v interakci realizují institucionální úkoly a cíle. V případě výuky cizího jazyka ve skupinové nebo párové práci studenti typicky rozvíjejí řečovou dovednost mluvení; při hledání slov se zároveň typicky zaměřují na lexikální struktury v cílovém jazyce. Důležitou roli při hledání slov (ale i v komunikaci obecně) hrají kromě samotných jazykových prostředků také prostředky tělesné (např. držení těla, pohyby rukou apod.) a materiální (např. slovník nebo učebnice), jejichž použití mluvčími v interakci je důležité zaznamenat a analyzovat (Streeck, Goodwin, & LeBaron, 2011).

Metodologie v ČJ

Tento příspěvek vychází z analýzy 1585 minut videonahrávek a 2729 min audionahrávek pořízených v 18 vyučovacích hodinách anglického jazyka u pěti různých učitelů na pěti na středních školách (projekt GAČR 18-02363S). Cílem

analýzy bylo odhalit a popsat praktiky (tj. pozorovatelné způsoby jednání), které samotní mluvčí při hledání slov používají. Analýza je tedy induktivní a vychází z pořízených nahrávek, které byly synchronizovány a podrobně transkribovány tak, aby zachycovaly použité jazykové prostředky a zároveň i tělesné pohyby a manipulaci s materiálními prostředky (Mondada, 2011).

Závěry v ČJ

Analýza ukazuje, že při iniciaci a samotném hledání slov studenti spoléhají např. na gesta, vzájemné pohledy nebo na přepnutí do češtiny, jejichž použití vzájemně monitorují a těsně koordinují. Hledání slov naopak komplikuje, pokud se studenti vzájemně nevidí (např. jeden si zapisuje odpovědi druhého) nebo neslyší (např. kvůli tomu, že jeden mluví příliš potichu). Tato zjištění jednak obohacují výzkum v oblasti interakce ve třídě, a jednak je z nich možné vyvodit doporučení pro praxi, například pokud jde o způsob zadání úkolu nebo fyzické uspořádání studentů ve třídě.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of this paper is to introduce selected outcomes of an analysis of how students in peer interaction do word-searches (i. e. when one student has problems producing or recalling a word, with which another student can help). The findings of this conversation-analytic research show how students initiate word-search sequences, what resources they use and how they conclude such sequences. Attention is also paid to sequences in which the word-search was not successful. These findings not only contribute to the body of research on classroom interaction, but also represent a basis from which recommendations for teaching can be drawn.

Bibliografie

- Mondada, L. (2011). Understanding as an embodied, situated and sequential achievement in interaction. *Journal of Pragmatics*, 43(2), 542–552.
- Streeck, J., Goodwin, C., & LeBaron, C. D. (Ed.). (2011). *Embodied interaction. Language and body in the material world*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tůma, F. (2017). *Interakce ve výuce anglického jazyka na vysoké škole pohledem konverzační analýzy*. Brno: Masarykova univerzita.

6. Teorie a praxe fungování výchovných a vzdělávacích institucí

Irena Bartáková

Název příspěvku

Predikční validita státní maturity a přijímacích zkoušek na PedF UK (The predictive validity of state final exam (maturita) and entrance exams at the Faculty of Education at Charles University)

Klíčová slova v ČJ

maturitní zkoušky, přijímací zkoušky, predikční validita, akademický úspěch

Klíčová slova v AJ

entrance exams, final exams, predictive validity, academic success

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je nejprve představit proces přijímacího řízení na Pedagogickou fakultu UK, v rámci toho popsat společné znaky a také specifika jednotlivých oborů. Dále budou prezentována data nashromážděná od studentů oboru Anglický jazyk a Speciální pedagogika a budou představeny první výsledky analýzy predikční validity uskutečněné na tomto vzorku.

Teoretická východiska v ČJ

Predikční validitou chápeme schopnost testu předpovídat budoucí úspěch a je jednou z jeho důležitých vlastností (Kolářová, R., Chvál, M., Zvára, K., Žák, V., Gřondilová, M. & Kekule, T. (2004). Pro její výpočet se používá regresní a korelační analýza. Mezi nejužívanější prediktory patří právě přijímací testy a hodnocení ze středních škol, přičemž porovnávání jejich vlivu je jedním z nejčastěji diskutovaných témat. Ač existuje několik definic pro akademický úspěch, jako jeho kritéria se většinou uvádějí studijní průměr během prvního ročníku studia, postup do druhého ročníku a úspěšné dokončení studia.

Metodologie v ČJ

Nejprve byl vytvořen přehled procesu přijímacího řízení na Pedagogickou fakultu UK. Popsán byl jak obecně, tak s přihlédnutím ke specifickým jednotlivých studijních oborů. Dále se pracovalo s daty studentů oboru Speciální pedagogika a Anglický jazyk se všemi kombinacemi (Český jazyk, Dějepis, Francouzský jazyk, Hudební výchova, Německý jazyk, Ruský jazyk, Speciální pedagogika, Výtvarná výchova a Základy společenských věd). U studentů nás zajímaly především maturitní známky a body u přijímacích zkoušek, dále i typ střední školy, pohlaví, rok konání maturitní zkoušky aj.

Závěry v ČJ

Data byla nashromážděna od studentů oboru Speciální pedagogika a Anglický jazyk, což je vzorek 108 studentů. Byly provedeny také statistické analýzy, jejichž výsledky budou prezentovány na konferenci v září 2019.

Souhrn příspěvku v AJ

The data have been collected from students of the English language and Special pedagogy, the final number of student being 108. The statistical analyses have been carried out and their results will be presented at the conference ČAPV in September 2019.

Bibliografie

Bartáková, I., Chvál, M. & Martinková, P. (2018). Predikční validita zkoušek zakončujících středoškolské vzdělávání a přijímacích zkoušek na vysoké školy. *Pedagogika* 1/2018, s. 66-85

Burton, N. W., & Ramist, L. (2001). Predicting success in college: SAT studie of classes graduating since 1980. College Board Research Report 2001-2. College Board, New York.

Geiser, S., & Santelices, M. V. (2007). Validity of high-school grades in predicting student success beyond the freshman year. Research & Occasional Paper Series: CSHE.6.07. Center for studies in higher education. USA, University of California

Lucie Grůzová, Lucie Jarkowská, Martina Kampicher, Katarína Slezáková

Název příspěvku

Představení projektu Pedagogika raného věku v institucích denní péče v České republice (Presentation of the Project Early Childhood Education and Care in Day Care Facilities in the Czech Republic)

Klíčová slova v ČJ

institucionální raná péče a výchova v ČR, každodennost dětí, zkušenosti se zařízeními rané péče

Klíčová slova v AJ

Czech institutional ECEC, everyday life of children, experiences with ECEC facilities

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představení projektu Pedagogika raného věku v institucích denní péče v České republice. Projekt se realizuje od ledna 2019 na Pedagogické fakultě MU a zaměřuje se na inovativní výzkum, jehož cílem je přispět k rozšíření výzkumné oblasti rané péče a výchovy v českém pedagogickém diskurzu: Zhodnotí zkušenosti klíčových aktérů v různých typech zařízení denní péče pro děti do 3 let a zanalyzuje je společně se současnými diskuzemi o rané péči a výchově v širších sociologických a pedagogických souvislostech.

Teoretická východiska v ČJ

Výchozím bodem projektu je absence tématu rané péče a výchovy (dětí do 3 let) jak v českém pedagogickém diskurzu, tak v odborné profesní přípravě preprimárních pedagogů (srov. např. Průcha a kol., 2016; Syslová a Najvarová, 2012;). Překvapivě málo se reflektuje současná praxe v zařízeních rané péče a aktuální zkušenosti jejich uživatelů (dětí a rodičů) oproti vývoji v jiných evropských zemích, kde se věková skupina dětí 0 – 3 let postupně stala také součástí pedagogického diskurzu. Projekt vychází z propojení pedagogické a sociologické analýzy a inspiruje se přitom především současnými teoriemi předškolního vzdělávání a sociologie dětství.

Metodologie v ČJ

Jak upozorňují Průcha a kol. (2016) a Syslová a Najvarová (2012), v českém kontextu chybí výzkumy, které by se věnovaly jak každodennosti dětí v zařízeních rané a předškolní péče, tak i interakci mezi dětmi a pedagogickým personálem a dětmi mezi sebou. Jako efektivní metoda se k tomu nabízí etnografický výzkum ve spojení s diskurzivní analýzou a rozhovory. Spojení těchto přístupů produkuje data vhodně

využitelná pro pedagogickou i sociologickou analýzu, což umožní porozumět pedagogické práci a zkušenosti klíčových aktérů v oblasti rané péče a výchovy v širším společenském kontextu.

Závěry v ČJ

Pomocí plánovaných výstupů z výzkumu (dokumentární kniha, odborné a popularizační články) chce projekt implementovat téma rané péče a výchovy do odborné profesní přípravy pedagogických kapacit, a to jak na úrovni vysokoškolského studia, tak na úrovni celoživotního vzdělávání na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, a aktivně podporovat zapojení daného tématu do osnov pedagogických VOŠ a SŠ.

Souhrn příspěvku v AJ

The contribution aims at presenting the project Early Childhood Education and Care in Day Care Facilities in the Czech Republic, which is currently (since January 2019) being realized at the Faculty of Education of MU. The project focuses on innovative research aimed at contributing to the expansion of early childhood research in the Czech pedagogical discourse: It maps the experiences of key actors in various types of day care facilities for children under 3 and analyzes them together with current discussions on early care and education in wider sociological and pedagogical contexts. Using the results of the research, it intends to implement the theme of early care and education into the professional training of pedagogical capacities, both at the level of higher education and at the level of lifelong learning at the Faculty of Education of Masaryk University, and to actively support the involvement of the given topic in the curricula of pedagogical vocational and secondary schools.

Bibliografie

- Průcha, J. a kol. (2016). Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků. Praha: Wolters Kluwer ČR.
- Syslová, Z., & Najvarová, V. (2012). Předškolní vzdělávání v České republice pohledem pedagogického výzkumu. *Pedagogická orientace*, 22(4), 490–515.

Monika Kadrnožková

Název příspěvku

**Jakým způsobem vedení výběrových základních škol přiděluje učitele do tříd
(How does the school management assign teachers to classrooms at selective elementary schools)**

Klíčová slova v ČJ

Přidělování učitelů, diferenciaci žáků, proces rozhodování, znalosti učitele, vícepřípadová studie

Klíčová slova v AJ

Assignment, pupils' differentiation, decision making process, teacher's knowledge, multi-case study

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit problematiku přidělování učitelů do tříd na českých základních školách uplatňujících diferenciaci žáků, navrhnout model přidělování učitelů do tříd vycházející z uskutečněného výzkumu a objasnit, jakými kritérii se vedení škol při přidělování učitelů do tříd řídí. Obecným předpokladem je, že se vzdělávání ve školách odehrává především prostřednictvím interakce mezi žákem a učitelem, z tohoto důvodu se může stát záměrné přidělování konkrétních učitelů do tříd ovlivňujícím faktorem dosažených výsledků žáků (Cohen, Raudenbush & Ball, 2003).

Teoretická východiska v ČJ

Pokud jsou žáci diferencováni do tříd či skupin dle svých schopností (Oakes, 1986), mohou k nim být také přidělováni odlišní učitelé. Teoretická východiska studie jsou proto ročleněna na 1) vymezení pojmu diferenciaci dle modelu školních systémů Duprieze, Dumayeho a Vause (2008); 2) porozumění rozhodovacímu procesu vedení škol při přidělování učitelů do tříd prostřednictvím dvou modelů zaměřených na vnitřní a vnější podmínky škol (Heck & Marcoulides, 1990; Clotfelter, Ladd & Vigdor, 2006) a 3) vymezením znalostí a dovedností učitele dle poznatkové báze učitelství Shulmana (1987). Vzhledem k absenci výzkumů v ČR zabývajících se tématem, vychází autorka z mezinárodních studií (Elliot & Smith, 2001; Kane, Rockoff & Staiger 2005; Rivkin, Hanushek & Kain, 2005; McKinsey & Company, 2010). Výsledky studií také uvádějí, že typ vzdělávací dráhy, ve které učitel působí, do jisté míry ovlivňuje i jeho přístup ke svěřeným žákům (Rosenbaum, 1976; Goodlad, 1984; Oakes, 1991).

Metodologie v ČJ

Vzhledem k povaze výzkumné otázky: „Jakým způsobem ředitelé a vedení výběrových ZŠ rozhodují o přidělování učitelů do diferencovaných typů tříd?“, byl zvolen kvalitativní design výzkumu, pro dosažení cíle byla využita vícepřípadová studie (Miovský, 2006) a kódovací techniky (otevřené, axiální a selektivní kódování) vycházející ze zakotvené teorie s využitím dynamického zobrazení vztahů prostřednictvím paradigmatického modelu (Šed'ová, 2005). Počet škol vycházející z diferenciací žáků a velikosti škol byl stanoven na 5 (Yin, 2014). Triangulace dat byla zajištěna polostrukturovanými rozhovory s vedením, řediteli a s učiteli škol, obsahovou analýzou dokumentů a ověřením výsledků žáků srovnávacích testů škol.

Závěry v ČJ

Vedení škol záměrně přidělují učitele do tříd dle typu uplatňované diferenciací žáků. První skupina vedení přiděluje do výběrových tříd tzv. „kvalitnější“ učitele. Kritéria kvality učitele stanovují na základě znalosti oboru, mezipředmětových přesahů, didaktické znalosti, znalosti kurikula a organizačních schopností. Mezi specifická kritéria patří prestiž učitele, aprobovanost, schopnost sebereflexe či dobré výsledky u žáků přidělené třídy. Druhá skupina vedení přijímá do své školy pouze „kvalitní“ učitele, a poté je přiděluje do různých typů tříd náhodně či střídavým způsobem.

Souhrn příspěvku v AJ

This research deals with the topic of how the school management assign teachers to classrooms. The theoretical part was based on foreign sources, the aim of the empirical part was to describe the real way of assigning teachers to classrooms in five selected schools. The design of qualitative research was selected and as research strategies a multi-case study. Data collection included analysis of documentation, interviews and analysis of pupils' tests results. School management assigns teachers to classrooms in two ways. The first method is represented by the school management which makes a differentiation in assignment of the teachers to the classrooms according to their own criteria. The second method is represented by the school management which choose teachers according to their criteria so they do not have to make a difference among the teachers during classrooms' assignments. There is a deliberate selection of teachers into classrooms in both cases.

Bibliografie

- Dupriez, V., Dumay, X., & Vause, A. (2008). How do school systems manage pupils' heterogeneity? *Comparative Education Review*, 52(2), 245–273.
- Heck, R. H., & Marcoulides, G. A. (1990). Principal assessment: Conceptual problem, methodological problem, or both? *Peabody Journal of Education*, 68(1), 124–144.

Oakes, J. (1986). Keeping track, part 1: The policy and practice of curriculum inequality. *Phi Delta Kappan*, 68(1), 12–17.

Jana Majerčíková

Název příspěvku (posteru, sympozia) v ČJ

Rodiče a mateřská škola. Proměny očekávání rodičů od učitelů a od mateřské školy v uplynulých třiceti letech (Parents and Nursery Schools. Changes of Parents' Expectations Directed Toward Teachers and Nursery Schools after 30 Years)

Klíčová slova v ČJ

Vztah mateřské školy a rodiny, proměna, očekávání rodičů

Klíčová slova v AJ

Relationship between nursery schools and families, change, parents' expectations

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je přispět k reflexi změn ve vztazích mateřské školy a rodiny za uplynulých třicet let a na příkladu vybrané mateřské školy objasnit očekávání současných vysokoškolsky vzdělaných rodičů od mateřské školy a jejích učitelek.

Teoretická východiska v ČJ

V mateřské škole s rodiči nelze nespolupracovat. Legitimní požadavek na spolupráci je založen na premise (rozvíjené v našich podmínkách až od 90. let minulého století), že integrovaný postup školy a rodiny je efektivní pro učitele, rodiče, ale především pro samotné dítě, zejména v předškolním věku. Dosažené vzdělání rodičů se významně promítá do míry jejich dohledu a participace na rozvíjení vzdělávací kariéry vlastního dítěte již před nástupem do ZŠ. Především rodiče s vyšším vzděláním si uvědomují, že jejich zapojení do školní přípravy dítěte se významně podílí na jeho školní úspěšnosti a prosperitě. Oporu pro toto tvrzení nalzáme například v teorii kulturního kapitálu P. Bourdieua (1998) nebo ve výzkumech A. Lareau (2000), která píše o soustředěné kultivaci dítěte ze strany středostavovských rodičů. Od této skutečnosti se následně odvíjí zapojení rodičů i jejich očekávání od školy – chtějí rozvoj svého dítěte monitorovat, kontrolovat a případně do něj intervenovat. Takovýto přístup by před třiceti lety byl realizovatelný jen stěží.

Metodologie v ČJ

Cílem výzkumu je odhalit očekávání vysokoškolsky vzdělaných rodičů od učitelek a od mateřské školy, do které docházejí jejich děti. Výzkumné šetření je pokračováním výzkumu realizovaného prostřednictvím strategie jednopřípadové studie o mateřské škole z roku 2016 (Majerčíková & Rebendová, 2016). Ve snaze navázat na tento

výzkum bylo v roce 2019 realizováno dalších 5 interview s rodiči a dotazníkové šetření s 33 rodiči této mateřské školy. Zjištění z interview i dotazníku byla podrobena kvalitativní obsahové analýze. (V uvedeném příspěvku pracujeme pouze s daty získanými z jeho otevřených položek.)

Závěry v ČJ

Výsledky šetření jsou příspěvkem k reflexi relevantních změn v charakteru vztahů školy a rodiny, učitelů a rodičů jako důležitých aktérů předškolního vzdělávání v uplynulých třiceti letech. Ze zjištění vyplývá, že očekávání vysokoškolsky vzdělaných rodičů jsou úzce vázána především na individuální rozvoj jejich dítěte. Rodiče žádají jasné, hutné a obsáhlé informace o rozvoji dítěte v průběhu celého vzdělávání. Podle výsledků šetření však možnosti školy realizovat takto intenzivní komunikaci a spolupráci někdy narážejí na kapacity samotných učitelek a indikují omezování jejich pedagogické autonomie.

Souhrn příspěvku v AJ

The paper reflects on the relationships between nursery schools and families after 30 years of democracy in the Czech Republic. The study observes the expectations of contemporary parents – higher education graduates – directed toward nursery schools and their teachers, as gained via the strategy of an individual case study of one nursery school. Based on the analysis of the data gained from the interviews with 5 parents, as well as from the analysis of the responses from 33 parents on 4 open questionnaire items, it is obvious that parents have the ambition to monitor and check the individual development and education of their children. They ask for detailed information about their children and the school, which sometimes leads to conflicts with the teachers' capacities and signal the limitations of their pedagogical autonomy.

Bibliografie

- Bourdieu, P. (1998). *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.
- Laureau, A. (2000). *Home Advantage: Social Class and Parental Intervention in Elementary Education*. London: Rowmen and Littlefield.
- Majerčíková, J., & Rebendová, A. (2016). *Mateřská škola ve světě univerzity*. Zlín: UTB ve Zlíně.

Petr Meyer, Jan Svoboda

Název příspěvku

**Formování spádových obvodů základních škol v typologicky odlišných regionech
(Formation of catchment areas of primary schools in typologically different regions)**

Klíčová slova v ČJ

Základní škola, spádový obvod, geografie vzdělávání

Klíčová slova v AJ

Primary school, catchment area, geography of education

Cíle v ČJ

Cílem projektu je analyzovat faktory, které ovlivňují prostorovou podobu spádových obvodů základních škol v Česku. Dále pak identifikovat aktéry a jejich pozici v procesu regionalizace školství na lokální úrovni. K naplnění cílů si klademe následující výzkumné otázky: Jakým způsobem jsou formovány spádové obvody základních škol v Česku? Kterí aktéři a jakým způsobem ovlivňují výslednou podobu spádových obvodů? Existuje diferenciace formování těchto obvodů v rámci typologicky odlišných regionů?

Teoretická východiska v ČJ

Problematiku formování školských spádových obvodů lze považovat za jedno z klíčových témat geografie vzdělávání (Brock 2016; Kučerová 2012). Základní vzdělávání je, jako jakákoli jiná služba, poskytováno určitému souboru uživatelů s určitou územní příslušností. Při řízení rozmístění této služby v prostoru byla nejprve uplatňována politika jednoznačného vytyčení spádového obvodu pro každou školu (Bajerski 2015), nejčastěji za pomoci výpočtů gravitačních modelů (Marsden 1977). Ovšem se vzrůstající nerovnoměrností rozmístění žáků v prostoru, zlepšováním přepravních možností a s nástupem liberálních politik soutěže mezi školami byla ve většině edukačně vyspělých zemí umožněna svobodná volba. K diferenciaci prostoru podle územního přístupu k základnímu vzdělávání přistupujeme v pojetí Giddensovy (1979) teorie strukturace, kdy je prostor utvářen a přetvářen jednáním aktérů a zároveň aktéři se rozhodují v již stanovených strukturách, které jejich jednání jak umožňují, tak omezují.

Metodologie v ČJ

Projekt postupuje od analýz dat převážně kvantitativní povahy na úrovni Česka, přes dotazníkové šetření, ke kvalitativnímu výzkumu ve zvolených obcích a školách. Stanovení typologie regionů na úrovni obcí vychází z nepublikovaných dat o školách od MŠMT a prostorových dat, u kterých je dále ověřena statistická závislost. Prostřednictvím dotazníkového šetření jsou u jednotlivých aktérů identifikovány názory a postoje k systému spádových obvodů a jeho realizaci v praxi. Ve vybraných obcích a školách jsou pak vedeny rozhovory, ve snaze hlouběji pochopit informace uvedené v dotazníkovém šetření.

Závěry v ČJ

Ze získaných dat a informací vyplývá, že přístup k formování a uplatňování systému školských spádových obvodů je značně diferencovaný. Tento odlišný přístup je ovlivňován především charakterem školské sítě, formou a způsobem komunikace mezi aktéry, jednáním samotných aktérů (rodiče, vedení škol a obcí), kulturním a sociálním kapitálem. Rozdílné odpovědi aktérů lze nalézt také v dichotomii venkov a město. V některých případech byly identifikovány i specifické transformace tohoto systému na lokální úrovni či převádění povinností na jiného aktéra.

Souhrn příspěvku v AJ

Issue of formation of school catchment areas is one of the key topic of the geography of education (Brock 2016; Kučerová 2012). The main goal of the project is to analyse factors influencing spatial form of the school catchment areas in Czechia. Further to identify actors and their position in process of regionalization education at the local level. The project proceeds from analysis of quantitative data at the level of Czechia, through questionnaire survey to qualitative research in selected municipalities and schools. From obtained data and informations is obvious that an attitude to formation and application school catchment areas system is considerably differentiated. This different attitude is influencing especially by the character of school network, form and way of communication between actors, actions of actors, cultural and social capital. Also has been identified specific transformation of the catchment system at the local level and transfer responsibilities to another actor.

Bibliografie

Bajerski, A. (2015). Erosion of the School Catchment System as Local Policy: The Case of Poznan, Poland. *KEDI Journal of Educational Policy*, 41–66.

Brock, C. (2016). *Geography of Education: Scale, Space and Location in the Study of Education*. London and New York: Bloomsbury Academic.

Kučerová, S. (2012). Proměny územní struktury základního školství v Česku. Praha: Česká geografická společnost.

Název příspěvku

**Pocit akademické marnosti – potenciální příspěvek mechanismů na úrovni školy
(Sense of Academic Futility – the Potential Contribution of Mechanisms at School level)**

Klíčová slova v ČJ

Akademická marnost, klima školy, kvalitativní přístup

Klíčová slova v AJ

Academic futility, school climate, qualitative approach

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je popsat předběžné výsledky studie zaměřené na zkoumání mechanismů na úrovni základní školy, které mohou přispívat k vytváření pocitu akademické marnosti.

Teoretická východiska v ČJ

Koncept akademické marnosti byl navržen Brookoverem a Schneiderem (1975) jako jeden z faktorů vysvětlujících rozdíly ve výsledcích škol. Vysoká úroveň akademické marnosti odráží vysokou míru beznaděje, kterou žáci ve školách pociťují a pocit, že musí mít štěstí, aby uspěli. Ve školách charakterizovaných vysokou úrovní akademické marnosti mají žáci dojem, že nemají kontrolu nad svými úspěchy nebo neúspěchy, že učitelům nezáleží na tom, jestli dobře prospívají a pokud mají dobré známky, tak jejich spolužáci se jim posmívají. Dosavadní výzkumy ukazují, že žáci v odborném středním vzdělávání vykazují vyšší pocit akademické marnosti než žáci ve všeobecném středním vzdělávání (Van Houtte & Stevens, 2008, 2010), což vede k jejich menšímu zapojení do studia (Van Houtte & Stevens, 2010) a vyššímu počtu kázeňských problémů (Van Houtte & Stevens, 2008). Proto je tento koncept považován za velmi nosný v oblasti zkoumání důvodů horších výsledků žáků v odborném vzdělávání.

Metodologie v ČJ

Výzkum je postaven na designu prospektivní longitudinální studie zahrnující tři vlny. Do první vlny (podzim 2018) bylo zahrnuto 29 žáků devátého ročníku. Zaměřili jsme se především na dosavadní školní zkušenosti žáků, důvody výběru vzdělávací dráhy/školy a jejich očekávání ohledně nové školy. Data jsme získávali metodou hloubkových rozhovorů před zahájením studia v nové škole. Data byla analyzována pomocí případově orientovaného narativního přístupu. V 1. fázi jsme použili otevřené

kódování, ve 2. fázi jsme vzniklé kódy kategorizovali s cílem identifikovat hlavní témata (Saldaña, 2009).

Závěry v ČJ

První výsledky analýzy ukazují, že škola se může významně podílet na vytváření pocitu akademické marnosti a to zejména tím, že učitelé svým jednáním vytvářejí situace, kdy se žákům zdá, že úsilí věnované vzdělávání je zbytečné, možnosti jeho zúročení jsou malé, nebo je malá naděje na úspěch. Možné kořeny takových situací nacházíme jak v současném strukturálním nastavení vyučování a učení, tak v oblasti didaktických přístupů a postojů učitelů a jejich péče o klima třídy a školy.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to describe the preliminary results of a study focused on exploring mechanisms that can contribute to creating a sense of academic futility. The concept of academic futility was proposed by Brookover and Schneider (1975) to identify some factors that might explain the differences in achievement levels among schools. A high sense of futility indicates a feeling of having no control over success or failure in the school system. Data gathered in semistructured interviews was analyzed using a case-oriented narrative approach. The school can play an important role in creating a sense of academic futility by creating situations in which students feel that their opportunity to succeed is small. The possible roots of such situations can be found both in the current structural setting of teaching and learning, and in the didactic approaches and attitudes of teachers and their care for classroom and school climate.

Bibliografie

- Brookover, W. B., & Schneider, J. M. (1975). Academic environments and elementary school achievement. *Journal of Research and Development in Education*, 9(1), 82–91.
- Saldaña, J. (2009). *The coding manual for qualitative researchers*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Van Houtte, M., & Stevens, P. A. J. (2010). The culture of futility and its impact on study culture in technical/vocational schools in Belgium. *Oxford Review of Education*, 36(1), 23–43.

7. Posterová sekce

Eva Bumbálková

Název posteru

Testové strategie používané studenty angličtiny v testech poslechu (Test-Taking Strategies Employed by Students of English in Listening Tests)

Klíčová slova v ČJ

Hodnocení, didaktika cizích jazyků, testové strategie, vzdělávání dospělých

Klíčová slova v AJ

Language assessment, second language acquisition, test-taking strategies, adult learners

Cíle v ČJ

Cílem posterové prezentace je představit výzkumný projekt zkoumající použití testových strategií v testech poslechu u zkoušek jazykové úrovně z angličtiny dle STANAG 6001. Tento projekt zkoumá, které testové strategie kandidáti používají a souvislosti tohoto použití s dalšími proměnnými, například s výsledky zkoušky, jazykovou úrovní kandidátů, či úrovní testu.

Teoretická východiska v ČJ

Testování tvoří nedílnou součást vzdělávacího procesu na všech úrovních. Při psaní jazykových testů studenti neuplatňují pouze své znalosti a strategie učení, ale také testové strategie. Cohen (2011) definuje testové strategie jako vědomé procesy, které respondenti používají u testových úloh, když se vypořádávají s jazykovými problémy, a tím, jak odpověď na úlohu zpracovat. Do skládání jazykových testů zapojují 3 typy strategií – strategie učení se jazyku a dále strategie managementu testu a strategie spojené se zkušeností s testy. Dvě posledně zmiňované skupiny strategií označuje Cohen za testové strategie. Výsledky současného výzkumu dopadu použití testových strategií na výsledky jazykových testů nejsou jednoznačné – podle zjištění některých autorů nemá použití testových strategií na výsledky testu žádný vliv (Winke & Lim, 2017). Podle výsledků výzkumu jiných autorů (Ghafournia & Afghari, 2013) skupina s nejvyšším zjištěným stupněm pokročilosti použila nejvyšší počet strategií.

Metodologie v ČJ

U tohoto výzkumu je uplatněn smíšený design. Sběr dat probíhá pomocí polostrukturovaných rozhovorů se studenty i s učiteli. Získaná data jsou analyzována pomocí otevřeného kódování a tematického kódování. Dále je sběr dat prováděn pomocí dotazníku distribuovaného studentům po zkoušce. Zjistíme, jaké strategie u

zkoušky použili. Data jsou analyzována s cílem zjistit, zda existuje vztah mezi použitím testových strategií a dalšími proměnnými (typem testu, pokročilostí studenta v angličtině, účastí v přípravném kurzu). V interpretaci jsou výsledky kvalitativní a kvantitativní analýzy propojeny.

Závěry v ČJ

Prozatímní zjištění odpovídají výsledkům Ghafourniové a Afghariho (2013) – počet použitých strategií se liší podle pokročilosti studentů. Nejvíce strategií v testu poslechu použila skupina se střední úrovní pokročilosti, a to obzvláště strategií spojených se zkušeností s testy. Z analýzy rozhovorů vyplývá, že strategie učení a testové strategie studenti vnímají jako propojené. Většina učitelů studenty s testovými strategiemi seznamuje, komplexnější podpora je obvykle poskytnuta kandidátům chystajícím se na úroveň 1. Podrobnější výsledky výzkumu budou představeny v rámci posterové prezentace.

Souhrn příspěvku v AJ

This poster presentation deals with a research project focusing on test-taking strategies which STANAG 6001 language exam candidates employ when taking the English listening test, and the relation of the strategies used to a wider field of variables (test performance, proficiency level), as well as on test-taking strategies supported by teachers. The research is multi-method in design, semi-structured interviews with exam candidates and teachers are used alongside a questionnaire to collect data. Analyses show that in the minds of the students, learner listening strategies and test-taking strategies seem to be closely interconnected, which requires careful analysis of the interviews. Preliminary results also show that level 2 candidates appear to be using the widest array of test-management strategies, and especially test-wiseness strategies.

Bibliografie

- Cohen, A. (2011). *Strategies in Learning and Using a Second Language*. London: Taylor & Francis.
- Ghafournia, N., & Afghari, A. (2013). The Interaction between Reading Comprehension Cognitive Test-Taking Strategies, Test Performance, and Cognitive Language Learning Strategies. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 70, 80–84.
- Winke, P., & Lim, H. (2017). The Effects of Test Preparation on Second-Language Listening Test Performance. *Language Assessment Quarterly*, 14 (4), 380–397.

Veronika Francová, Irena Smetáčková

Název posteru

Vztahy v pedagogickém sboru a syndrom vyhoření (Relationships between teachers and burnout syndrome)

Klíčová slova v ČJ

Učitel, syndrom vyhoření, pracovní spokojenost, well-being, kolegiální vztahy

Klíčová slova v AJ

Teacher, burnout, job satisfaction, well-being, peer relationships

Cíle v ČJ

Prozkoumat souvislost mezi vnímanou kvalitou profesních vztahů v pedagogických týmech a syndromem vyhoření u vyučujících na českých základních školách.

Teoretická východiska v ČJ

Učitelství je označováno za povolání se zvýšenou mírou stresu (Johnson et al., 2005; Kyriacu, 2001; Holeček, 2001; Kohoutek & Řehulka, 2011). Podle českých studií trpí stresem 60 % vyučujících (Státní zdravotní ústav, 2002; Žídková & Martínková, 2003; Urbanovská & Kusák, 2009).

Přiměřený a krátkodobý stres může zvýšit výkonnost jedince, zatímco dlouhodobý a silný stres vede k vyčerpání organismu a k rozvinutí syndromu vyhoření (Marek, Schaufeli & Maslach, 2017; Shirom & Melamed, 2006). Vyhoření představuje subjektivní pocit dlouhodobé pracovní nepohody, který se vyznačuje totálním nedostatkem energie a zájmu. Výzkumy učitelského vyhoření ukazují, že vyhořelí vyučující přistupují k žákům lhostejněji, cyničtěji a celkově negativněji, nedostatečně je stimulují a nevhodně reagují na jejich potřeby (Greenglass et al., 1996; Yong, & Yue, 2007). Je proto potřeba věnovat prevenci profesního stresu výzkumnou i školsky-politickou pozornost (např. Loonster, Browsers & Tomic, 2009).

Metodologie v ČJ

Prezentovaná studie byla součástí rozsáhlejšího výzkumu, který měl dvě části: (1) dotazníkové šetření (n = 2394) a (2) sérii případových studií na 12 základních školách, na nichž rovněž proběhlo dotazníkové šetření. Syndrom vyhoření byl měřen prostřednictvím Shirom-Melamedovy škály vyhoření (Shirom & Melamed, 2006). Profesionální dotazník byl zaměřen na kvalitu vztahů ve škole. Polostrukturované rozhovory, pořádané v rámci případových studií, byly analyzovány prostřednictvím

tematické analýzy (Braun & Clarke, 2006). Výsledky kombinují zjištění z dotazníkového šetření a z rozhovorů.

Závěry v ČJ

Vyučující vnímají vztahy ve svých školách spíše pozitivně, zažívají relativně málo konfliktů a ve vztazích se cítí spokojeni. Dobré vztahy ve škole jsou pro většinu vyučujících klíčovým aspektem v budování profesní spokojenosti. Souvislost mezi vnímanou kvalitou pracovních vztahů a syndromem vyhoření se potvrdila jako statisticky významná. Současně byly rozlišeny dvě podoby profesních vztahů ve škole: vztahy pracovní a osobní; přičemž pracovní vztahy se ukazují jako důležitější pro celkovou spokojenost.

Souhrn příspěvku v AJ

Teaching as a stressful profession is at risk of burnout. To prevent the burnout, it is necessary to analyze what supports satisfaction and what increases stress. The presented study is part of a research of burnout among primary school teachers which had two parts: (1) a questionnaire survey (n = 2394) and (2) 12 case studies of primary schools. The aim of the study was to explore the link between perceived quality of professional relationships and of burnout syndrome at Czech primary schools. The study compared data from the SBMB scale, from a questionnaire on the quality of relationships at school, and from semi-structured interviews (analysed with thematic analysis). Teachers perceive relationships in their schools rather positively and feel satisfied in them. The link between the perceived quality of relationships and burnout is statistically significant.

Bibliografie

- Johnson, S., Cooper, C., Cartwright, S., Donald, I., Taylor, P., & Millet, C. (2005). The experience of work-related stress across occupations. *Journal of Managerial Psychology*, 20(2), 178–187. doi: 10.1108/02683940510579803
- Shirom, A., & Melamed, S. (2006). A comparison of the construct validity of two burnout measures in two groups of professionals. *International Journal of Stress Management*, 13(2), 176-189.
- Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. P. (1996). *Maslach burnout inventory manual*. Palo Alto, Calif: Consulting Psychologists Press.

Tereza Hladíková

Název posteru

Obraz učitele v současném českém denním tisku (Conception of a teacher in the contemporary Czech daily press)

Klíčová slova v ČJ

Učitel, média, denní tisk, obsahová analýza, platy učitelů, prestiž učitelů, edukační proces

Klíčová slova v AJ

Teacher, media, daily press, content analysis, teachers' salaries, teachers' prestige, process of education

Cíle v ČJ

Poster prezentuje výsledky výzkumně zaměřené diplomové práce. Jejím cílem bylo na příkladu vybraného deníku zjistit, jaký mediální obraz o učiteli a jeho profesi je vytvářen současným denním tiskem v ČR. Práce se snaží zodpovědět tyto dílčí výzkumné otázky: 1) V jaké míře se deník věnuje tématu učitele? 2) Jakým subtématům učitele a jeho profese se deník věnuje? 3) Přispívají prezentované články v denním tisku k pozitivní propagaci učitele a učitelství? 4) Jaký celkový dojem o českém učiteli (o školství) může získat čtenář denního tisku?

Teoretická východiska v ČJ

Východiskem je konfrontace teoretického pojetí učitelství, které se opírá o historický, sociologický či profesní kontext (Průcha, 2002; Vašutová, 2004; Spilková & Vašutová, 2008), se zprostředkovaným mediálním pojetím učitelství (Kunzová & Šed'ová). Významným faktorem vnímání učitelské profese je pohled laické veřejnosti, jejíž diskuzi o učiteli denní tisk do jisté míry zrcadlí. Činí tak mnohdy i s různým záměrem, politickým podtextem výběru témat, ideovou konotací apod. Otevírá se tím určitý rozpor mezi klíčovými problémy učitelské profese (Urbánek, 2005) umocňované dramatickými společenskými změnami v postmoderní situaci (Lorenzová, 2016) a atraktivními tématy edukace, která jsou veřejností aktuálně očekávána. Nelze proto předpokládat, že zjištěný mediální obraz bude odpovídat teoretickému pojetí učitelské profese.

Metodologie v ČJ

Pro získání výsledků byla provedena rešerše příspěvků jednoho reprezentativního deníku (MF Dnes) za rok 2017. Vybrané příspěvky byly analyzovány kombinací

kvantitativní analýzy a kvalitativní obsahové analýzy. Veškeré vybrané příspěvky byly vyhodnoceny z pohledu místa a času vydání, výpovědní hodnoty, tematického obsahu, citového zabarvení aj. Články s vysokou výpovědní hodnotou byly dále analyzovány z pohledu rozsahu textu, doprovodného obrazového materiálu, citového zabarvení titulků, stránkového umístění a návaznosti na jiné texty/články. Dále jsou detailněji analyzována tři frekventovaná témata, která se v deníku objevila.

Závěry v ČJ

V celém deníku vycházel průměrně jeden článek za den. Přibližně 50% článků se podrobně věnovalo tématu učitele. Volba témat ukázala úzkou spojitost mezi učitelstvím a dalšími oblastmi života. Nejčastějším tématem, které posloužilo hlavně jako nástroj předvolební kampaně, byly platy učitelů. Druhé nejčastější téma řešilo klíčovou otázku prestiže a ocenění učitelů, a třetí téma se týkalo procesu výuky, kde se nejvíce projevilo volání po změně/modernizaci českého školství. Většina celorepublikově vydaných článků a článků zaměřených primárně na téma učitele se neslo v negativním duchu, což nepřispívá k pozitivnímu obrazu této profese. Naopak může deník ve čtenáři vzbuzovat dojem, že situace učitelů a školský systém v ČR jsou neutěšený, kostrbatý, plný neřešených problémů, s propastnými rozdíly v přístupu učitelů a kvalitě jejich práce.

Souhrn příspěvku v AJ

This Master thesis sets the goal to provide the reader with information about the picture of teachers and their profession which has been created by the current daily press in the Czech Republic. The picture is based on collected articles taken from one chosen newspapers in term of one calendar year – year 2017. Based on the content analysis of the articles and the analysis of their social background, it will be shown to the reader which topics regarding the teacher's profession are important to journalists and the society and to which extent the presented issues correspond with opinions of experts. A part of the thesis, besides the results, is consideration of the potential influence of newspapers on the public viewing of teachers and their issues. The chosen samples were analysed from both perspectives – their form and their content. The thesis includes chapters about free major topics, analysed and described in detail.

Bibliografie

Kunzová, Z., & Šedřová, K. (2002). Obraz školy a školství v českých médiích. *Studia paedagogica*, 50(7), 99–110.

Lorenzová, J. (2016). *Kontexty vzdělávání v postmoderní situaci*. Praha: UK.

Průcha, J. (2002). *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál.

Spilková, V., & Vašutová, J. (2008). Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání. Praha: UK.

Urbánek, P. (2005). Vybrané problémy učitelské profese: aktuální analýza. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Fakulta pedagogická.

Vašutová, J. (2004). Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu. Brno: Paido.

Marie Hošťálková

Název posteru

Lexikální složka řeči u bilingvních dětí předškolního věku (Lexical Level of Bilingual Children in Preschool Age)

Klíčová slova v ČJ

Bilingvismus, jazyk, předškolní věk, monolingvismus, lexikální složka, pragmatická složka, vývoj

Klíčová slova v AJ

Bilingualism, language, preschool age, monolingualism, lexical level, pragmatics, development

Cíle v ČJ

Cílem přehledové studie je zjistit, do jaké míry je dítě vyrůstající v bilingvním prostředí schopno využívat slovní zásobu daného jazyka. Přehledová studie má také poskytnout přehled o zahraničních studiích zabývajících se specifiky lexikální složky řeči bilingvních a monolingvních dětí předškolního věku.

Teoretická východiska v ČJ

Přehledová studie se zabývá výzkumy zahraničních autorů zaměřenými na úroveň a rozsah slovní zásoby bilingvních dětí předškolního věku a jejich schopnost porozumět verbální komunikaci v daném jazyce. V práci jsou zahrnuty empirické studie realizované v období od roku 2001 do roku 2015, které prostřednictvím standardizovaných jazykových testů porovnávají slovní zásobu bilingvních dětí se slovní zásobou dětí monolingvních. Na základě analýzy jednotlivých studií byly zjištěny pouze nepatrné rozdíly ve slovní zásobě dětí bilingvních a monolingvních a jejich schopnosti adekvátně verbálně reagovat. Přehledová studie dále upozorňuje na nejednotné názory předních odborníků na danou problematiku a také potřebu zabývat se lexikální složkou řeči bilingvních dětí i v dalších výzkumech.

Metodologie v ČJ

K vyhledání informací potřebných k vypracování této případové studie byly využity elektronické databáze Web of Science, sekce Core Collection, Science Direct and SCOPUS. Pro vyhledání ve zmíněných databázích byla použita slovní spojení *bilingual children, preschool age, dominant language vocabulary*, která byla následně doplněna o zástupné znaky *bilingual* AND dominant language AND secondary language AND preschool* AND vocabulary*.

Závěry v ČJ

Na základě podrobného rozboru zahraničních výzkumů zaměřených na lexikální složku řeči bilingvních dětí je zjištěno, že bilingvní děti předškolního věku jsou schopny osvojit si slovní zásobu obou jazyků, jimž jsou od raného věku vystaveny. Dále je také objasněno, že ačkoliv bilingvní děti předškolního věku mohou zaostávat za dětmi monolingvními předškolního věku ve slovní zásobě jazyka, jenž je používán jako hlavní komunikační jazyk, nejedná se o nedostatky natolik výrazné, aby ovlivnily schopnost v konkrétním jazyce komunikovat.

Souhrn příspěvku v AJ

This study is focused on research dealing with the level and extent of the vocabulary of bilingual children in the preschool age and their ability to understand verbal communication in their particular language. These studies were published by foreign researchers interested in the topic of bilingualism. The research included in this systematic review took place in the period from 2001 to 2015 with the use of a standardized language test. The final results of bilingual children were compared with those of monolingual children. Only slight differences were found between the vocabulary of bilingual and monolingual children and their ability to react verbally. Finally, the systematic review study pointed out the various opinions of experts on the topic of bilingualism, and they motivate further research dealing with the lexical level of bilingualism.

Bibliografie

Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition*. New York, NY, US: Cambridge University Press.

Hana Koblihová

Název posteru

Propojení dvou školních světů: Subjektivní vnímání kvality života očima žáků na pomezí primárního a nižšího sekundárního vzdělávání (projekt práce) / Connecting two school worlds: Pupils' subjective perception of quality of life between primary and lower secondary education

Klíčová slova v ČJ

Kvalita života žáka, celostní rozvoj osobnosti, pedagogická diagnostika, Q metodologie

Klíčová slova v AJ

Pupil's quality of life, whole person education, educational assessment, Q methodology

Cíle v ČJ

Cílem tohoto konferenčního příspěvku je seznámit pedagogickou komunitu se záměrem tohoto dizertačního výzkumu. Výzkum si klade za cíl popsat subjektivní vnímání kvality života očima žáků na pomezí primárního a nižšího sekundárního vzdělávání, konkrétně u žáků 5. ročníku a o rok později u týchž žáků v 6. ročníku základní školy. Záměrem práce je také sestavení a ověření takového diagnostického nástroje, který by dokázal naplnit hlavní cíl práce. Praktickým dopadem je možnost zjištění subjektivní úrovně kvality života žáka jako diagnostické pomůcky pro učitele či ředitele za účelem podpory a zvyšování celostního přístupu k žákům a vyšší individualizace ve výuce.

Teoretická východiska v ČJ

Vzhledem k multidisciplinárnímu prostoupení do mnoha vědních oborů, různosti teoretických přístupů a diagnostických metod považujeme za stěžejní definici kvality života individuálně zaměřenou charakteristiku podle WHO (1997). Tento výzkum pracuje se subjektivním souhrnem indikátorů, které představují všeobecnou spokojenost s vlastním životem jedince, jež vycházejí z kognitivního hodnocení a emočního prožívání. Kvalita života se dále člení na jednotlivé domény či oblasti (Lukášová, 2010; WHO, 1997). Z pohledu různých kritérií (metody, použitelnosti, hodnotitel aj.) existuje část výzkumů, která se věnuje dětské populaci, avšak zejména respondentům nemocným, nejčastěji trpícím chronickým onemocněním, kteří nejsou naší cílovou skupinou. Nejblíže k osobnosti běžného žáka mají výzkumy Lukášové (2017), Mareše a Neusara (2010) a kolektiv španělského výzkumu (Casas, Figuer, González, & Coenders, 2004). Výzkum také pracuje s tzv. přechodem (Walterová, 2011) mezi vzdělávacími stupni (ISCED 1, 2). V našem vzdělávacím systému se jedná

nejčastěji o přechod skrytý (tzv. plně organizovaná škola), dále přechod z nutnosti (malotřídní škola) a dobrovolný (víceleté gymnázium). Svým organizačním řešením se zahraniční výzkumy věnují zejména přechodům z nutnosti, český vzhled do problematiky nabízí projekt Centra základního výzkumu školního vzdělávání řešeného v letech 2006 - 2011 (Walterová, 2011).

Metodologie v ČJ

K výzkumu budeme přistupovat kvalitativní cestou s využitím případové studie. Výsledky budou doplněny o následné zpracování v podobě komparací. Z důvodu triangulace metod budou využity tři kvalitativní metody. První projektivní metodou je Q metodologie, ve které se bude pracovat s žákovskými výpověďmi a tvrzeními získanými z předešlých výzkumů této oblasti (špatný, normální a výborný život). Pro zajištění snadné manipulace s kartami, vyhodnocení a zvýšení atraktivity bude vytvořen počítačový diagnostický nástroj. Druhou metodu představuje obsahová analýza sestaveného obrázku. Výsledný obrázek žák uspořádá z předem vytvořeného balíku dílčích výjevů vztahujícím se k jednotlivým kategoriím oblastí kvalit života. Prostřednictvím obsahové analýzy volných písemných výpovědí bude uplatněna třetí výzkumná metoda.

Závěry v ČJ

Tento příspěvek prezentuje záměr disertačního výzkumu, který propojuje oblast kvality života s osobností běžného žáka na základní škole ve dvou vzdělávacích obdobích. Svým důrazem na individualizaci a celostní pojetí osobnosti se snaží posunout tradiční pedagogickou diagnostiku a tím i pedagogický výzkum do oblasti individualizované diagnostiky. Výzkum se ocitá ve svých počátcích, autora čeká tvorba diagnostických nástrojů, předvýzkum a v dalších letech je naplánováno samotné zkoumání ve dvou etapách na základních školách.

Souhrn příspěvku v AJ

This dissertation thesis project links the quality of life area to the common pupil personality during two educational periods, primary and lower secondary school. Due to triangulation there will be applied three qualitative educational research methods (Q methodology, two different types of content analysis of pupil's product). This approach underlines the individualization and whole person education with an aim to transfer the traditional educational assessment and hence educational research to the individualized assessment field.

Bibliografie

Casas, F., Figuer, C., González, M., & Coenders, G. (2004). Satisfaction with Life Domains and Salient Values for the Future. Challenges for quality of life in the contemporary world, 233–247.

Lukášová, H. (2010). Kvalita života dětí a didaktika. Praha: Portál.

Lukášová, H. (2017). A Study of Conceptualisation of Quality of Life by Czech Fifth-Graders. *Acta Technologica Dubnicae*, 59–81 .

Mareš, J. (2006). Kvalita života u dětí a dospívajících. Brno: MSD.

Mareš, J., & Neusar, A. (2010). Silent voices: Children's quality of life concepts. *Studia psychologica*, 52(2), 81–100.

Walterová, E. et al. (2011). Dva světy základní školy? Úskalí přechodu z 1. na 2. stupeň. Praha: Karolinum.

World Health Organisation. WHOQOL Measuring Quality of life. Programme on mental health. (1997). Načteno z [www.who.int:
http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf](http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf)

Nataliia Kysil

Název posteru

Rozvoj podnikavosti a kreativity studentů hudebních oborů na pedagogických fakultách v České republice, ve Slovenské republice a na Ukrajině (Development of entrepreneurship and creativity of students of music disciplines at faculties of pedagogy in the Czech republic, the Slovak republic and Ukraine)

Klíčová slova v ČJ

Kreativnost, podnikavost, studenti hudebních oborů, pedagogická fakulta, Česká republika, Slovenská republika, Ukrajina

Klíčová slova v AJ

Creativity, entrepreneurship, students of music studies, faculty of education, Czech Republic, Slovak Republic, Ukraine.

Cíle v ČJ

Analyzovat kurikulární dokumenty středního a terciárního hudebního vzdělávání z hlediska jejich potencialit. Porovnat kurikulární dokumenty dle kritéria potenciálního rozvoje tvořivosti a podnikavosti studentů hudebních oborů na pedagogických fakultách v České republice, ve Slovenské republice a na Ukrajině.

Teoretická východiska v ČJ

Řešitel projektu shledává u studentů hudebních oborů otevřený potenciál v rozvoji nespécifických kompetencí. Možnost rozvoje podnikatelství s oporou o danou kreativitu je předmětem výzkumu i aplikace do praktické roviny. Hledán je inovativní faktor rozvoje podnikatelské způsobilosti ve vzdělávacích institucích terciárního vzdělávání. Studenti budou pracovat na vytváření podnikatelských záměrů při využití různých metod a postupů: koučování, obchodní hry, miniškolení, učení se v praxi a pedagogická komunikace. Tyto nástroje pak mohou přispět k efektivnější realizaci podnikatelských záměrů a nápadů.

Metodologie v ČJ

V projektovaném výzkumu bude využita metoda obsahové analýzy kurikulárních dokumentů ve třech sledovaných zemích. Zjišťována bude souvislost mezi charakteristikami vzdělávacích programů na jedné straně a kreativitou a podnikavostí absolventů na straně druhé. Diagnostika kreativity se opírá o dotazníkový nástroj.

Závěry v ČJ

Studenti hudebních oborů nejsou v současnosti na pedagogických fakultách vybavováni k podnikavosti. Jejich profesní aspirace jsou tak omezeny na učitelství hudby a není u nich rozvíjena perspektiva k podnikání. Rozsah a zaměření kurikula je především umělecké, ale díky kreativitě a specifickým dovednostem je možné rozšířit nabídku možností a naučit studenty uvažovat směrem k podnikavosti. Kreativita se stává prostředkem podnikavosti studentů. Srovnáním kurikulárních dokumentů Česka, Slovenska a Ukrajiny bude zjištěno, jak probíhá rozvoj kreativity a podnikavosti studentů.

Souhrn příspěvku v AJ

The poster is based on the assumption that higher education institutions should strive to fulfill their role in exploring the issue of entrepreneurship education and its implementation. The poster defines several main areas for the development of creativity and entrepreneurship in the Czech Republic, Slovakia and Ukraine.

Bibliografie

Malach, J. (2008). Výchova k podnikavosti a vysoké školy. *Aula*, 16(2), 41–62.

Malach, J. (2015). Rozvoj a hodnocení smyslu pro iniciativu a podnikavost žáků základních škol. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. [cit. 2015-04-30].

Dostupné na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

Ševčíková, V. (2015). Studentské odborné texty jako problém. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.

Ráchel Mazúchová

Název příspěvku (posteru, symposia) v ČJ

Respektující přístup učitele k žákům ve škole (Teacher's Respectful Approach to Students at School)

Klíčová slova v ČJ

pedagogická situace, moc, mocenské vztahy, respektující komunikace

Klíčová slova v AJ

pedagogical situation, power, power bases, respectful communication

Cíle v ČJ

Cílem práce je popsat, analyzovat a porovnat rozdílné způsoby řešení pedagogických situací. Na druhém stupni české základní školy je možno se setkat s odlišnými přístupy učitele k žákům. Zatímco na některých školách převládá mocenský přístup, na jiných přistupují pedagogové k žákům s respektem a úctou. V práci se zabývám detailním popisem obdobných pedagogických situací, jež jsou na různých řešeny rozdílným způsobem – mocensky, či partnersky – diametrálně odlišnými prostředky a s rozdílným efektem.

Teoretická východiska v ČJ

Základním teoretickým východiskem pro práci je koncept moci. Realizace kurikulárních cílů je možná pouze za podmínky funkčně nastavených mocenských vztahů ve škole (Vlčková & Mareš & Ježek, 2015; Šalamounová & Švaříček, 2012). Moc lze definovat jako schopnost ovlivňovat názory, hodnoty a chování druhých (McCroskey et al. 2006). Jak uvádí Šalamounová, Bradová, & Lojdová, 2014 její základní vlastností je cirkularita (Buzzelli & Johnston, 2001; Aultman, Williamson-Johnson & Schutz, 2009), situačnost (Jacobs, 2012; Schultz & Oyler, 2006) a reciprocita (McCroskey, 2006; Moscovici, 2007). Teoretickou základnu, která nabízí popis zacházení s mocí, jež by se mohl vztahovat ke komunikaci pedagoga s žákem i mimo školní třídu je teorie tzv. mocenských bází. Vychází z principu, na němž je moc vystavěna a rozlišuje pět základních mocenských bází: moc donucovací (trestající), odměňovací, referenční a expertní (French & Raven, 1959; Vlčková et al., 2017).

Metodologie v ČJ

Kvalitativní výzkum je realizován na dvou typech škol – běžné základní škole a škole referenční. Hlavní metodou získávání dat je pozorování pedagogických situací v jedné škole, podrobný popis a analýza pozorovaného, a následná komparace s daty získanými

při obdobných situacích ve škole referenční. Rovněž zamýšlím vést hloubkové polostrukturované rozhovory se žáky i s učiteli; zajímat mě bude, jak obě strany tyto situace vnímají a jak se při nich cítí.

Závěry v ČJ

Jsem přesvědčena o tom, že mocenský přístup k dětem je ve škole neefektivní a má navíc dlouhodobý neblahý vliv na jejich sebeúctu. Výchova založená na tomto druhu komunikace vede namísto samostatnosti vychovávaného a převzetí vlastní zodpovědnosti za sebe sama, za své vzdělání atp. k poslušnosti a závislosti na autoritě. Lepší porozumění situacím, ve kterých někteří učitelé uplatňují mocenský a jiní partnerský přístup; by tak mohlo napomoci podpoře právě partnerského přístupu.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to describe, analyse and compare ways of teacher's dealing with pedagogical situations. At some schools teacher's power dominance predominates, in others teachers communicate with pupils from a "partnership perspective". The most influential typology of social power as a relational phenomenon distinguishes teacher's power according to the principle which it is based on. The research will hopefully identify different ways of communication in the same or similar pedagogical situations, which are dealt with differently in different schools. Qualitative research is implemented in two types of schools – the regular and the reference. The main method of data collection is the observation of pedagogical situations in one school, a detailed description and analysis of the observed, and the subsequent comparison with the data obtained by observing similar situations in the reference school. The comparison could help support the respectful approach.

Bibliografie

Vlčková, K. et al. (2015). Z posluchárny za katedru: Mocenské vztahy ve výuce studentů učitelství. Brno: Munipress.

Vlčková, K., Mareš, J., & Ježek, S. (2015). Adaptation of Teacher Power Use Scale to Lower Secondary Students and Student Teachers. *Pedagogická orientace*, 25(6), 798–821.

Kopřiva, P., et al. (2007). *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála.

Jana Mužíková

Název posteru

**Hodnocení ústního projevu žáků v anglickém jazyce na obchodní akademii
(Assessment on L2 Speaking at Secondary Vocational Business School)**

Klíčová slova v ČJ

Formativní hodnocení, sumativní hodnocení, korektivní zpětná vazba, sady kritérií, výukové cíle

Klíčová slova v AJ

Formative assessment, summative assessment, corrective feedback, rubrics, learning objectives

Cíle v ČJ

Autorka v posterové sekci představí dosavadní zjištění svého kvalitativního výzkumu na současné obchodní akademii.

Teoretická východiska v ČJ

Autorka mezi hlavní teoretická východiska řadí konstruktivistické resp. sociokonstruktivistické pojetí výuky, kdy učení není považováno za činnost pasivní, ale za aktivní, seberegulační proces, který směřuje žáka k autonomnímu učení a metakognici.

Metodologie v ČJ

Pro kvalitativní výzkum byl zvolen design deskriptivní případové studie, přičemž "případ", tedy učitel, byl zvolen na základě kriteriálního výběru. Sběr dat proběhl v několika fázích metodami přímého, nestrukturovaného a otevřeného pozorování v hodinách (s využitím videozáznamu, terénních poznámek výzkumníka), dále polostrukturovanými rozhovory s učiteli, ředitelem školy a ohniskovými skupinami s pozorovanými žáky. Dále byly analyzovány dokumenty školy, proběhl sběr artefaktů a doplnění informací žáky po hodině prostřednictvím dotazníků.

Závěry v ČJ

Jelikož v současné době práce ještě není ukončena, autorka bude připravena seznámit posluchače alespoň s částečnými závěry svého výzkumu.

Souhrn příspěvku v AJ

The case study plans to show what happens behind the classroom door providing a deep insight into the assessment practices of ESL/EFL learning at a Czech secondary vocational business school. Based on a constructivist approach to learning and assessment the author believes many teachers of English incorporate some aspects of formative assessment into their teaching, however, it is probably not yet used as a framework for teaching at this level of education. The expected outcomes are to find good practices of formative assessment techniques which are found beneficial for both teachers and learners. The qualitative research method with the design research of a case study used descriptive methods. The data collection consisted of several phases and methods: class observations of teachers and students (video recordings), the semi-structured individual interviews with school management and teachers, focus groups with their students.

Bibliografie

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Inside the Black Box: Raising Standards Through Classroom Assessment. *Phi Delta Kappa*, 1–13.

Slavík, J. (1999). *Hodnocení v současné škole*. Praha: Portál.

Starý, K., & Laufková, V. (2016). *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál.

Wiliam, D., & Leahyová, S. (2016). *Zavádění formativního hodnocení*. Banská Bystrica: EDUkační LABoratoř, z.s.

Hana Navrátilová, Jana Petru Puhrová

Název posteru

Dítě v komunikaci s vrstevníkem při volné hře v mateřské škole (Child in communication with a peer in free play at kindergarten)

Klíčová slova v ČJ

volná hra, vrstevnická komunikace, dítě předškolního věku

Klíčová slova v AJ

free play, peer communication, preschool children

Cíle v ČJ

Studie si klade za cíl posunout poznání o komunikaci v mateřské škole vycházející z potřebných reálných záznamů interakcí mezi dětmi. Zároveň se odklání od obvyklého zájmu o komunikaci mezi dítětem a učitelem. Cílem je odhalit, jak dítě komunikuje s vrstevníkem při volné hře v prostředí mateřské školy.

Teoretická východiska v ČJ

Studie se tematicky věnuje komunikačním situacím mezi dětmi předškolního věku v prostředí mateřské školy ve vrstevnické skupině dětí při volné hře, tedy především bez participace učitele či další dospělé osoby ve hře, kdy průběh hry řídí pouze děti samotné. Opírá se o současné poznatky a výzkumné směřování v oblasti komunikace a hry dětí předškolního věku. Komunikace dětí předškolního věku stále zajímá mnohé badatele (Průcha, 2011; Rasku-Puttonen et al., 2012; Theobald et al., 2015 aj.), protože v tomto věku dochází k prudkému rozvoji řečových schopností dítěte s přechodem od původně preferované neverbální komunikace směrem k využívání verbálních prostředků ve vztahu k dané sociální situaci.

Volná hra dětí je vnímána jako podnětný kontext pro vzájemné interakce dětí a utváření vrstevnických vztahů v sociální skupině. Prostřednictvím volné hry, kdy si děti samy určují pravidla hry, průběh činnosti a používané hračky nebo jiné předměty ke hře, dochází k sociálnímu učení dětí.

Metodologie v ČJ

Výzkum se opírá o kvalitativní analýzu datového materiálu získaného prostřednictvím participačního pozorování dětí v prostředí mateřské školy při hře s vybranými originálními hračkami. Participanty výzkumu byly děti předškolního věku z vybraných mateřských škol Zlínského kraje, celkem se jednalo o 77 dětí ve věku od 2 do 6 let.

Pozorování dětí bylo usnadněno možností zaznamenat veškeré jejich interakce prostřednictvím videozáznamu.

Závěry v ČJ

Výsledkem je pohled na komunikační projevy dětí ve vztahu k vrstevníkům se zaměřením na vliv komunikace na probíhající volnou hru. Často je hra organizována v dikci učitele, děti v tomto případě volily vlastní strategie. Starší děti (5 – 6 let) tak intenzivněji řešily své zapojení do dvojice či skupiny ve hře, dávaly zřetelněji najevo, jakým způsobem má hra probíhat. Děti samy jsou schopné vyhledávat aktivně varianty ve hře, které jsou pro ně výzvou. Vzájemné interakce jim slouží k tomu, aby poznávaly strategie svých vrstevníků a mohly naplňovat princip volné hry založený na sdíleném prožitku.

Souhrn příspěvku v AJ

The presented study is devoted to the field of social communication and it focuses specifically on the communication between preschool children in kindergarten environment. Conceivable communication situations within the preschool children peer group are further limited to the case of their free play, ie without the participation of a teacher or other adult person in the play directed only by the children themselves. Theoretical part summarizes the current knowledge and research direction in the area of communication and play of preschool children. The research is based on the qualitative analysis of the data material obtained through participatory observation of children in kindergarten environment during their play with the set of the original toys. The findings show children's communication means in relation to peers with a focus on the im-pact of their communication on the ongoing free-play.

Bibliografie

- Průcha, J. (2011). *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada.
- Rasku-Puttonen, H. (2012). Dialogical patterns of interaction in pre-school classrooms. *International Journal of Educational Research*, 53, 138–149.
- Theobald, M., Danby, S., Einarsdóttir, J., Bourne, J., Jones, D., Ross, S., & Carter-Jones, C. (2015). Children's Perspectives of Play and Learning for Educational Practise. *Education sciences*. 5, 345–362.

Lukáš Rokos, Iva Žlábková, Iva Stuchlíková, Alena Hošpesová, Klára Kováčová, Jan Petr, Libuše Samková, Radka Závodská

Název posteru

Hyperspace pro formativní hodnocení a badatelsky orientovanou výuku v přírodovědných předmětech a matematice (Learning hyperspace for formative assessment and inquiry-based teaching in science subjects and mathematics)

Klíčová slova v ČJ

formativní hodnocení, badatelsky orientované vyučování, profesní rozvoj učitelů

Klíčová slova v AJ

formative assessment, inquiry-based education, professional development

Cíle v ČJ

Hlavním cílem projektu je zlepšit didaktické kompetence vázané k užití formativního hodnocení (FH) a badatelsky orientovaného vyučování (BOV) učitelů z praxe i kvality přípravy budoucích učitelů. Bude vytvořena multimediální platforma (nazývaná jako „hyperspace“) s mediálně bohatým obsahem, zahrnujícím různé metodické materiály, videa skutečných sekvencí výuky přírodovědných předmětů a matematiky (např. záběry z 360° kamery) a pedagogicko-diagnostické nástroje. Hyperspace bude disponovat adaptivní navigací, která bude uživateli nabízet další obsah na základě jeho předchozí práce s platformou.

Teoretická východiska v ČJ

Ačkoliv Evropská komise (2015) vyzdvihla FH a BOV jako klíčové komponenty současného přírodovědného a matematického vzdělávání v České republice není systematická implementace těchto přístupů do výuky příliš úspěšná (ČŠI, 2018). V projektu ASSIST-ME byly identifikovány hlavní potřeby učitelů, které by jim implementaci FH a BOV usnadnily. Učitelé označili zmíněné přístupy za časově náročné, obtížnější na přípravu a často z jejich pohledu neefektivní, což jsou hlavní důvody, proč pokusy o zařazení do výuky vzdají po prvních pokusech. Je nezbytné učitelům poskytnout adekvátní prostředí, v němž mohou získat potřebné informace, inspirativní příklady a materiály či konfrontovat své zkušenosti a myšlenky. V současnosti jsou nabízeny jen dva krátkodobé kurzy zaměřené na zavádění FH, avšak mají pouze informativní povahu a skutečné změny ve výuce nezpůsobí. Ukazuje se, že nejefektivnější cestou ke změně praxe výuky je zapojení učitelů do dlouhodobých programů s vnější podporou (Grangeat, 2015).

Metodologie v ČJ

Prezentovaný projekt je založen na závěrech z předchozích projektů zaměřených na formativní hodnocení (ASSIST-ME) a profesní vzdělávání učitelů v České republice, v nichž byly identifikovány potřeby učitelů ve vztahu k inovaci tradičního způsobu výuky a podpoře systematické implementace FH a BOV do výuky. Projekt probíhá od ledna 2019 a bude ukončen v červnu 2022. Obsahuje tři fáze: 1) Příprava architektury hyperspace (založena na analýze podobných prostředí v zahraničí); 2) Nahrávání materiálů a jejich pilotní testování; 3) Testování beta verze a příprava příruček, jak hyperspace ovládat.

Závěry v ČJ

Projekt vytvoří hyperspace pro učitele z praxe i budoucí učitele zaměřený na podporu zavádění BOV a FH do výuky přírodovědných předmětů a matematiky v základním vzdělávání. Uživatelé budou moci získat znalosti či si osvojit nové dovednosti pomocí práce s videonahrávkami, předem vytvořenými úlohami a diagnostickými nástroji a naučí se pracovat s mapami profesního rozvoje. Praktická didaktická rovina zaměřená na „CO“ a „JAK“ v BOV a FH bude v hyperspace doplněna potřebnými informacemi pro pedagogicko-psychologické vysvětlení „PROČ“ a za jakých podmínek budou tyto formy práce efektivní.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the project Learning Hyperspace for Formative Assessment and Inquiry Based Science Teaching is to create a hyperspace for in-service/pre-service teachers focused on implementing inquiry-based teaching and formative assessment at primary and lower secondary level. The main objective is to improve didactical competencies to use IBSE and FA of in-service/pre-service teachers. The multimedia platform (called hyperspace) with rich-media content, including many methodical materials, videos from real STEM instruction and pedagogical diagnostic tools will be developed and used in in-service teachers' professional development and pre-service teachers' training. Materials will be adapted for teacher's autodiagnosics as well as pupils' diagnostics. The platform will provide a space where users could get additional information, inspiration, materials, or where they could discuss their concerns and findings, confront own results with ideas of the others.

Bibliografie

Evropská komise (2015). Science Education for Responsible Citizenship. Luxembourg: European Commission.

Česká školní inspekce (2018). Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018. Výroční zpráva. Praha: Česká školní inspekce.

Grangeat, M. (2015). *Understanding Science Teachers' Professional Knowledge Growth*. Rotterdam: Sense Publishers.

Silvie Svobodová

Název posteru

Proměnné ovlivňující environmentální gramotnost žáků 2. stupně ZŠ v České republice? (Variables Affecting Environmental Literacy of Second Grade's Pupils at Primary Schools in the Czech Republic)

Klíčová slova v ČJ

Environmentální gramotnost, volnočasové aktivity, základní škola, Česká republika

Klíčová slova v AJ

Environmental literacy, free time activities, primary school, Czech Republic

Cíle v ČJ

Príspevek predstavuje dílčí výsledky pilotního testování autorského analytického nástroje pro komplexní měření environmentální gramotnosti žáků 2. stupně ZŠ v ČR, respektive zjištění o vlivu konkrétních proměnných (pohlaví, ročníku a volnočasových aktivit) na jednotlivé dimenze, kognitivní, afektivní a konativní.

Teoretická východiska v ČJ

Environmentální gramotnost vychází zejména z principů environmentální výchovy a jako očekávaný výsledek reprezentuje její fundamentální cíl. V současnosti se mnozí experti přiklánějí k pojetí, které vychází z dokumentů NAAEE. Definice reflektuje odborníky akceptované poměrně široké multidimenzionální vymezení, které lze shrnout do tří hlavních dimenzí, kognitivní, afektivní a konativní. Middle School Environmental Literacy Survey (MSELS) představuje výzkumný nástroj, který je zaměřený na testování všech tří dimenzí environmentální gramotnosti a je vhodný pro žáky 2. stupně ZŠ. Skládá se z několika dílčích škál zjišťujících environmentální znalosti, postoje, senzitivitu, odhodlání k proenvironmentálnímu jednání a deklarovanému chování. 2 Major Environmental Values (2-MEV), dvoudimenzionální škála pro testování afektivní dimenze, analyzuje postoje a hodnoty jedince k životnímu prostředí. Oba nástroje byly opakovaně úspěšně verifikovány v rámci několika zahraničních výzkumů.

Metodologie v ČJ

Šetření se zúčastnily tři ZŠ. Sběr dat proběhl na podzim roku 2018. Respondenty byli žáci 6. až 9. ročníků 2. stupně ZŠ (N = 467). Výzkumný nástroj představuje kvantitativní dotazník. Jaké proměnné ovlivňují environmentální gramotnost žáků 2. stupně ZŠ v ČR? Reliabilita škál byla zjišťována výpočtem koeficientu Cronbachova

α . Vztah mezi dimenzemi byl identifikován prostřednictvím korelační analýzy. Vliv pohlaví byl testován dvouvýběrovým T-testem, u ročníku a volnočasových aktivit korelační analýzou a v případě znalostí pomocí ANOVy. U volnočasových aktivit byly aplikovány vícenásobné regrese.

Závěry v ČJ

Reliabilita všech škál nástroje dosahovala přijatelných hodnot v rozpětí 0,7-0,8. Spearmanovy korelace prokázaly signifikantní vztah mezi postoji, senzitivitou a jednáním. V případě pohlaví byl zaznamenán významný vliv u postojů, senzitivity a jednání, vyšších hodnot dosahovaly vždy dívky. Ročník se projevil jako signifikantní u každé dimenze. Statisticky významný vliv byl prokázán také u testovaných volnočasových aktivit, které v kombinaci s ročníkem vysvětlují variabilitu jednotlivých proměnných (dimenzí) z 16 až 33 %. Lze je tedy považovat za zásadní determinanty environmentální gramotnosti.

Souhrn příspěvku v AJ

During pilot study of research tool focused on measuring environmental literacy of ISCED 2 pupils, influence of selected variables on the results was examined. Target group consist of pupils of 6th to 9th grade of secondary school. Altogether 467 respondents from different secondary schools get involved in the study. Reliability of all the tool's scales reached acceptable values 0,7-0,8. Spearman correlations showed significant relationship mainly between scales of attitudes, sensitivity and behaviour. Girls reached higher scores in these scales than boys. Year of study have a significant influence in all scales – negative correlation was found in attitudes, sensitivity and behaviour scales, while knowledge scale shows positive correlation with the year of study. Leisure activities were also significantly correlated with attitudes, sensitivity and behaviour scales. Leisure activities and year of study can be therefore considered to be main determinants of environmental literacy.

Bibliografie

Johnson, B., & Manoli, C. C. (2008). Using Bogner and Wiseman's Model of Ecological Values to measure the impact of an earth education programme on children's environmental perceptions. *Environmental Education Research*, 14(2), 115–127.

McBeth, W., Hungerford, H., Marcinkowski, T., Volk, T. L., & Meyers, R. (2008). National Environmental Literacy Assessment Project: Year 1, National Baseline Study of Middle Grades Students Final Research Report. U. S. Environmental Protection Agency.

NAAEE (2010). Excellence in Environmental Education: Guidelines for Learning (K-12). Washington: NAAEE.

Petra Trávníčková

Název posteru

Využití dětského portfolia v mateřské škole (Use of a child's portfolio in kindergarten)

Klíčová slova v ČJ

Dětské portfolio, pozitivistický přístup, konstruktivistický přístup

Klíčová slova v AJ

Child's portfolio, positivist approach, constructivist approach

Cíle v ČJ

Dětské portfolio není v praxi mateřských škol pojmem novým a i v odborné komunitě se jeho využití věnuje pozornost. V předkládaném výzkumu je pozornost soustředěna na využívání dětského portfolia v podmínkách mateřské školy s důrazem na pohled dítěte. Zájem je orientován na to: (1) jak popisuje dítě předškolního věku své portfolio; (2) co je obsahem dětského portfolia v mateřské škole (3) a kdo se podílí na jeho vytváření. Kratochvílová (2014, s. 4) uvádí, že „portfolio je vlastnictvím dítěte“.

Teoretická východiska v ČJ

Je jasné, že bez dítěte portfolio vzniknout nemůže. Nicméně aktivita dítěte při tvorbě ve smyslu plánování, organizace nebo hodnocení může být ignorována. Portfolio využívané v prostředí školy je předmětem zájmu odborníků z oblasti předškolního, základního i dalšího stupně vzdělávání. V rámci stále větší orientace na konstruktivistické pojetí výuky a učení se dítěte, jsou navrhovány různé pedagogické strategie, které mohou učitelé ve výuce využívat. Tyto strategie dávají dítěti možnost samostatně plánovat, organizovat, realizovat a vyhodnocovat svoji aktivitu. Obecně se můžeme setkat se dvěma nejčastějšími pojetími portfolia, která se často prolínají a doplňují. Jedno z nich již bylo nastíněno a jedná se o konstruktivistické, a druhé pozitivistické pojetí (Václavík, 2014). Zatímco první z uvedených paradigmat se orientuje na proces a aktivní zapojení dítěte v něm, u druhého je kladen důraz na výsledný produkt a tedy na výsledky procesu.

Metodologie v ČJ

Uvedené dva pohledy odrážejí odlišné využívání portfolia v rovině cílů, obsahu a funkcí. Zatímco konstruktivistické přístup se věnuje portfoliu optikou dítěte, pozitivistické portfolio odráží externí zájmy jiné osoby (Václavík, 2014). Realizace výzkumného šetření se uskutečnila pomocí kvalitativního výzkumu s ohledem na

zkoumaný problém. V rámci tohoto typu byly využity výzkumné metody obsahová analýza dětského portfolia a interview s dětmi nad jejich portfoliem. Výzkumná zjištění ukázala, že zkoumané případy mají ryze pozitivistický ráz.

Závěry v ČJ

Při rozhovoru s dětmi se ukázalo, že jsou schopny reflektovat svoji činnost v linii času. Nicméně portfolio popisují spíše jako něco, co je vytvářeno „na památku“, nebo „aby se to neztratilo“. Zahraniční výzkumy ukazují, že pokud je dítě vedeno k práci s portfoliem začíná ji vnímat jako svoji vlastní knihu, ke které má hluboký citový vztah (Petters, Hartley, Rogers, Smith & Carr, 2009). Pro hlubší vstup do problematiky využívání dětského portfolia v mateřské škole by bylo vhodné realizovat výzkum také s učitelkami, a porozumět, jak chápou význam dětského portfolia v prostředí mateřské školy.

Souhrn příspěvku v AJ

In this study, researchers present the concept of a child's portfolio in terms of kindergarten. The aim of this study was to find out how child's portfolios are used in kindergartens. Using portfolio was based on two concepts, constructivist and positivist. While the first one concentrates on child activity and proces of creating, the other focuses only on results. The centre in this study is: (1) how the preschool child describes his/her portfolio; (2) what is the content of the child's portfolio in kindergarten (3) and who is involved in its creation. The results of the content analysis of child's portfolios and interviews with them show, that the portfolios examined are purely positivistic. For a deeper entry into the issue of using a child's portfolio in kindergarten, it would be advisable to carry out research with teachers too, and try to understand how they perceive the importance of the child's portfolio in the kindergarten environment.

Bibliografie

- Václavík, A. (2013). Prezentačně-hodnotící předmětové portfolio v 7. ročníku ZŠ: případová studie. Brno: Masarykova univerzita.
- Kratochvílová, J. (2014). Jak vést portfolio s dětmi v mateřské škole. Metodický materiál. Projekt interkulturního vzdělávání dětí, žáků a pedagogů, Kvalita I.
- Petters, S., Hartley, C., Rogers, P., Smith J., & Carr M. (2009). Early childhood portfolio as a tool for enhancing learning during the transition to school. *International Journal of Transition in Childhood*, volume 3.

Radek Vorlíček

Název posteru

Jak se daří inkluzi u nás a na Slovensku? (How Inclusive Education Succeeds and Fails in the Czech Republic and Slovakia?)

Klíčová slova v ČJ

Inkluze, exkluze, základní škola, identita, kvalitativní výzkum

Klíčová slova v AJ

Inclusion, exclusion, elementary school, identity, qualitative research

Cíle v ČJ

Cílem tohoto posteru je ukázat, jak základní škola přispívá k exkluzi žáků, nebo naopak jak stimuluje jejich začlenění do dětského kolektivu. Prezentace se zaměří na analýzu sociálních a interetnických vztahů v kolektivu dětí, které spoluutváří různé aspekty sociality ve školním prostředí.

Teoretická východiska v ČJ

Poster vychází z výzkumu, který byl ukotven ve školní etnografii a sociologii vzdělávání. Výzkum byl zároveň částečně založen na komparativní studii a výzkumné strategii „Multi-Sited Ethnography“, která byla rozpracována Georgem Marcusem v 90. letech 20. století. Do velké míry se také opíral se o perspektivu goffmanovského interakcionismu, přičemž interakcionismus je zde vnímán jako výzkumná perspektiva vycházející z goffmanovské tradice.

Metodologie v ČJ

Príspevek je založen na etnografickém výzkumu, který jsem prováděl ve školním i mimoškolním prostředí v různých českých a slovenských regionech. Výzkum probíhal ve dvanácti základních školách, z nichž šest se nacházelo v České republice a šest na Slovensku. Výzkum byl kvalitativního typu, opíral se o perspektivu goffmanovského interakcionismu a probíhal deset měsíců.

Závěry v ČJ

Z výsledků výzkumu vyplývá, že v části „tradičních“ základních škol hlavního vzdělávacího proudu dochází v procesu exkluze často k etnizaci sociálních vztahů a zviditelňování etnicity, zatímco v inkluzivních školách spíše k deetnizaci a zneviditelňování etnicity.

Souhrn příspěvku v AJ

This poster gives an account of the life of children in the relatively harsh worlds of school classes. It shows how the primary school contributes to the exclusion of pupils or, on the contrary, stimulates their inclusion into the children's group. The results are based upon long-term qualitative inductive and ethnographic fieldwork. To some extent, the research was conducted in the framework of Goffmanian interactionism. The data for this study have been collected over a period of ten months in twelve elementary schools located in various regions of the Czech Republic and Slovak Republic. The results draw attention to many aspects of social exclusion in educational institutions and point to the obstacles of educational process. The poster is complemented by numerous illustrations, giving the reader a better understanding of what is going on in the school environment.

Bibliografie

Jarkovská, Lucie et al. (2015). *Etnická rozmanitost ve škole: stejnost v různosti*. Praha: Portál.

Janošová, Pavlína et al. (2016). *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada.

Goffman, Erving (2003). *Stigma: poznámky k problému zvládnutí narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Lenka Zemanová

Název posteru

Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti časných čtenářů (Development of Early readers reading literacy)

Klíčová slova v ČJ

časní čtenáři, čtenářská gramotnost

Klíčová slova v AJ

early readers, reading literacy

Cíle v ČJ

Cílem studie je sledovat rozvoj počáteční čtenářské gramotnosti časných čtenářů během prvního roku jejich školní docházky - jak se rozvíjí jejich znalost čtení a motivace ke čtení.

Teoretická východiska v ČJ

Za časný čtenář je považována dítě, které se naučí číst dříve, než nastoupí do školy. Některé z nich zůstávají na úrovni dekodování textu, ale pak rychle postupují vpřed, jakmile nastoupí do školy a věnují se čtení pod vedením učitele nebo i samy. Je ale řada dětí, které nastupují do školy a čtou s porozuměním, některé už dokonce čtou i celé knížky. Takových dětí je ale velmi málo, podle dostupných údajů asi 1-2 %.

Metodologie v ČJ

Výzkum časný čtenářství probíhá ve školním roce 2018/2019 a sleduje devět dětí v šesti třídách čtyř pražských základních škol během prvního roku jejich školní docházky. Výzkumným nástrojem je především polostrukturovaný rozhovor s dětmi, jejich rodiči a učiteli, dále pozorování práce žáků ve třídách v hodinách čtení.

Závěry v ČJ

Výzkum zatím stále probíhá, ale ukazuje se, že vývoj jednotlivých respondentů, tj. časných čtenářů, během prvního roku školní docházky je vždy individuální. U některých se daří rozvíjet vstupní znalost čtení a také motivaci ke čtení jako takovému, u jiných dětí se jejich náskok zpomalil nebo zcela ztratil. Mírně klesá i motivace některých dětí ke čtení, přestože na počátku školní docházky patřilo čtení k jejich nejoblíbenějším činnostem.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of this research is to examine nine early readers during one school year. Early readers are children who have learned to read with comprehension before they entered any formal system of literacy teaching. This research examines the development of their reading literacy as well as the development of their reading motivation, through research tools of interview and observation. It seems that the development of individual children varies, some have managed to keep the motivation to read and to develop and improve their initial knowledge, but others have slowed the lead that they initially had have, and sometimes the motivation to read diminished, even though it had been one of their favourite activities.

Bibliografie

- Cobb, J. B. (2014). Kindergarten Bibliophiles in Their Own words: How They Learned to Read. *Reading Psychology*, 35(1), 80–100, DOI: 10.1080/02702711.2012.681106
- Olson, L. A., Evans, J. R., & Keckler, W. T. (2006). Precocious Readers – Past, Present and Future. *Journal for the Education of the Gifted.*, 30, 205–235.

8. Demokracie a výchova

Lenka Hessová

Název příspěvku

Odkaz života a díla Janusze Korczaka. Aplikace demokratických principů v praxi (Legacy of Janusz Korczak's life and work. Democracy applied)

Klíčová slova v ČJ

Janusz Korczak, demokratické principy

Klíčová slova v AJ

Janusz Korczak, democracy applied

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je připomenout osobnost a výchovný demokratický přístup Janusze Korczaka. Cílem příspěvku je představit Korczaka jako inspirační zdroj pro uplatňování demokratických principů v současnosti. Spíše než poskytovat odpovědi, iniciovat debatu nad tím, jak chápeme demokracii, proč se zdá aplikace demokratických principů některým pedagogům či teoretikům v oboru až utopická, proč bojovat s větrnými mlýny, proč to Korczak dokázal ve velmi vyhrocených podmínkách, a my v ideálních podmínkách diskutujeme o problematické aplikaci demokratických myšlenek ve vzdělávání?

Teoretická východiska v ČJ

Prezentace vychází z pojetí demokracie v díle Janusze Korczaka. Vychází z jeho pojetí chápání dítěte jako rovnocenného partnera ve vzdělávacím procesu. Také staví na Korczakově myšlence reálného představení světa dítěti a umožnění mu projít si všemi radostmi i starostmi života a být za své činy zodpovědné. Důsledným prosazováním práv dítěte a kritikou falešného ochránítelství vychovával skutečně demokraticky smýšlející občany. Korczaka i jeho chráněnce zabili v koncentračním táboře, ale víru v demokracii ne.

Metodologie v ČJ

Pro sestavení Korczakova obrazu jsem použila studium jeho prací přeložených do českého nebo anglického jazyka. Dále jsem shromáždila články a publikace o Korczakově díle, zejména z českého a polského prostředí. Články zahraničních autorů jsem četla v anglickém jazyce. Na základě přečtené literatury jsem utvořila Korczakův medailonek a sestavila otázky k možné diskuzi. Mým cílem je inspirovat posluchače silným příběhem, proto volím v prezentaci formu vyprávění příběhu. Přítomní získají

odpověď na otázku, jaký byl Janusz Korczak člověk a pedagog a odejdou s otázkou, jak se mu přiblížit.

Závěry v ČJ

Korczakův odkaz poskytuje naději pro ty, kteří se někdy obtížně orientují v dnešní době nebo jsou okolím manipulováni k přesvědčení, že momentálně uznávaný model ve vzdělávání je jediným modelem správným. Korczakův příběh dodává sílu k hledání nových cest a osvobozuje nás od konvenčního myšlení. Korczak je jedním z mnoha. Konkrétní příběhy z historie nám neustále dokazují, že velké změny iniciovali jednotlivci, kteří si kladli otázky a svoji filosofii svým životem aktivně naplňovali. Možná je to nemoderní, ale pořád potřebujeme hrdiny. Korczak takovým hrdinou v pedagogice zcela jistě je.

Souhrn příspěvku v AJ

In my presentation I look back at Janusz Korczak's life and work. His approach of democracy in education is stressed because I believe that Korczak is a strong role model for teachers even today. Not only did he write essays and books on democracy principles in education, he had lived them. The aim of the presentation is not to provide answers but to inspire a discussion on current situation in education: how do we understand democracy, why its application in education seems to be so hard to some, why it makes sense to fight for democracy in education, why Korczak made it happen in extreme conditions and we find it so hard to apply democracy in education today under the best conditions ever seen in our history?

Bibliografie

Janovský, J. (1986). Janusz Korczak. Lékař, pedagog a spisovatel. Praha: SPN.
Korczak, J. (2003). Ghetto diary. [Online]. Dostupné z: https://archive.org/stream/GhettoDiary-English-JanuszKorczak/ghettodiary_djvu.txt
Bystrzycká, A. (2012). Korczak člověk. Praha: Pedagogická fakulta UK.

Petr Chalůš

Název příspěvku

Školské radě svědčí výzvy (School board supported by challenges)

Klíčová slova v ČJ

Školská rada, správa školy, demokracie ve škole, participace, zapojení rodičů

Klíčová slova v AJ

School boards/councils/governance, participation, parents

Cíle v ČJ

Cílem je představit případovou studii v rámci dizertačního výzkumu školských rad v kontextu demokratické správy školy a demokracie ve škole. Případová studie školské rady základní školy se zajímá o zkušenosti členů rady a ředitele školy.

Teoretická východiska v ČJ

Demokratickou teorii vzdělávání zakládá Gutman (1987) na sdílení vzdělávací autority mezi státem, rodinou a jednotlivcem. Jako projev demokratického vzdělávání popisuje kreativní konflikt mezi centrálním řízením, profesionály a místní komunitou. Školské rady v českém kontextu mohou být prostorem pro tento dialog. Koncepce participace umožňují zachytit zapojení rodičů, jak výzkum školských rad zakotvil Stelmach (2016) v teoretickém modelu Arstein (1969) popisujícím úroveň a kvalitu participace veřejnosti. Gann (2014) zdůrazňuje v kontextu správy školy (school governance) vztah mezi školskou radou a řízením školy.

Metodologie v ČJ

Případová studie jedné školské rady základní školy zřizované městskou částí. Využití postupů etnografického přístupu, autobiografie, terénních poznámek, hloubkových rozhovorů s členy rady. Data z rozhovorů jsou analyzována s využitím technik v rámci zakotvené teorie.

Závěry v ČJ

Závěry jsou interpretovány ve třech rovinách

1. rovina deliberace, dialogu aktérů, zájmů ve školské radě
2. rovina demokratického vedení školy, sdílení odpovědnosti a spoluvytváření školy
3. rovina participace (rodičů) prostřednictvím školské rady

Členové školské rady jsou přesvědčeni o významu své práce a v příběhu školské rady hrají významnou roli výzvy.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the conference paper is to present case study in the field of school boards as a basis for the dissertation research project. School boards are seen in the context of democracy in school. The research focuses on the experience of members of school boards. Democratic education theory of Gutman (1987) is based on the educational authority sharing between state, family and individual. The concepts of participation enable to chapter parental participation, as Stelmach (2016) grounded research of school boards in the theoretical model of Arnstein (1969) describing the level and quality of public participation. The research is a case study of school board of elementary school. The approach is a collection of data by the author in a real school environment using ethnographic design and field notes. The results will be presented from 3 perspectives (dialog, democratic leadership and participation).

Bibliografie

Gann, N. (2016). *Improving school governance*. Routledge.

Gutmann, A. (1987). *Democratic education*. Princeton

Stelmach, B. (2016). Parents' participation on school councils analysed through Arnstein's ladder of participation. *School Leadership & Management*, 36(3), 271–291.

Dana Kasperová

Název příspěvku

Profesionalizace učitelstva v demokratických společenských poměrech - příklad české meziválečné diskuse (Professionalization of teachers in democratic social relations - example of the Czech interwar discussion)

Klíčová slova v ČJ

profesionalizace učitelstva, vzdělávání učitelů v historickém kontextu, učitelské organizace

Klíčová slova v AJ

professionalization of teacher, teacher education in history context, teacher organizations

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je zasadit snahy meziválečného československého učitelstva v rámci teorie profesionalizace učitelstva do širšího pedagogického, sociálního a politického kontextu. V příspěvku sleduji, na základě rekonstrukce hlavních směrů diskuse o profesi učitele vedené v učitelských spolcích, čtyři znaky procesu profesionalizace meziválečného učitelstva v ČSR – snahy o vysokoškolské vzdělání učitelstva, úsilí o reformu školy, propojení učitelské profese s výstupy pedagogického výzkumu, síťování učitelstva a učitelských organizací s představiteli širšího společenského a politického života.

Teoretická východiska v ČJ

V analýze vývoje a programové diskuse Československé obce učitelské v meziválečné ČSR jako exemplárního příkladu aktéra profesionalizace učitelstva se opírám o dvoufázový model procesů profesionalizace učitelstva (Heite/Kessl 2009). První fáze profesionalizace učitelstva (učitel jako povolání) se vyznačuje vymezením a prosazením odborného, „exkluzivního“ vzdělanostního kánonu. Ten byl chápán jako jistý monopol učitelstva opravňující jej k výkonu povolání, byl legitimizován jak výstupy pedagogického vědeckého výzkumu, tak i „mocí“ učitelských organizací. Tento první model stojí v kontrastu k tzv. druhé fázi profesionalizace (učitel jako profese) zdůrazňující nástroje odborné reflexivity a osobnostního rozvoje učitele.

Metodologie v ČJ

Analýza programové diskuse spolku Československá obec učitelská vychází z diskurzivní analýzy dobového spolkového tisku a opírá se o výzkumný přístup

Popkewitze (Popkewitz 2014), který zdůrazňuje ve výzkumu učitelství význam historického a politického kontextu v „jazyce“ učitelství. Analýza profesní diskuse v rámci ČOU dále využívá přístupy tzv. teorie profesionalismu (professionalism, Teacher professionalism), které rovněž zdůrazňují roli historických souvislostí v procesech profesionalizace učitelství (Hargreaves 2000 a Apel / Horn / Lundgreen / Sandfuchs 1999).

Závěry v ČJ

Československá obec učitelství (ČOU) představuje významný meziválečný učitelství spolek, který naplňoval znaky tzv. první fáze profesionalizace učitelství – zasazoval se o 1) vymezení a prosazení modelu vyššího/vysokoškolského vzdělání učitelství; 2) o prosazení modelu reformy školy; 3) o rozvoj pedagogického vědeckého výzkumu, jehož výsledky se měly stát směrodatnými pro utváření profesionalismu učitele; 4) usiloval o společenskou prestiž, vliv a „moc“ učitelství profesí v utváření sociální reality a společenské demokratické diskuse v meziválečném Československu (Kasperová 2018).

Souhrn příspěvku v AJ

The article analyses the discussion in the central teachers' association in the interwar period in Czechoslovakia, Československá obec učitelství (ČOU), as an example of a teachers' organisation that actively supported the goals of teacher professionalisation within the framework of the so-called First Phase (Heite/Kessl 2009). Taking into account methodological approaches Popkewitz (Popkewitz 2014) and the role and significance of historical contexts in the process of teacher professionalization (professionalism of teacher, Hargreaves 2000, Apel et al 1999), I analyse the language of the teachers' association in the association press (Časopis ČOU). Using ČOU as an example, the importance of teacher associations can be reconstructed in four areas: 1) the question of teacher training at universities, 2) the concept of school reform, 3) the importance of pedagogical scientific research, 4) networking teachers with organisations of broader social and political life (Kasperová 2018).

Bibliografie

- Thomas P. (1994). Professionalization in teaching and teacher education: Some notes on its history, ideology, and potential. *Teaching and Teacher Education*, 10(1), 1–14.
- Hargreaves, A. (2000). Four ages of professionalism and professional learning. *Teachers and Teaching: History and Practice*, 6(2), 151–182.
- Kasperová, D. (2018). Československá obec učitelství: v kontextu reformy vzdělávání učitelů (ŠVSP) a reformy školy. Praha: Academia.

Heite, C., & Kessl F. (2009). Professionalisierung und Professionalität. In Handwörterbuch Erziehungswissenschaft Weinheim-Basel: Juventa, 682–697.

Apel, H. J., Horn, C. P., Lundgreen P., & Sandfuchs U. (1999). Professionalisierung pädagogischer Berufe im historischen Prozess. Bad Heilbrunn: Klinkhardt, 1999.

Karel Rýdl

Název příspěvku

Nepolitické školství a současnost (Non-political schoolsystem and present time)

Klíčová slova v ČJ

Škola jako politikum, neutralita, liberalismus, totalitarismus, ideologie, kritické myšlení

Klíčová slova v AJ

School as politicum, Neutrality, Liberalism, Totalitarianism, Ideology, Critical Thinking

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je poukázat na vývoj politizace školství a výchovy ve prospěch vládnoucí moci. Dále příspěvek tematizuje možnosti „obrany“ instrumentalizace výchovy v rámci vývoje povinného vzdělávání. V širším pohledu pak vyvstává otázka, zdali máme chápat vzdělávání v „jednou daných pravdách“ nebo jako cestu k otevřené „pravdě“?

Teoretická východiska v ČJ

Příspěvek se opírá o základní vztahové rámce dané problematikou: vzdělávací cíle v diskusi liberalismu a demokracie, formulování a prosazování pohledů na otázky vzdělávání v rámci tzv. mainstreamu.

Metodologie v ČJ

Příspěvek se opírá o teorie moci, jejich dělení a vliv na otázky výchovy a vzdělávání v současné otevřené postmoderní společnosti.

Závěry v ČJ

Příspěvek poukazuje na vzthy mprocesů uplatňování moci a fomulování výchovných a vzdělávacích cílech v moderní a postmoderní společnosti.

Souhrn příspěvku v AJ

Development of the scholl as a politicum, scholl as the tool for education for ideology of the concrete political power. Liberalism as a tool for tolerance and respect for different ways for understanding of the society organisaton. The orle of political activism. Examples from the past and present time. Defense of the critical thinking.

Bibliografie

Giddens, A. (1999). Sociologie. Praha: Argo.

Keller, J. (1997). Úvod do sociologie. Praha: Sociologické nakladatelství.

Trojan, J. S. (1994). Moc v dějinách. Praha: Oikoymenh.

Martin Strouhal

Název příspěvku

Demokracie a výchova mezi Johnem Deweyem a průřezovým tématem (Democracy and Education between John Dewey and cross-cutting theme)

Klíčová slova v ČJ

Demokracie, výchova, vzdělání, společnost, cíl výchovy, myšlení

Klíčová slova v AJ

Democracy, education, society, aims of education, thinking

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je prezentovat klíčové momenty v Deweyho filosoficko-pedagogickém díle věnovaném problematice reformy myšlení v souvislosti s proměnou sociální struktury a s novými ideály demokracie. Deweyho koncepty myšlení, problematizace, logiky, demokratické výchovy a kurikula pak srovnat se soudobou situací v teorii výchovy demokratického občana, jak je nastíněna v RVP.

Teoretická východiska v ČJ

Deweyho teorie reformy logiky a myšlení a koncepce výchovy v duchu ideálů demokracie prezentované v textech uvedených níže. Soudobá interpretace vybraných motivů Deweyho pojetí problematizace a logiky u Roberta Fregy a Michela Fabra.

Metodologie v ČJ

Kritická četba, analýza a interpretace textů.

Závěry v ČJ

Očekávané závěry vyvstanou z kritické analýzy východisek Deweyho filozofického myšlení a jejich srovnání s východisky výchovy demokratického občana formulovanými v kurikulárních dokumentech pro základní vzdělávání.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim is to reflect some crucial topics in J. Dewey's philosophical and pedagogical works concerning the relation between social changes leading us to democracy and educational reform of logical thinking. Dewey's concepts of thinking, problematisation, logic, education to democracy and curriculum will be compared to today's concept of Education to democratic Citizenship in Czech Curricular documents.

Bibliografie

Dewey, J. (1932). *Demokracie a výchova*. Praha: J. Laichter.

Dewey, J. (1997). *Experience and education*. Free Press.

Dewey, J. (1998). *How we think*. Boston: Houghton Mifflin.

Michal Šimáně, Lenka Kamanová

Název příspěvku

Jak jsem se stal učitelem na střední odborné škole v období socialistického Československa (How I did become a teacher at secondary technical school during the socialist Czechoslovakia)

Klíčová slova v ČJ

Učitel, střední odborná škola, socialistické Československo, orální historie, dějiny každodennosti

Klíčová slova v AJ

Teacher, secondary technical school, socialist Czechoslovakia, oral history method, history of everyday life

Cíle v ČJ

Autoři se ve svém příspěvku budou soustředit na každodenní život středních odborných škol v socialistickém Československu. Konkrétně se zaměří na učitele, kteří na těchto školách v tomto období působili. Pozornost přitom budou věnovat zejména otázkám motivace pamětníků stát se vyučujícím na tomto typu škol. Zároveň představí i okolnosti, které doprovázely přípravu těchto učitelů na výkon jejich povolání. Příspěvek je dílčím výsledkem projektu Střední odborná škola v socialistickém Československu pohledem dějin každodennosti. Orálněhistorické rozhovory s učiteli (GA ČR, č. projektu 19 24776S).

Teoretická východiska v ČJ

Podobně jako i v jiných post-socialistických zemích i v Československu za socialistického režimu procházela společnost obtížnými fázemi vývoje. Komunistická ideologie zasahovala do všech oblastí života naší společnosti a v různé míře ovlivňovala každého jedince. Oblast školství z pohledu vládnoucího režimu v této souvislosti hrála významnou roli. Učitelé podle Komunistické strany Československa měli být doslova ideologickým nástrojem, „s jehož pomocí strana vyzbrojuje dorůstající generace a masy ... komunistickou morálkou“ (Zounek, Šimáně, & Knotová, 2017, 74). Je zřejmé, že školství bylo v socialistickém Československu pod důsledným dohledem režimu. O tom, jakým způsobem bylo školství – v případě tohoto příspěvku střední odborné školství – formováno v této době, či jakým způsobem byli učitelé těchto škol připravováni na výkon svého povolání, ovšem třicet let od sametové revoluce mnoho nevíme. Systematický historicko-pedagogický výzkum tohoto období u nás totiž v podstatě neexistuje.

Metodologie v ČJ

Příspěvek je primárně založen na datech získaných metodou orální historie. Celkem autoři v rámci tohoto příspěvku vychází z 10 rozhovorů s 8 pamětníky, kterými jsou učitelé odborných předmětů, kteří působili na středních odborných školách v bývalém Jihomoravském kraji před rokem 1989. Tato data autoři dále doplnili analýzou dobových pedagogických periodik, jako je např. časopis Odborná škola, Nová škola či Jednotná škola.

Závěry v ČJ

Výsledky ukazují, že během socialistického Československa existovaly rozličné cesty směřující k profesi učitele na střední odborné škole. Ty byly formovány ve dvou oblastech – rozhodnutí stát se učitelem a procesu přípravy na učitelskou profesi. U obou šlo do jisté míry o dílo náhody, ale lze zaznamenat některé společné aspekty – rodinné zázemí, politickou situaci i průběžné změny v systému socialistického odborného školství. Významnou roli hráli i pedagogové, které pamětníci potkali během své školní docházky. A to jak v pozitivním, tak i negativním smyslu.

Souhrn příspěvku v AJ

The authors will focus on the history of everyday life of secondary technical schools in socialist Czechoslovakia. Specifically, they will focus on teachers who worked at these schools during this period. They will pay attention to the issues of motivation of witnesses to become teachers at this type of schools. At the same time, they will also present the circumstances that accompanied the preparation of these teachers for their profession. The paper is primarily based on data from the oral history method. Specifically, from 19 interviews with 10 witnesses, which are the teachers of vocational subjects, who worked at secondary technical schools in the former South Moravian Region before 1989. The authors further supplemented the data with an analysis of pedagogical periodicals, such as Odborná škola [Vocational School], Nová škola [New School] and Jednotná škola [Unified School].

Bibliografie

Vaněk, M., & Mücke, P. (2015). Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie [The Third Side of a Triangle: Theory and Practice of Oral History]. Praha: Karolinum, 2015.

Zounek, J. Šimáně, M., & Knotová, D. (2017). Normální život v nenormální době. Základní školy a jejich učitelé (nejen) v období normalizace [Normal life in not so normal times. Primary schools and their teachers (not only) during the so-called normalization period]. Praha: Wolters Kluwer.

Greinert, W. – D., & Hanf, G. (Eds.). (2004). Towards to history of vocational education and training (VET) in Europe in comparative perspective. Luxembourg: European Centre for the Development of Vocational Training.

Jiří Zounek, Michal Šimáně

Název příspěvku

Mezi autoritářským a demokratickým režimem. Historické milníky základního školství v Československu ve druhé polovině 20. století (Between Authoritarian and Democratic Regime. Historical Milestones of the Primary Education in Czechoslovakia during the Second Half of the 20th Century)

Klíčová slova v ČJ

Základní školy, Československo, dějiny školství, makro- a mikrohistorie, soudobé dějiny, orální historie

Klíčová slova v AJ

Primary schools, Czechoslovakia, history of education, macro- and microhistory, contemporary history, oral history

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je zmapovat dějiny československého základního školství ve druhé polovině 20. století, přičemž se autoři zaměří na nejdůležitější milníky, které zásadně ovlivnily podobu škol a jejich fungování. Téma přitom uchopí ve dvou základních rovinách. První rovina výkladu se zaměří na makrohistorické milníky, které měly zcela zásadní dopad na život společnosti i na oblast školství. Druhou rovinu výkladu tvoří mikrohistorie, kde lze ukázat, jak mnohohrstevnatá byla realita života učitelů v Československu ve zkoumaném období.

Teoretická východiska v ČJ

Československé dějiny 20. století můžeme připodobnit k dramatu o několika dějstvích. V některých dějstvích můžeme sledovat velké naděje a budování svobodného demokratického státu. V jiných můžeme vidět záměrné potlačování svobody či demokratických principů, ať už máme na mysli komunistický či nacistický režim. Podobně bychom mohli nahlížet i na dějiny školství. Rovněž zde lze vidět období, kdy převládaly snahy o budování dobové moderní demokratické školy, ale byla také období, kdy se školy a učitelé stávaly nástroji v rukou nedemokratických režimů. Současně ovšem nelze vidět žádné období černobíle. V každém období lze totiž najít jak velké historické události, tak rovněž individuální životní osudy lidí, které mohly být těmito významnými událostmi silně ovlivněny v pozitivním i negativním směru. Je proto nutné hledat různé teoretické i metodologické přístupy, které umožňují komplexněji (a bez předsudků) poznat složité období našich soudobých dějin školství.

Metodologie v ČJ

Autoři v příspěvku využívají kombinaci historiografických přístupů makro- a mikrohistorie (Le Goff, 1983; Szijártó, 2002). Makrohistorickou rovinu studovali zejména prostřednictvím studia historických pramenů. Využívali různých metod historického výzkumu (Claus & Marriott, 2013; Sharp, 1991; Zounek & Šimáně, 2014). Pro poznání mikrohistorické roviny zkoumané problematiky autoři využili zejména metodu orální historie (Abrams, 2016; Gardner, 2003). Pro účely tohoto příspěvku využili autoři rovněž teoretických výzkumných metod (analýza, syntéza, srovnání).

Závěry v ČJ

Kombinace makro- a mikrohistorického přístupu umožňuje zachytit historické události velmi plasticky. V každém období lze najít jak velké historické události, tak rovněž individuální životní osudy lidí, které mohly být těmito významnými událostmi silně ovlivněny v pozitivním i negativním směru. Právě v této rovině lze ukázat, jak složitá byla realita života učitelů/škol v Československu ve zkoumaném období. Tímto přístupem je možné rovněž naznačit, jak komplikované je poznat či pochopit „velké“ historické události, tak jednání konkrétních lidí v různých historických kontextech.

Souhrn příspěvku v AJ

The Czechoslovak history can be likened to a drama consisting of several acts. In some of the acts, we can perceive great hopes and building of a free democratic state. In the others, there can be a deliberate suppression of freedom or democratic principles seen. The shaping of the school system and teaching profession can be perceived in a similar way. In the article, the authors will, therefore, focus on the history of Czechoslovak primary education during the second half of the 20th century, approaching the topic on the two basic levels. The first level of interpretation focuses on macro-historical milestones that have had a crucial impact on the society's life as well as on the education. The second level of interpretation is devoted to microhistory. On this level, it is possible to demonstrate how multi-layered and difficult the reality of life of teachers in Czechoslovakia during the reviewed period was.

Bibliografie

Abrams, L. (2016). *Oral history theory* (Second edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group.

Claus, P., & Marriott, J. (2013). *History: an introduction to theory, method and practice*. London: Routledge.

Gardner, P. (2003). Oral history in education: teacher's memory and teachers' history. In *History of Education: Journal of the History of Education Society*, 32(2), 175–188.

- Le Goff, J. (1983). Later history. *Past and Present*, 100(1), 14–28.
- Sharp, J. (1991). History from Below. In P. Burke (ed.), *New Perspectives on Historical Writing*. Cambridge: Polity Press, 25–41.
- Szijártó, I. (2002). Four arguments for microhistory. In *Rethinking History*, 2(6), 209–215.
- Zounek, J., & Šimáně, M. (2014). *Úvod do studia dějin pedagogiky a školství: kapitoly z metodologie historicko-pedagogického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita.

9. Sympóziium

Petr Urbánek, Andrea Rozkovcová, Jitka Novotová, Jan Pícek, Helena Pícková, Jitka Jursová

Výzkum učitelských sborů ZŠ: výzkumné možnosti, témata, výsledky
(Research of Basic School Teaching Staff: Research Options, Topics, Results)

Klíčová slova v ČJ

Základní škola, učitelský sbor, sociální klima, stabilita, fluktuace, smíšený výzkum

Klíčová slova v AJ

Basic school, Teaching staff, Social Climate, Stability, Fluctuation, Mixed Research Design

Cíl v ČJ

Symposium komponované do pěti částí předkládá na základě tříletého výzkumu téma učitelských sborů základních škol. Nejprve jsou představeny možnosti zkoumání a výsledky výzkumu sociálního klimatu učitelských sborů. Dále jsou prezentovány nálezy o fungování učitelských sborů s akcentem na vztah vedení – sbor a hodnocena je personální stabilita a proměny učitelských sborů.

Cílem symposia je popsat specifickou pracovní skupinu učitelského sboru ZŠ, analyzovat výzkumná zjištění k tomuto fenoménu a zhodnotit charakteristiky a fungování učitelských sborů v kontextu k současné škole a společnosti.

Teoretická východiska v ČJ

Pedeutologické studie směřují svůj teoretický akcent a výzkumný potenciál zpravidla k učitelům jako jednotlivcům. Teorie související s profesionalizací či expertností učitele (Píšová, 2010) se opírají o kvalitu jednotlivce, akceptuje se autonomie učitele a individuální charakter učitelství. Učitel však nemůže být v rámci specifické školní organizace od svých kolegů profesně ani vztahově izolován (Urbánek, 2018). Spolupráce sboru je podmínkou rozvoje školy (Pol & Lazarová, 1999) a jeho působení jako celku se svým specifickým vztahovým rámcem považuje Lukas (2009, s. 129) za jednu z nejproduktivnějších oblastí práce školy.

Fungování sboru je silně vázáno na pedagogické vedení i s oporou o neformální lídry (Sun et al., 2013) s důsledky nejen pro sociální klima sboru (Rozkovcová & Novotová, 2018) a kulturu školy (Pol, 2007), ale i s dopady na učební činnost žáků (Grissom & Loeb, 2011) a nestabilitu sboru, resp. na vysokou míru fluktuace učitelů (Ingersoll, 2001; Hanušová & Píšová, 2017).

Metodologie v ČJ

Tříletý výzkum učitelských sborů ZŠ je koncipován v sekvenční kombinaci smíšeného modelu QN1 – QL – QN2 (Hendl, 2005, s. 280), přičemž kvantitativní šetření bylo s dvouletým odstupem opakováno (QN2) při shodných výzkumných parametrech. Soubor učitelských sborů byl vytvořen náhodným statistickým výběrem (N = 125). Využita byla česká verze dotazníkového nástroje OCDQ-RS (Kottkamp, Mulhern & Hoy 1987). Kvalitativní šetření bylo postaveno na výsledcích QN1, přičemž kritériem výběru byly zjištěné póly extrémních hodnot (Flyvbjerg, 2006, s. 230; Gavora, 2010, s. 184) sociálního klimatu (N = 10).

Závěry v ČJ

Svým rozsahem a smíšeným designem umožnil výzkumný projekt proniknout do šíře, hloubky i longitudinality, resp. dynamiky tématu učitelských sborů ZŠ.

Především se ukazuje, že učitelský sbor je specifickou pracovní skupinou s vnitřní strukturou vztahů a s vnějšími kontexty. Zjištěné výsledky vykazují značné rozdíly parametrů sociálního klimatu mezi jednotlivými učitelskými sbory. Hodnoty klimatu a jejich proměny současně poukazují na úzkou souvztažnost s fungováním sborů. Jeho úroveň je primárně určována kvalitou pedagogického vedení školy a má důsledky pro personální pohyb a stabilitu sborů.

Souhrn v AJ

The aim of the conference symposium is to describe the specific work group of the teaching staffs of Czech basic schools, analyse, present, and discuss research findings about them and assess characteristics of their functioning. The extent of the research mixed design enabled a deep view into the characteristics and the dynamic of the researched phenomenon. The teaching staff is a specific work group with consequences for the individual teacher's work, leadership style, and for the limits of school work. Demographic characteristics of the staffs implicate some serious problems, such as age structure and qualification deficit of the staffs. Research results show significant differences of school climate parameters among the researched staffs. The characteristics of the staff climate correspond with parameters of their functioning which is primarily determined by pedagogical leadership merits. Leadership style also greatly influences personnel fluctuation and stability of the teaching staffs.

Bibliografie 1

Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219–245.

Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.

- Grissom, J. A., & Loeb, S. (2011). Triangulating principal effectiveness: How perspectives of parents, teachers and assistant principals identify the central importance of managerial skills. *American Education Research Journal*, 48(5), 1091–1123.
- Hanušová, S., Píšová, M. et al. (2017) Chtějí zůstat nebo odejít? Začínající učitelé v českých základních školách. Brno: Masarykova univerzita.
- Hendl, J. (2005). Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál.
- Ingersoll, R. (2001). Teacher turnover and teacher shortages: An organizational analysis. *American Educational Research Journal*, 38(3), 499–534.
- Kottkamp, R. B., Mulhern, J. A. & Hoy, W. K. (1987). Secondary School Climate – a Revision of the OCDQ. *Educational Administration Quarterly*, 23(3), 31–48.
- Lukas, J. (2009). Vztahy mezi učiteli a řediteli na základních školách – přehled relevantních výzkumů. *Studia paedagogica*, 14(1), 127–145.
- Píšová, M. (2010). Učitel – expert. Přehled výzkumných trendů a jejich výsledků. *Pedagogika*, 60(3 - 4), 242–253.
- Pol, M., & Lazarová, B. (1999). Spolupráce učitelů – podmínka rozvoje školy. Praha: Strom.
- Pol, M. (2007). Škola v proměnách. Brno: MU.
- Rozkovcová, A., & Novotová, J. (2018). Styly vedení školy a sociální klima učitelských sborů základních škol. *Orbis scholae*, 12(3).
- Sun, M., Frank, K. A., Penuel, W. R., & Kim, C. M. (2013). How external institutions penetrate schools through formal and informal leaders. *Educational Administration Quarterly*, 49(4), 610–644.
- Urbánek, P. (2018). Učitelský sbor české základní školy. *Orbis scholae*, 12(3), 11–30.

Seznam autorů / Číslo sekce:

Bajerová Kristýna - 3
Bartáková Irena - 6
BártaOndřej – 2
Bartoňková Hana - 1
Bartošová Kateřina - 5
Besedová Petra - 3
Boháčová Aneta - 5
Brom Cyril - 5
Brücknerová Karla - 2
Bumbálková Eva - 7
Černý Michal - 5
Češková Tereza - 5
Děchtěrenko Filip - 5
Denglerová Denisa - 5
Drabinová Adéla - 1
Dvořák Dominik – 1, 4, 6
Dvořáková Michaela - 4
Fikarová Táňa - 3
Francová Veronika – 3, 7
Gavora Peter - 3
Gigalová Veronika – 1, 3, 5
Grecmanová Helena – 3, 5
Grůzová Lucie - 6
Grznár Miroslav - 5
Hannemann Tereza - 5
Havel Jiří - 3
Hejlová Helena - 1
Hessová Lenka - 8
Hladíková Tereza - 7
Hošpesová Alena - 7
Hošťálková Marie - 7
Hubálek Tomáš - 3
Chaluš Petr - 8
Chvál Martin - 3
Jarkovská Lucie - 6
Javora Ondřej - 5
Jelínková Jaroslava - 2

Juhaňák Libor – 2, 3
Juklová Kateřina - 3
Jursová Jitka - 9
Kadrnožková Monika - 6
Kamanová Lenka - 8
Kampicher Martina - 6
Kaplanová Jitka - 3
Karvánková Petra - 3
Kasperová Dana - 8
Kedroňová Lucie - 3
Klusák Miroslav - 5
Knotová Dana - 2
Koblihová Hana - 7
Kočvarová Ilona - 1
Kohoutek Tomáš - 3
Kováčová Klára - 7
Krása Jan - 2
Krátká Jana - 2
Kratochvílová Jana - 4
Krčmářová Tereza - 3
Kristina Volná - 5
Krninský Luboš - 3
Kubíková Kateřina - 5
Kurowski Martina - 5
Kysil Nataliia - 7
Lebedová Michaela – 2
Lipnická Milena - 5
Lojdová Kateřina – 4
Lomenčík Július - 5
Loudová Stralczynská Barbora - 3
Lukas Josef - 5
Lukášová Hana - 3
Majcík Martin - 5
Majerčíková Jana - 6
Maněnová Martina - 3
Mareš Jan – 3, 5
Mareš Jiří - 2
Márová Ivana - 3
Martinková Patrícia – 1

Mazáčová Pavlína - 4
Mazúchová Ráchel - 7
Meyer Petr - 6
Michek Stanislav - 3
Mužíková Jana - 7
Najvar Petr - 3
Najvarová Veronika - 3
Navrátilová Hana - 7
Nišpanská Magda - 5
Novotná Jiřina - 5
Novotný Petr - 2
Novotová Jitka - 9
Obrovská Jana - 1
Páchová Anna - 3
Pečivová Veronika - 3
Pejchalová Michaela - 5
Pěnička Jaroslav – 1, 3
Petr Jan - 7
Petrů Puhrová Barbora - 5
Picek Jan - 9
Picková Helena – 2, 9
Pivarč Jakub - 5
Podpěra Milan - 3
Poche Kargerová Jana - 3
Poláchová Vaš'átková Jana – 3, 5
Potužníková Eva – 1
Rabušicová Milada - 2
Rajsiglová Alžběta - 3
Rétiová Alica - 3
Rokos Lukáš – 3, 7
Rozkovcová Andrea - 9
Rýdl Karel - 8
Salavová Karolína - 2
Samková Libuše - 7
Sedláček Martin - 5
Simonová Jaroslava – 1, 6
Skalová Eva – 1
Skutil Martin - 3
Sládková Monika - 2

Slezáková Katarína - 6
Smetáčková Irena - 3
Smetáčková Irena - 7
Soukup Petr - 1
Soukupová Pavla - 3
Spilková Vladimíra - 3
Stará Jana – 2, 3
Stárková Tereza - 5
Starý Karel - 5
Straková Jana – 1, 6
Strouhal Martin - 8
Stuchlíková Iva - 7
Svoboda Jan - 6
Svoboda Michal - 5
Svobodová Silvie - 7
Sýkora Tomáš - 5
Syslová Zora - 2
Šalamounová Zuzana - 5
Šed'ová Klára - 5
Šimáně Michal - 8
Šíp Radim - 5
Škubalová Tereza - 3
Šťastný Vít – 1, 3
Štenclová Veronika - 2
Švaříček Roman - 2
Tetourová Tereza - 5
Trávníčková Petra - 7
Trnková Kateřina - 3
Tůma František – 1, 5
Uhlířová Jana - 3
Urbánek Petr - 9
Váchová Markéta - 3
Vallin Petra - 3
Vítečková Miluše - 2
Vlčková Kateřina - 4
Vlčková Kristýna - 2
Vorlíček Radek - 7
Vyhnálek Jan – 1, 6
Walterová Eliška - 3

Wiegerová Adriana - 3
Záleská Klára – 2, 3
Zatloukalová Lucie - 2
Závodská Radka - 7
Zemanová Lenka - 7
Zounek Jiří – 2, 8
Žlábková Iva – 7

Autor kolektiv autorů
Vydavatel Technická univerzita v Liberci, Studentská 1402/2, Liberec
Určeno pro TUL / ČAPV / širokou veřejnost
Schváleno Rektorátem TUL dne 2. 7. 2019, č. j. RE 24/19
Vyšlo v červenci 2019
Počet stran 247
Vydání 1. vyd.
Č. publikace 55-024-19
Tiskárna Vysokoškolský podnik Liberec, spol. s r.o.,
Studentská 1402/2, Liberec

Tato publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

